

κοντινή απόσταση τους μυδραλιοβολούν, τους χτυπούν με τα πυροβόλα τους. Τα πράγματα στο πεδίο της μάχης επιδεινώθηκαν ακόμα πιο πολύ όταν οι πολυάριθμες εχθρικές δυνάμεις του πεζικού περνούν σε μια μαζική κι αποφασιστική έφοδο. Πλησιάζουν και από κοντινή απόσταση ανοίγουν πυρά με όλα τα όπλα, καλούν τους αντάρτες να παραδοθούν. Ακολουθεί μια έντονη πολεμική αντιπαράθεση, η οποία στην πορεία παίρνει δραματικές διαστάσεις. Από αυτή τη στιγμή οι αντάρτες βρέθηκαν ολοκληρωτικά εγκλωβισμένοι από όλες τις πλευρές, να μην υπάρχει πλέον γι' αυτούς κανενός είδους μετόπισθεν, ή κάποια δίοδος διαφυγής. Οι ιππείς μας που αντιλαμβάνονταν την έκταση του κινδύνου από την πιθανή και διαφαινόμενη αρνητική έκβαση της μάχης, προτάσσουν σθεναρή αντίσταση, συνεχίζουν να μάχονται με το ίδιο πάθος και πείσμα, να διεξάγουν αγώνα μέχρις εσχάτων. Έχουμε περιπτώσεις που οι αντίπαλοι έρχονται στα χέρια, πολεμούν σώμα με σώμα, οι ιππείς δεν σκέφτονται για πίσω. Σ' αυτές τις τόσο σκληρότατες και αδυσώπητες συνθήκες πολεμικής αντιπαράθεσης, οι διοικητές των τμημάτων, από επίλαρχο μέχρι ομαδάρχη, μάχονται στην πρώτη γραμμή, με το παράδειγμά τους ενθαρρύνουν και εμψυχώνουν τους μαχητές, είναι επικεφαλής στις προσπάθειες που γίνονταν να σπάσουν την εχθρική αντίσταση, ν' ανοίξουν ρήγμα, και να βγουν έξω από τον θανάσιμο εχθρικό κλοιό. Τελικά μονάχα ένας μικρός αριθμός κατόρθωσε να διασχίσει το δημόσιο δρόμο και να προχωρήσει πιο πέρα. Σ' αυτές τις απερίγραπτες ηρωικές προσπάθειες των καβαλάρηδων, άλλοι πέφτουν νεκροί, άλλοι τραυματίζονται, ενώ εκείνοι που ήταν τυχεροί και γλίτωσαν το μοιραίο συνεχίζουν με το ίδιο πάθος, αφοσίωση και πείσμα, να αδιαφορούν για τα καλέσματα που έρχονται από την άλλη πλευρά να παραδοθούν. Υπάρχουν περιπτώσεις που μαχητές και διοικητές προτιμούν να σκοτωθούν, ακόμα και να αυτοκτονήσουν, παρά να πέσουν ζωντανοί στα χέρια του αντιπάλου. Από εξακριβωμένες πληροφορίες ανάμεσα σε εκείνους που κατέφυγαν σ' αυτή την ύστατη αδιέξοδο της αυτοκτονίας ήταν και ο Επίλαρχος Περικλής Οικονόμου (Γαζής), ο ήλαρχος Πέτρος Πουλόπουλος, ο

τραυματίας ήλάρχος Πετσογιάννης Αριστοτέλης, ο επιτελής της 1ης Επιλαρχίας, ήλάρχος Φλόγας Αναστάσιος και άλλοι.

Μεγάλος ήταν ο φόρος αίματος για τους ιππείς μας αυτή την ημέρα. Απ' τους 120 που ήταν στην αρχή αυτής της ημέρας, μονάχα οι 60 περίπου γλίτωσαν το μοιραίο και έγινε δυνατό να καταφύγουν προς Ορθρη. Άλλοι έπεσαν στην μάχη, άλλοι τραυματίστηκαν και άλλοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Οι περισσότεροι απ' τους αιχμαλώτους που πιάστηκαν σ' αυτή την μάχη ήταν τραυματίες. Ο μεγαλύτερος φόρος αίματος αναλογεί στο διοικητικό προσωπικό της Ταξιαρχίας. Ανάμεσα στους νεκρούς ήταν ο Επίλαρχος Γαζής, όλοι οι διοικητές και οι Επίτροποι των Ιλών και των Ουλαμών.

16. Μερικά αποκόμματα από τα δημοσιεύματα της εφημερίδας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» της Λάρισας εκείνων των ημερών:

Από το φύλλο με ημερομηνία 9 Μαρτίου 1949. «Μέχρι αργά το βράδυ είχαν αναφερθεί 18 νεκροί και 37 συλληφθέντες. Μεταξύ των φονευθέντων χθες περιλαμβάνονταν και πολλά συμμοριακά στελέχη που ήδη είχαν αναφερθεί μέχρι απογεύματος. Τα πτώματα, όπως του αρχισυμμορίτη Γαζή, των διοικητών των Ιλών Μανάκα Μιχάλη, Πουλόπουλου Πέτρου, Επιτρόπου της 1ης Επιλαρχίας, και του Ίλαρχου Λυγεράκη Αριστοτέλη. Τα πτώματα μεταφέρθηκαν στο νεκροταφείο της πόλης μας προς αναγνώριση. Αναγνωρίστηκαν από πολλούς τους εν λόγω συμμορίτες και τους αυθόρμητα παραδοθέντες συμμορίτες. Η καταδίωξη των συμμοριτών μιας δύναμης 40 περίπου συνεχίζεται».

Από το φύλλο με ημερομηνία 10 Μαρτίου 1949: «Μεταξύ των φονευθέντων συμμοριτών που αναγνωρίστηκαν από πολλούς ήταν ο Ανθυπολοχαγός Ελευθέριος Τσακλάτος εκ Μαυραχάδων Καρδίτσας και ο Στεργιόπουλος Σταύρος εκ Γραμματικό Καρδίτσας. Επίσης χθες συνελήφθη και ο Πολιτικός Επίτροπος της 2ης Ίλης Καραπετσάνης Αποστόλης».

Μανιάκας Στέφανος. Δάσκαλος απ' τα Τρίκαλα. Πήρε ενεργό μέρος στις αντιστασιακές οργανώσεις. Για την αντιστασιακή του δράση συνελήφθη απ' την παρακρατική συμμορία του Τσαντούλα και ανελέητα βασανίστηκε. Μετά το 1947, διοικητής της Ταξιαρχίας Ιππικού του ΔΣΕ. Το 1949, όντας τραυματίας σε κρησφύγετο κοντά στη Τζούρτζι κυκλώθηκε από δυνάμεις του αντιπάλου και για να μην πέσει ζωντανός στα χέρια του εχθρού αυτοκτόνησε.

Γκέκας Κώστας του Γιώργου (Παπαφλέσσας). Από τον Πλατύκαμπο Λάρισας. Μέλος του ΚΚΕ. Στον ΕΛΑΣ υπηρέτούσε στην Ταξιαρχία Ιππικού του Μπουκουβάλα. Στο ΔΣΕ από το 1946. Ήλarchος στην Ταξιαρχία Ιππικού. Έπεσε στις 8 Μαρτίου 1949 στη μάχη κοντά στους Μπεκήδες Φαρσάλων. Επίλarchος τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ.

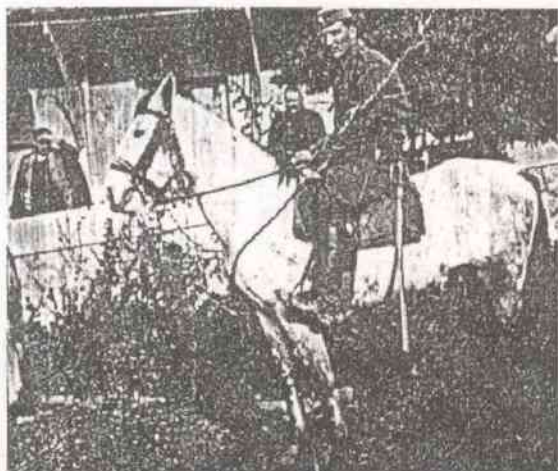
Γκέκας Βασίλης του Γεωργίου.
Αδελφός του Κώστα. Από το
Πλατύκαμπο Λάρισας. Γραμμα-
τέας της ΕΠΟΝ του χωριού.
Αργότερα κατατάχθηκε στον
ΕΛΑΣ και στην Πολιτοφυλακή.
Μετά την Βάρκιζα όλα τα μέλη
της οικογένειας του Γιώργου
Γκέκα βρίσκονται σε διαρκή
καταδίωξη. Στο ΔΣΕ απ' το
1946. Το 1948 πέρασε στο
Μέτωπο του Γράμμου. Εκεί και
έπεσε σε μάχη.

Γκέκας Ανδρόνικος του Γιώργου.
Αδελφός του Κώστα και του Βασί-
λη. Απ' τον Πλατύκαμπο Λάρισας.
ΕΠΟΝίτης στην Κατοχή. Στο ΔΣΕ απ'
το 1946. Υπηρετούσε στα τμήματα
της 1ης Μεραρχίας. Σε μια προσπά-
θεια να περάσει τον κατεβασμένο
ποταμό Πηνειό, παρασύρθηκε και
πνίγηκε.

Παπανδρέου Κώστας του Γιάννη, από τα Σικά Υπάτης. Μέλος του ΚΚΕ. Πήρε ενεργό μέρος στους αγώνες της Εθν. Αντίστασης. Στο ΔΣΕ από τις αρχές του 1947. Υπηρετούσε στην Ταξιαρχία Ιππικού της 1ης Μεραρχίας. Ήλarchος του ΔΣΕ. Έπεσε στις 6/3/49 στη μάχη του Τομπρούζι.

Μαυρόπουλος Κώστας του Βασίλη, από τον Δοξαρά Λάρισας. Πήρε ενεργό μέρος στην Εθνική Αντίσταση 1941-1944. ΕΛΑΣίτης στην Ταξιαρχία Ιππικού του Μπουκουβάλα. Μέλος του ΚΚΕ. Βγήκε στο βουνό στις 4/7/46. Ήλarchος της Ταξιαρχίας Ιππικού της 1ης Μεραρχίας. Έπεσε στις 8/3/49 στη μάχη στο Τομπρούζι. Προήχθη τιμητικά σε Επίλarchο του ΔΣΕ.

Καραγιάννης Αναστάσιος του Νικολάου («Φλογερός») απ' τον Πυργετό Λάρισας. Πήρε μέρος στον Αλβανικό πόλεμο. Μέλος του ΚΚΕ. ΕΛΑΣίτης. Στο ΔΣΕ από το 1946. Υπηρετούσε στην Ταξιαρχία Ιππικού της 1ης Μεραρχίας. Ήλαρχος του ΔΣΕ. Έπεσε στις 8 Μαρτίου 1949 στη μάχη του Τομπρούζι.

Μανάκας Μιχάλης, απ' την Αγία Μονή Τρικάλων. Στέλεχος της ΕΠΟΝ. Μέλος του ΚΚΕ. Μετά την Συμφωνία της Βάρκιζας όλα τα μέλη της οικογένειας Μανάκα διώκονται για τη συμμετοχή τους στην Εθνική Αντίσταση. Η ζωή στην ύπαιθρο γίνεται αφόρητη. Τον Ιούλιο του 1946 εξαναγκάζεται να βγει στο κλαρί. Στην αρχή στα τμήματα του Κόζιακα και αργότερα Ήλαρχος της Ταξιαρχίας Ιππικού. Έπεσε στις 8/3/49 στη μάχη του Τομπρούζι.

Πουλόπουλος Πέτρος, απ' το
Λεοντάρι Καρδίτσας. Β'
Γραμματέας του Τομεακού
Συμβουλίου της ΕΠΙΟΝ Λε-
ονταρίου. Μέλος του ΚΚΕ.
Στο ΔΣΕ από το 1947.
Έλαρχος της Ταξιαρχίας Ιπ-
πικού. Έπεσε στις 8/3/49
στη μάχη στο Τομπρούζι.

Ποθάρας Πέτρος, απ' τα
Γαυράκια Δομοκού. Μέλος του
ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το 1947.
Απόφοιτος της Σχολής Αξιω-
ματικών του ΚΓΑΝΕ. Διοικητής
Ουλαμού της Ταξιαρχίας Ιππι-
κού. Έπεσε στις 8/3/1949 στη
μάχη στο Τομπρούζι.

Δημακόπουλος Αθανάσιος («Κάρλος») από την Βαμβακού Φαρσάλων. Δραστήριος ΕΠΟΝίτης. Αργότερα μέλος του ΚΚΕ. Συνελήφθη απ' την παρακρατική συμμορία του Σούρλα και ξυλοκοπήθηκε ανελέητα. Οι γιατροί που τον επισκέφθηκαν και τον είδαν σ' αυτήν την κατάσταση θεώρησαν ότι δεν πρόκειται να ζήσει. Με την πρώτη εμφάνιση των ανταρτών στην περιοχή του το 1946 παίρνει το δρόμο του Βουνού και εντάσσεται στο Ιππικό του ΓΑΖΗ. Αυτοί που τον γνώριζαν έλεγαν ότι ήταν ένα πολύ μαχητικό και τολμηρό παλικάρι. Η διοίκηση της 2ης Επιλαρχίας του είχε αναθέσει την εμπιστευτική και υπεύθυνη δουλειά του Τμήματος Πληροφοριών. Μετά την λήξη του εμφυλίου πολέμου αυτός συνέχισε να κρύβεται σαν καταδιωκόμενος. Κάποιοι πρόδωσαν το κρησφύγετό του και μια βραδιά βρέθηκε κυκλωμένος απ' τα «παλικάρια» του Σούρλα. Στο κάλεσμά τους να παραδοθεί αυτός αρνείται και συνεχίζει να αμύνεται. Έβαλαν φωτιά στο μύλο από όλες τις πλευρές και τον έκαψαν...

Παππάς Τάσος του Αποστόλη, απ' την Κτιμένη Καρδίτσας. Μέλος του ΚΚΕ. Το 1943 κατατάχθηκε στον ΕΛΑΣ κι αργότερα μετατέθηκε στην Πολιτοφυλακή. Ο Παππάς Τάσος προέρχεται από

μια πολυμελή οικογένεια που, άπαντες, γονείς, παιδιά κι αδέρφια έγιναν ολοκαύτωμα στους εθνικοαπελευθερωτικούς, δημοκρατικούς και επαναστατικούς αγώνες του λαού μας για τα πιο δίκαια ανθρώπινα ιδανικά. Το γεγονός και μόνο ότι εφτά παιδιά της οικογένειας του Αποστόλη Παππά πολέμησαν με το όπλο στο χέρι στο ΔΣΕ, τα λέει όλα. Ο Τάσος Παππάς βρέθηκε το 1947 να υπηρετεί τη θητεία του στο Στρατό. Είχε πάρει κανονική άδεια απ' τη διοίκηση να επισκεφτεί για μια βδομάδα το σπίτι του.

Φθάνοντας στην Κτιμένη μονάχα μια βραδυά μόδεσε να κοιμηθεί στο πατρικό του σπίτι. Κι αυτό, γιατί αυτή τη φορά μέσα στο χωριό του διέμειναν αντάρτες του Ιππικού με διοικητή τον Περικλή Οικονόμου (Γαζή). Η συνάντησή του την ίδια βραδιά με τον γνωστό συμπατριώτη και συμπολεμιστή απ' τον

ΕΛΑΣ Π. Οικονόμου δεν άφηνε πλέον κανένα περιθώριο για σκέψη να ξαναεπιστρέψει στο Στρατό. Έτσι, απ' την άλλη κιόλας ημέρα, εντάσσεται στο Ιππικό του Γαζή. Αργότερα η διοίκηση του Ιππικού τον επέλεξε και τον έστειλε να φοιτήσει στη Σχολή Αξιωματικών στο Βίτσι. Στις 25 Μαρτίου 1948 αποφοίτησε απ' τη ΣΑΓΑ με το βαθμό του Ανθ/γού και στάλθηκε στα τμήματα του Γράμμου σαν διοικητής διμοιρίας. Στο Μέτωπο του Γράμμου και του Βίτσι βρίσκονταν μέχρι το τέλος του εμφυλίου πολέμου. Αναδείχθηκε διαδοχικά σε Υπ/γό και Λοχαγό του ΔΣΕ. Επανειλημμένα τραυματίσθηκε. Π. πρόσφυγας στην Τασκένδη.

134. Πλότσικας Γιώργος (Τσόκος) απ' το Γραμματικό Καρδίτσας. Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το Γενάρη του 1947. Άρχισε την πολεμική του σταδιοδρομία σαν σκοπευτής οπλοπολυβόλου στο Τάγμα Μπαντέκου. Από το καλοκαίρι του 1947 διοικητής Ομάδας Νεολαίας στην ίλη του Γαζή. Στην ίδια μονάδα υπηρέτησε μέχρι τη λήξη του εμφυλίου πολέμου. Αναγνωρισμένος παλαίμαχος αγωνιστής της Ταξιαρχίας Ιππικού. Είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό, ότι σήμερα, παρά την προχωρημένη ηλικία του, είναι ένας που δίνει πάντα το «παρών» στις αγωνιστικές εκδηλώσεις, που γίνονται κάθε χρόνο στα Πέντε Μύλια, που είναι αφιερωμένες στην αξιόλογη πολεμική δράση της Ταξιαρχίας Ιππικού.

Μερικές απ' τις μαχήτριες της Ταξιαρχίας Ιππικού. Από αριστερά: Ντόβρα Ελένη, από τα Αλξήρακα Δομοκού, ΕΛΑΣίτισσα. Μέλος του ΚΚΕ. Ομαδάρχης στο ΔΣΕ. Στη μάχη του Τομπρούζι τραυματίστηκε σοβαρά, έχασε το ένα της πόδι κι έμεινε ανάπηρη. Σταμούλη - Τσίπρα Ασπασία, απ' το Γριζάνο Τρικάλων. Στο ΔΣΕ από το 1948. Υπηρετούσε νοσοκόμα Επιλαρχίας. Και οι δυο τους πιάστηκαν αιχμάλωτες στη μάχη του Τομπρούζι, πέρασαν απ' το Στρατοδικείο της Λάρισας και δικάστηκαν σε ισόβια δεσμά

36. Κρατούμενες αντάρτισσες της Ταξιαρχίας Ιππικού στη φυλακή της Λάρισας το 1949. Απ' τ' αριστερά: Γερακούδη Μαρία, από τον Αλμυρό. Ελένη, από το Σαραφλάρ. Ζησούλη Βασιλική, από το Σαμπαλί. Μπιλικαρίδου Άννα, από το Καραδαναλί Αλμυρού. Γκουτζινοπούλου Γενοβέφα, απ' τα Φάρσαλα. Σταμούλη Ασπασία, απ' το Γριζάνο Τρικάλων.

Στη φυλακή της Λάρισας το Πάσχα του 1949, κρατούμενες μαχήτριες της Ταξιαρχίας Ιππικού στήνουν το χορό. Απó τ' αριστερά: Μήτσου Μαρία απ' την Ραϊμένη. Σοφία, από την Καβάλα. Σταμούλη Ασπασία Μαρίκα, από τις Σέρρες. Γκουτζινοπούλου Γενοβέφα, απ' τα Φάρσαλα

138. Κοντογιώργου
Χρυσούλα, απ' τον Αλμυρό.
Στο ΔΣΕ από το 1947.
Πιάστηκε αιχμάλωτη στη
μάχη του Γομπρούζι. Κατα-
δικάστηκε σε ισόβια δεσμά.

Γιαχοντή - Καραγκούνη Τασία
απ' την Παναγιά Δομοκού. Ε-
ΠΟΝΙτίσσα. Από οικογένεια με
δημοκρατικές καταβολές. Ε-
ντάχθηκε στο ΔΣΕ από το
1947. Τελείωσε τη Σχολή
κρυπτογράφων. Με αυτή την
ειδικότητα υπηρετούσε στην
Ταξιαρχία Ιππικού. Τον Ιούλη
του 1949 πιάστηκε αιχμάλωτη.
Πέρασε από Στρατοδικείο και
καταδικάστηκε
σε ισόβια δεσμά.

17. Μερικά άλλα στοιχεία για την μάχη στο Τομπρούζι

Η Ασπασία Σταμούλη-Τσίπρα, απ' το χωριό Γκριζάνο Τρικάλων και μαχήτρια της Ταξιαρχίας Ιππικού, πιάστηκε αιχμάλωτη στις 6/3/49 και μας δίνει τις παρακάτω πληροφορίες:

Στην μάχη στο Τομπρούζι πιάστηκαν αιχμάλωτοι αρκετοί αντάρτες. Όλοι τους πέρασαν απ' το στρατοδικείο της Λάρισας και δικάστηκαν σε μεγάλες ποινές.

Οι 25 από αυτούς καταδικάστηκαν εις θάνατο. Οι 16 από τους 25 στάλθηκαν στο εκτελεστικό απόσπασμα. Ανάμεσά τους και μια γυναίκα, η Γενοβέφα Γκουτζινοπούλου από τα Φάρσαλα. Ανάμεσα σ' αυτούς που εκτελέστηκαν ήταν και οι παρακάτω: 1) Κυρζώπουλος Τάσιος από τον Παλαμά Καρδίτσας, διμοιρίτης πολυβόλων και όλμων. 2) Εργάτης Αχιλλέας από τον Παλαμά. 3) Ράγας Ευθύμιος από τον Παλαμά. 4) Γκουτζινοπούλου Γενοβέφα από τα Φάρσαλα. Ανάμεσα στις συγκατοούμενές μου στις φυλακές της Λάρισας ήταν και οι παρακάτω: 1) Ντόβα Ελένη από τα Αλήφκα Δομοκού, πιάστηκε αιχμάλωτη βαριά τραυματισμένη, στη συνέχεια της αφαίρεσαν το ένα πόδι κι έμεινε ανάπηρη. 2) Σταμούλη Ασπασία από το Γκριζάνο Τρικάλων. 3) Ζησούλα Βασιλική από Σαμπαλί Καρδίτσας. 4) Ελένη από το Σαρασλάρ. 5) Μπελικάϊδου Άννα από το Καραδαναλή Αλμυρού. 6) Γκουτζινοπούλου Γενοβέφα από τα Φάρσαλα. 7) Παπαστυλιανού Χρυσάνθη από την Καϊτσα Δομοκού. 8) Παπαστυλιανού Αμαλία από την Καϊτσα Δομοκού, μητέρα της Χρυσάνθης.

18. Μακάβρια και βέβηλη σκύλευση των πεσόντων νεκρών.

Στις 7 Ιούνη 2001, δηλαδή ύστερα από 51 ολόκληρα χρόνια μετά τη μάχη στο Τομπρούζι η οποία είχε διεξαχτεί στις 6-8 Μαρτίου 1949, μαζί με τους συναγωνιστές Γιώργο Κουλούρη και Ηλία Τυμπλαλέξη, επιζώντες μαχητές της Ταξιαρχίας του Θεσσαλικού Ιππικού, επισκεφθήκαμε το χωριό Ιτέα Καρδίτσας

με σκοπό να διασταυρώσουμε και να επιβεβαιώσουμε τις υπάρχουσες πληροφορίες για την τραγική τύχη των μαχητών του ΔΣΕ που έπεσαν σ' αυτή την μάχη. Συναντηθήκαμε και μιλήσαμε με αρκετούς κατοίκους αυτού του χωριού που ήταν αυτόπτες μάρτυρες αυτής της μάχης, καθώς και με επιζώντες μαχητές της Ταξιαρχίας Ιππικού που μας συνόδευαν σ' αυτή την έρευνα.

Επειδή διαπιστώθηκε σχεδόν σύμπτωση απόψεων των μαρτύρων γύρω από αυτό το θέμα, περιοριζόμαστε να παραθέσουμε αυτούσια τη μαρτυρία του Χαρίλαου Ντινόπουλου, κάτοικου αυτού του χωριού και αυτόπτη μάρτυρα αυτής της μάχης.

Όλες οι μαρτυρίες ήταν αποκαλυπτικές. Εκείνο που ιδιαίτερα προκάλεσε σ' όλους μας φρίκη και αποτροπιασμό ήταν το γεγονός της βάρβαρης και απάνθρωπης συμπεριφοράς του «εθνικόφρονος» Κυβερνητικού στρατού προς τους μαχητές του ΔΣΕ που έπεσαν στη μάχη του Τομπρούζι, στους τραυματίες αιχμάλωτους. Σ' αυτή την περίπτωση έλαβε χώρα μια θεαματική πρακτική μακάβριας και βέβηλης σκύλευσης των πεσόντων νεκρών.

19. Η συνέντευξη του Χαρίλαου Ντινόπουλου

«Τις πρωινές ώρες στις 7 Μαρτίου 1949, τελείως απρόσμενα για μας, μας ξάφνιασε ένα δυνατό τουφεκίδι, το οποίο με το πέρασμα του χρόνου άρχισε να γίνεται πιο έντονο. Να πέφτουν πολύ συχνά ριπές αυτομάτων, πολυβόλων, να διεξάγεται μια πραγματική μάχη. Για τους κατοίκους του χωριού μας δεν είχε συμβεί παρόμοια περίπτωση, εδώ στην καρδιά του θεσσαλικού κάμπου, να γίνεται μάχη την ημέρα μεταξύ ανταρτών και Στρατού. Γι' αυτό αυτή η απρόσμενη πολεμική μάχη προκαλεί τον φόβο και τον τρόμο των κατοίκων, που εσπευσμένα άρχισαν να τρέχουν να κρυφτούν, μέσα στα σπίτια τους, ή σε κάποιο άλλο μέρος που κατά τη γνώμη τους το θεωρούσαν πιο ασφαλές για να γλιτώσουν από αυτή τη φανερή απειλή των

Ιτέα, 7 Ιούνη 2001. Συνέντευξη από αυτόπτες μάρτυρες. Από αριστερά: Κατσής Μήτσος, Αρχοντής Βασίλης, Τυμπλαλέξης Ηλίας.

Επίσκεψη στον τόπο του ομαδικού τάφου. Απ' τα αριστερά: Κατσής Μήτσος, Αρχοντής Βασίλης, Αρχοντής Γιάννης, Τυμπλαλέξης Ηλίας, Νεινόπουλος Χαρίλαος.

Ντινόπουλος Χαρίλαος δείχνει με το χέρι:
«Εδώ σ' αυτό τον σκουπιδότοπο είναι θαμμένοι οι αντάρτες.»

συχνών πυρών που έπεφταν. Μετά το μεσημέρι έγινε πια αντιληπτό ότι η μάχη άρχισε να κοπάζει. Οι αντάρτες υποχώρησαν προς Τομπρούζι, ενώ ο Στρατός έγινε κυρίαρχος της κατάστασης μέσα στο χωριό και στο γύρω χώρο από αυτό. Τις απογευματινές ώρες ο Στρατός επιστρατεύει τους κατοίκους του χωριού και τους ανέθεσε το έργο της περισυλλογής των πτωμάτων των ανταρτών, που έπεσαν σ' αυτή τη μάχη. Συγκροτήθηκαν συνεργεία με κάρα και με επικεφαλής άνδρες των ΜΑΥ, πήραν το μέρος παγανιά και όπου έβρισκαν πτώματα ανταρτών τους στοίβазαν στα κάρα, τους μετέφερναν και τους έβάζαν στην αράδα στην αυλή του καροποιού Θόδωρου Κωνσταντίνου. Στο σημείο αυτό τοποθετήθηκε φρουρά από άνδρες των ΜΑΥ και μονάχα με ειδική άδεια μπορούσε κάποιος να περάσει να τους ιδεί, μήπως ανάμεσά τους υπάρχει κάποιο γνωστό πρόσωπο.

Κατ' αυτόν τον τρόπο περισυλλέχτηκαν γύρω στα 25 με 30 πτώματα. Σ' αυτή την αυλή έμειναν εκτεθειμένα για έξι

ολόκληρα εικοσιτετράωρα, και ποιος ξέρει ακόμα πόσο θα έμεναν σ' αυτή την κατάσταση, εάν δεν ξέσπασαν οι έντονες διαμαρτυρίες των κατοίκων και ιδιαίτερα οι κατακραυγές των γυναικών, που απαιτούσαν τον άμεσο ενταφιασμό τους στο νεκροταφείο του χωριού. Επιπλέον, ομάδα γυναικών του χωριού απευθύνθηκαν προς τη διοίκηση του Στρατού με την παράκληση να τους επιτρέψει πριν την ταφή τους, να πλύνουν και να καθαρίσουν το πρόσωπο και τα ρούχα των νεκρών από τις κηλίδες αίματος, τα χώματα και τις ακαθαρσίες που υπήρχαν. Στάθηκε όμως αδύνατο να τους επιτρέψουν. Έτσι, κατά αυτό τον τρόπο, οι νεκροί αντάρτες, όπως ήταν με τις τσαλακωμένες και λερωμένες στολές, με τα ξεραμένα αίματα στα ρούχα και στο πρόσωπο, και σε άλλα μέρη του σώματός τους, χωρίς νεκρόκασες ή τουλάχιστον χωρίς κάποιες κουβέρτες, σεντόνια, ρίχτηκαν και στοιβάχτηκαν όπως-όπως σε έναν ομαδικό τάφο. Και μάλιστα σε ένα σκουπιδότοπο, δίπλα σε ένα παλιοντουβάρι, και έξω απ' το νεκροταφείο του χωριού».

Ερ. Μήπως γνωρίζετε γιατί τα πτώματα των ανταρτών δεν τα έθαψαν στο νεκροταφείο του χωριού;

Απ. Δεν γνωρίζω, το πιο πιθανό είναι να μην το επέτρεψε ο Στρατός και οι ΜΑΥδες.

Ερ. Κατά τη διάρκεια της ταφής των πτωμάτων στον ομαδικό τάφο παραβρέθηκε παπάς για να ψάλει την επιμνημόσυνη δέηση όπως προβλέπεται απ' τους θρησκευτικούς κανόνες;

Απ. Όχι, δεν παραβρέθηκε κανένας παπάς.

Ερ. Τότε υπήρχε παπάς στο χωριό;

Απ. Παπάς υπήρχε, αλλά σήμερα δεν υπάρχει στη ζωή.

Ερ. Κλήθηκε ο παπάς να πάρει μέρος στον ενταφιασμό των νεκρών;

Απ. Αυτό δεν το γνωρίζω.

Ερ. Μήπως γνωρίζετε γιατί τους νεκρούς αντάρτες δεν επέτρεψαν να θαφτούν στο νεκροταφείο του χωριού; Μήπως θεωρούσαν ότι αυτά τα ελληνόπουλα δεν ήταν τέκνα του θεού;

Απ. Γι' αυτό εγώ δεν μπορώ να πω τίποτα. Υποθέτω όμως ότι εκείνο τον καιρό όλα τα αποφάσιζε ο Στρατός και οι ΜΑΥΔες.

Ερ. Όταν εσείς μαζεύατε τα πτώματα των ανταρτών απ' το πεδίο της μάχης, συναντήσατε κάποιον αντάρτη τραυματία;

Απ. Όχι, κανέναν.

Ερ. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπήρχαν αντάρτες τραυματίες, σ' αυτή τη μάχη;

Απ. Εμένα μου έρχεται πολύ δύσκολο να πιστέψω ότι σε μία τόσο μεγάλη και διαρκή μάχη δεν υπήρξαν τραυματίες.

Ερ. Αργότερα, από άλλα μέρη της Ελλάδας, έρχονταν κόσμος όπου αναζητούσαν να μάθουν μήπως σ' αυτό τον ομαδικό τάφο είχαν ενταφιαστεί κάποια δικά τους συγγενικά πρόσωπα χαμένα;

Απ. Τέτοιες περιπτώσεις ήταν πάρα πολλές και ζητούσαν να τους επιτρέψουν να τους αφήσουν να πάρουν τα οστά τους και να τα μεταφέρουν στο νεκροταφείο του χωριού τους, στα χώματα που γεννήθηκαν και όπως τότε συνηθίζοταν, δίπλα σε κάποιο συγγενικό τάφο. Κανένας δεν πέτυχε αυτό που επιθυμούσε».

Οι Έλληνες, από την αρχαιότητα κι αργότερα σαν χριστιανοί ορθόδοξοι, πάντα έδειχναν ιδιαίτερο σεβασμό προς τους νεκρούς, και μεγάλη ευαισθησία στην τήρηση των τελετουργικών, των εκκλησιαστικών ακολουθιών κατά τη διάρκεια της ταφής των νεκρών. Μα και ήταν έθιμο για τους Έλληνες όταν κάποιο προσφιλές τους πρόσωπο είχε πεθάνει μακριά απ' την πατρίδα, το θεωρούσαν σαν ιερή υποχρέωση και έκαναν ό,τι μπορούσαν αψηφώντας κόπους και έξοδα, να μεταφέρουν τα κόκκαλά του στο νεκροταφείο της γενέτειράς του. Θα μπορούσε να αναφέρει κανείς πάρα πολλά τέτοια παραδείγματα.

Ιδιαίτερα συγκινητικό γεγονός αποτελεί η ευαισθησία που έδειξαν οι Έλληνες προς τα προσφιλή συγγενή πρόσωπα που άφησαν την τελευταία τους πνοή στην αναγκαστική προσφυγιά στα βάθη της μακρινής Μέσης Ασίας, στην Τασκένδη, στο

Τσιρτοί και αλλού. Έχουμε περιπτώσεις εκδήλωσης συγκλονιστικών αισθημάτων συμπεριφοράς και ευαισθησίας από ανθρώπους προς τα κοντινά συγγενικά τους πρόσωπα που πέθαναν μακριά απ' τον τόπο τους και κάνουν το παν μη υπολογίζοντας κόπους, δαπάνες και αποστάσεις, προκειμένου να πάνε στο μέρος ταφής τους, να παίρνουν τα κόκκαλά τους και να τα θάβουν στη γενέτειρά τους.

20. Προσπάθειες για ανέγερση μνημείου στο σημείο του ομαδικού τάφου

Τον Ιούνιο του 2001 που επισκεφτήκαμε την Ιτέα, συναντηθήκαμε με τους αντιστασιακούς και επιζώντες μαχητές της Ταξιαρχίας Ιππικού, Βασίλη Κωνσταντούλα και Βασίλη Αρχοντή. Αυτοί μας πληροφόρησαν ότι ως εκπρόσωποι της τοπικής οργάνωσης της ΠΕΑΕΑ επισκέφτηκαν παλιότερα τον πρόεδρο της Κοινότητας Ιτέας και σήμερα Δήμαρχο κ. Αθανασόπουλο Αντώνη με την παράκληση να τους παραχωρήσει ένα μέρος στον κοινοτικό χώρο με σκοπό την ανέγερση μνημείου και αναμνηστικής πλάκας με τα ονόματα των πεσόντων νεκρών. Και μάλιστα δεσμεύτηκαν και ανέλαβαν την υποχρέωση με δικές τους δυνάμεις να ξεθάψουν και να μεταφέρουν τα κόκκαλα των πεσόντων αγωνιστών μακριά από αυτόν τον σκουπιδότοπο. Δυστυχώς όμως δέχθηκαν την άρνηση του Δημάρχου. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι απ' τους νεκρούς που τα κόκκαλά τους κείτονται σ' αυτόν τον ομαδικό τάφο προέρχονται απ' τα γειτονικά χωριά του Δήμου Φύλλων, όπως την Ιτέα, Αστρίτσα, Πέτρινο κλπ. Πρόκειται για συμπατριώτες, ίσως και συγγενείς του Δημάρχου.

Σήμερα, η σκέψη, η ανάγκη για ανέγερση μνημείων στα σημεία των ομαδικών τάφων των νεκρών του εμφυλίου πολέμου είναι επίκαιρη και βρίσκει όλο και περισσότερους οπαδούς. Εξάλλου, αυτό το πνεύμα ανταποκρίνεται στο νόμο της Οικουμενικής Κυβέρνησης για την άρση των συνεπειών του Εμφυλίου που ψηφίστηκε ομόφωνα από όλα τα κόμματα της

Ελληνικής Βουλής. Το πνεύμα αυτού του νόμου ανταποκρίνεται στα εθνικά συμφέροντα, συμβάλλει στην ομοψυχία, την συναίνεση και τη συμφιλίωση των Ελλήνων.

Ακολουθεί μία ακόμα προσπάθεια με τον ίδιο σκοπό, να ανεγερθεί δηλαδή μνημείο στο σημείο του ομαδικού τάφου των πεσόντων αγωνιστών στην Ιτέα. Στις 29 Ιούνη 2002 οι τρεις μας, μαζί με τον Φυτιλή Βασίλη και το Γιώργο Κουλούρη, επισκεφθήκαμε στην Ιτέα το Δήμαρχο Φύλλων κ. Αθανασόπουλο Αντώνη με αίτημα να ανεγερθεί μνημείο και να αναρτηθεί αναμνηστική πλάκα με τα ονόματα των νεκρών του εμφυλίου πολέμου, που τα κόκκαλά τους κείτονται στο γνωστό σκουπιδοτόπο στην Ιτέα.

Από τη συζήτηση που ακολούθησε φάνηκε ότι ο Δήμαρχος συμμερίζονταν το δίκαιο αίτημά μας, μας εξήγησε όμως ότι αυτόν τον καιρό βρίσκεται σε μια προεκλογική περίοδο, ότι πρόκειται για μια υπόθεση που αφορά ολόκληρο το Δημοτικό Συμβούλιο. Και δεν μπορεί μόνος του να αποφασίσει. Μας υποσχέθηκε όμως, ότι εάν ξαναεκλεγεί Δήμαρχος θα κάνει ότι μπορεί γι' αυτό το θέμα. Καταλήξαμε ότι μετά τις εκλογές, με την ίδια σύνθεση και για το ίδιο θέμα θα ξανασυναντηθούμε.

21. Ονόματα αγωνιστών της Ταξιαρχίας Ιππικού που έπεσαν στη μάχη του Τομπρούζι (6-8 Μαρτίου 1949), αυτά που έγινε δυνατό να εξακριβωθούν.

1. Αλευράς Παναγιώτης * - Σοφιάδα Δομοκού.
2. Αναγνωστόπουλος Αποστόλης * - Θραψίμι Καρδίτσας. Πιάστηκε αιχμάλωτος τραυματίας και εκτελέστηκε επί τόπου από ΜΑΥδες.
3. Αναγνώστου Αποστόλης * - Σούρπη Αλμυρού.
4. Γιαχνής Νίκος * - Ευίδριο Φαρσάλων.
5. Γκέκας Κώστας (Παπαφλέσσας), ίλαρχος - Πλατύκαμπος Λάρισας. Επίλαρχος τιμημένος νεκρός.
6. Γκουτζινοπούλου Γενοβέφα - Φάρσαλα. Τραυματισμένη έπεσε στα χέρια του αντιπάλου. Αργότερα πέρασε από το στρατοδικείο Λάρισας και εκτελέστηκε.

7. Βήτος Νίκος* - Ασπίτσα Καρδίτσας.
8. Δελής Κώστας - Αγόριανη Δομοκού.
9. Ζαβογιάννης Γιάννης - Θαυμακός Δομοκού.
10. Κασιούρας Ηλίας * - Νεοχώρι Καρδίτσας.
11. Κάγκαλος Γιώργος * - Λεοντάρι Καρδίτσας.
12. Καρούμπας Αχιλλέας * - Ασπίτσα Καρδίτσας.
13. Καραπετσάνης Αποστόλης - Βούζι Δομοκού.
14. Κυριόπουλος Αναστάσιος - Παλαμά Καρδίτσας. Πιάστηκε αιχμάλωτος τραυματίας στη μάχη. Αργότερα πέρασε απ' το στρατοδικείο Λάρισας και εκτελέστηκε.
15. Κουκουτού Βούλα, νοσοκόμα - Σταυρός Φαρσάλων.
16. Κοντογιάννη Κυράτσου * - Βελεσίτινο Μαγνησίας.
17. Λουλακούδη Ελένη, επιλοχίας - Σαλασλάρ Λάρισας.
18. Λίλης Γιώργος * - Αγόριανη Δομοκού.
19. Μανακάς Μιχάλης, ήλαρχος - Αγία Μονή Τρικάλων.
20. Μήλιος Γιάννης, ήλαρχος * - Καρδίτσα.
21. Μπικιώτης Βισσάριος *.
22. Μουράτος Μίχος *.
23. Μανώλης Κώστας * - Πέτρινο Καρδίτσας.
24. Ντάφος Κώστας * - Ευίδριο Φαρσάλων.
25. Οικονόμου Περικλής (Γαζής), επίηλαρχος - Λεοντάρι Καρδίτσας.
26. Παπανδρέου Κώστας, ήλαρχος * - Συκά Ιπάτης.
27. Πουλόπουλος Πέτρος, ήλαρχος - Λεοντάρι Καρδίτσας.
28. Πετσογιάννης Αριστοτέλης, ήλαρχος - Μητρόπολη Καρδίτσας.
29. Πέτσος Νίκος, ήλαρχος - Καρδίτσα.
30. Ποδάρας Πέτρος, απόφοιτος ανθ/γός της Σχολής Αξιωματικών του ΔΣΕ * - Γαυράκια Δομοκού.
31. Πουλόπουλος Νίκος.
32. Ρίζος Λάμπρος * - Φίλια Καρδίτσας.
33. Ράγιας Ευθύμιος - Βλοκός Καρδίτσας. Πέρασε από το στρατοδικείο Λάρισας και εκτελέστηκε.
34. Στεργιόπουλος Σταύρος - Γραμματικό Καρδίτσας.

35. Σαλταγιάννης Ευριπίδης * - Ανώγι Καρδίτσας.
36. Τσιώτας Κώστας * - Λεοντάρι Καρδίτσας.
37. Τσακλάτος Ελευθέριος - Μαυραχόδες Καρδίτσας.
38. Τρευλός Νίκος * - Λεοντάρι Καρδίτσας.
39. Τσιώτας Κώστας * - Λεοντάρι Καρδίτσας.
40. Φωτάκης Γιώργος * - Καπά.
41. Φλογερός Αναστάσιος, ίλαρχος από Φθιώτιδα.
42. Χείρας Χρήστος * - Ιτέα Καρδίτσας.
43. Χατζίκος Νίκος * - Ιτέα Καρδίτσας.

Σημείωση 1: Με τον αστερίσκο (*) είναι τα ονόματα των πεσόντων αγωνιστών της Ταξιαρχίας Ιππικού, που τα κόκκαλά τους κείτονται στον ομαδικό τάφο της Ιτέας.

Σημείωση 2: Εδώ πρόκειται μόνο για τα ονόματα των πεσόντων που έγινε δυνατό να εξακριβωθούν. Στην πραγματικότητα ο αριθμός των νεκρών σ' αυτή τη μάχη είναι μεγαλύτερος.

Συντάκτης Δημήτριος Νικολάου Κατσής. Τηλ.: 210-5694119

22. Στο μαχητικό αντίμωμα των αγωνιστών της Εθν. Αντίστασης και του ΔΣΕ στα Πέντε Μύλια.

Μαζικό και εντυπωσιακό ήταν και φέτος το αγωνιστικό αντίμωμα που πραγματοποιήθηκε στις 16 Ιούνη στην μικρή και όμορφη κοιλάδα των Πέντε Μύλων αφιερωμένο στην πολεμική δράση των γενναίων καβαλάρηδων της Ταξιαρχίας Ιππικού που έδρασαν σ' αυτό το χώρο στην περίοδο του εμφυλίου πολέμου. Για να τιμήσουν αυτό το αξιόλογο ιστορικό γεγονός, εδώ σ' αυτό το σταυροδρόμι των δύο ανταρτομάτων περιοχών, της Θεσσαλίας και της Ρούμελης, κατέφθασαν αυτή την ημέρα αγωνιστές της Εθν. Αντίστασης, του ΔΣΕ, επαναπατρισθέντες πολιτικοί πρόσφυγες απ' τα χωριά και τις πόλεις της Θεσσαλίας, των περιφερειών Δομοκού και της Σπερχειάδας, από τη Λαμία, από το Καρπενήσι, ακόμα και από την

Αθήνα. Για την πρωτοπόρα, πατριωτική και επαναστατική γενιά των αγωνιστών της δεκαετίας του 1940, έχει γίνει μια παράδοση, κάθε χρόνο την δεύτερη Κυριακή του Ιούνη, εδώ σ' αυτή τη μικρή κοιλάδα των Πέντε Μύλων να ανταμώνονται, για να γιορτάσουν όλοι μαζί πανηγυρικά αυτό το σημαντικό ιστορικό γεγονός, αλλά και να εκφράσουν ακόμα μια φορά την σταθερή τους πίστη στο δίκαιο αγώνα του λαού μας για τη Λευτεριά, τη Δημοκρατία και το Σοσιαλισμό.

Φάνηκε ακόμα ότι ανάμεσα σε εκείνους που πάντα πρώτοι δίνουν το «παρών» στο μαχητικό αυτό αντάμωμα είναι οι επιζώντες αγωνιστές της Ταξιαρχίας Ιππικού. Δεν ήταν τώρα μονάχα ο σκοπός και το περιεχόμενο αυτού του αγωνιστικού ανταμώματος, ήταν ακόμα και οι φυσικές ομορφιές αυτής της κοιλάδας, που με την σειρά τους συνέβαλαν στο ανέβασμα της αγωνιστικής διάθεσης και τη δημιουργία ευχάριστων εντυπώσεων σε όλους μας. Αυτό το νιώσαμε αμέσως μόλις αφήσαμε τη δημοσιά και στρίψαμε, προκειμένου να βγούμε στο χώρο της συγκέντρωσης, όταν αρχίσαμε να προχωρούμε ανάμεσα σε μεγάλα πλατάνια, κάτω από μια πυκνή σκιά που έφραζε ερμητικά το πέρασμα στις γεμάτες λαύρα καλοκαιρινές ηλιακές ακτίνες να φθάσουν στη γη. Και ακριβώς κάτω από αυτή τη σκιά των πλατάνων γίνεται η αποβίβασή μας από τα οχήματα και μάλιστα σε ένα ομαλό και ευρύχωρο ίσιωμα, που η επιφάνειά του είναι στρωμένη με ένα πυκνό στρώμα παρθένας κλόης. Επιπλέον αυτή την μικρή κοιλάδα διασκίζει ένα ρέμα που διαρκώς έτρεχε νερό. Όλα αυτά μαζί δημιουργούσαν καλές εντυπώσεις, αλλά και ένα ιδανικό, δροσερό περιβάλλον για ξεκούραση και διασκέδαση σε μια τέτοια θερμή καλοκαιρινή περίοδο.

Οι πολύπλευρες προετοιμασίες που προηγήθηκαν από τους υπεύθυνους εκπροσώπους της ΠΕΑΕΑ Καρδίτσας, περίτρανα έδειξαν ότι όλα σ' αυτή την εκδήλωση ήταν προγραμματισμένα

και οργανωμένα στην εντέλεια. Φάνηκε ακόμα ότι οι οργανωτές φρόντισαν και πέτυχαν αυτή την φορά να υπάρχουν κυριολεκτικά όλα τα απαραίτητα. Μπουφές, ποτά, μεζέδες, αναψυκτικά, μουσικά όργανα. Ωστόσο, το πιο σημαντικό στο ζήτημα της προετοιμασίας ήταν ότι υπήρχαν τραπέζια και καρέκλες που έφταναν για όλους. Μια τέτοια ολοκληρωμένη εξυπηρέτηση σπάνια συναντάς σε παρόμοιες εκδηλώσεις. Σ' αυτό το ομαλό, δροσερό και ευρύχωρο τοπίο έγιναν με άνεση οι συναντήσεις με συγγενείς, φίλους, γνωστούς συμπολεμιστές και συμπατριώτες, χωριανούς κλπ. Έτσι, σχηματίζονταν παρέες, έπιαναν ξεχωριστό τραπέζι και έστρωναν πάνω σ' αυτό τα εδέσματα που έφεραν απ' τα σπίτια τους. Είχαμε ακόμα περιπτώσεις με ομαδικά τραπέζια κατά χωριό. Αυτή τη φορά, το μεγαλύτερο ομαδικό τραπέζι ήταν αυτό της Δρανίστας.

Το επίσημο μέρος της εκδήλωσης άνοιξε ο αντιστασιακός και μαχητής του ΔΣΕ Γιώργος Ευθυμίου. Ακολούθησαν και άλλες ομιλίες και χαιρετισμοί.

Αυτή τη φορά, παραβρεθήκανε και μας τίμησαν με την παρουσία τους μια σειρά παλαίμαχοι αγωνιστές της περιοχής μας, όπως: Πέτρος Μαρκαντώνης από το Σμόκοβο που φέτος μπήκε στα 86 του χρόνια. Ο Χρυσόστομος Σαλιάς από το Σμόκοβο, ο Κώστας Μπούκης από τον Κέδρο, ο Νίκος Μαγόπουλος από Αχλαδιά, ο Γιώργος Ευθυμίου από το Λεοντάρι. Πρόκειται για συντρόφους, που σε όλη τους τη ζωή βρίσκονταν στη πρώτη γραμμή της πάλης στον Εθνικο-απελευθερωτικό και επαναστατικό αγώνα του λαού μας, δούλεψαν για πολύ καιρό σε υπεύθυνες καθοδηγητικές θέσεις στις οργανώσεις του ΕΑΜ, της ΕΠΟΝ, και στις τοπικές κομματικές οργανώσεις. Από τους πρώτους το 1946 πήραν το δρόμο του βουνού. Πολέμησαν στις πρώτες ανταρτοομάδες του Ν. Μπελή, του Κ. Νικηταρά, του Β. Αγραφιώτη, του Π.

Πελοπίδα.

Μετά το επίσημο μέρος της εκδήλωσης ακολούθησε ένα μαζικό γλέντι. Μια τέτοια εξέλιξη ήταν φυσική και αναπόφευκτη, γιατί οι Θεσσαλοί και Ρουμελιώτες είναι οι μεγαλύτεροι λάτρες της δημοτικής μουσικής, με πάρα πολλούς μερακλήδες χορευτές που όταν ακούν να παίζονται τσάμικα με τίποτα δεν συγκρατιούνται. Έτσι έγινε και εδώ αμέσως μόλις ακούστηκε το κλαρίνο να παίζει ένα από τα πιο δημοφιλή δημοτικά τραγούδια των δύο αυτών γειτονικών περιοχών. Χωρίς καμιά άλλη προειδοποίηση ένας μεγάλος αριθμός από μανιώδεις λάτρες του δημοτικού τραγουδιού ξεχύνεται στο ομαλό και ευρύχωρο ίσιωμα κι εκεί αμέσως στήνονται κάμποσοι ξεχωριστοί κύκλοι χορού που δεν σκέφτονταν να σταματήσουν όσο συνέχιζαν να παίζουν τα όργανα. Αυτό το τόσο εντυπωσιακό, δυναμικό και μαζικό ξεφάντωμα αποτέλεσε το αποκορύφωμα των εξαιρετικών και ευχάριστων εντυπώσεων αυτής της εκδρομής.

Και τώρα λίγα λόγια για το ιστορικό μέρος του θέματος. Η επιλογή αυτής της τοποθεσίας των Πέντε Μύλων σαν τόπος διεξαγωγής μιας τέτοιας αγωνιστικής εκδήλωσης, αφιερωμένης στην αξιόλογη πολεμική δράση της Ταξιαρχίας Ιππικού, δεν είναι τυχαία, αλλά άμεσα συνδέεται με μια σειρά ιστορικά δεδομένα και πρώτα απ' όλα, γιατί αυτή η μικρή κοιλάδα ήταν για πολύ καιρό στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου ένα από τα κύρια ορμητήρια της Ταξιαρχίας Ιππικού στις εξορμήσεις της προς τα σκλαβωμένα καμποχώρια. Κι ακόμα γιατί αυτή η κοιλάδα συγκέντρωνε μια σειρά πλεονεκτήματα σημαντικής στρατιωτικής σημασίας. Τα κυριότερα ανάμεσα σ' αυτά ήταν:

- Η δασωμένη ποταμιά προσφέρονταν για κάλυψη την ημέρα μερικών εκατοντάδων αλόγων από τις επιδρομές της εχθρικής αεροπορίας κατά τη διάρκεια της ημέρας.

- Είχε άφθονο νερό που ήταν απαραίτητο για τις ανάγκες

ενός τόσο μεγάλου αριθμού ζώων.

- Οι ομαλές λάκκες αυτού του τύπου ήταν πάντα σκεπασμένες με πλούσια βλάστηση από αγριάδες, βελούρια, βούρλα κ.λπ. και αποτελούσε ένα ιδανικό βοσκοτόπι για τα άλογα.

Είναι διαπιστωμένο ότι η Ταξιαρχία Ιππικού ήταν το πιο αξιόμαχο τμήμα της 1ης Θεσσαλικής Μεραρχίας του ΔΣΕ, ενώ ο απaráμιλλος πρωϊσμός των μαχητών και διοικητών της προκάλεσε την κατάπληξη και του ίδιου του αντιπάλου. Η Ταξιαρχία Ιππικού δεν γνώριζε ήττες, με μοναδική εξαίρεση το ατυχές συμβάν της μάχης στο Τομπρούζι. Οι μαχητές και διοικητές της ειδικής αυτής στρατιωτικής μονάδας, στο μεγαλύτερο μέρος της προέρχονταν από την περιοχή της Θεσσαλίας και ένα μικρότερο μέρος από τις επαρχίες Δομοκού και Σπερχειάδας. Η Ταξιαρχία Ιππικού ήταν πλαισιωμένη με διαλεκτούς, έμπειρους και πολύ ικανούς διοικητές που άγγιζαν τα όρια του θρύλου. Με πρώτο και καλύτερο τον αείμνηστο ταξίαρχο Μανάκα Στέφανο από την Αγία Μονή Τρικάλων. Ο μαρτυρικός λσός της Θεσσαλίας θα θυμάται και δεν θα ξεχάσει ποτέ τα ονόματα των λασογέννητων χαρισματικών διοικητών και θυρλικών καβαλάρηδων της Ταξιαρχίας Ιππικού, όπως τους: Οικονόμου Περικλή (Γαζή) από το Λεοντάρι Καρδίτσας και τον Γκένα Νίκο (Πλάτανο) από το Μπόσκληβο Καρδίτσας.

Στην Ταξιαρχία Ιππικού υπηρέτησαν μια σειρά λεβέντες και γενναίοι ήλαρχοι καβαλάρηδες όπως: Γκέκας Κώστας (Παπαφλέσσας) από Πλατύκαμπο Λάρισας, Παπανδρέου Κώστας από Συκά Υπάτης, Έξαρχος Βασίλης από Παλαμά Καρδίτσας, Μαυρόπουλος Κώστας από Δοξαρά Λάρισας, Μανάκας Μιχάλης από Αγία Μονή Τρικάλων, Μήλιος Γιάννης, Πετσόγιαννης Αριστοτέλης από Μητρόπολη Καρδίτσας, Πουλόπουλος Πέτρος από Λεοντάρι Καρδίτσας, Πέτσος Νίκος, Συρόπουλος Γιώργος από τα Φάρσαλα, Τσάιτος Βασίλης από Φθιώτιδα, Φλογερός Τάσιος από Φθιώτιδα, Μήτσος Κατός, αντιστασιακός, διοικη-

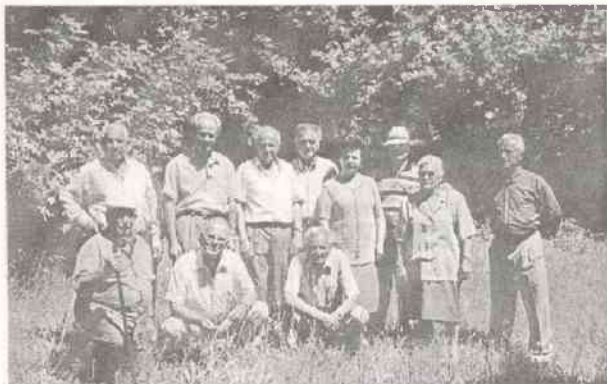
τής τμήματος του ΔΣΕ, ιστορικός συγγραφέας, μέλος της ΕΕ Λογοτεχνών. (Αθήνα, Τηλ. 2105694119).

23. Αγωνιστικό αντάμωμα κάθε χρόνο στα ΠΕΝΤΕ ΜΥΛΙΑ

Κάθε χρόνο έχει καθιερωθεί, τη δεύτερη Κυριακή του Ιούνη να πραγματοποιείται εδώ, στη μικρή κοιλάδα των Πέντε Μύλων, αγωνιστική εκδήλωση αφιερωμένη στην αξιόλογη πολεμική δράση των γενναίων καβαλάρηδων της Ταξιαρχίας Ιππικού του ΔΣΕ, που έδρασε σ' αυτό το χώρο στην περίοδο του εμφυλίου πολέμου.

Μερικοί απ' τους λεβέντες καβαλάρηδες του Καπετάν ΓΛΖΗ.
Απ' τ' αριστερά: Τιμπιλαλέξης Ηλίας, Ασημοχώρι Καρδίτσας.
Αρχοντής Γιάννης, Ιτέα Καρδίτσας. Κουρκουβέλας Αλέκος, Κόκκινο Βόλου.
Ξερακιός Κώστας, Αχλαδιά Καρδίτσας. Κωστούλας Δημήτριος.
Αχλαδιά Καρδίτσας. Σωτηρόπουλος Νίκος, Κτιμένη Καρδίτσας.
Ρέντζος Χρήστος, Λάρισα. Καθιστοί: Κωνσταντούλας Βασίλης.
Αστρίτσα Καρδίτσας. Τσίπρα Ασπασία, Παλαμάς Καρδίτσας.
10/6/2001.

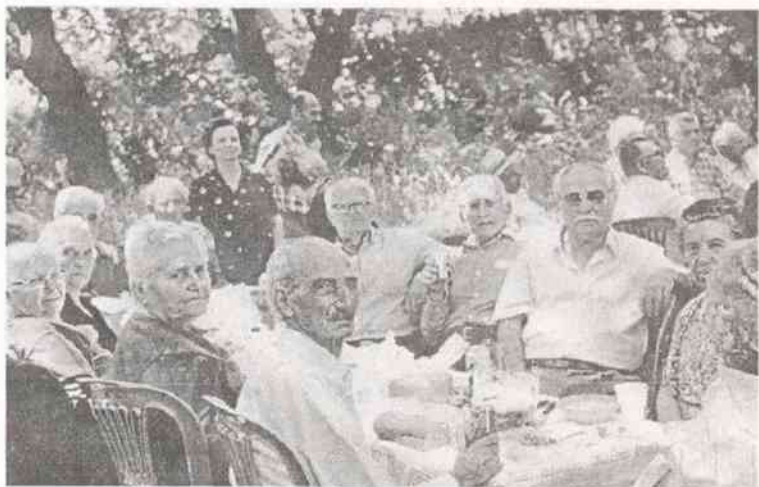
Απ' ε' αριστερά: Σαλιάς Χρυσόστομος, Φυτιλής Βασίλης, Ευθυμίου Γιώργος, Πλουμπής Τριαντάφυλλος, Κατσή-Παχή Ελένη, Κατσής Μήτσος, Κυρίτση Ελένη, Τυμπλαλέξης Ηλίας, Καθιστοί: Πλότσικας Γιώργος, Κωνσταντούλας Βασίλης, Παππάς Νίκος, 10/6/2001.

Απ' ε' αριστερά: Ευθυμίου Γιώργος, Μούστος Δημήτριος, Άγνωστος, Σαλιάς Χρυσόστομος, Κατσής Μήτσος, Μαρκαντώνης Πέτρος, Κομπογιάννης Ηλίας, Καθιστός: Μπούκης Κώστας, 16/6/2002.

Κατσής Μήτσος, Κατσή Βούλα, Κρομλίδου Ξένια, Γκένα Μαρία, Κατσή Ελένη, Κρομλίδου Αγνή, Κατσή Ζωή, Κρομλίδου Ελένη, Κατσή Γεωργία, Γεωργιάζας Μάριος. 17/6/2002.

Μια άποψη απ' το ομαδικό τραπέζι των κατοίκων του χωριού μου σ' αυτή την εκδήλωση. Παρέα σε ένα τραπέζι, καθισμένοι άνετα στις καρέκλες, με ιδιαίτερη προσοχή και ενδιαφέρον ακούν τους δυνατούς ήχους των μουσικών οργάνων να παίζουν δημοτικά τραγούδια, και παράλληλα χαμαρώνουν τους μερακλήδες χορευτές αυτού του τόπου. 17/6/2002.

Απ' τ' αριστερά: Παντίδου - Κωστούδη Αглаΐα λοχίας της 105 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ. Ρήνα Χαλβαντζή - Γκόγκου, ανθ/γος της 103 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ.

Τιμήθηκε με το Μετάλλιο ανδρείας. Μήτσος Κατσής, Σοφία Πρεμέτη - Παππά, λοχίας της 103 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ. Σοφία Ντίνη, μαχήτρια της 9ης Μεραρχίας του ΔΣΕ. 15 Ιούνη 2003.

Χαιρετισμός
του προέδρου του ΚΣ της
ΠΕΕΠΠ Φώτου Γρηγόρη.
15/6/2003.

Όρθιοι: Κατοή Γεωργία, Κατοή Ελένη, Μανδραβέλης Δημήτρης, Καθιστοί: Τζέλος Νίκος από την Κοζάνη, Κατοή Ζωή, Μανδραβέλης Μιχάλης από την Κοζάνη, Κατοής Μήτσος, Κατοής Γιώργος.

Γεωργίου Δημήτριος
του Κώστα (Μίμης), Λογιστής.
Γεννήθηκε το 1913 στους Α-
γίους Θεοδώρους Αλμυρού.
Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ'
τις 26/10/46. Επιτελάρχης
της Ταξιαρχίας Ιππικού. Επί-
λarchος του ΔΣΕ. Δ/γμα
στις 27/11/48.
Έπεσε στο Καλαμάκι Λάρισας
τον Οκτώβρη 1949.

Δημακόπουλος Βαγγέλης απ' το Βαμβακό Φαρσάλων. Δραστήριος ΕΠΟΝίτης. Για την αντιστασιακή δράση συλλαμβάνεται απ' την παρακρατική συμμορία του Σούρλα και ξυλοκοπήθηκε ανελέητα. Κανένας δεν πίστευε ότι θα μπορούσε να ζήσει. Στο ΔΣΕ απ' το 1947. Σύνδεσμος της Ταξιαρχίας Ιππικού. Διακρίνονταν για την τόλμη και την άρταστη παλικάριά του. Όταν η μαχήτρια της Ταξιαρχίας Σταθούλα απ' την Χίλιαδου Δομοκού παρασύρθηκε απ' τα νερά του κατεβασμένου Πηνειού. Αυτός παρατάει τ' άλογο και πηδάει μέσα στο ποτάμι για να την σώσει. Τα δυνατά κύματα του κατεβασμένου Πηνειού τους παρέσυραν και πνίγηκαν και οι δυο τους.

Κωνσταντούλας Βασίλης, απ' την Αστρίτσα Καρδίτσας. ΕΠΟΝίτης. Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ από το 1947. Απ' την πρώτη μέρα της καταταγής έως στο τέλος του Εμφυλίου πολέμου υπηρετούσε στην Ταξιαρχία Ιππικού.

24. ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ ΠΟΥ ΣΠΑΡΑΖΕΙ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΚΡΙΝΗ ΤΑΣΚΕΝΔΗ

Έλαβα πρόσφατα απ' την μακρινή Τασκένδη ένα γράμμα. Αποστολέας του ο Έλληνας πολιτικός πρόσφυγας Γάλλος Πασχάλης, αντιστασιακός, μαχητής του θρυλικού ΕΛΑΣ κι αργότερα διοικητής τμήματος του ΔΣΕ. Το γράμμα συνοδεύεται και από μία ομαδική φωτογραφία την οποία και παραθέτω για του λόγου το αληθές.

Η φωτογραφία τραβήχτηκε στις 25 Μαρτίου 1996, την ημέρα της Εθνικής μας γιορτής, στην Τασκένδη. Ορίστε τα ονόματα με αλφαβητική σειρά των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων που εικονίζονται σ' αυτή:

1. Ασπροκκλησιώτης Γιάννης, 2. Βλαχάβας Τάσος, 3. Γάλλος Πασχάλης, 4. Δημόπουλος Δημήτριος, 5. Δαρανίτης Δημήτριος, 6. Ζδούκος Κώστας, 7. Κραβαρίτης Δημήτριος, 8. Κιατίπης Γιάννης, 9. Καραμήτσος Κώστας, 10. Καραμήτσος Βασίλης, 11. Κυρίσης Μιλτιάδης, 12. Νταταλιάνης Νίκος, 13. Πανίδης Γιάννης, 14. Πολιτίδης Σπύρος, 15. Πουρνάρας Αργύρης, 16. Σαριόπουλος Σπύρος, 17. Χατζηδάκης Βασίλης.

Αυτό το συνταρακτικό, δραματικό και πολυπονεμένο γράμμα μαζί με τη φωτογραφία πυρπολούν τη συνείδησή σου και σε κάνουν να θυμηθείς πολλά, καθώς σε συγκινούν ως τα κατάβαθα της ψυχής σου, ραγίζουν την καρδιά, σε πνίγουν λυγμοί και δεν μπορείς να κρατηθείς να μην δακρύσεις. Αναθυμιάσαι το ιστορικό της πατριωτικής δράσης αυτών των γενναίων, γνήσιων λαϊκών αγωνιστών για τη λευτεριά της πατρίδας μας Ελλάδας και συγκρίνοντας με την θλιβερή κατάσταση που βρίσκονται σήμερα, πονάς κατάκαρδα γι' αυτούς τους δυστυχισμένους συνανθρώπους μας, που 49 ολόκληρα χρόνια εξακολουθούν να τους στερούν την πατρίδα τους.

Το συναίσθημα αυτό γίνεται πιο έντονο, όταν προσηλώνεις το βλέμμα σου στη φωτογραφία κι αντικρίζεις μπροστά σου γνωστά προσφιλή πρόσωπα συναγωνιστών σου και συνάμα γνωρίζεις καλά τη λαμπρή τους αγωνιστική πατριωτική δράση.

Γεννημένοι όλοι στα πάτρια ελληνικά εδάφη και γαλουχημένοι με το πνεύμα της φιλοπατρίας και της αγάπης προς το λαό μας, αναγνωρισμένοι σαν αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης και επίσης του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (ΔΣΕ 1946-1949).

Πρόκειται για ακραιφνείς Έλληνες πατριώτες, που με τους αγώνες τους για το καλό του τόπου και του λαού μας, συμβολίζουν την απεριόριστη αγάπη προς την πατρίδα, την αφοσίωσή τους στα πιο δίκαια ανθρώπινα ιδανικά της Λευτεριάς, της Δημοκρατίας και της Κοινωνικής Δικαιοσύνης.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που υπάρχουν, τώρα στην Τασκένδη διαμένουν ακόμα μερικές εκατοντάδες Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες. Κατά την παραμονή τους όλοι τους εργάσθηκαν σε διάφορες κρατικές επιχειρήσεις και έχουν στο ενεργητικό τους 35 - 40 χρόνια προσφορά στην παραγωγή και στη ζωή της χώρας. Σήμερα όλοι τους είναι συνταξιούχοι, ανάμεσά τους αρκετοί υπερήλικες. Παίρνουν σήμερα μια πενιχρή σύνταξη των 30 δολλαρίων το μήνα, που ισοδυνα-

μούν με 10.000 περίπου ελληνικές δραχμές. Δοκίμασε λοιπόν μ' αυτά τα ψύχουλα να ζήσεις, να συντηρηθείς, να πληρώσεις νοίκι, γιατρό, να πάρεις φάρμακα κλπ. Διακαής πόθος όλων αυτών είναι να επαναπατρισθούν στην αγαπημένη τους πατρίδα, που τόσο την νοσταλγούν.

Αυτό σήμερα δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, γιατί μέχρι τώρα δεν υπάρχει διακρατική συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Δημοκρατίας του Ουζμπεκιστάν για την μεταφορά των ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων πολιτικών προσφύγων στην Ελλάδα.

Έτσι, βλέπουμε ότι αυτοί οι πρώην σταυραετοί των ελεύθερων ελληνικών βουνών, του Ταϋγέτου, της Γκιώνας, των Αγράφων, του Ολύμπου, του Γράμμου, κλπ. που είναι σύμβολα της λευτεριάς και της δημοκρατίας στην Ελλάδα, δεν μπορούν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους γιατί μέχρι σήμερα δεν υπάρχει διακρατική συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών για μεταφορά των συντάξεών τους στην Ελλάδα.

Να τι γράφει γι' αυτό το θέμα ο φίλος μου Πασχάλης Γάλλος.

«Είμαστε εγκατελειμμένοι και ξεχασμένοι από τους πάντες. Νιώθουμε μεγάλη πίκρα, δυσφορία, απογοήτευση, ακόμα και αγανάκτηση, γιατί οι εκάστοτε κυβερνήσεις και όλα τα κόμματα χωρίς εξαίρεση δεν έκαναν μέχρι σήμερα τίποτε για την επίλυση αυτού του δίκαιου, πατριωτικού, ανθρωπιστικού και ζωτικού για μας προβλήματος.

Και εάν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί για λίγα ακόμα χρόνια, τότε κανένας από μας δεν πρόκειται να δει την Ελλάδα και είμαστε καταδικασμένοι ν' αφήσουμε τα κόκκαλά μας στα βάθη της μακρινής Μέσης Ασίας».

Τα συμπεράσματα που συνάγονται απ' τα παραπάνω είναι:

Πρώτο. Είναι επιτακτική ανάγκη να σταματήσει, επιτέλους αυτή η απαράδεκτη αδιαφορία που υπήρχε μέχρι τώρα πάνω σ' αυτό το καίριο ανθρωπιστικό πρόβλημα των πολιτικών προσφύγων.

Δεύτερο. Επειγόντως να συγκροτηθεί μία κοινοβουλευτική αντιπροσωπεία από όλα τα κόμματα της Βουλής και να μεταβεί αμέσως στην Τασκένδη για να συζητήσει με τους εκεί κυβερνητικούς παράγοντες της Δημοκρατίας του Ουζμπεκιστάν το όλο θέμα της μεταφοράς των συντάξεων των πολιτικών προσφύγων στην Ελλάδα.

Εδώ, θα πρέπει ακόμα συμπληρωματικά να επισημανθεί ότι από επαφές που είχαν εκπρόσωποι των πολιτικών προσφύγων της Τασκένδης με κυβερνητικούς παράγοντες του Ουζμπεκιστάν διαπιστώθηκε, ότι οι τελευταίοι συμφωνούν να συναντηθούν κρατικές αντιπροσωπείες των δύο χωρών προκειμένου να γίνουν διαπραγματεύσεις για την μεταφορά των ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων που εργάστηκαν στη χώρα αυτή.

Αυτή την φορά είναι ακόμα μια ευκαιρία για την κυβέρνηση και τα κόμματα να δείξουν στην πράξη την ανθρωπιστική ευαισθησία τους αλλά και κατά πόσον ενδιαφέρονται για να κλείσει οριστικά μια πληγή της εμφυλιοπολεμικής περιόδου.

Μήτσος Κασιός. Αξιωματικός του ΔΣΕ. Πολιτικός πρόσφυγας στην ΕΣΣΔ. Συγγραφέας. Μέλος της Ε.Ε. Λογοτεχνών. Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό ΠΕΕΠΠ

Η ΣΧΟΛΗ ΕΦΕΔΡΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΤΟΥ Ε.Λ.Α.Σ.

1. Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η Σχολή Στρατηγείου του ΕΛΑΣ δημιουργήθηκε με απόφαση του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ. Στο Λεύκωμα που έχει δημοσιευτεί στην 18η Συλλογή της «Εθνικής Αντίστασης» διαβάζουμε: «Στις πρώτες αντάρτικες ομάδες μας και για μήνες αρκετούς, καθοδηγητές ήταν παιδιά του λαού, φαντάροι, γυμνασμένοι στον παλιό στρατό, λοχίες, επιλοχίες και ελάχιστοι αξιωματικοί.»

Μεγάλο μέρος των μόνιμων αξιωματικών δεν ανταποκρίθηκε στους πόθους του λαού μας. Πολλοί παρέμειναν καιροσκοπούντες, ένα μεγάλο ποσοστό συνεργάστηκε φανερά ή κρυφά με τους κατακτητές, είτε μπήκαν στις οργανώσεις που τους εξυπηρέτησαν. Λίγοι τίμιοι αξιωματικοί, στις πόλεις στην αρχή, στο βουνό κατόπιν, στάθηκαν καθοδηγητές στο σκληρό αγώνα του λαού μας. Το αντάρτικο κίνημα συνεχώς πλαταίνει και αναπτύσσεται. Περνάει σε ανώτερες μορφές. Από τις αντάρτικες ομάδες και αρχηγεία, περνάμε στον οργανωμένο λαϊκό στρατό, στον ΕΛΑΣ, με επικεφαλής το Γενικό Στρατηγείο. Οι ανάγκες για αξιωματικούς είναι μεγάλες. Και η μεγάλη ιστορική απόφαση πάρθηκε. Δεν έρχονται αξιωματικοί; «Θα φτιάξουμε εμείς, τέτοιους που μας χρειάζονται στον αγώνα μας».

Στη Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ, λειτούργησαν 4 σειρές, απ' τις οποίες αποφοίτησαν 1.261 ανθυπολοχαγοί του λαϊκού μας στρατού. Απ' αυτούς, οι 1.248 άνδρες και 13 γυναίκες.

Πρώτη Σειρά

Η Α' Σειρά της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ συγκροτήθηκε στα τέλη του Ιούλη 1943 με έδρα το χωριό Πετρούλι Τρικάλων, και είχε 138 μαθητές. Τα μαθήματα της Α' Σειράς άρχισαν την 1 Αυγούστου του 1943 και τελείωσαν στις 30 Σεπτέμβρη του ίδιου χρόνου.

Διοικητικό και εκπαιδευτικό προσωπικό: Διοικητής της Σχολής τοποθετήθηκε ο τότε επιτελάρχης του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ Πετρουλάκης Δ. Διευθυντής σπουδών ο ταγματάρχης πεζικού Αρέθας Στ., και ως εκπαιδευτές οι μόνιμοι ανθυπολοχαγοί πεζικού, Τσικαρδώνης Γιώργος, Γριμπογιάννης Αναστάσιος, Σκαμπαρίνας Ελευθέριος, Δόλγιρας Μενέλαος, Παπαδημητρίου Βασίλης, και οι έφεδροι ανθυπολοχαγοί Καρούκας Κώστας, Καρούζας Κώστας και ο μόνιμος υπολ/γός Παπαγεωργίου Αλέκος. Το Σεπτέμβρη λόγω των αναγκών του αγώνα, η έδρα της Σχολής διαδοχικά μεταφέρθηκε στα χωριά Δραμίσι και Τύρνα.

Οι μαθητές της Α' Σειράς πήραν μέρος σε μια Σειρά μάχες κατά του κατακτητή, σαν ξεχωριστό μάχιμο τμήμα. Στο μνημόσυνο του ηρωικού ΕΠΟΝίτη Κρητικού που έπεσε σε μιά μάχη, οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να 'ρθούν σε επαφή με τους συναγωνιστές καθοδηγητές του αγώνα, σαν τον Στέφανο Σαράφη, τον Γιώργη Σιάντο, τον Κώστα Καραγιώργη κλπ.

Η εξεταστική επιτροπή αποτελούμενη από τους Δ. Πετρουλάκη, Στ. Αρέθα και Αλ. Παπαγεωργίου, έκρινε ότι όλοι τους ήσαν άξιοι να φέρουν τον τίτλο του λαϊκού αξιωματικού. Κανείς δεν απορρίφθηκε. Στην τελετή εξόδου μίλησαν ο Στ. Αρέθας, ο Μητροπολίτης Κοζάνης Ιωακείμ, ο Σαμαρινιώτης (Τζήμας Βασίλης), ο Στέφανος Σαράφης και ο εκπρόσωπος της συμμαχικής αποστολής άγγλος συνταγματάρχης Κρις.

150. Ανθυπολοχαγοί της Α' σειράς της Σχολής Εφρέδρων Αξιωματικών του ΕΛΑΣ. Από αριστερά: Σούλης Νησιάκος (Καρδίτσα). Πανταζής Αμπάνης (Πράβι Καβάλας). Γιώργος Ζαχαρόπουλος (Καστανιά). Γιάννος Αλαμανής (Καρδίτσα). Στην πρωτεύουσα της Ελεύθερης Ελλάδας - Καρδίτσα 1944.

Έτσι, στις 3 Οκτωβρίου οι 138 νέοι ανθυπολοχαγοί πήραν φύλλο Πορείας για τα μάχιμα τμήματα να συνεχίσουν τον αγώνα σαν διοικητές του λαϊκού μας στρατού.

Δεύτερη Σειρά

Στις 4 του Οκτώβρη 1943, στα ξακουστά λουτρά του Σμοκόβου άρχισαν τα μαθήματα της Β' Σειράς με 297 μαθητές, που συγκροτήθηκαν σε τάγμα.

Η Β' Σειρά ήταν μια ηρωική Σειρά. Ηρωική, γιατί η δράση της στους 5 μήνες που διήρκεσε, είναι μια συμπυκνωμένη εικόνα της πολύπλευρης προσπάθειας του ΕΛΑΣ, με τις αφάνταστες στερήσεις και την υπεράνθρωπη θέληση, να υπερνικήσει όλα τα εμπόδια.

Τα μαθήματα έγιναν μέσα στην κρισιμότερη περίοδο της τρικυμισμένης ιστορίας του ΕΛΑΣ. Περίοδο που νικηφόρα αντιμετώπισε τη μανία των Γερμανών και της ντόπιας αντίδρασης, κάτω από τις δύσκολες συνθήκες του βαρύ χειμώνα, με λιγοστά εφόδια κι ακόμα λιγότερες σφαίρες. Η κρίση όμως πέρασε. Ο εχθρός αποκρούστηκε με σοβαρότατες απώλειες. Η αντίδραση τσακίστηκε και περιορίστηκε σε μια μικρή γωνιά της Ελλάδας κι ο ΕΛΑΣ βγήκε ατσαλωμένος απ' την δοκιμασία, κι ακόμα πιο γερός και αποφασισμένος να φέρει σε πέρας την λαϊκή του αποστολή. Λίγοι στρατοί στον κόσμο θα άντεχαν στη δοκιμασία αυτή.

Οι μαχητές της Β' Σειράς, σαν το πιο αντιπροσωπευτικό και διαλεκτό κομμάτι του ΕΛΑΣ, πήραν μέρος σε συνεχείς και αδιάκοπες επιχειρήσεις. Η τόλη, η αυτοθυσία, ο ηρωισμός και η αντοχή τους, άφησαν εποχή για τη Σχολή και έβαλαν τη σφραγίδα τους σ' αυτή. Οι μαθητές της Σχολής έγιναν από τότε το ζωντανό παράδειγμα του συνθήματος ΠΟΛΕΜΑΜΕ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΝΟΜΑΣΤΕ. Με αδιάκοπη και εντατική εκπαίδευση, έτοιμοι κάθε στιγμή να μπουν στη μάχη, ανοίγουν πρωτοπόροι το δρόμο της Λευτεριάς και της Λαοκρατίας.

Στρατιωτικός διοικητής της Β' Σειράς της Σχολής ήταν από την 1 μέχρι 15 Οκτώβρη, ο συνταγματάρχης Καραγιάννης Δ.

Αναστάσιος Γρυμπογιάννης (δεξιά) και Μενέλαος Δόλγερας (αριστερά).
Μόνιμοι Ανθυπολοχαγοί - εκπαιδευτές της Σχολής.

Στις 18 Οκτώβρη αναλαμβάνει τη διοίκηση ο στρατηγός Ματσούκας - Οπούντιος, για να την παραδώσει μετά από λίγο στο συνταγματάρχη Παπαθανασίου Ι., με καπετάνιο τον υπολ/γό Παπαγεωργίου Αλέκο. Στις 8 του Οκτώβρη συμπληρώνεται η διοίκηση με το συναγωνιστή Μήτσο Αστέρη (Βαμβακά), σαν πολιτικό υπεύθυνο.

Στις 12 Οκτώβρη οι μαθητές της Β' Σειράς από κοινού με τμήματα της 1ης Θεσσαλικής Μεραρχίας πήραν ενεργό μέρος στον αφοπλισμό της Ιταλικής Μεραρχίας ΠΙΝΕΡΟΛΟ και ενός Συντ/τος Ιταλικού Ιππικού που βρίσκονταν στην περιοχή Μουζάκι Τρικάλων. Αμέσως μετά, χωρίς καμιά ανάπαυλα, οι 270 μαθητές τραβούν να λάβουν μέρος στις επιχειρήσεις που άρχισε εναντίά μας ο ΕΔΕΣ. Επικεφαλής αυτού του αποσπάσματος ήταν οι αξιωματικοί: Ο ταγματάρχης Αρέθας, ο μόνιμος υπολ/γός Παπαγεωργίου Αλέκος και οι ανθυπ/γοί Παπαδημητρίου Β., Γριμπογιάννης Α. και ο Τριανταφύλλου. Ό,τι έγινε στους ακόλουθους 3 μήνες, μόνο σαν υπεράνθρωπη δουλειά και λαμπρή νίκη της ανθρώπινης θέλησης πάνω στη φύση μπορεί να χαρακτηριστεί. Οι μάχες ήταν συνεχείς και σκληρές. Στο Ματσούκι, στους Καλαρρύτες, στην Χουσιιάδα, στα Πράμαντα με τους ΕΔΕΣίτες, στη Μεσοχώρα με τους Γερμανούς. Στη Μεσοχώρα πέφτουν οι δυο πρώτοι νεκροί μαθητές της Σχολής: ΜΠΕΛΗΣ και ΚΑΡΑΤΖΙΑΣ. Αλλά οι γερμανοί και οι προδότες δεν είναι ο μόνος εχθρός. Ο βαρύς χειμώνας είναι το ίδιο με αυτούς επικίνδυνος. Οι μαθητές της Σχολής ακολουθώντας μονοπάτια απάτητα χτυπούν αιφνιδιαστικά τον έκπληκτο εχθρό. Η προσπάθεια που χρειάστηκε να καταβληθεί από τους ξυπόλητους και γυμνούς μαθητές μας κάνει και τους ίδιους τους εχθρούς να απορούν. Οι ΕΔΕΣίτες, λυσσασμένοι από τις αποτυχίες, κάνουν κλεφτοπόλεμο, χτυπούν από μακριά και φεύγουν. Σ' αυτές τις τόσο αντίξοες συνθήκες της φοβερής ξυπολουσίας, της τρομερής πείνας, της βαρυχειμωνιάς κλπ., τίποτα δεν στάθηκε ικανό να λυγίσει τη θέληση των μαθητών για μάθηση. Έτσι, στις ώρες της στάσης, αντί να ξεκουράζονται,

μαζεύονται στο σχολείο, στην εκκλησία, σε κάποιο σπίτι, για να ακούσουν ακούραστα τους εκπαιδευτές τους.

Στις 22 Νοέμβρη οι μαθητές επιστρέφουν στο Σμόκοβο. Με την επιστροφή τους στην έδρα της Σχολής, υπολόγизαν και έλπιζαν ότι θα τους δίνονταν η ευκαιρία να ξεκουραστούν. Ωστόσο, στο Σμόκοβο έμειναν όλο κι όλο μία μέρα. Οι ανάγκες του αγώνα τους καλούν να προστατεύσουν τα χωριά του Τυμφρηστού απ' την μανία των χιτλερικών, που άρχισαν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις για την κατάληψη του Καρπενησίου. Στις 23 Νοέμβρη εσπευσμένα φθάνουν στο χώρο των επιχειρήσεων και παίρνουν μέρος στις μάχες κατά των Γερμανών. Ύστερα από λίγες μέρες γυρίζουν ξανά στο Σμόκοβο και χωρίς καμιά ανάπαυλα παίρνουν καινούργια εντολή να μετακινηθούν στον Κλειτσό, που είχε οριστεί καινούργια έδρα της Σχολής. Στον Κλειτσό μένουν μόνο τρεις μέρες και φεύγουν πάλι για την Νευρούπολη.

Εκεί, μαζί με τμήματα του 1/38 Συντάγματος του ΕΛΑΣ δίνουν μάχες κατά των Γερμανών που κινήθηκαν από την Καρδίτσα με σκοπό να καταλάβουν την περιοχή του οροπεδίου. Μετά τις μάχες στη Νευρούπολη, η Σχολή φθάνει στη Βίνιανη, που είχε οριστεί καινούργια έδρα της. Μα κι εδώ γίνεται πόλεμος. Οι Γερμανοί επιτίθενται στην περιοχή Τριχωνίδας - Αγρινίου.

Οι μαθητές, χωρίς καμιά ανάπαυλα, χτυπούν με λύσσα τους χιτλερικούς σε μια Σειρά μάχες που ακολούθησαν, και στη συνέχεια γυρίζουν ξανά στη Φραγκίστα. Από κει πάλι πορείες, ξανά μάχες ενάντια στις αντιδραστικές ένοπλες ληστοσυμμορίες του ΕΔΕΣ στην περιοχή του Βάλτου και του Τρίκλινου. Στα μέσα του Φλεβάρη η Σχολή γυρίζει στη Δ. Φραγκίστα, στην νέα έδρα της. Οι μαθητές της Β' ηρωικής Σειράς, κάτω από αφάνταστες στερήσεις συνδύαζαν την πολεμική εκπαίδευση με τις σκληρές μάχες και έγραφαν ακόμα μια λαμπρή σελίδα στην ιστορία του ένδοξου ΕΛΑΣ. Μεγάλος ήταν και ο φόρος αίματος αυτής της λεβέντικης ελληνικής επαναστατικής γενιάς.

Από τους 297 μαθητές της Β' Σειράς έμειναν 246. Άλλοι έπεσαν στα πεδία των μαχών και άλλοι έμειναν ανάπηροι από σοβαρούς τραυματισμούς και ξεπαγιόσματα.

Οι εξετάσεις της Β' Σειράς έγιναν στα τέλη του Φλεβάρη 1944. Την εξεταστική επιτροπή αποτελούσαν οι Παπαθανασίου Γιάννης, Αστέρης Μήτσος και Παπαγεωργίου Αλέκος. Στις εξετάσεις πήραν μέρος 246 μαθητές. Από αυτούς πέτυχαν 239 και απορρίφθηκαν 7. Η τελετή εξόδου γίνηκε στην εκκλησία του χωριού. Σ' αυτή μίλησαν οι Σιάντος, Τσιριμώκος, Μάντακας και τα μέλη της διοίκησης της Σχολής. Ο μαθητής Κεχαγιάς, εκ μέρους όλων των μαθητών, έδωσε την υπόσχεση ότι όλοι τους θα κάνουν το παν για να ανταποκριθούν στα καινούργια καθήκοντα που έμπαιναν μπροστά τους.

Τρίτη Σειρά

Τα μαθήματα της Γ' Σειράς άρχισαν στις 6 Μάρτη 1944 στη Ρεντίνα, σε πολύ πιο ευνοϊκές συνθήκες σε σύγκριση με τις δυο προηγούμενες σειρές.

Στην Γ' Σειρά στάλθηκαν να φοιτήσουν 295 μαθητές, ανάμεσά τους και δύο γυναίκες. Αυτές ήταν: Η Τσάντζου Τασία, δασκάλα, από τη Βλάση Κοζάνης, και η Θεοδωρίδου Λίza - Λισίκα από την Κοζάνη.

Στρατιωτικός διοικητής της Σχολής ο συντ/ρχης Παπαθανασίου Γιάννης, αργότερα ανέλαβε ο στρατηγός Ματσούκας Δ. Καπετάνιος ο Αστέρης Μήτσος (Βαμβακάς), Διοικητής Τάγματος ο ταγματάρχης Πίσπερης Άγγελος (Μπάρμπα Κώστας). Διευθυντής σπουδών ο Γκικόπουλος Κώστας.

Στις 24 Απρίλη περνάει από την έδρα της Σχολής η αντιπροσωπεία μας για τις διαπραγματεύσεις στο Λίβανο. Ο συν. Σβώλος μίλησε στους μαθητές της Σχολής και η συγκέντρωση πήρε χαρακτήρα Εθνοσυνέλευσης όπου λαός, στρατός και καθοδήγησή του δηλώνουν κατηγορηματικά πως θέλουν ενότητα για το δυνάμωμα του αγώνα κι όχι ενότητα σκλαβιάς. Ένα τμήμα της Σχολής συνόδεψε τιμητικά για λίγο την αποστολή.

Στο πρώτο δεκαήμερο του Μάη οι Γερμανοί άρχισαν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στην περιοχή της Ρούμελης. Καταλαμβάνουν την κοιλάδα του Σπερχειού, μπαίνουν μέσα στη Μακρακώμη και τη Σπερχειάδα. Στις 12 του Μάη η Σχολή με εντολή από το στρατηγείο φθάνει στο χώρο των επιχειρήσεων και παίρνει διάταξη στα υψώματα των χωριών Μάκρη - Πλατύστομο - Μακρακώμη, και μαζί με τμήματα της ΧΙΙΙης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ, χτυπούν τους γερμανούς επιδρομείς, τους ανατρέπουν και τους εξαναγκάζουν να γυρίσουν στη βάση τους. Μετά το διώξιμο των Γερμανών, οι μαθητές της Σχολής παραμένουν σε επισταθμία στα χωριά του Τυμφρηστού Μ. Κάψη - Μερκάδα, αποφασισμένοι να μην επιτρέψουν στους Γερμανούς εισβολείς να φθάσουν στα χωριά του Καρπενησίου, όπου αυτές τις μέρες στο χωριό Κορυσκάδες συνεδρίαζε το Εθνικό Συμβούλιο της ΠΕΕΑ.

Στις 27 του Μάη οι μαθητές γυρίζουν ξανά στην έδρα τους στο χωριό Ρεντίνα, όπου συνεχίζουν την εντατική εκπαίδευση και ύστερα από ένα δεκαήμερο προετοιμασίας και φροντιστήριο δίνουν εξετάσεις στις 9-11 Ιουνίου. Σ' αυτές πήραν μέρος 295 μαθητές. Πέτυχαν 289 κι απορρίφθηκαν 6. Στην τελετή εξόδου μίλησαν: Ο στρατηγός, ο διοικητής, ο καπετάνιος, ένας μαθητής της Σχολής και ένας αντιπρόσωπος από την οργάνωση του χωριού. Τις βραδινές ώρες στην πλατεία του χωριού πραγματοποιήθηκε ψυχαγωγική εκδήλωση που πήρε πανηγυρικό χαρακτήρα και στην οποία συμμετείχαν οι μαθητές, οι αξιωματικοί της Σχολής και πολλοί κάτοικοι του χωριού, η οποία κράτησε ως αργά το βράδυ.

Τέταρτη Σειρά

Τα μαθήματα της Δ' Σειράς άρχισαν την 1 Ιούλη και τελείωσαν στις 3 Οκτώβρη 1944. Η δύναμη των μαθητών της Δ' Σειράς ανέρχονταν στους 595 μαθητές, ανάμεσά τους και 11 γυναίκες. Παραθέτουμε τα ονόματα των γυναικών που αποφοίτησαν από την Δ' Σειρά. 1. Γκέλντη Τιτίκα - Παναγιωτίδου από τις Σέρρες. 2. Βρούζου Μαρία από το Βόλο. 3.

Κουτσίνα Βάσω από το Παλιούρι Καρδίτσας. 4. Καλλιόπη Κούλα από την Κατερίνη. 5. Μασούρα Ελένη από το Βόλο. 6. Μανακίδου - Μουσάν Ευαγγελία από την Καστοριά. 7. Μπακάρη Ιουλία από την Καστοριά. 8. Παληγιαννακοπούλου Γεωργία από το Αργίνιο. 9. Παπαδημητρίου Αγγλαΐα από τη Ραχούλα Καρδίτσας. 10. Ταμία Χρυσούλα - Τσεφρώνη από την Κατερίνη. 11. Παπανδρουλάκη Ελισάβετ.

Η κατανομή των υποψήφιων αξιωματικών συμπλήρωσε δύο τάγματα. Διοικητής της Σχολής ο στρατηγός Μασούκας, καπετάνιος ο Μ. Αστέρης, διευθυντής σπουδών ο Γκικόπουλος, επιτελ. ανθ/γός Κυριάκος Γαρέζος. Διοικητής του 1ου τάγματος Μανωλέσος, με διοικητές λόχων τους Τσικαρδώνη Γ., Παπαδημητρίου Β., Δόλγισα Μ. Αργότερα στο εκπαιδευτικό προσωπικό της Σειράς προστέθηκαν άλλοι δύο νέοι ανθ/γοί, ο Πολυχρονόπουλος Κ. και ο Βασιλός Γ.

Η εντατική εκπαίδευση των μαθητών διακόπηκε στις 6 Αυγούστου, όταν άρχισαν οι καινούργιες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των Γερμανών στην περιοχή της Ρούμελης. Στις 7 Αυγούστου μια μεγάλη γερμανική φάλαγγα υποστηριζόμενη από πυροβολικό και τανκς κινήθηκε από Λαμία προς Καρπενήσι και ύστερα από μάχη την ίδια μέρα κατέλαβε την Σπερχειάδα, Παλιοβράχα και μπήκε στη Μακρακώμη. Στις 8 Αυγούστου συνέχισε την προέλασή της καταλαμβάνοντας τα χωριά Βίτουλι - Άγιος Γεώργιος - Πύργος και βγαίνει στο δρόμο προς Καρπενήσι και Λευκάδα. Στις 9 Αυγούστου ενισχυμένη με περισσότερες δυνάμεις και τάνκς η εχθρική δύναμη μπήκε στο Καρπενήσι, ύστερα από σκληρές μάχες. Στις 7 Αυγούστου οι μαθητές της Σχολής καταφθάνουν εσπευσμένα στο χώρο των επιχειρήσεων, παίρνουν διάταξη στα υψώματα των χωριών Μάκρη - Πλατύστομο - Γιαννιτσού - Τσούκα - Βίτουλι και την ίδια μέρα παίρνουν μέρος σε μάχη ενάντια στους επιτιθέμενους εισβολείς.

Στις 9 Αυγούστου, μια άλλη φάλαγγα των Γερμανών υποστηριζόμενη από πυροβολικό και τανκς ξεκινάει απ' την

Μακρακώμη προς Τσούκα, κινούμενη επί της επαρχιακής οδού, με σκοπό να καταλάβει τα χωριά Ροβολιάρι - Ρεντίνα - Σμόκοβο και να βγει στην περιοχή της Καρδίτσας. Φτάνοντας στην τοποθεσία Λειβάδια Τσούκας και πριν ακόμα μπει στο Ροβολιάρι συναντά τη σθεναρή αντίσταση των ανταρτών, αποκρούονται με σημαντικές απώλειες και αναγκάζονται να επιστρέψουν στη Μακρακώμη. Στις 10 και 11 Αυγούστου οι Γερμανοί επιδρομείς επαναλαμβάνουν τις επιθετικές τους ενέργειες προς την ίδια κατεύθυνση και με τον ίδιο σκοπό. Και πάλι έσπασαν τα μούτρα τους χωρίς να πετύχουν τον σκοπό τους και εξαναγκάζονται να γυρίσουν στη Μακρακώμη. Στις 12 Αυγούστου οι μαθητές της Σχολής μαζί με άλλα τμήματα της XIIIης Μεραρχίας, περνούν σε αντεπιθέσεις, χτυπούν τους εισβολείς στον τομέα των χωριών Βίτουλι - Νεοχωράκι - Πύργος και Μακρακώμη. Στις 13 Αυγούστου τους χτυπούν στο χωριό Δίλοφο και στις 15 στα Λουτρά Πλατυστόμου και Μάκρης. Αυτά τα δυνατά και συνδυασμένα χτυπήματα των ανταρτών εξανάγκασαν τις γερμανικές δυνάμεις να υποχωρήσουν και να γυρίσουν στη Λαμία. Οι δύο νεκροί μαθητές της Σχολής ΓΡΙΒΑΣ και ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ βάζουν με το αίμα τους τα κόμματα της μαρτυρικής και λεβεντογέννας Ρούμελης. Στις 15 μέρες των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων οι μαθητές της Σχολής με αρκετή επιτυχία εφάρμοσαν την πολεμική θεωρία στην πράξη πολεμώντας στο πεδίο της μάχης. Ανταποκρίθηκαν στο ακέραιο στο καθήκον που τους ανατέθηκε. Στις 21 Αυγούστου η Σχολή γυρίζει στην έδρα της στη Ρεντίνα και μετά την εντατική εκπαίδευση που ακολούθησε, οι μαθητές πέτυχαν να καλύψουν τα κενά που προκάλεσε η 15νθήμερη συμμετοχή τους στις πολεμικές επιχειρήσεις.

Στις 28 του Σεπτεμβρίου πέρασαν από τη Ρεντίνα ο στρατηγός Στ. Σαράφης επιστρέφοντας απ' την Καζέρτα της Ιταλίας μαζί με τους υπουργούς Τσάτσο και Ζεύγο. Να τι γράφει ο Στ. Σαράφης για τη σύντομη στάση που έκανε στην έδρα της Σχολής Αξιωματικών. «Η Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών του ΕΛΑΣ ήταν

παραταγμένη και το χωριό συγκεντρωμένο να μας υποδεχτούν. Επιθεωρήσαμε τη Σχολή με τους 600 μαθητές της περίπου και κατόπιν έγινε παρέλαση. Ύστερα καθίσαμε στο τραπέζι, πολύ καλά σερβιρισμένο. Οι υπουργοί και οι αξιωματικοί που μας συνόδευσαν από την Ιταλία, έπεφταν από έκπληξη σε έκπληξη. Η Σχολή τους έκανε πολύ μεγάλη εντύπωση, τους θύμιζε Σχολή Ευελπίδων. Δεν φαντάζονταν τέτοια πράγματα, στο βουνό.

Μάλιστα μου είπαν ότι τους γέλασα ότι θα τρώμε μπλουγούρι και μπομπότα, ενώ βρίσκουν πολυτέλεια. Φυσικά τους εξήγησα ότι έτυχαν πάνω στις γιορτές και στην άφιξή μας οι μονάδες φρόντισαν να μας περιποιηθούν». (Στ. Σαράφης «Ο ΕΛΑΣ», σελ. 448).

Ακολούθησαν εξετάσεις τις οποίες έδωσαν με επιτυχία οι 595 μαθητές.

Η συνολική δύναμη των αποφοίτων ανθυπολοχαγών της Σχολής Εφέδρων του ΕΛΑΣ κατά σειρές κατανέμεται ως εξής: Α' 138, Β' 239, Γ' 289 και Δ' 595. Σύνολο 1.261.

Πηγές:

- Αναμνηστικό Λεύκωμα, που εξέδωσε η Επιτροπή Διαφώτισης Ανταρτών της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ.

- Έκθεση του καπετάνιου της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών του Γ.Σ. του ΕΛΑΣ Μ. Αστέρη (Βαμβακά). Σ.Δ. 25/8/44.

- Στέφανος Σαράφης «Ο ΕΛΑΣ». Έκδοση 1958.

- Προσωπικές επαφές με επιζώντες μαθητές και αξιωματικούς εκπαιδευτές της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών του ΕΛΑΣ.

- Προσωπική μαρτυρία.

2. Επίλογος

Αποφάσισα ν' ασχοληθώ με το δοσμένο θέμα ύστερα από επανειλημμένες εκκλήσεις αρκετών αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης και του ΔΣΕ, οι οποίοι μου πρότειναν να συμπεριλάβω στο συγγραφικό μου έργο «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗ 1946-1949» και ένα κεφάλαιο που ν' αναφέρεται στη ζωή και δράση της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών του ΕΛΑΣ. Κάτι παρόμοιο σε περιεχόμενο και λεπτομέρειες με εκείνο της Σχολής Αξιωματικών του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ. Για το ίδιο θέμα υπήρχε παράκληση και από το Διοικητικό Συμβούλιο του Μουσείου Εθνικής Αντίστασης Ρεντίνας.

Από μια σύντομη εξέταση για τις δυνατότητες που υπήρχαν για μια τέτοια περιγραφή, διαπιστώθηκαν τα δύο παρακάτω βασικά συμπεράσματα: Σε ό,τι αφορά στο ιστορικό μέρος μιας τέτοιας περιγραφής, φάνηκε ότι και σήμερα ακόμα υπάρχουν δυνατότητες για να βρεθεί εκείνο το απαραίτητο ιστορικό υλικό, που επιτρέπει σε έναν ερευνητή να ανταποκριθεί στον επιδιωκόμενο σκοπό. Αρκεί να υπάρχει η απαιτούμενη θέληση, να καταπιαστεί με θέρη και να μην υπολογίζει κόπους. Να σκύψει το κεφάλι του σε μια βαθιά και συστηματική μελέτη του εξεταζόμενου θέματος. Το δεύτερο που διαπιστώθηκε ήταν οι τεράστιες δυσκολίες που παρουσίαζε αυτό το θέμα, γιατί είναι γνωστό ότι σήμερα σε κανένα αντιστασιακό αρχείο δεν υπάρχουν κάποια επίσημα στοιχεία, με έναν κατάλογο με τα ονόματα των Ανθ/γών που αποφοίτησαν απ' τη Σχολή του ΕΛΑΣ.

Διαπιστώθηκε ακόμα ότι ούτε στο γνωστό αναμνηστικό Λεύκωμα της Σχολής, ούτε επίσης στην έκθεση του Καπετάνιου του ΕΛΑΣ Μ. Αστέρη (Βαμβακάς) που έστειλε στην ΚΕ του ΚΚΕ στις 25/8/1944 αναφέρονται παρόμοια στοιχεία.

Επομένως, για να πάρει αυτή η περιγραφή μια ολοκληρωμένη μορφή ενημέρωσης και πληροφόρησης του αναγνωστικού κοινού, είναι απαραίτητο δίπλα στο ιστορικό μέρος να προστεθεί και ένας κατάλογος, που να αναφέρονται τα ονόματα όλων των αποφοίτων Ανθ/γών της Σχολής. Σ' αυτό στράφηκε τώρα η προσοχή μας, με σκοπό να βρεθούν και να εξακριβωθούν τα πιο βασικά στοιχεία τους. Έτσι, πριν ακόμα ξεκινήσω, ήταν για μένα ξεκάθαρη η έκταση των δυσκολιών

που θα συναντούσα σ' αυτή την προσπάθεια. Γνώριζα καλά ότι έπρεπε να στηριχτώ, κατά κύριο λόγο, στις δικές μου δυνάμεις. Ωστόσο, αποφάσισα να τραβήξω μπροστά, αφηφώντας κόπους και έξοδα με μια σειρά επισκέψεις στα αρχεία και στις διάφορες βιβλιοθήκες της Αθήνας. Χρειάστηκε να ξεφυλλίσω και να διαβάσω αμέτρητα βιβλία, που αναφέρονται σε αυτή την εποχή παίρνοντας από αυτά εκείνο που με ενδιέφερε.

Ταυτόχρονα, στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας απευθύνθηκα με γράμματα προς τις αντιστασιακές οργανώσεις των πόλεων και περιοχών της χώρας, και ζητούσα την βοήθειά τους. Επιπλέον, για το ίδιο θέμα επικοινωνήσα τηλεφωνικά ή αλληλογράφησα με πάρα πολλούς συναγωνιστές μου φίλους και γνωστούς. Αυτή η επικοινωνία και αλληλογραφία συνεχίστηκε για κάμποσα χρόνια. Δεν άργησε να φανεί πόσο δύσκολα προχωρούσαν τα πράγματα. Σύμφωνα με τον αρχικό μου σχεδιασμό, υπολόγιζα αυτό το κεφάλαιο να ολοκληρωθεί και να ενταχθεί στον 5ο τόμο του έργου μου.

Στην πραγματικότητα όμως χρειάστηκε να περάσουν ακόμα άλλα τρία χρόνια και τελικά έγινε δυνατό να ετοιμαστεί και να δημοσιευτεί στον 6ο τόμο. Κι ακριβώς χάρη σε μια τέτοια έντονη, μακρόχρονη και επίμονη προσπάθεια έγινε δυνατό να φθάσουμε σε ένα αρκετά ικανοποιητικό αποτέλεσμα και να εξακριβωθούν 500 και πλέον ονόματα αποφοίτων Ανθ/γών της Σχολής. Φυσικά, αυτό το αποτέλεσμα υπάρχουν περιθώρια στο μέλλον να βελτιωθεί. Δράττομαι της ευκαιρίας να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους τους συναγωνιστές, γνωστούς και φίλους, για τις πολύτιμες πληροφορίες που μου έδωσαν, και οι οποίες συνέβαλαν στην επίτευξη ενός τόσο αρκετά ικανοποιητικού αποτελέσματος. Σ' αυτή την κοινή ερευνητική προσπάθεια, ιδιαίτερα μεγάλη ήταν η προσφορά των παρακάτω συναγωνιστών: Τσέκερη Φοίβου, από τα κεντρικά γραφεία της ΠΕΑΕΑ Αθήνας. Τάσο Γρυμπογιάννη, εκπαιδευτή στη Σχολή, από τη Ραχούλα Καρδίτσας. Ζαχαρόπουλου Γιώργου από την Καστανιά Καρδίτσας, απόφοιτος της Σχολής του ΕΛΑΣ.

Τσέκερης Φοίβος,
πρόεδρος
της Κεντρικής ΠΕΑΕΑ.

Ζαχαρόπουλος Γιώργος, από την
Καστανιά Καρδίτσας, απόφοιτος
της Α' σειράς της Σχολής Αξιωμα-
τικών του ΕΛΑΣ.

184. Ζώκας Ζήσης από τη Ραιμόνη
Λάρισας, απόφοιτος της Σχολής
Αξιωματικών του ΕΛΑΣ.

185. Γκουγκουλίτσας Λεωνίδας,
ΠΕΑΕΑ
Καστοριάς.

Σαράντης Βασίλης,
ΠΕΑΕΑ Καλαμπάκας.

Χριστοφορίδης Όμηρος,
ΠΕΑΕΑ Κιλκίς.

Ζιώκα Ζήση, από την Ραψάνη Λάρισας, απόφοιτου της Σχολής του ΕΛΑΣ. Γκογκολίτσα Λεωνίδα, από την ΠΕΑΕΑ Καστοριάς. Καραστάθη Γιάννη από την ΠΕΑΕΑ Αλμυρού. Σαράντη Βασίλη από την ΠΕΑΕΑ Καλαμπάκας. Χριστοφορίδη Όμηρου από την ΠΕΑΕΑ Κιλκίς. Από μία σύγκριση των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν διαπιστώθηκε η ιδιαίτερα μεγάλη συμμετοχή σ' αυτή την ερευνητική και πατριωτική προσπάθεια των Θεσσαλών συναγωνιστών σε σύγκριση με τις άλλες περιοχές της χώρας μας. Δεν είναι ευχάριστο το γεγονός, όταν διαπιστώνεται ότι ένα σημαντικό μέρος των αντιστασιακών οργανώσεων, της ΠΕΑΕΑ και άλλων, που παρά τα επανειλημμένα γράμματά μας, και τις τηλεφωνικές επαφές που είχαμε μαζί τους γιαυτό το θέμα, αρκέστηκαν να μας δίνουν υποσχέσεις, επί της ουσίας όμως δεν έκαναν τίποτα. Έχουμε ακόμα περιπτώσεις που, ενώ με γράμματά μας απευθυνθήκαμε γι' αυτό το θέμα προς Νομαρχιακές Οργανώσεις των ΠΕΑΕΑ με την παράκληση να μας βοηθήσουν σ' αυτή την προσπάθεια, αυτές ούτε καν καταδέχθηκαν να μας απαντήσουν. Έχουμε να κάνουμε με μια ολοφάνερα απαράδεκτη στάση.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο, είμαι της άποψης ότι είναι ανάγκη αυτή η ερευνητική και πατριωτική προσπάθεια να συνεχιστεί με στόχο να εξακριβωθούν όλα τα ονόματα των ανθ/γών της Σχολής του ΕΛΑΣ, όπως πετύχαμε να εξακριβώσουμε τους απόφοιτους ανθ/γούς της ΣΑΓΑ του ΔΣΕ.

Για το σκοπό αυτό απευθύνομαι και προτείνω σε όλους τους αγωνιστές που γνωρίζουν ονόματα ανθ/γών της Σχολής και τα οποία δεν συμπεριλήφθηκαν στον παρόντα κατάλογο, να σταλούν στη διεύθυνσή μας, με σκοπό να δημοσιευτούν στον επόμενο 7ο τόμο του βιβλίου μου. Με αυτόν τον τρόπο θα γίνει δυνατό να εμπλουτιστεί σημαντικά με καινούργια πολύτιμα στοιχεία το Μουσείο της Εθνικής Αντίστασης Ρεντίνας, αυτό το καμάρι και ιστορικό σύμβολο του αγώνα μας, που στις αίθουσές του αρκετά παραστατικά και ζωντανά σκιαγραφούνται οι φυσικοί και ηθικοί αυτοουργοί, εκείνης της γενναίας και λεβέντικης ελληνικής επαναστατικής γενιάς της δεκαετίας του 1940, της γενιάς των αγώνων και των θυσιών, του ηρωισμού, των θυσιών και της δόξας, της γενιάς που εκπροσωπεί το θρυλικό έπος της Εθνικής Αντίστασης και της Αθάνατης Εποποιίας του ΔΣΕ στο Γράμμο και στο Βίτσι.

Επιστολή ανθυπολοχαγού της Α' Σειράς

Αγαπητέ Μήτσο,

Επίτρεψέ μου τις ακόλουθες σκέψεις:

1. Η Σχολή του ΕΛΑΣ πρέπει να αντιμετωπισθεί διαφορετικά από τις Σχολές του ΔΣΕ. Γιατί ο πόλεμος του ΕΛΑΣ ήταν, κατά τις διακηρύξεις του ΕΑΜ και του ΚΚΕ, πρωταρχικά εθνικο-απελευθερωτικός και βοηθητικά κοινωνικός. Ενώ του ΔΣΕ ήταν πρωταρχικά αμυντικός κατά του καπιταλισμού και του ιμπεριαλισμού. Και μη ξεχνάς ότι γράφεις ιστορία και όχι μανιφέστο. Απευθύνεσαι όχι μόνο σ' εμάς που τα ζήσαμε και τα καταλαβαίνομε, αλλά και κυρίως στους νέους του σήμερα και του αύριο. Και αυτοί, στη μεγάλη πλειοψηφία τους, θέλουν

τα πράγματα να εμφανίζονται χωρίς υπερβολές και υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς.

2. Για τους μόνιμους αξιωματικούς είναι αλήθεια ότι οι πολλοί λούφαξαν, λίγοι πέρασαν στον ΕΛΑΣ, αρκετοί στον ΕΔΕΣ και την ΕΚΚΑ και λίγοι στα Τάγματα Ασφαλείας. Νομίζω πως έτσι πρέπει να αντιμετωπισθεί το σώμα αυτό των επαγγελματιών στρατιωτικών.

3. Οι έφεδροι αξιωματικοί προσχώρησαν στον ΕΛΑΣ σε αριθμό που κάλυπταν τις ανάγκες των κατώτερων στελεχών, μέχρι του διοικητού λόχου. Ήταν δε εξίσου ικανοί με τους μόνιμους για να διοικήσουν λόχους, μερικοί μάλιστα προικισμένοι (Αγραφιώτης, Λασάνης, Υψηλάντης) και Τάγματα, γιατί όλοι είχαν, εκτός από την αναγκαία θεωρητική κατάρτιση, και την πολύτιμη πείρα του πολέμου στην Αλβανία.

4. Η ανάγκη για την ίδρυση της Σχολής προέκυψε από την αλματώδη αριθμητική αύξηση των νέων που κατατάσσονταν και από τη δημιουργία εφεδρειών στο επίπεδο των διοικητών διμοιριών και των επιτελών μικρών μονάδων. Ο αφοπλισμός των Ιταλών και η μεγάλη αύξηση των δυνατοτήτων του ΕΛΑΣ σε οπλισμό ως και η ανάγκη της υποδοχής των νέων εθελοντών, επέβαλλε τον διπλασιασμό του αριθμού των μαθητών στη Β' σειρά, ενώ οι ανάγκες κάλυψης των απωλειών και στελέχωσης των νέων εθελοντών, ως και της δημιουργίας εφεδρειών και για μετά την απελευθέρωση, επέβαλλε τον αριθμό 600 στην Δ' σειρά.

5. Καλό θα ήταν να έγραφες περισσότερες πληροφορίες για όσους έπεσαν. Π.χ. Για τους Γιάννη Φαλιάκη και Γιάννη Κασιώτη που σκοτώθηκαν στην Καρδίτσα την 17.7.44 και για τον Ηλία Τσίρα που σκοτώθηκε στο Φανάρι την 26.8.44 και τον Δημήτρη Τσιμογιάννη στη Ριζάβα την 9.7.44. Τρεις-τέσσερις αράδες για τον καθένα φτάνουν.

Με αγάπη

Γιώργος Ζαχαρόπουλος, Γενάρης 2003

3. Ονόματα Αποφοίτων Ανθυπολοχαγών της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών του ΕΛΑΣ (με αλφαβητική σειρά)

1. Αγαθιάς Παναγιώτης Γεωργίου
2. Αγιομαυρίτης Νικόλαος
3. Αγνάντας Κων/νος
4. Αγραφιώτης Δημήτριος
5. Αγραφιώτης Λουκάς
6. Αδαμόπουλος Αναστάσιος
7. Αθανασιάδης Θάνος Διογένους
8. Αθανασίου Ηλίας Θεοφύλακτου
9. Αθανασίου Κώστας Γεωργίου
10. Αθηναίος Πέτρος
11. Ακριβός Αθανάσιος
12. Αλαμανής Γιάννος Αποστόλου από Καρδίτσα
13. Αλμπάνης Πανταζής Φωτίου Ελευθερούπολη Καβάλας
14. Αλιζιώτης Βασίλειος από Παλαμά Καρδίτσας
15. Αναγνωστόπουλος Γεώργιος
16. Ανδριανάκης Ιωάννης Νικολάου
17. Αντωνίου Γεώργιος - Φανάρι Καρδίτσας
18. Αντωνόπουλος Θεόδωρος από Καρδίτσα

19. Αντωνόπουλος Κώστας από την Έδεσσα. Μέλος της ΟΚΝΕ από το 1941. Από τους πρώτους αντάρτες του ΕΛΑΣ στο Βέρμιο. Το 1946 πιάνεται από την Ασφάλεια, βασανίστηκε με βραστά αυγά στις μασχάλες, του βγάλανε τα νύχια, του σπάσανε το χέρι. Το Στρατοδικείο τον καταδίκασε σε θάνατο. Εκτελέστηκε την 1 Φλεβάρη 1947. Τη μάνα του που παρέστηκε στην πόρτα της φυλακής την αποχαιρέτισε λέγοντας: «Πεθαίνω περήφανα. Θέλω τα αδέρφια μου να εκδικηθούν τους φασίστες».

20. Απαλλάς Αθανάσιος
21. Απiziώτης Βασίλειος
22. Αποστολάκης Τρύφωνας Αντωνίου

Αρμάγος Ηλίας

Βασίλος Γιώργος

23. Αποστολός Ευάγγελος Βαΐου - Μαστρογιάννη Καρδίτσας

24. Αποστολίδης Γεώργιος Στυλιανού

25. Αποστολίδης Θεόδωρος Απόστολου

26. Αρμάγος Ηλίας απ' την Ελάτη Τρικάλων. Ταγματάρχης του ΔΣΕ.

27. Αργυρόπουλος Αριστείδης από Σούρπη Αλμυρού.

28. Αναστασιάδης Κώστας του Λάζαρου από Ομορφοκκλησιά Καστοριάς.

29. Βάργκας Στέργιος Γεωργίου

30. Βασιλείου Τάκης από Καρδίτσα

31. Βασίλος Γιώργος από τη Ρεντίνα Καρδίτσας. Διοικητής λόκου της Β' σειράς της Σ. Αξιωματικών του ΚΓΑΝΕ του ΔΣΕ

32. Βαφειάδης Χαράλαμπος από την Πλαγιά Παιονίας Κιλκίς. Έπεσε σε μάχη του ΕΛΑΣ.

33. Βραχάτης Αλέκος. Μόνιμος ανθ/γός, εκπαιδευτής, διοικητής του 1ου Τάγματος της 4ης σειράς της Σχολής.

34. Βιτζηλαίος Στέφανος Δημητρίου από Καρδίτσα.

35. Βλάχος Γεράσιμος Παναγιώτη
36. Βογλίτσης Διονύσης
37. Βοτσαϊτης Ανδρέας
38. Βούλτεψη Ιωάννης - Κεφαλλονιά
39. Βουτυράς Γεώργιος
40. Βάγγος Παναγιώτης Νικολάου
41. Βίδρας Αλέκος από το Πολυνέρι Γρεβενών. Έπεσε στη μάχη των Γρεβενών το 1947.
42. Βελέντζας Αθανάσιος απ' το Βόλο.
43. Βαζούρας Χρήστος του Δημήτρη από τη Σούρπη Αλμυρού. Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Έπεσε στις 4/11/48 στο Ταμπакλί Όθρυς. Συνταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ.
44. Βαργκάς Στέργιος του Γεωργίου.
45. Βαρσάμης Νίκος από την περιοχή Βοΐου.
46. Βλαχάκης Δημήτριος του Κώστα από Πολυκάρπη Καστοριάς.
47. Βρούζου Μαρία από τη Ζάκυνθο.
48. Γάκης Χαρίλαος
49. Γαλάνης Κωνσταντίνος
50. Γάτσος Κωνσταντίνος ταγματάρχης του ΔΣΕ
51. Γαυρής Λάζαρος Γεωργίου
52. Γεωργαλής Αλέκος
53. Γεωργαντάς Γεώργιος
54. Γεωργούλας Γεώργιος Παναγιώτη
55. Γιαννακόπουλος Δημήτριος Παναγιώτη
56. Γιαννακόπουλος Παύλος
57. Γιαννακόπουλος Χρήστος Γεωργίου
58. Γιώτας Αθανάσιος
59. Γκάνας Γιάννης απ' τα Τρίκαλα
60. Γκατζήμας από Κοζάνη - 3ος στην Α σειρά
61. Γανωτής Γιώργος. Απ' το Πήλιο. Λοχίας Αλθανομάχος
62. Γερούκης Ανδρέας απ' το Καταφύγι Καρδίτσας
63. Γκιουλέκας Χρήστος
64. Γκρόπης Γεώργιος

65. Γόρδιος Δημήτριος από Βουνέσι Καρδίτσας
 66. Γουλιανός Ευάγγελος
 67. Γουρνάμπασης Γεώργιος από Λαμπερό Καρδίτσας
 68. Γραλίστας Ανδρόνικος απ' την Καλαμπάκα
 69. Γρηγοράτος Νικόλαος Αριστείδη
 70. Γρυμπογιάννης Αναστάσιος απ' τη Ραχούλα Καρδίτσας.
- Μόνιμος ανθ/γός, εκπαιδευτής της Σχολής.
71. Γκρέκας Νίκος Κωνσταντίνου απ' τα χωριά της Καρδίτσας
 72. Γκοτσαμάνης Ιωάννης Κων/νου
 73. Γεωργαλής Αλκιβιάδης Γεωργίου
 74. Γκέλης Πολύβιος από Καρδίτσα
 75. Γκέλντη-Παναγιωτίδου Τιτίκα από τις Σέρρες
 76. Γκέκας Κώστας του Γιώργου (Παπαφλέσσας) απ' το Πλατύκαμπο Λάρισσας. Ήλarchος. Έπεσε στις 8/3/49 στη μάχη στο Τομπρούζι. Επίλarchος τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ.
 77. Δάκος Γεώργιος
 78. Δανάλης Ηλίας Χρήστου
 79. Δασόπουλος Αναστάσιος
 80. Δαλικούρας Χρήστος Αντωνίου
 81. Δεργελής Στέφανος Καλούδη
 82. Δημαράς Ιωάννης
 83. Δημητριάδης Εμμανουήλ
 84. Δήμος Φάνης από το Καστράκι Τρικάλων
 85. Δασόπουλος Ιωάννης Αθανασίου
 86. Δημητρίου Ιωάννης Νικολάου
 87. Δημόπουλος Ιωάννης Αθανασίου
 88. Δημούλας Κωνσταντίνος Νικολάου
 89. Διλιντάς Σπύρος Γεωργίου
 90. Δρούκαλης Θανάσης Νικολάου
 91. Δημακόπουλος Παναγιώτης Νικολάου Βάγγος
 92. Δρίβας Χριστόδουλος από τα χωριά της Λάρισσας.
- Σκοτώθηκε σαν μαθητής της Σχολής κοντά στη Μακρακώμη τον Αύγουστο 1944. Κατά λάθος στην κατάσταση αναγράφηκε Γρήβας.

93. Δάβας Λεωνίδας από το Λιδωρίκι.

94. Δαλνκούρας Χρήστος από την Τσαρίτσαν Ελασσόνας.

95. Δαγρής Βαγγέλης από το Πτυλεό Αλμυρού

96. Δελνστάθης Γιώργος από Αλμυρό

97. Δόληγρας Μενέλαος. Μόνιμος Ανθ/γός, εκπαιδευτής. Διοικητής λόχου της Δ' σειράς της Σχολής

98. Ελευθεριάδης Κλέαρχος

99. Ελευθερίου Γιάννης του Λευτέρη - Λοχαγός του ΔΣΕ

100. Ζαΐμης Γιώργος από την Καλαμπάκα

101. Ζαχαρόπουλος Γιώργος - από την Καστανιά Καρδίτσας

102. Ζώκας Ζήσης από τη Ραψάνη Λάρισας. Ταγματάρχης ΠΕ Επίτροπος του ΔΣΕ. Π. Επίτροπος της Ταξιαρχίας της ΣΑΓΑ.

103. Ζάχος Γιώργος του Ηλία (Τσαπουρνιάς) από την Τύρνα Τρικάλων. Υπολ/γός πεζικού του ΔΣΕ. Έπεσε στη μάχη Κάμενικ του Γράμμου στις 25/6/48. Ταγματάρχης, τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ.

104. Ζαχαριάδης Αβραάμ του Νικολάου από το Νέο Καύκασο Φλώρινας. Ταγματάρχης πεζικού τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ. Έπεσε στις 16/9/48 στο Μάλι Μάδι.

Ζώκας Ζήσης.

105. Ζώκος Αντώνης
απ' τη Βέροια

106. Ζορμάδας Αν-
δρέας απ' το Καταφύγι
Καρδίτσας

107. Ηλιάδης Κώ-
στας από το Πεντάβρυ-
σο Καστοριάς. Λοχαγός
του ΔΣΕ

108. Θεοδωρίδου-
Ζωγοπούλου Λίza (Λι-
σίκια) απ' την Κοζάνη

109. Θεοδωρόπου-
λος Δημήτριος Αθανα-
σίου

110. Θεολογίτης
Κωνσταντίνος

111. Θωμός Ιωάννης
Κωνσταντίνου

112. Ιατρίδης Αντώνης Δημοσθένης

113. Ιωαννίδης Μάνος

114. Ιωσηφίδης Βασίλης Κυριάκου

115. Ιακωβίδης Κώστας Γεωργίου

116. Καβίδας Θεόδωρος απ' την Αγιά Λάρισας

117. Καγιόπουλος Δημήτρης Νεκρός

118. Καϊκης Κώστας απ' την Καλαμπάκα

119. Καϊτσάνος Παναγιώτης

120. Καλιαρέκος Κωνσταντίνος Αντωνίου

121. Καλιαρίδης Μιλτιάδης Ιωάννη

122. Καλογερογιάννης Δημήτριος Αθανασίου

123. Καλογερογιάννης Θωμάς Βασιλείου Καρδίτσα

124. Καντάς Αλέξανδρος

125. Καπνουτζής Δημοσθένης από Καρδίτσα

126. Καραγιώργος Βασίλης

Ζώκος Γιώργος,

127. Καραγκου-
νάκης Στυλιανός
από Καρδίτσα

128. Καρδιακλής
Παναγιώτης από Ρε-
ντίνα. Σκοτώθηκε
στην Αθήνα το Δε-
κέμβριο του 44

129. Καραδήμας
Γιώργος Ιωάννη

130. Καραϊσκος
Κώστας Δημητρίου
απ' την Καϊτσα Δο-
μοκού

131. Καρακωστής
Αριστείδης Κωνστα-
ντίνου

132. Καραμερτζά-
νης Γεώργιος Αθα-
νασίου

133. Καρπούζας
Κώστας. Έφεδρος
Ανθ/γός, εκπαιδευτής της Σχολής

134. Καρυοφίλης Θανάσης απ' την Καλαμπάκα

135. Καρολίδης Συμεών Αγάππου

136. Κασιούρος Γεώργιος του Αθανασίου απ' το Νεχώρι
Καρδίτσας λοχαγός του ΔΣΕ. Έπεσε στα Λειβάδια Τσιούκας
στις 15/7/47. Ταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

137. Κατρανάς Κώστας

138. Κατρέλης Μιχαήλ

139. Κατρίτσας Αθανάσιος

140. Κατσιφας Βασίλης Δημητρίου απ' το Βουνέσι Καρδί-
τσας

141. Κατσώλας Τάκης

Κασιούρας Γιώργος.

142. Καυκαλέτος Ιωάννης Αναστασίου
143. Καφφές Γεώργιος από Μουζάκι Καρδίτσας
144. Καχριμανίδης Χρήστος
145. Καψιώτης Ιωάννης από το Βουνέσι Καρδίτσας. Σκοτώθηκε, μαζί με το Γιάννη Φαλιάκη στη μάχη της Καρδίτσας την 17 Ιουλίου 1944 ως διμοιρίτης του βου λόχου 138 Συντάγματος
146. Καψιώτης Κωνσταντίνος
147. Κεφάλας Ηλίας Δημητρίου
148. Κεκριμπάρης Ιωάννης Σεραφείμ
149. Κλαδούκος Νικόλαος Χαραλάμπους
150. Κόλιας Δημήτρης Γεωργίου
151. Κοντογιάννης Αναστάσιος Νικολάου
152. Κοντίνης Ιωάννης
153. Κορδαλής Γεώργιος Ηλία
154. Κοσμάς Αλέξανδρος από Βόλο
155. Κατσίκης Βασίλης από Βουνέσι Καρδίτσας
156. Κοτziάς Αναστάσιος
157. Κοτρονιάς Γεώργιος
158. Κότσιρας Βασίλης
159. Κοτσώλης Απόστολος από Σμόκοβο Καρδίτσας
Ταγματάρχης του ΔΣΕ
160. Κοτρώτσος Ευάγγελος Χρήστου
161. Κουγιαγκάς Θωμάς Αντωνίου
162. Κοντοδήμος Ιπποκράτης Γεωργίου
163. Κοτοπούλης Γεώργιος
164. Κουκουλίδης Νικόλαος Περικλή
165. Κουκουτσίδης Δημήτριος
166. Κουταλακίδης Θέμης
167. Κουτσουβέλης Χαράλαμπος Διονύση
168. Κουτσούκης Βασίλης Στέργιου
169. Κουφόπουλος Ιωάννης από Καρδίτσα
170. Κοψαχείλης Γρηγόρης
171. Κοψαχείλης Νίκος
172. Κρέμος Δημήτριος Παύλου
173. Κρέστιας Χρήστος Αναστασίου

174. Κρίνος Δημήτριος Νικολάου

175. Κωνσταντινίδης Νίκος Κωνσταντίνου

176. Κωστόπουλος Βασίλης Νικολάου

177. Κωστόπουλος Γιάννης Θεοδόση

178. Κωστούλας Κωνσταντίνος

179. Κουτσοβέλης Χαράλαμπος Διονύση

180. Καραβίδας Γεώργιος Νικολάου

Κουτσίνα Βάσω.

181. Καλαμιώτης Θεοφάνης Μιλτιάδη, Ταγματάρχης του ΔΣΕ

182. Γκοτσαμάνης Ιωάννης Κων/νου

183. Κανέλλος Δημήτριος Αθανασίου

184. Κουτσούλης Γεώργιος Νικολάου

185. Κωστής Γιώργος από το Σμόκοβο Καρδίτσας

186. Καραδήμος Γιώργος από το Σικούρι Λάρισας.

187. Κανάκης Νίκος (Σκοτίδας), από την Ανατολή Λάρισας - Ταγματάρχης του ΔΣΕ

188. Καλίνου-Παλληγιαννοπούλου Γεωργία από το Αργίριο - Υπολ/γός του ΔΣΕ

189. Καπούζας Χρήστος από το Κλινοβό Τρικάλων

190. Κωστόπουλος Σωτήρης από το Μουζάκι Τρικάλων

191. Καραντάνας Γιάννης από το Σμόκοβο Καρδίτσας

192. Κατσιφάς Βασίλης από το Σμόκοβο Καρδίτσας

193. Καρπενσιώτης Στάθης από το Σμόκοβο Καρδίτσας. Έπεσε το 1948 πολεμώντας από τις γραμμές του ΔΣΕ

194. Κοτσώλης Αποστόλης από το Σμόκοβο Καρδίτσας - Ταγματάρχης του ΔΣΕ

195. Κουτσίνα Βάσω του Νίκου από το Παλιούρι Καρδίτσας - Λοχαγός του ΔΣΕ

196. Καραμπατσακίδης Θεόδωρος του Σταύρου από το Σκαλοχώρι Καστοριάς - Ταγματάρχης του ΔΣΕ

197. Κωνσταντινίδης Γιώργος του Γεωργίου από την Ομορφοκκλησιά Καστοριάς, δολοφονήθηκε το 1945

198. Κωστάκος Λευτέρης από τους Αγίου Θεοδώρους Αλμυρού

199. Καραγιαννίδης Δημήτριος του Γιάννη από την Αναύρα Αλμυρού

200. Κοντοστάθης Χρήστος του Σταύρου Ευξεινούπολη Αλμυρού

201. Κουφοδήμος Αποστόλης από τον Αλμυρό. Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Έπεσε το Μάρτη του 1948 στην μάχη κονιά στο Δερελί Δομοκού

Καπνιάς Βασίλης

202. Καλιόπη Κούλα από την Αικατερίνη

203. Καπνιάς Βασίλης του Αποστόλη από τη Σέκλιζα Καρδίτσας. Έπεσε το Φθινόπωρο του 1948 ανάμεσα στα χωριά Στουγκ και Κερασσία. Ταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

204. Καραμίκος Γιώργος του Δημητρίου από την Γούρα Αλμυρού. Λοχαγός του ΔΣΕ. Διοικητής Λόχου της ΣΑΓΑΝΕ. Έπεσε στα Σίφερα Ευρυτανίας το Φλεβάρη 1949. Αντισυνταγ-

Κουσάντζας Αποστόλης.

ματάρχης τιμημένος νεκρός
του ΔΣΕ

205. Κουσάτζας Αποστό-
λης, από το Παλαμά Καρδί-
τσας. Ταγματάρχης του ΔΣΕ.
Έπεσε στη Κούλα Πλατή το
1948. Αντισυνταγματάρχης
τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

206. Κορόζης Χρήστος
(Κίτσος) από το Τροβάτο
Αργιθέας Καρδίτσας. Έπεσε
το Φλεβάρη 1947 στο Κό-
ζιακα. Ταγματάρχης τιμημέ-
νος νεκρός του ΔΣΕ

207. Κόκκας Στέργιος από
την Ελάτια Λάρισας - διοι-
κητής Τάγματος. Αντισυνταγ-
ματάρχης του ΔΣΕ

Κορώζης Χρήστος.

Κόκκας Στέργιος.

Κίσσας Γιώργος.

Καμαρέτσος Σωτήρης.

208. Κίσσας Γιώργος του Αλέξανδρου από την Αχλαδιά Καρδίτσας - Ήλάρχος του ΔΣΕ

209. Καμαρέτσος Σωτήρης, από τον Έλαφο Ιωαννίνων - Λοχαγός του ΔΣΕ

210. Καμινάρης Βασίλης (Κύμου) από τα Γιάννενα - Ταγματάρχης του ΔΣΕ

211. Κονδώρος Δημήτριος από τα Δερβίζιανα Ηπείρου. Ταγματάρχης του ΔΣΕ

212. Καρολίδης Συμεών από το Τριπόταμο Βέροιας

213. Καλλιγορίδης Μιλτιάδης Κοντώρος Δημήτριος («Έκτορας»). από το Τριπόταμο Βέροιας. Έπεσε το 1946

214. Αζαρίδης Γεώργιος απ' την Κοζάνη

215. Λάμπρος Ηλίας Λαμπρινού

216. Λάμπρου Ηλίας απ' την Καλαμπάκα

217. Αελεκάκης Γεώργιος Ευστρατίου

218. Λεσγίδης Χρήστος
219. Λιακόπουλος Αλέξανδρος
220. Λαζαρίδης Γιώργος από την Έδεσσα. Καπετάνιος λόχου στο ΔΣΕ. Έπεσε στις 23/10/48 στο ύψωμα Πλατύ του Βίτσι.
221. Λιάλιος Αησιίλαος Στέργιου
222. Λιόλιος Κωνσταντίνος Θωμά
223. Λιόλιος Κωνσταντίνος Ιωάννη
224. Λουκίδης Γεώργιος Δημητρίου
225. Λωρίδας Λάμπρος
226. Λουρόπουλος Παναγιώτης Στυλιανού
227. Λιακόπουλος Αλέκος Κυριάκου
228. Μανακίδου-Μονσάν και Παναγιωτίδου Τιτίκα
229. Λαζαρίδης Μενέλαος - από την περιοχή Κοζάνης. Έπεσε το 1947 σε μάχη του ΔΣΕ.
230. Λαζαρίδης Τάκης Χρηστάκου απ' την περιοχή της Κοζάνης. Έπεσε πολεμώντας στο ΔΣΕ
231. Λίβας Νίκος από την Καρύτσα Λάρισας. Έπεσε στο ΔΣΕ
232. Λέντζας Θανάσης από το Τύρναβο Λάρισας
233. Λέρας Γιώργος από το Σμόκοβο Καρδίτσας. Έπεσε στη μάχη του Κοτσόχειρου.
234. Λαμπράκης Παναγιώτης Ταγματάρχης του ΔΣΕ
235. Μπολτσής Κώστας από την Καστανιά Καρδίτσας
236. Μανολέσος Ν. Διοικητής του 2ου Τάγματος της Δ' σειράς της Σχολής
237. Μαλιόπουλος Κώστας του Τηλέμαχου από το Τσόπι Τρικάλων. Λοχαγός του ΔΣΕ. Έπεσε στις 7/4/49 στον Απ Λιά Μυροβλήτη Γράμμου. Ταγματάρχης τιμημένος νεκρός
238. Μάτσης Γιώργος του Βασίλη (Τάκης) από το Τσαμαντά Φιλιατών - Λοχαγός του ΔΣΕ. Έπεσε στις 15/6/49. Ταγματάρχης τιμημένος νεκρός
239. Μαυρόπουλος Κώστας του Βασίλη (Καψάλης). Έλαρχος της Ταξιαρχίας Ιππικού του ΔΣΕ. Έπεσε στις 7/3/1949 στη Μάχη του Τομπρούζι. Επίλαρχος τιμημένος νεκρός
240. Μελέτης Κώστας από τον Αγιόφυλλο Καλαμπάκας

241. Μιχούλης Επαμεινώντας του Χαράλαμπου από τον Παντελεήμονα Πιερίας. Διοικητής Διλοχίας του Αρχηγείου Πάϊκου. Έπεσε στις 25/9/48 στο ύψωμα Ανώνυμο του Καϊμακτσαλάν. Αντισυνταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

242. Μουλάς Νίκος απ' την Καλαμπάκα

243. Μπαράκος, Ανθυπολοχαγός εκπαιδευτής της Σχολής

244. Μυλωνάς Βαγγέλης του Ευθύμη - από την Τερπνή Σερρών. Ταγματάρχης Μηχανικού. Έπεσε στις 4/3/48 στο Ορόσημο Γράμμου

245. Μαργιόπουλος Γιώργος από την Αθήνα

246. Μαλιόπουλος Κώστας από το Τσίτι Τρικάλων. Λοχαγός του ΔΣΕ. Έπεσε στις 7/4/44 στον Άη Λια Μυροβλύτη Γράμμου. Ταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

247. Μιχόπουλος Επαμεινώνδας από τον Παντελεήμονα Κατερίνης Διοικητής Διλοχίας. Έπεσε στις 25/9/48 στο ύψωμα Ανώνυμο Καϊμακτσαλάν. Αντισυνταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

248. Μηχμηζάς Γιώργος του Παναγιώτη από τη Ραφήνη Λάρισας

249. Μιχαηλίδης Γιάννης από τα Θεοδωρακάκια Κιλκίς

250. Μιχαηλίδης Χαράλαμπος από τα Θεοδωρακάκια Κιλκίς. Έπεσε στον ΕΛΑΣ

251. Μπάκαρη Ιουλία του Γρηγόρη από την Καστοριά

252. Μανακίδου Ευαγγελία-Μονσάν του Αχιλλέα από την Καστοριά

253. Μπέκιος Γιώργος του Ζήση από Αλμυρό

254. Μπουλασίκης Ζαχαρίας του Α. από τα Φάρσαλα. Προέρχονταν από εύπορη οικογένεια. Νεαρός, αμέσως μετά την αποφοίτησή του απ' το Γυμνάσιο κατατάχθηκε στον ΕΛΑΣ. Το 1943 αποφοίτησε απ' την πρώτη σειρά της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών του ΕΛΑΣ με το βαθμό του Ανθ/γού, κι αμέσως στάλθηκε στα μάχιμα τμήματα σαν διοικητής Διμοιρίας. Στις αρχές του 1947 εντάχθηκε στα τμήματα του ΔΣΕ στο Αρχηγείο

Αγράφων. Διατέλεσε διαδοχικά Διμοιρίτης, Λοχαγός, Ταγματάρχης και διοικητής της 138 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ. Ήταν ο πιο νεαρός ταξιαρχος του ΔΣΕ. Το 1949 τραυματίας έπεσε στα χέρια του εχθρού στην περιοχή των Αγράφων. Πέρασε από το Στρατοδικείο της Λάρισας και καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε αμέσως με διαταγή του Παπάγου. Οι γονείς και οι συγγενείς του που ήταν εύποροι έτρεξαν παντού, πλήρωσαν λίρες, έβαλαν δικηγόρο, για να μπορέσουν να σώσουν τη ζωή του. Οι αρχές όμως τους έβαλαν όρους, να

Μπουλασίκης Ζαχαρίας

κάνει δήλωση μετανοίας προκειμένου να γλιτώσει την εκτέλεση. Η χήρα μάνα του σε καθημερινή βάση, τον επισκέφτονταν στη φυλακή και με δάκρυα στα μάτια τον παρακαλούσε να κάνει δήλωση μετανοίας. Αυτός έμεινε αμετακίνητος στη σταθερή απόφασή του να πεθάνει κομμουνιστής, παρά να καταφύγει στην προδοσία των δημοκρατικών ιδανικών του αγώνα του ΔΣΕ. Στις 26/5/1949, λίγες μέρες πριν την εκτέλεσή του τον επισκέφτηκε στη φυλακή ο δημοσιογράφος της «Καθημερινής» Νίκος Καλημέρης και τον ρώτησε τι γνώμη έχει τώρα για το συμμοριτοπόλεμο. Η απάντηση που πήρε ήταν: «Και ο Κολοκοτρώνης δυο φορές διαλύθηκε, όμως νίκησε.» Η εκτέλεση του Μπουλασίκη Ζαχαρία έγινε με εντολή του Παπάγου.

255. Μπάρδας Γιάννης από Αλμυρό. Λοχαγός του ΔΣΕ

256. Μπούμπαρης Αποστόλης από την Ζιάκα Γρεβενών. Λοχαγός του ΔΣΕ

257. Μαυρογιάννης Ηλίας
258. Μαυρατζιάς Στέργιος
του Σταύρου από το Άργος
Ορεστικό Καστοριάς. Ταγμα-
τάρχης του ΔΣΕ

259. Μπαρμπαρούσης Φώ-
της - από την Καρδίτσα.
Ταγματάρχης τιμημένος νε-
κρός του ΔΣΕ. Έπεσε στις
12/11/46 στο ύψωμα 625
κοντά στο Μεσσηνικόλα.

Μπαρμπαρούσης Φώτης

260. Μαγκόλας Αναστάσιος

261. Μακαντάσης Θανάσης Ιωάννη

262. Μάλαινος Στυλιανός Ευρυπίδη

263. Μαμούρης Κωνσταντίνος

264. Μυλωνάς Βαγγέλης από τη Θεσσαλονίκη. Πήρε μέρος
στην πρώτη μάχη του ΔΣΕ στο Λιτόχωρο. Έπεσε στις 4/3/48
στο Ορόσημο Γραμματικού. Ταγματάρχης Μηχανικών τιμημέ-
νος νεκρός του ΔΣΕ

265. Μανακίδου-Μονσάν Ευαγγελία

Λίτσα Μανακίδου - Μονσάν και Τιτίκα Παναγιωτίδου.

266. Μάνγκος Φώτης Χρυσόστομου
267. Μακρής Ιωάννης
268. Μάνταλος Γιάννης από τη Σέκλιζα Καρδίτσας. Ταγμα-
τάρχης του ΔΣΕ
269. Μαντζάρας Δημήτρης από Καρδίτσα
270. Μαργαρίτης Πέτρος
271. Ματσαρόπουλος Δημήτρης Ιωάννη
272. Μαυρογιάννης Ηλίας
273. Μιμίκος Γεώργιος Παντελή
274. Μιχαήλ Παρασκευάς Παναγιώτη
275. Μιχαηλίδης Ιωάννης
276. Μιχαηλίδης Χαράλαμπος Γεωργίου
277. Μορένας Ελευθέριος Κωνσταντίνου
278. Μοσχόπουλος Νικόλαος Χρήστου
279. Μουλάς Νικόλαος
280. Μουλόπουλος Χρήστος Γεωργίου
281. Μουμουλίδης Αριστείδης Ιωάννου
282. Μουρκούσης Κωνσταντίνος Χαραλάμπους
283. Μουρτζόπουλος Δημήτρης
284. Μούστος Μενέλαος από το Λαμπερό Καρδίτσας.
Λοχαγός του ΔΣΕ
285. Μπαδέμας Στέργιος Αθανασίου
286. Μπακογιάννης Γεώργιος Κωνσταντίνου
287. Μπακόλας Αναστάσιος Αθανασίου
288. Μπαλαφούτης Ιωάννης
289. Μπαλούτσος Ευάγγελος Βασιλείου
290. Μπαλιτζής Αργύρης Γρηγόρη
291. Μπαλωμένος Δημήτρης Παναγιώτη
292. Μπαρδάνης Μιχάλης
293. Μπίζιος Αλέξανδρος
294. Μιχάλης Κωνσταντίνος Λουκά
295. Μπόμπολας Κωνσταντίνος Γεωργίου

296. Μασούρα Ελένη-Λέ-
τσιου από το Κατηχώρι Πη-
λίου. Υπηρέτησε στον ΕΛΑΣ.
Ανθ'γός της 4ης Σειράς της
Σχολής Αξιωματικών του Ε-
ΛΑΣ. Στο ΔΣΕ από το 1947.
Διατέλεσε διοικητής Λόχου με
το βαθμό του Λοχαγού του
ΔΣΕ. Πολιτικός πρόσφυγας
στην Τασκένδη

Μασούρα Ελένη - Λέτσιου,
απ' το Κατηχώρι Πηλίου.

297. Μπότσης Ιωάννης του
Αναστασίου από Καστανιά
Καρδίτσας

298. Μπούρας Γεώργιος Δημήτρη

299. Μπουλάνος Θεοφάνης απ' το Μουζάκι Καρδίτσας

300. Μπολώτας Παναγιώτης Ιωάννου

301. Μόκας Ερρίκος Νικολάου

302. Μπαλάτσος Γιώργος από την περιοχή Τρικάλων

303. Μπακτσές Γιάννης από τη Σελίτσανη Λάρισας

304. Μπουροζίκας Χρυσόστομος από Τύρναβο

305. Νάνος Σταμούλης από Βόλο

306. Μπούσιος Γιώργος του Χρήστου από τα Κούτσενα
Τρικάλων. Έπεσε στις 21/6/48 στο Γράμμο. Λοχαγός τημημένος
νεκρός

307. Νασιάκος Σούλης από Καρδίτσα. Σκοτώθηκε στον
Κόζιακα το 1947 ως λοχαγός στο τμήμα Καρτσιώτη του ΔΣΕ

308. Νικολαΐδης Χρήστος

309. Ντανόπουλος Βαΐος από Σέκλιζα Καρδίτσας

310. Νταουλάς Γεώργιος

311. Ντίνος Γιάννης

312. Ντόκος Αθανάσιος

313. Νταϊλιάνης Βασίλειος Δημητρίου

314. Ντινόπουλος Δημήτριος Φίλιππα

315. Ντίνος Νίκος από τη Ραχούλα Καρδίτσας. Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Έπεσε στο ύψωμα 2442 Γράμμου στις 18/8/48. Αντισυνταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

316. Νάσικας Αποστόλης από Ανατολή Λάρισας. Έπεσε στο ΔΣΕ στις 15/4/48 στο Κόκκινο

317. Ντάσιος Θανάσης από Αμπελάκια Λάρισας

318. Νασιόπουλος Στάθης από την περιοχή της Καστοριάς

319. Νασιόπουλος Βαγγέλης του Αργύρη από Πετροπολάκη Καστοριάς

320. Νικολάου Γιώργος (Νώντας) Ταγματάρχης του ΔΣΕ

321. Ξυδέας Σωτήρης

322. Οικονόμου Γιάννης Γρηγορίου από Λιβάδι Ελασσώνας - Ταγματάρχης του ΔΣΕ

323. Οικονόμου Κωνσταντίνος

324. Οικονόμου Χρήστος

325. Οικονόμου Σωτήρης του Νικολάου από το Αμαντό Καλαμπάκας - Έπεσε στο ύψωμα Σουσνίτσα κοντά στο Κλέφτη Γράμμου τον Ιούλη 1948 Ταγματάρχης τιμημένος νεκρός

326. Παϊζάνος Γιάννης από Μεσσηνικόλο Καρδίτσας

327. Παΐκος Νικόλαος Αθανασίου

328. Παναγιωτίδης Κωνσταντίνος Ιωάννη

329. Παναγιωτίδου Τιτίκα-Γκέλντη από τις Σέρρες

330. Παναγουλάκης Ηλείας

331. Παντελόγλου Αλέκος

332. Παπαγεωργίου Γιώργος

Ντίνος Νίκος

Παπαγεωργίου Αλέκος.

Παπαδημητρίου Βασίλης

333. Παπαγεωργίου Νίκος Κωνσταντίνου

334. Παπαγεωργίου Αλέκος. Μόνιμος υπ/γός εκπαιδευτής. Καπετάνιος της Σχολής. Επιτελάρχης του ΚΓΑΝΕ. Συνταγματάρχης του ΔΣΕ

335. Παπαδημητρίου Βασίλης απ' την Ραχούλα Καρδίτσας. Μόνιμος Ανθ/γός, εκπαιδευτής. Διοικητής λόχου της Δ' σειράς της Σχολής. Επιτελάρχης της 172 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ. Πιάστηκε τραυματίας το Μάη του 1949 και επιτόπου εκτελέστηκε απ' τον Κυβ. στρατό χωρίς καμία ανάκριση και δίκη

336. Παπαδημητρίου Βασίλης απ' την Καλαμπάκα

337. Παρδάλης Τρύφων από τη Λάρισα

338. Πανταζής Αλμπάνης από την Ελευθερούπολη Καβάλας

339. Παπαγεωργίου Παναγιώτης Ξενοφώντα

340. Παπαγεωργίου Σωτήρης Κωνσταντίνου

341. Παπαγιαννόπουλος Βασίλης

342. Παπαγιαννόπουλος Γεώργιος

343. Παπαδημητρίου Δημήτρης

344. Παπαδημητρίου Ηλίας Δημητρίου

345. Παπαδόπουλος Ιωάννης

346. Παπαδόπουλος Ταξιάρχης Ανδρέα
347. Παπαδόπουλος Χρήστος
348. Παπαζώτος Βασίλης Λουκά
349. Παπαθανασίου Αθανάσιος Γεωργίου
350. Παπαϊωάννου Λουκάς Ιωάννη
351. Παπακωνσταντίνου Αλέκος
352. Παπαναστασίου Κώστας Πέτρου
353. Παπαναστασίου Παναγιώτης Περικλή
354. Παπανδρουλάκη Ελισάβετ Ζαχαρία
355. Παππός Λευτέρης Αθανασίου
356. Παπάρας Απόστολος Γεωργίου
357. Παπαστάθης
358. Παπαχρήστου Ανδρέας
359. Παπαχρήστου Επαμεινώντας Γρηγόρη
360. Πάσχος Χριστόφορος
361. Πατσιάς Δημήτριος Ιωάννη
362. Πατσιάς Ελευθέριος Βασιλείου
363. Παύλου Παύλος Χρήστου (Φλόγας) από τα Σέρβια
Κοζάνης. Διοικητής της Σχολής Πολιτικών Επιτρόπων Πόλεων
και Υπαίθρου. Ταγματάρχης
του ΔΣΕ
364. Πενήντας-Αστέρης
Σπύρος Γεωργίου - Ταγματάρ-
χης του ΔΣΕ
365. Πενταράκης Γιώργος
απ' την Καλαμπάκα
366. Περπερίδης Μιχάλης
Κωνσταντίνου
367. Πετρίδης Στέφανος
Ηλία
368. Πέτρου Δημήτριος
Κωνσταντίνου
369. Πετρωτός Ζήσης Α-
ντωνίου

Παύλου Παύλος.

Παπαδημητρίου Σπύρος του Δημήτρη. Γεννήθηκε το 1914 στο Πολυνέρι Γρεβενών. Μέλος του ΚΚΕ. Διοικητής τμήματος του ΕΛΑΣ. Στο ΔΣΕ από το 1946. Διατέλεσε διαδοχικά Λοχαγός, Ταγματάρχης, Διοικητής της 108 Ταξιαρχίας, με το βαθμό του Αντισυνταγματάρχη του ΔΣΕ. Του είχε απονεμηθεί το Μετάλλιο Στρατιωτικής Αξίας Β' Κατηγορίας. Έπεσε στις 6 Αυγούστου 1949 στη μάχη Τσάρνο του Γράμμου.

370. Πλαγιανός Ευστράτιος
371. Πολιτόπουλος Θεό-
δωρος

372. Πολύμερος Χριστόφο-
ρος

373. Πουλιόπουλος Βασί-
λης

374. Πούλιος Ελευθέριος

375. Προύμας Χρήστος Νι-
κολάου

376. Πρινόπουλος Ευθύ-
μιος Κων/νου

377. Πανταζής Θωμάς Αρι-
στείδη Καρδίτσα

378. Πιάς Ανδρέας Νικολά-
ου

379. Περγλέγκος Σπύρος Βασιλείου

380. Παπαγεωργίου Δημήτριος Ευθυμίου Λαμία

381. Πέτρου Δημήτριος Κων/νου

382. Παναγούλης Γεώργιος Λάρισα

383. Πλιάτσικας Δημήτρης Μιλτιάδη

384. Παναγούλης Γεώργιος

385. Παπαδημητρίου Αγλαΐα από τη Ραχούλα Καρδίτσας

386. Παπαδημητρίου Δημήτριος του Χρήστου από το
Κηπουργιό Γρεβενών. Έπεσε στη μάχη της Φλώρινας -
Αντισυνταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

387. Παπαδημητρίου Σπύρος του Δημήτρη. Γεννήθηκε το
1914 στο Πολυνέρι Γρεβενών. Μέλος του ΚΚΕ. Διοικητής
τμήματος του ΕΛΑΣ. Στο ΔΣΕ από το 1946. Διατέλεσε
διαδοχικά διμοιρίτης, λοχαγός, ταγματάρχης, διοικητής της
108 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ με το βαθμό του αντισυνταγματάρχη.
Του απονεμήθηκε το μετάλλιο στρατιωτικής αξίας Β' κατηγο-
ρίας. Έπεσε στις 6 Αυγούστου 1949 στο ύψωμα Τσάρνο του
Γράμμου.

Παπαϊωάννου Χρήστος.

388. Παπαδάκης Χρήστος από την περιοχή της Καστοριάς (Οινόη)

389. Παζιάνας Γεώργιος από την Ιτιά Τυρνάβου. Λοχαγός του ΔΣΕ. Έπεσε στη μάχη Σιράτσιανης Γράμμου στις 25/6/48. Ταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

390. Παρασκευαΐδης Παρασκευάς από το Χωριγόι Κιλκίς. Λοχαγός του ΔΣΕ

391. Παπαδόπουλος Συμεών του Μιχάλη από Πεντάβρυσο Καστοριάς

392. Παπαθανασίου Κοσμάς από το Πεντάβρυσο Καστοριάς

393. Παπαδημητρίου Βασίλης από την Καλαμπάκα Τρικάλων

394. Πλιάγκας Κώστας από την περιοχή των Γρεβενών

395. Παπαϊωάννου Χρήστος (Κίτσος) από το Μεσενικόλα Καρδίτσας. Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Έπεσε στην περιοχή των Αγράφων το 1950.

396. Πολίτης Λάμπρος του Δημητρίου από την Παλιοβράχα Φθιώτιδας. Λοχαγός του ΔΣΕ. Έπεσε στη μάχη του Γράμμου το 1948. Αντισυνταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

397. Ποράβας Αριστείδης του Στέργιου από το Τρίκωμο Γρεβενών. Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Έπεσε στις 3/6/49 στα Γλάβατα του Βίτσι. Συνταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ

398. Πρόσιος Νίκος του Γιώργη (Γιούρας) από το Προμαχώνα Πέλλας. Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Έπεσε στις 12/11/48 στο Μάλι Μάδι. Αντισυνταγματάρχης τιμημένος νεκρός

399. Παππός Αχιλλέας από την Ομαλή Κοζάνης - Ταγματάρχης του ΔΣΕ

Παππός Αχιλλέας.

400. Ράδος Βασίλης
401. Ραζής Κωνσταντίνος
402. Ραμανιάνης Παναγιώτης Εμμανουήλ
403. Ράπτης Βασίλης Τριαντάφυλλου
404. Ράπτης Ωρίων Γεωργίου
405. Ρερπάτης Αποστόλης απ' τον Αγιόφυλλο Καλαμπάκας
406. Ρέππας Παναγιώτης
407. Ρέππας Σεραφείμ Χρήστου από Βλάσδο Καρδίτσας
408. Ρουπακιάς Αστέρης Ιωάννη
409. Ρουσόπουλος Στυλιανός από Καρδίτσα
410. Ρούφος Δημοσθένης Παναγιώτη
411. Ράπτης Δημήτριος Γεωργίου Βόλος
412. Ρουσόπουλος Χρήστος του Σωκράτη από την Καβάλα.
Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Έπεσε στην περιοχή της Κομοτηνής την
άνοιξη το 1948
413. Σακαβέλας Μπάμπης
414. Σαλονικίδης Γεώργιος Πέτρου
415. Σαρετάκης Λεωνίδας Χρήστου
416. Σαχίνης Δημήτριος
417. Σεκλειζιώτης Λάμπρος από Καταφύγι Καρδίτσας
418. Σεφεριάδης Στάθης Αντωνίου
419. Σκαμπαρίνας Λευτέρης απ' τα Τρίκαλα. Μόνιμος Ανθ/
γός, εκπαιδευτής
420. Σκολαρίκος Σωτήρης Μαρίνου
421. Σκοτεινιώτης Γεώργιος από το Βόλο
422. Σούφρας Νικόλαος Χαλκίδα
423. Σπυρόπουλος Μενέλαος Αντωνίου
424. Σπύρου Πέτρος Κωνσταντίνου
425. Σταθόπουλος Νικόλαος Γεωργίου
426. Σταματούπουλος Δημήτρης
427. Σταμέλος Βασίλης
428. Στεργίου Δημήτρης από Μεσσηνικόλα. Λοχαγός του ΔΣΕ.
Έπεσε στη Νεβρόπολη το 1949 στο ΔΣΕ
429. Στεφανίδης Ιωάννης Γεωργίου

430. Στούπας Φώτης
 431. Στρογγύλης Θέμης
 432. Στυλογιάννης Θωμάς
 433. Παπασπύρου Σπύρος
 από το Γκύζη Αθήνας. Έπεσε
 στα Δεκεμβριανά το 1944

434. Στύλος Δημήτρης
 435. Συρόπουλος Γιώργος
 απ' τα Φάρσαλα. Έπαινος του
 ΔΣΕ. Επίταρχος τιμημένος
 νεκρός. Έπεσε στις 31/4/48
 στη μάχη της Δρύσκολης
 Φαρσάλων

436. Σφυρίδης Μιχαήλ Γε-
 ωργίου

437. Σχοινάς Κώστας

438. Στεφανίδης Σπύρος
 Λουκά Αργοστόλι

439. Στάγκος Στέφανος Κων/νου

440. Σγουρής Παναγιώτης Βασιλείου

441. Σίσκος Αθανάσιος Κων/νου Φάρσαλα

442. Σφέτσος Σπύρος Γαλαξίδι

443. Συμεωνίδης Σπύρος από το χωριό Ποταμιά Κυλκίς.
 Λοχαγός του ΔΣΕ. Έπεσε το 1949 στα Κερδύλια

444. Σιωμάδης Δημήτριος από Σκαλοχώρι Καστοριάς
 ταγματάρχης του ΔΣΕ

445. Σιμικίδης Παύλος από Πεντάβρυσο Καστοριάς Λοχα-
 γός του ΔΣΕ

446. Στάσιμος Γιώργος του Γιάννη από το Αθαμάνιο. Έπεσε
 το 1949 στο Πλικάτι Ηπείρου

447. Στεργίου Γιώργος από την Καλαμπάκα

448. Συντζερμάς Βαγγέλης από την Καλαμπάκα

Σιουμάδης Δημήτριος.

Στεφανίδης Νίκος

Στάμος Στέφανος.

449. Στάμος Στέφανος από τα Σέρβια Κοζάνης Λοχαγός του ΔΣΕ

450. Στεφανίδης Νίκος του Λάζαρου από το Κιλκίς - Ταγματάρχης του ΔΣΕ

451. Τοκαντζάς Θάνος

452. Ταμουρίδης Αντώνης Ιορδάνη

453. Τανταρούδας Χρήστος Παναγιώτη

454. Τασιάς Αριστείδης Ιωάννου

455. Τέντας Ζώης από τη Φούρκα Κοζάνης Διοικητής της 108 Ταξιαρχίας. Αντισυνταγματάρχης του ΔΣΕ - Πρώτος απ' τα δεξιά

456. Τεταράκης Γεώργιος

457. Τζανής Νικόλαος

458. Τζέλιος Θωμάς

459. Τζένας Νικόλαος

460. Τρασανίδης Παναγιώτης Κωνσταντίνου

461. Τόλης Νίκος από Καρδίτσα

462. Τσαγκανίκας Γεώργιος Αθανασίου

463. Τσαγκαρτσούλης Αριστείδης

464. Τσιαμούρας Αθανάσιος

465. Τσαούσης Κωνσταντίνος

466. Τσάπας Ανδρέας

467. Τσεβεκίδης Ιωάννης
Χαράλαμπος

468. Τσιγκοΐδης Γεώργιος
Αντωνίου

469. Τσικαρδώνης Γιώργος
από την Καρδίτσα. Μόνιμος
Ανθ/γός, εκπαιδευτής, διοικη-
τής λόχου της Δ' σειράς της
Σχολής. Ταγματάρχης του
ΔΣΕ, επιτελάρχης της 108
Ταξιαρχίας

470. Τσιλινίκας Ευάγγελος
Γεωργίου

471. Τσιμερίκος Νικόλαος
Ιωάννου

472. Τσιμούρας Ευάγγελος Δημητρίου

473. Τσινάρης Κωνσταντίνος

474. Τσίρας Ηλίας από Παλαμά. Έπεσε στην επίθεση κατά
του σιδ. σταθμού στο Φανάρι τον Αύγουστο 1944

475. Τσιρογιάννης Γιάννης από τα χωριά της Καρδίτσας

476. Τσίτος Νικόλαος Νικολάου

477. Τσιτσιλίκας Δημήτρης Ιωάννου

478. Τσιτσιρίκος Ιωάννης

479. Τόλιας Κώστας από Βουνέσι Καρδίτσας

480. Τιμογιάννης Δημήτριος από το Βουνέσι Καρδίτσας.
Σκοτώθηκε στη Ριζάβα τον Ιούλη το 1944 ως διμοιρίτης

481. Τσιφής Κωνσταντίνος Γεωργίου

482. Τσολάκης Κώστας Ιωάννη

Τσικαρδώνης Γιώργος.

483. Τσουρά-
κης Δημήτρης Ιω-
άννου από
Καστανιά Καρδί-
τσας

484. Τσούτρας
Κωνσταντίνος
Χρήστου

485. Τσώκανος
Φίλιππος

486. Τσούτρας
Κων/νος Χρήστου

487. Τερζόπου-
λος Παναγιώτης
(Μανίκας) απ' τη
Φύτσα Πόντου.
Λοχαγός του
ΔΣΕ. Έπεσε στις
29/5/49 στα Πα-
τώματα Γράμμου. Αντισυνταγματάρχης τιμημένος νεκρός του
ΔΣΕ

488. Τζέλης Θωμάς από Νεοχώρι Τρικάλων. Δολοφονήθηκε
το 1945 από τις παρακρατικές συμμορίες της Δεξιάς

489. Τσολούφας Νίκος από την περιοχή των Γρεβενών.
Εκτελέστηκε στο Μεζούρλο της Λάρισας

490. Τσουρβάς Αστέρης από τους Γόνους Λάρισας

491. Τσιτσίκης Κώστας από Κιλκίς. Έπεσε σε μάχη στις 4/11/
44

492. Τακανζάς Θανάσης από Βογατσικό Καστοριάς

493. Τζώνης Δημήτριος του Σπύρου από την Γέρμα
Καστοριάς. Δολοφονήθηκε το 1946

494. Τσαχτσίρας Γιάννης του Δημητρίου από Γέρμα Καστο-

Τερζόπουλος Παναγιώτης.

ριάς. Έπεσε στο ΔΣΕ

495. Ταμία Χρυσούλα-Τσεφρώνη από την Κατερίνη. Αξιωματικός του ΔΣΕ. Τιμήθηκε με το μετάλλειο «ΗΛΕΚΤΡΑ»

496. Τάνιζου Τασία από τη Βλάση Κοζάνης - Δασκάλα

497. Υφαντής Βησσαρίων Χρήστου

498. Φάκαλος Ιωάννης

499. Φαλιάκης Γιάννης από Παλαμά Καρδίτσας. Έπεσε στην επίθεση κατά της Καρδίτσας το καλοκαίρι 1944

500. Φαραϊγκος Στέργιος Γεωργίου

501. Φλώρος Κώστας

502. Φούντας Γεώργιος Σωτηρίου

503. Φούντας Μιχαήλ Γρηγορίου

504. Φυτσιλής Ιωάννης από Σέκλιζα Καρδίτσας Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Συνελήφθη στην περιοχή Καρδίτσας τον Απρίλη 1950 και δολοφονήθηκε στη Λάρισα μαζί με το Γιώργο Γουρνάμπαση και το Ναπολέοντα Φυτσιλή τον Μάη 50

505. Φωτιάδης Δημήτριος

Ταμία - Τσεφρώνη Χρυσούλα.

Φυτσιλής Γιάννης.

506. Φλώρος Αρχιμήδης
από το Τετράκωμο Άρτας.
Ταγματάρχης του ΔΣΕ

507. Φοκωλλόρος Αναστά-
σιος του Κώστα (Σιώκας).
Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Έπε-
σε στη μάχη του Καρπενησιού
στις 4/1/1949. Αντισυνταγμα-
τάρχης τιμημένος νεκρός του
ΔΣΕ

508. Χαΐδης Κωνσταντίνος
Σεραφείμ

509. Χαρατσάρης Δημήτρης

510. Χαριάδης Παντελής
Παναγιώτη

511. Χαρίτος Κωνσταντίνος
από Καρδίτσα

512. Χαριζόπουλος Αντώνης Κωνσταντίνου

513. Χαρισόπουλος Ευάγγελος Χαρίσιου

514. Χατζηκυριάκος Αντώνης Κυριάκου

515. Χατζηπαναγιώτου Νίκος

516. Χατζηστεφανίδης Σταύρος

517. Χελιδώνης Μανώλης

518. Χρήσιμος Γεώργιος Σπυρίδωνος

519. Χριστίδης Χρήστος Κωνσταντίνου

520. Χριστούλας Θεοφάνης από Καρδίτσα

521. Χουλιάρης Αθανάσιος Αποστόλου

522. Χαλατσής Ιωάννης Γεωργίου από Σούρπη Αλμυρού

523. Χατζηκυριάκος Αντώνης

524. Ψιλόπουλος Γιάννης Νίκου

525. Ψωμάς Δημήτρης Γεωργίου

526. Απόφοιτες αντάρτισσες ανθυπολοχαγίνες της 4ης
σειράς της Σχολής Αξιωματικών του ΕΛΑΣ

527. Σχολή Αξιωματικών του ΕΛΑΣ. Ρεντίνα 1943. Διακρί-
νονται 1. Γιώργος Τσικαρδώνης 2. Τάσος Γρυμπογιάννης 3.
Αλέκος Παπαγεωργίου 4. Βασιλός Γιώργος

Φλώρος Αρχιμήδης.

Στη Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών του ΕΛΑΣ. Διακρίνονται (1. Β. Τσικαρδώνης, 2. Αν. Γρυμπογιάννης, 3. Αλ. Παπαγεωργίου. 4. Βασίλος Γιώργος).

ΦΩΤΟ Α.

ΦΩΤΟ Β.

ΦΩΤΟ Α.

Οι απόφοιτες Αντάρτισσες Ανθυπολοχαγίνες της 4ης σειράς της Σχολής Αξιωματικών του ΕΛΑΣ (Ρεντίνα). Από δεξιά: 1. Καλλίνου Γεωργία από το Αγρίνιο. 2. Καλλιόπη Κούλα από Κατερίνη. 3. Κουτσίνα Βάσω από Παλιούρι Καρδίτσας. 4. Μπάκαρη Ιουλία από Καστοριά. 5. Παπανδρουλάκη Ελισσάβετ. 6. Παπαδημητρίου Αглаία από Ραχούλα Καρδίτσας. 7. Μανακίδου Λίτσα-Μοσάν από Θεσσαλονίκη. 8. Μασούρα Ελένη από Βόλο. 9. Ταμία Χρυσούλα-Τσεφρώνη Αικατερίνη. 10. Βρούζου Μαρία από Βόλο. 11. Παναγιωτίδου Τιτίκα - Γκελντή Αικατερίνη.

ΦΩΤΟ Β.

Νεοχώρι Καρδίτσας, Ιούλιος 1943

Από αριστερά όρθιοι

1. Νίκος Μυγδάλης (Ρεντίνα) μόνιμος ανθ/γός. Το Α' Τάγμα του
2. Φώτης Παπαδημητρίου (Πορτίτσα) μόνιμος υπολοχαγός Πεζικού διοικητής του Α' Τάγματος 1/38 Συντάγματος.

3. ;

4. Γιάννης Φαλιάκης (Παλαμάς) σκοτώθηκε στη μάχη της Καρδίτσας καλοκαίρι 1944, διμοιρίτης, ανθ/γός Α' σειράς της Σχολής Εφ. Αξιωματικών του ΕΛΑΣ.

5. Λεωνίδας Φωτόπουλος (ή Θωμόπουλος;) Πορτίτσα, μοίραρχος.

6. Γιώργος Παπαστεργίου (Ρεντίνα) εφ. ανθ/γός πυροβολικού αντιπρόσωπος ΕΑΜ Α' Τάγματος.

7. Γιάννος Αλλαμανής (Καρδίτσα) εφ. ανθ/γός Α' σειράς Σχολής Αξι/κών ΕΛΑΣ

8. ;

9. Γιώργος Ζαχαρόπουλος (Καστανιά) ανθ/γός Α' σειράς.

10. Βασίλης Μπότσης Αγραφιώτης (Καστανιά) καπετάνιος Α' τάγματος. Διοικητής του Αρχηγείου Αγράφων 1946-1947. Επιτελάρχης της 138 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ. Έπεσε το Φλεβάρη του 1949 στα Μυλωνείκια Ευρυτανίας.

Από αριστερά καθιστοί

1. Χρήστος Κρεμμύδας (Φρίξος) Νεοχώρι. Λοχίας Αλφανομάχος, διοικητής Φρουράς αεροδρομίου Νεβρόπολης. Σκοτώθηκε τέλος Νοεμβρίου 1943 σε μάχη με τους Γερμανούς πάνω από το Νεοχώρι.
- 2, 3, 4 και 5. Ανταρτοεπονίτισσες από το Καταφύγιο. Η τελευταία δεξιά ήταν κόρη του Κώστα Τσάτσου.

**ΕΠΙΣΚΕΦΤΕΙΤΕ
ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ
ΡΕΝΤΙΝΑΣ-ΑΓΡΑΦΩΝ**

**ΕΝΑ ΖΩΝΤΑΝΟ ΣΥΜΒΟΛΟ
ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΙΠΛΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ
ΜΙΑ ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΗ
ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΕΙΟΥ
ΤΟΥ ΘΡΥΛΙΚΟΥ ΕΠΟΥΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1940-1944**

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

1. Τα τρία γράμματα του Παύλου Μαυρομάτη

Καβάλα 30.8.2000

Αγαπητέ Δημήτريε:

Με πολλή χαρά έλαβα τὸ γράμμα σου. Μὲ συγκίνησε ἀφάνταστα ὅσον περιεχόμενο, ἀλλὰ καὶ ὅσον σύντομη ἀνταπόκριση στὸ δικό μου γράμμα. Λιτὸ καὶ ἐνημερωτικό στὴ διατύπωσή του, δὲν ἀφίνει περιῶρια ἀποριῶν, παρὰ μόνον αἰσθήματα ἀναμονῆς γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ τόσου θαυμαστοῦ βότομου ἔργου σου.

Διευκρινίζω πῶς δὲν παράλεια νὰ σοῦ γνωρίσω τὸν ἀριθμὸ τοῦ τηλεφώνου μου, γιατί, -ἀπλοῦστατα, -δὲν ἔχω τηλεφωνικὴ συσκευή. Ποτέ δὲν κἀνω παραλείψεις αὐτῆς τῆς μορφῆς. Ἐγὼ ὅμως τοῦ γνωρίζω τὸν ἀριθμὸ τοῦ δικοῦ σου τηλεφώνου, κάπου-κάπου θὰ συνομιλῶ μαζί σου. Θὰ κἀνω ἐκ τῶν πραγμάτων, αὐτὴ τὴν κίνηση. Μπορεῖ νὰ σε χρειαστῶ. Μπορεῖ καὶ νὰ μὲ χρειαστεῖς.

Καλὸ κουράγιο, στή συγγραφικὴ σου ἐργασία.

Μὲ ἀφραστή ἐκτίμηση
Παῦλος, Μαυρομάτης-ἐργάτης

4 Ἰπποκράτους

Καβάλα

Ἀγαπητέ Δημήτρη,

Δέξου τοῦτο τό βονέτο σάν δῶρο γιά τή γιορτή σου,
-συνοδευμένο μέ τίς ἐγκάρδιες εὐχές μου, -καί σάν
μικρή, ταπεινή ἐκφράση θαυμασμοῦ, γιά τήν πολυχρονη
ἀγωνιστική σου πορεία.

μέ ἀπειρη ἐκτίμηση
Παῦλος Μαυρομμάτης, ἐργάτης
Ἀαββάλα, Ὀκτώβρης 2002

Σ Ο Ν Ε Τ Ο

Κατοῦ Δημήτρη, ἡ καρδιά σου παραμένει,
ἐπαναστάτισσα, ἀκλόνητη, γενναία,
ὅπως στά χρόνια τῆς φωτιάς, πού θαρραλέα,
κινούσε κόντρα στούς κινδύνους ὀργισμένη.

Τώρα τῆς νειότης σου ἡ ὁρμή ἀναστημένη,
στά δυνατά σου τά γραπτά, στρωτά κι' ὠραία,
μᾶς ἱστοροῦν ποιάν' υπεράσπισες Σημαία,
καί μέ ποιοῦν τρόπο, σ' ἐποχή ἀνταριασμένη.

Πάντα μπροστάρης μέ μιά θέληση ἀτσάλι,
πού δέν τήν ἐσκίαζε ὁ φόβος τοῦ θανάτου,
κι' οὔτε τή σκότιζε τῆς μάχης ἡ αἰθάλη,

μά προχωροῦσε ἀκατανίκητη στό Χρέος,
πού τό στεφάνωνε μέ τά δαφνόφυλλά του,
Ἀγώνας Τίμιος, Πανανθρώπινος, κι' Ὁρατός.

Ἰαμβικό ἑξάμετρο 13σύλλαβο.

Κατοῦ/Δημή/τρη ἡ/καρδιά/σου πα/ραμέ/νει

Ατρόμητο Λιοντάρι
 του υπέροχου λαϊκού μας Αγώνα
 Δημήτρη Κατσή!

Αναπάντεχο πρόβλημα, καθυστέρηση την πένα μου για ένα τετράμηνο περίπου, μετά την τηλεφωνική μας ολιγόλεπτη συζήτηση. Τότε, για λίγο, -θα θυμάσαι,- έξεφρασα τον θαυμασμό και την συγκίνησή μου προς το πρόσωπό σου, τον αγώνα σου, την παληκαριά σου. Το τετράμηνο, -μέχρι στιγμής,- έργο σου, έργο τράμερης μνήμης, άσυνήθιστης δευδερκειας, έτράνταχτης κίστης, και άλάνθαστης κρίσης, αποτελούμενο από 1669 σελλίδες, με συγκλονησε βαθύτατα. Με κρότησε συντροφικά, άβλαστα, από το χέρι, και με κερπάτησε στ' άμέτρητα πεδία των μαχών, όπου η θρυλική οίκογένεια Κατσή με μπροστάρη των άλύγιστο Δημήτρη, κι άμέτρητους άλλους συντρόφους και συντρόφισες, έδιναν τον υπέροχο, αλλά άνισο Αγώνα, για λευτεριά, δικαιοσύνη, προκοπή.

Αδελφέ σύντροφε Δημήτρη Κατσή:

Από τη φύση μου βιβλιοφάγος, έριξα μάτια, καρδιά, σκέψη, και κρίση, σε πάμπολλες σελλίδες πολλών θαυμαστών έργων. Γεύτηκα την συντροφική παρουσία του ενοπλου επαναστατικού μας Αγώνα. Το δικό σου ΕΡΓΟ όμως είναι άλλης πνοής. Μιάς πνοής, που την γέννησε η απλή πένα μιας άδολης καρδιάς. Μιάς καρδιάς γεμάτη Ελλάδα, που στέναξε καταματωμένη, κάτω από τις μπότες ντόπιων και ξένων τυράννων. Το δικό σου ΕΡΓΟ σύντροφε Δημήτρη, είναι η Α Λ Η Θ Β Ι Α άναστημένη, και τοποθετημένη σε γρανιτένιο στέρεο βάθρο. Μπροστά σ' αυτό το βάθρο, όσοι πιστοί και σταθεροί στά όράματα των λαϊκών μας Αγώνων, που δέ δικαιώθηκαν, δε υψώνουμε τις προσευχές μας νοερά, εύλαβικά, στη μνήμη, την ένδοξη, την άδίαλρετη Α Λ Η Θ Β Ι Α. Την Θ Β Λ Α Λ Η Θ Β Ι Α.

Σύντροφε Δημήτρη:

Είναι τόσο ρωμαλέο το Έργο σου, τόσο θαυμαστή η αγωνιαστική σου αντάρτικη όδωση και ζωή, που όσα κι αν γράφει κανείς, πάλι θάναι πολύ λίγα. Εγώ χάραξα στο χαρτί τα όσα μου ταπεινά και λιγοστά, με την εύχή ν' άξιωθώ να σου σφίξω κάποτε το χέρι.

Μελετώντας προσεκτικά τους τόμους, έπισήμανα άρκετά στοιχεία - τικά " άγκάθια " τα όποια τσεκάρισα. Είναι δικός ο χαρακτηρισμός " άγκάθια " υπογραμμίζοντας έτσι τα όποια λάθη και άβλεπτες κατά την εκτυπωτική διαδικασία. Σημειώνω έδώ 2 διαφορετικές έκδοχές του ηρωικού τέλους του άθάντου Νίκου Παπαδά, (έπαντέκου). Η μία έκδοχή μας λέει πως έπεσε το 1949 στο Γράμμο. Η άλλη, ότι εκτελέστηκε μαζί με τον Γιώργο Παπαδημητρίου (έύρωνα) και άλλα 13 στελέχη του ΔΣΕ στο Μετσόριο. Ποιό από τις 2 έκδοχές είναι η σωστή; Άν άμεσα στά λάφουρα άναφέρονται και 20 " κάρτες. " Τί σημαίνει; Τί είναι τα " κάρτες; " Τί είναι οι " σταυροί; "

Σε μία έλικείμενη δευτερη έκδοση, - που σίγουρα θ' ακολουθήσει, - παρατίθεται είναι να προηγηθεί ένα γενικό στοιχειοθετικό " χτένισμα. " Έις όσα, και όποιες μορφή λάθη.

Με τις εύχές μου
 για την συγγραφική ολοκλήρωση του 5ου τόμου
 κι' έγκάρδιους συντροφικούς
 χαιρετισμούς.
 Μαυρομμάτης Πάυλος

Χατερόγραφο:

Ειστεύω πως θα άποτελούσε σωστή συντροφική όδοση, αν αυτό το " έβρεστ του επαναστατικού συγγραφικού άδλου, τύχαινε μιας έντεταμένης προβολής από τις στήλες του Ριζοσπάστη, και όχι μόνο από το σύντομο κείμενο του συναγωνιστή Παντελή Ζυγουρά. Αύτης της μορφής η συμπεριφορά μόνο πικρές δημιουργεί. Γράφε μου τί απέγινε ο υπέροχος Πάκος Δικελής, και πόσων χρόνων ήταν ο Μενέλαος Τυπάκης, αυτό το σπάνιο παληκάρι.

Χαιρέτισέ μου έλσης
 έγκάρδια και συντροφικά,
 όλα το θρυλικό Κατσέικο.

Μ.Π.

Κά διαβάσταε: Είναι δικός μου...

1. Τα τρία γράμματα του Παύλου Μαυρομμάτη

Αγαπητέ φίλε και σύντροφε Παύλο Μαυρομμάτη. Έλαβα τα γράμματά σου με ημερομηνίες 2/8/2000 και 30/8/2000 και τα παρουσιάζω αυτούσια στον ΣΤ' τόμο του βιβλίου μου. Ταυτόχρονα αισθάνομαι την ανάγκη και την ηθική υποχρέωση απέναντί σου να σε ευχαριστήσω θερμά για τα τόσα πολλά και καλά λόγια σου για μένα και το συγγραφικό μου έργο με τον γνωστό τίτλο «ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗ 1946-1949». Με το παρακάτω σημείωμά μου σου απαντώ σε μερικά ερωτήματα που έβαλες:

α) Για την τύχη του Ταξίαρχου Νίκου Μπαλάλα (Μπαντέκος) Στον τόμο που ακολουθεί δημοσιεύονται μια σειρά αυθεντικές πληροφορίες με αρκετές λεπτομέρειες, που με σαφήνεια φαίνεται η λαμπρή αγωνιστική του πορεία στην Εθνική Αντίσταση και στο ΔΣΕ. Πρόκειται για τεκμηριωμένα στοιχεία, που πάρθηκαν από επίσημες πηγές του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ και του ΚΚΕ.

β) Για μια σειρά λέξεις, που αναφέρονται στα βιβλία μου:

- Τι είναι «κάργιες». Πρόκειται για ειδικά στρατιωτικά οχήματα, που χρησιμοποιούσε τότε ο Κυβ. Στρατός.

- Τι σημαίνει «πάντζερ». Είναι ένα φορητό αντιαρματικό όπλο γερμανικής κατασκευής. Πρόκειται για ένα φορητό εκτοξευτή μη κατευθυνόμενων βλημάτων, ο οποίος απαρτίζεται από ένα λείο, χαλύβδινο σωλήνα ανοικτό και από τα δύο άκρα, που διαθέτει χειρολαβή, μηχανισμό σκανδάλης και στόχαστρο και στηρίζεται στον ώμο του χειριστή. Η πυροδότησή του γίνεται με το πάτημα της σκανδάλης. Έτσι, το βλήμα αποσπάται από τον εκτοξευτήρα, ενώ ο άχρηστος πια σωλήνας μένει στα χέρια του χειριστή. Χρησιμοποιείται για την καταστροφή αμυντικών οχυρωματικών έργων και αρμάτων μάχης από κοντινή απόσταση. Το αποδοτικό βεληνεκές του είναι τα 60 με 70 μέτρα. Είναι ένα όπλο παρόμοιο με τα γνωστά μπαζούκας.

- Τι είναι «σταυρός». Πρόκειται για ένα αυτοσχέδιο επιθετικό όπλο ανταρτικής εφεύρεσης και κατασκευής. Απαρτί-

ζεται από ένα μακρύ ξύλινο κοντάρι 4-6 μέτρων, που πάνω στο ένα άκρο του καρφώνονται σταυρωτά 2 έως 3 ξύλινοι δοκοί μήκους 40-50 εκατοστών. Έτσι σχηματίζεται ένα είδος «σταυρού». Σ' αυτό το κομβικό σημείο προσυνδέονται τυποποιημένα καλούπια εκρηκτικής ύλης. Έτσι αυτό το σύμπλεγμα που δημιουργείται ονομάζεται «σταυρός» και αποτελεί την αιχμή αυτού του αυτοσχέδιου επιθετικού όπλου, χρησιμεύει δε κατά κύριο λόγο για την καταστροφή εκθρικών συρματοπλεγμάτων που συνήθως στήνονταν 40-50 μέτρα μπροστά απ' την αμυντική γραμμή του αντιπάλου. Το ρίξιμο των «σταυρών» στα εκθρικά συρματοπλέγματα και η εκτόξευση πάντζερ για την καταστροφή των αμυντικών εκθρικών οχυρών είναι οι πιο ριψοκίνδυνες επιθετικές ενέργειες. Τέτοιες συνήθως ανατίθονταν στους ηρωικούς μπουρλοπιέρηδες του ΔΣΕ, σ' αυτούς τους ατρόμπτους Έλληνες καμικάζι.

δ) Γράψε μου τι απέγινε ο υπέροχος Νάκος Μπελής και πόσων χρονών ήταν ο Μενέλαος Τυπάδης, αυτό το σπάνιο παλικάρι.

- Ο Νάκος Μπελής ήταν ένας από τους πιο άξιους, διαλεκτούς και καταξιωμένους ανταρτοκαπετάνιους του ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ, με στυλ Κολοκοτρωνέικο. Για τη λαμπρή πολεμική του δράση ήταν πολύ δημοφιλής στην περιοχή μας, το όνομά του έγινε θρύλος και τραγουδήθηκε απ' τους αντάρτες και τον λαό. «Εγώ είμαι ο Νάκος ο Μπελής καμάρι της Ομβριακής. Εγώ κι αν βγήκα στα κλαριά βγήκα για την ελευτεριά». Για την θαρραλέα, επαναστατική, συνεπή αντιστασιακή, πολεμική και κομμουνιστική στάση αυτού του θρυλικού ανταρτοκαπετάνιου βλέπε σελίδες 62-65 στον Α' τόμο του βιβλίου μου με τον τίτλο: «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗ 1946-1949». Την άνοιξη του 1947, όταν σαν καπετάνιος του Αρχηγείου Οίτης αντιμετώπιζε προβλήματα υγείας, με εντολή του Γενικού Αρχηγείου στάλθηκε στη ΛΔ Ρουμανίας για θεραπεία. Εκεί στα ξένα κώματα άφησε αργότερα την τελευταία του πνοή.

- Ο Μενέλαος Τυπάδης γεννήθηκε το 1922 στο Άργος Ορεστικό Καστοριάς.

2. Μια επιβεβλημένη απάντηση

Αγαπητέ Παύλο, Εδώ ξεχωρίζω και παραθέτω ένα μικρό απόσπασμα από το γράμμα σου της 2/8/2000: «Πιστεύω ότι θα αποτελούσε σωστή συντροφική θέση, αν αυτό το Έβερεστ του επαναστατικού συγγραφικού σου άθλου τύχαινε εκτεταμένης προβολής απ' τις σελίδες του «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ». Τέτοια συμπεριφορά μόνο πικρίες δημιουργεί».

Τα τελευταία σου λόγια σωστής επισήμανσης με έκαναν να νιώσω την ανάγκη, που ήταν ταυτόχρονα και ηθική υποχρέωσή μου απέναντι στη συνείδησή μου, με έκαναν ακόμα να ενεργοποιήσω και να θέσω σε λειτουργία τις πνευματικές και ψυχικές δυνάμεις μου και από τις σελίδες της δοσμένης έκδοσης να κάνω γνωστό με σαφήνεια προς όλες τις κατευθύνσεις και να δηλώσω με τον πιο επίσημο τρόπο, ότι για μένα είναι μεγαλύτερη προσβολή να μην είμαι κομμουνιστής. Αλλά και να επισημάνω ότι είναι μάταιος ο κόπος εκείνων των λίγων όψιμων επίδοξων αριστερών, που με κάθε τρόπο προσπαθούν να δείξουν κάτι το αντίθετο.

Σύντροφε Παύλο, πήρα και άλλα γράμματα με παρόμοιες απορίες, προβληματισμούς και εκτιμήσεις. Είναι όμως διαπιστωμένο και έχει αποδειχθεί ότι η συμπεριφορά όλων των εντύπων και οργανώσεων που πρόσκεινται στο ΚΚΕ είναι αρνητική ως ολοφάνερη εχθρική προς τα βιβλία μου. Η δική μας σιωπή μέχρι τώρα δεν σημαίνει ότι συμφωνούμε και ανεχόμαστε αυτή την κατάσταση. Η συνείδησή μου υπαγορεύει και επιβάλλει να ανοίξω το στόμα μου και να πω μερικές απ' τις αλήθειες από τις τόσες πολλές, που θα μπορούσαν να ειπωθούν, αλλά και που μαρτυρούν τόσο τις πολλές πίκρες που ένιωσαν όσο και τις οδυνηρές συνέπειες που έχουν υποστεί κατά καιρούς οι μη ευνοούμενοι αγωνιστές της Εθν. Αντίστασης, του ΔΣΕ και του ΚΚΕ. Τέλος, για την άρση κάθε είδους αμφισβητήσεων παραθέτω μια σειρά στοιχεία και γεγονότα, που δικαιώνουν και επιβεβαιώνουν την ορθότητα των παραπάνω εκτιμήσεών μου.

3. Με την ρετσινιά του μη ευνοούμενου αγωνιστή και κομμουνιστή.

Είμαι ένας αναγνωρισμένος αγωνιστής της Εθν. Αντίστασης, μέλος του παραρτήματος της ΠΕΑΕΑ Αγίας Βαρβάρας, πληρώνω κανονικά την συνδρομή μου, παίρνω μέρος σε όλες τις οργανωτικές διαδικασίες, συνελεύσεις, γιορταστικές εκδηλώσεις κλπ. Συνδρομητής του περιοδικού της Εθν. Αντίστασης. Πήρα μέρος σε δύο Συνέδρια της ΠΕΑΕΑ: Έκδωσα έξι βιβλία αφιερωμένα στην ιστορία του ΔΣΕ. Πάντα, ύστερα από κάθε ξεχωριστή έκδοση βιβλίου μου δώριζα και ένα αντίτυπο στο «Ριζοσπάστη», καθώς και στα γραφεία του ΚΚΕ, στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του Κόμματος, στο Τμήμα Μελετών της Εθν. Αντίστασης, και στο περιοδικό των πολιτικών προσφύγων. Επιπλέον, ύστερα από κάθε καινούργια έκδοση βιβλίου μου, συχνά αρκετοί συναγωνιστές έστελναν προς τους παραπάνω δημοσιογραφικούς φορείς γράμματα με τα οποία έκφραζαν τη γνώμη και την εκτίμησή τους για την κάθε έκδοση. Ας δούμε τώρα έστω και συνοπτικά, ποια ήταν η ανταπόκρισή τους.

Περιοδικό Εθν. Αντίστασης.

Απ' τα δεδομένα αποδεικνύεται και επιβεβαιώνεται ότι από το 1988, που βγήκε το πρώτο βιβλίο μου μέχρι σήμερα, όλοι οι αρμόδιοι σύντροφοι που δούλευαν σ' αυτό το περιοδικό, έλαμψαν με την πλήρη σιωπή και αδιαφορία τους. Απολύτως πουθενά, σε καμιά σελίδα αυτού του εντύπου δεν έγινε η παραμικρή αναφορά για την έκδοση των έξι βιβλίων μου και για το περιεχόμενό τους. Φυσικά κι έριξαν στον κάλαθο των ακρήσιτων όλες τις ανταποκρίσεις των αγωνιστών που έκφραζαν τη γνώμη τους για το συγγραφικό μου έργο και με την παράκληση να δημοσιεύσουν τις επιστολές τους.

Αυτή τη «συντροφική» στάση κράτησαν χωρίς εξαίρεση και όλοι οι διευθυντές του περιοδικού όπως οι Βασίλης Φυτσίλης,

Δημήτρης Κάιλας και Δημήτρης Χαλιβελάκης που κατά καιρούς διετέλεσαν διευθυντές αυτού του περιοδικού. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική από αυτή την άποψη είναι η στάση του διευθυντή του περιοδικού και συνάδελφου από την Ε.Ε. Λογοτεχνών Δημήτρη Χαλιβελάκη. Στα χέρια του δόθηκαν ο Δ' και ο Ε' τόμος αυτής της σειράς του συγγραφικού μου έργου, και μάλιστα με προσωπική αφιέρωση. Παρ' όλα αυτά, σε καμιά από τις κατοπινές εκδόσεις αυτού του περιοδικού δεν «βρέθηκε» χώρος να γραφτεί έστω και μία απλή αγγελία που να ενημέρωνε τους αναγνώστες για την έκδοσή τους. Ο Αχιλλέας Προυτσάλης πρώην διοικητής της ΣΑΓΑ, το Γενάρη του 2001 έστειλε στο διευθυντή του περιοδικού Δ. Χαλιβελάκη ανταπόκριση, που ήταν αφιερωμένη στην έκδοση του 5ου τόμου του βιβλίου μου, καθώς και για την θριαμβευτική μάχη του ΔΣΕ στα Πατώματα Γράμμου. Μα και τηλεφώνησε προσωπικά στον ίδιο. Και γι' αυτή την ανταπόκριση δεν βρέθηκε χώρος στο περιοδικό. Έχω στη διάθεσή μου αντίγραφο αυτής της ανταπόκρισης.

Η λογική της δεοντολογίας υπαγορεύει και επιβάλλει να μας εξηγήσει και να μας πει ανοιχτά και ειλικρινά ο σύντροφος Χαλιβελάκης τους λόγους μιας τέτοιας απaráδεκτης συμπεριφοράς, απαξίωσης και παραγκωνισμού του εξάτομου συγγραφικού μου έργου.

4. Εφημερίδα «Ριζοσπάστης».

Το γεγονός ότι μονάχα τα τρία απ' τα έξι βιβλία μου έγινε δυνατό να προβληθούν απ' τις σελίδες της εφημερίδας, αυτό τα λέει όλα. Για τις άλλες τρεις εκδόσεις που ακολούθησαν, χρειάστηκε να πληρώσω στο ταμείο της εφημερίδας τα προβλεπόμενα διαφημιστικά έξοδα προκειμένου να δημοσιευτεί μία απλή αγγελία ενημέρωσης του αναγνωστικού κοινού για την κάθε καινούργια έκδοση. Αν τώρα αυτή η στάση της εφημερίδας μπορεί να θεωρηθεί αγωνιστική, συντροφική και

κομμουνιστική συμπεριφορά, το αφήνω να το εκτιμήσει ο κάθε καλοπροαίρετος αναγνώστης.

5. Εφημερίδα «ΑΥΓΗ».

Εδώ τα πράγματα είναι ακόμα πιο σκούρα. Πάντα μετά από κάθε έκδοση δώριζα στα γραφεία της εφημερίδας και ένα αντίτυπο με αποτέλεσμα μόνο μια φορά να γίνει δυνατό να δημοσιευτεί στην εφημερίδα μια σύντομη αγγελία, που ενημέρωνε τους αναγνώστες για την κυκλοφορία μονάχα ενός από τα έξι βιβλία μου.

6. «Για την ολοφάνερη μη αγωνιστική στάση και συμπεριφορά»

Η ιστορία πρέπει να γράφεται χωρίς λιβανίσματα, προς οποιαδήποτε κατεύθυνση, και να είναι απαλλαγμένη από κάθε είδους σκοπιμότητες. Συνεπώς, ο κάθε ιστορικός πάντα και σε όλες τις περιπτώσεις θα πρέπει να καθοδηγείται έχοντας σαν βάση τα παραπάνω αφηφώντας τις πιθανές συνέπειες, που μπορεί να υποστεί από την τήρηση μιας τέτοιας σταθερής, συνεπούς και μοναδικά σωστής στάσης. Κάθε διαφορετικός τρόπος αντιμετώπισης αυτού του θέματος θα σημαίνει ευνοιοκρατία. Είμαι πεπεισμένος ότι το δοσμένο συγγραφικό μου έργο είναι γραμμένο και υπηρετεί μόνο την αλήθεια.

Όλα αυτά που δημοσιοποιώ δεν έχουν την παραμικρή σχέση με αυτά που λέμε παράπονα. Αλλά εδώ γίνεται απλώς μια διαβεβαίωση, συγκεκριμένων, αναμφισβήτητων, υπαρκτών δεδομένων. Ειδικότερα τώρα: Ποιός μπορεί να στερήσει το δικαίωμα και την ελπίδα ενός αγωνιστή της Εθ. Αντίστασης, μαχητή του ΔΣΕ, πολιτικού πρόσφυγα, κομμουνιστή, να δημοσιεύει στις σελίδες του καθημερινού και περιοδικού τύπου προσκείμενο, στον αριστερό χώρο, απλώς μια αγγελία που να ενημερώνει τους αναγνώστες για κάθε καινούργια έκδοση. Σήμερα το γνωρίζουν οι πάντες, ότι είναι πρακτικά

αδύνατο αντιστασιακά βιβλία να πωληθούν χωρίς την διαφήμιση τους από κάποιο εκδοτικό φορέα. Κατά συνέπεια ένας παλαίμαχος αγωνιστής αυτής της γενιάς, που με μεγάλες προσπάθειες και οικονομικές δυσχέρειες κατόρθωσε να βγάλει βιβλίο είναι πρακτικά αδύνατο να πωλήσει εκείνα τα λίγα βιβλία του για να βγάλει τα λεφτά του.

Μα και ποιος πολιτικός πρόσφυγας, που διαμένει με νοίκι, που παίρνει την κατώτερη σύνταξη του ΙΚΑ των 150 κιλ. δραχμών θα τολήμσει να βάλει το χέρι στην τσέπη του, να διαθέσει ένα ολόκληρο μηνιάτικο μισθό για να δημοσιευτεί στον αστικό Τύπο μια απλή αγγελία που να ενημερώνει τους αναγνώστες για την κυκλοφορία του βιβλίου του; Όλα αυτά φαίνονται απίστευτα, δυσάρεστα, είναι όμως αληθινά.

Τα παρακάτω υπαρκτά δεδομένα που παραθέτω στη συνέχεια αποδεικνύουν και επιβεβαιώνουν, ότι όλες οι οργανώσεις που πρόσκεινται στο ΚΚΕ κράτησαν και συνεχίζουν να κρατούν μια στάση καθ' όλα μη αγωνιστική τόσο απέναντι στα βιβλία μου όσο και προς το πρόσωπό μου. Κι αυτό γίνεται με οδηγίες που εκπορεύονται από το κέντρο και που συνιστούσαν στα μέλη του Κόμματος να μην αγοράζουν τα δικά μου βιβλία. Ιδιαίτερο ξεχωριστό ρόλο σ' αυτή την εκστρατεία έπαιξαν οι οργανώσεις του ΚΚΕ, των ΠΕΑΕΑ και των πολιτικών προσφύγων του Νομού Καρδίτσας.

Συνήθως, το επιχείρημα που επικαλούνταν ώστε να μην αγοράζονται τα δικά μου βιβλία ήταν: «Ο Κατοής γράφει ό,τι θέλει, χωρίς να ρωτήσει το Κόμμα» και ότι «Αυτός δεν είναι δικός μας άνθρωπος».

Αν χρειαστεί, δεν θα διστάσω να κατονομάσω επώνυμα μερικούς, που πρωτοστάτησαν σ' αυτή την εκστρατεία.

Για άρση κάθε αμφισβήτησης παραθέτω μερικά παραδείγματα, που επιβεβαιώνουν την παραπάνω εκτίμηση.

Πρώτο: Από τον τελευταίο 5ο τόμο του βιβλίου μου, που εκδόθηκε το 2000, ο αριθμός των αντιτύπων που πουλήθηκαν στην περιοχή του Νομού Καρδίτσας δεν ξεπερνάει τα 20-25

βιβλία! Ας σημειωθεί, ότι εγώ κατάγομαι από αυτό τον Νομό και έδρασα σ' αυτήν την περιοχή κατά τη διάρκεια της Εθν. Αντίστασης και του ΔΣΕ.

Δεύτερο: Τον Ιούνιο του 2002 σε ένα δικηγορικό γραφείο της Αθήνας συναντήθηκα με ένα γνωστό μου στέλεχος του ΚΚΕ και των αντιστασιακών οργανώσεων της Θεσσαλίας. Ας μου επιτραπεί προσωρινά να κρατήσω την ανωνυμία του. Σ' αυτή τη συνάντηση θεώρησα σκόπιμο να του υπενθυμίσω την τόσο αρνητική στάση που κρατούν τα μέλη του ΚΚΕ, οι κομματικές και αντιστασιακές οργανώσεις του Νομού Καρδίτσας προς τα βιβλία μου και το πρόσωπό μου. Η απάντηση που μου έδωσε ήταν σύντομη και από μια άποψη ειλικρινής και που επιβεβαίωνε, στην ουσία, την γραμμή της σημερινής ηγεσίας του ΚΚΕ για τη στάση που πρέπει να κρατούν οι οργανώσεις του ΚΚΕ και των αντιστασιακών στους μη ευνοούμενους αγωνιστές και κομμουνιστές. Την παραθέτω: «Όποιος πολεμάει το Κόμμα τον χτυπάμε». Αυτή η απάντηση τα λέει όλα. Αυτά τα λόγια που άκουσα ήταν μια έσχατη προσβολή χειρίστου είδους για μένα μια και μου έθιξε ευθέως την υπόληψή μου και την δεδομένη και πασίγνωστη αγωνιστική, ηθική και κομμουνιστική περηφάνια, τόσο τη δική μου προσωπικά όσο και όλης της οικογένειας. Βρήκα τη δύναμη και κρατήθηκα. Μια και κατάλαβα ότι δεν αξίζει ο κόπος για αντίλογο, με έναν άνθρωπο που κατέχει καθοδηγητική θέση στο γνωστό κατεστημένο.

Τρίτο. Διαμένω στο Δήμο Αγίας Βαρβάρας, σε μια περιοχή που το ΚΚΕ στις βουλευτικές εκλογές εδώ και πολλά χρόνια σταθερά παίρνει ένα σημαντικό ποσοστό ψήφων, που συνήθως ξεπερνάει το 12%.

Στα τελευταία 10 χρόνια δεν θυμάμαι ούτε μια περίπτωση που έστω και ένα μέλος του ΚΚΕ να αγόρασε βιβλίο μου. Από δω και πέρα ας αφήσουμε αυτά τα υπαρκτά δεδομένα που παραθέτουμε, να τα σχολιάσει ένας αντικειμενικός παρατηρητής.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο θεωρώ υποχρέωσή μου να απαντήσω σε μια σειρά επανειλημμένα γράμματα, που πήρα από αναγνώστες, που μου ζητούν να γράψω, να ασχοληθώ και να εκφράσω τη γνώμη μου για τα γεγονότα της Τασκένδης, τις αποφάσεις της 6ης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ το 1956, τις αποφάσεις του 20ου Συνεδρίου του ΚΚΣΕ, για τα αίτια που προκάλεσαν την διάσπαση του Παγκόσμιου Κομμουνιστικού Κινήματος, την ανατροπή των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού κ.λπ.

Η δική μου απάντηση σ' αυτά δεν μπορεί να είναι άλλη:

Πρώτο: Για μένα, προτεραιότητα στην δοσμένη στιγμή είναι να συνεχίσω να είμαι προσπλωμένος και αποφασισμένος πάση θυσία στην προσπάθεια για την ολοκλήρωση του συγγραφικού έργου που άρχισα. Λέω πάση θυσία, όχι μονάχα λόγω ηλικίας, αλλά γιατί είμαι ανάπηρος εφ' όρου ζωής και αντιμετωπίζω πολύ σοβαρά προβλήματα υγείας.

Δεύτερο: Εάν μετά την πλήρη αποπεράτωση αυτής της ιερής υποχρέωσής μου μού απομείνουν κάποιες δυνάμεις ακόμα και κουράγιο, όλα είναι πιθανά και δυνατά. Τότε ίσως μπορέσουμε να πούμε ακόμα μερικές αλήθειες, που θα πρέπει να γίνουν γνωστές στον ελληνικό λαό. Και βέβαια τότε θα κατονομάσω επώνυμο εκείνο τον ανώνυμο μέχρι τώρα σύντροφο, που κάποτε μου πλήγωσε την ψυχή εντελώς αβάσιμα και άδικα λέγοντας: «Όποιος πολεμάει το Κόμμα τον χτυπάμε».

Και είναι επόμενο, ανάμεσα σ' αυτά που θα γράψω να εκφράσω και εγώ την προσωπική μου άποψη με ακλόνητα επιχειρήματα ποιοι ήταν πράγματι εκείνοι που πολέμησαν και διέλυσαν το ηρωικό Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας.

ΜΕΡΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΝΩΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

1. Συνάντηση Ν. Ζαχαριάδη - Ζντάνωφ το Μάη 1947

Ζντάνωφ: Ο σ. Στάλιν μού ανέθεσε να συζητήσω μαζί σας και να διευκρινίσω τις επιθυμίες σας. Στη συνέχεια θα τον ενημερώσω για τη συζήτησή μας.

Νικολάι: Η κατάσταση στην Ελλάδα έχει, βασικά, εκτεθεί σε τρία κείμενα που σας έχουμε στείλει. Θα ήθελα να σας εκθέσω πάλι την κατάσταση στην Ελλάδα και να σας συμβουλευθούμε σε μια σειρά από ζητήματα.

Είναι γνωστό ότι οι Άγγλοι μαζί με την ελληνική αντίδραση προσπαθούν με όλα τα μέσα να καταπνίξουν το λαϊκό κίνημα. Σήμερα μπορούμε να πούμε ότι από την πλευρά μας υπάρχει μια ισορροπία δυνάμεων με τον εχθρό, με την έννοια ότι εμείς έχουμε την υποστήριξη των μαζών και του ανθρώπινου δυναμικού, αλλά υστερούμε εμφανώς σε υλικά μέσα. Η ελληνική κυβέρνηση υποστηρίζεται από τους Βρετανούς και τους Αμερικανούς. Τα βασικά αστικά κέντρα και οι επικοινωνίες βρίσκονται στα χέρια του εχθρού. Από τα κέντρα επιχειρούν αεροπορικές επιδρομές εναντίον μας με σκοπό να κρατήσουν τους αντάρτες σε μεμονωμένες περιοχές ώστε να μη μας δοθεί δυνατότητα να καταλάβουμε μεγάλες πόλεις. Οργανώνουν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις, αλλά δεν έχουν

καταφέρει να εξασφαλίσουν κάποια οφέλη. Προσπαθούν να κινητοποιήσουν εναντίον μας όλες τις δυνάμεις που θα διαθέτουν, όμως, σε ανθρώπινο δυναμικό η κατάστασή τους δεν έχει βελτιωθεί παρά το ότι τα υλικά μέσα που διαθέτουν και που μπορούν να εξασφαλίσουν συνεχώς αυξάνονται.

Εμείς, για την ώρα, δεν μπορούμε να απομακρύνουμε τους εχθρούς μας από τις μεγάλες πόλεις. Σας φέρνω ένα παράδειγμα: Στο Κιλκίς, στη Βόρεια Μακεδονία, έχουμε ισχυρή επιρροή στον πληθυσμό. Στις δημοτικές εκλογές του 1945 εκλέχτηκε επικεφαλής της πόλης δικός μας άνθρωπος. Ο πληθυσμός μάς υποστηρίζει. Ωστόσο δεν καταφέραμε να καταλάβουμε αυτή την πόλη γιατί υπάρχουν ισχυρές δυνάμεις συνοριακών φρουρών και γιατί η πόλη είναι ισχυρά οχυρωμένη. Υπάρχουν ναρκοπέδια και οχυρώσεις σε πολλαπλές ζώνες όπως και άλλα εμπόδια. Δεν διαθέτουμε πυροβολικό και δεν μπορούμε να εξολοθρεύσουμε τα εμπόδια αυτά. Όμως, δεν είναι δυνατόν να αφήσουμε να συνεχισθεί αυτή η κατάσταση άλλο.

Έχουμε τον Δημοκρατικό Στρατό που αριθμεί, πλην της Πελοποννήσου και της Κρήτης, 20.000 μαχητές. Στην Κρήτη, έχουμε σταθερή επιρροή στον λαό του οποίου το 90% είναι δημοκρατικός. Υπολογίζοντας τις δυνατότητές μας σ' αυτό το σημείο, η κυβέρνηση έκανε όλα τα δυνατά για να περιορίσει την επιρροή μας, αλλά δεν το πέτυχε. Έρριξαν στην Κρήτη δυνάμεις της Χωροφυλακής από την Πελοπόννησο. Οι δικοί μας εκμεταλλεύτηκαν την κατάσταση και άρχισαν τον ένοπλο αγώνα για τον οποίο η κυβέρνηση αναγκάστηκε να στείλει κάμποσες μεραρχίες.

Μπορούμε σύντομα να πετύχουμε την αύξηση του Στρατού μας σε 50.000 άτομα [...]. Μας χρειάζεται λοιπόν πολεμικό υλικό. Εάν δοθεί το αντίστοιχο πολεμικό υλικό, τότε, στη διάρκεια της φετινής χρονιάς, και υπολογίζοντας ότι οι Αμερικανοί θα συνεχίσουν τη βοήθεια στην αντίδραση, εμείς, στη Βόρεια Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης και της Θεσσαλο-

νίκης, μπορούμε να διαμορφώσουμε νέα κατάσταση. Γύρω από τη Θεσσαλονίκη επικρατεί ισχυρό αντάρτικο κίνημα, πολύ καλά προετοιμασμένο από την πλευρά μας και μπορούμε να δημιουργήσουμε «Ελεύθερη Ελλάδα» στην περιοχή.

Δεν μπορούμε να υπολογίζουμε στην ανοικτή βοήθειά σας. Οι Γιουγκοσλάβοι μάς βοηθούν καλά, όμως χωρίς επάρκεια. Η βοήθειά μας πρέπει να ενισχυθεί. Με ποιο δρόμο θα μπορούσε η βοήθεια αυτή να μας δοθεί;

Σήμερα στη «Πράβντα» ανακοινώθηκε ότι ο ισπανικός στρατός θα πάρει αμερικανική και αγγλική στρατιωτική ενίσχυση. Σ' αυτή την ανακοίνωση αναφέρεται ότι οι Αμερικανοί εμπορεύονται πολεμικό υλικό μέσω διαφόρων λαθρεμπόρων. Εμείς και παλιότερα γνωρίζαμε ότι υπήρχε τέτοια δυνατότητα αγοράς πολεμικού υλικού. Το διακινούν αυτοί που έχουν οικονομικό όφελος.

Αυτό το υλικό μπορούμε να το αγοράσουμε κι εμείς.

Μπορούμε να το προμηθευτούμε μέσω Γαλλίας, Αιγύπτου και Παλαιστίνης [...].

Ζντάνοφ: Σκέφτεστε τον θαλάσσιο δρόμο για τη μεταφορά του υλικού;

Νικολάι: Ναι. Τον θαλάσσιο δρόμο. Τα Δωδεκάνησα από πολύ καιρό είναι κέντρο λαθρεμπορίου που διοικητεύεται στην Ελλάδα, στην Τουρκία και στην Αίγυπτο (μετάξι, ζάχαρη, καπνός, οινόπνευμα κλπ.). [...].

Ζντάνοφ: Υπολογίζετε ότι η εξασφάλιση των όπλων με αυτό τον δρόμο είναι μεγαλύτερη παρά μέσω των συνοριακών γραμμών;

Νικολάι: Ναι, αυτός ο δρόμος είναι καλύτερος. Η εξασφάλιση των όπλων μέσω των βορείων συνόρων είναι συνδεδεμένη με μεγάλο κίνδυνο. Μ' αυτό τον τρόπο περιορίζουμε τον κίνδυνο.

Ζντάνοφ: Είστε σίγουροι ότι διατίθεται πολεμικό υλικό που μπορείτε πιο εύκολα να αξιοποιήσετε;

Νικολάι: Ναι, είμαστε σίγουροι. Μπορούμε να πάρουμε όπλα

από τη Γαλλία. Και εκεί επίσης υπάρχουν λαθρέμποροι που ασχολούνται με αυτές τις υποθέσεις. Έχουμε ήδη συγκεκριμένες προτάσεις από σειρά προσώπων. Αυτοί αφουγκράζονται την κατάσταση, ξέρουν ότι έχουμε πόλεμο και είναι έτοιμοι με επικερδείς όρους να μας πουλήσουν όπλα. Υπάρχουν ακόμα ανάλογοι άνθρωποι από την εποχή του ισπανικού πολέμου που μπορούν να οργανώσουν αυτή τη δουλειά. Ποιες οι προοπτικές της μελλοντικής ανάπτυξης; Καταλαβαίνουμε ότι η Αμερική μπορεί να στείλει ένοπλες δυνάμεις αν η κατάσταση οξυνθεί επικίνδυνα. Στις ειδήσεις του ΤΑΣΣ έχει ειπωθεί ότι ελέγχουμε περίπου τη μισή Ελλάδα. Αυτό είναι υπερβολή. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση το 1/3 του ελληνικού εδάφους βρίσκεται στα χέρια μας μη υπολογίζοντας βέβαια την Πελοπόννησο.

Ζντάνοφ: Γιατί δεν υπολογίζετε την Πελοπόννησο;

Νικολάι: Στην Πελοπόννησο υπάρχει ειδική κατάσταση. Είναι αγροτική περιοχή στην οποία υπάρχουν μεγαλοκτηματίες. Η πλειοψηφία των αξιωματικών του κυβερνητικού στρατού, ανώτατοι υπάλληλοι και ηγέτες των αντιδραστικών κομμάτων προέρχονται από την Πελοπόννησο. Όμως και εδώ υπάρχουν φτωχοί αγρότες και από παλιά αγωνίζονται. Ληστές στην Πελοπόννησο υπήρχαν από πάντα. Είναι όμως αλήθεια ότι αυτοί δεν είχαν δική τους πολιτική έκφραση, αλλά σύγκρουση ένοπλη πάντα υπήρχε. Έτσι και τώρα, ο αγώνας συνεχίζεται και η δικόνοια. Στα νησιά Λέσβο, Χίο, Σάμο υπερέχουμε και απασχολούμε αρκετές δυνάμεις του εχθρού. Το σχέδιό μας προβλέπει το εξής: τις δυνάμεις μας από την Πελοπόννησο, την Κρήτη και τα νησιά να τις ρίξουμε στη Θεσσαλονίκη. Να κατακτήσουμε αυτή την περιοχή και να δημιουργήσουμε κανούργια κατάσταση στην Ελλάδα. Το ΕΑΜ είναι δυνατό. Ενώνει πέντε κόμματα. Όμως, μεταξύ μας, εκτός από το ΚΚΕ μόνον το ΑΚΕ εμφανίζεται σαν περισσότερο μαζικός χώρος.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα, όπως επίσης το Ριζοσπαστικό Δημοκρατικό Κόμμα και η Δημοκρατική Ένωση είναι μικρές αριθμητικά οργανώσεις, έχουν όμως καθορισμένη παράδοση

και σύνδεση με διάφορους κύκλους της ελληνικής κοινωνίας.

Το ΕΑΜ είναι η πιο ισχυρή πολιτική δύναμη στην Ελλάδα. Τον Γενάρη του τρέχοντος έτους, πριν την εποχή που οι 'Αγγλοι θέλανε να διευρύνουν τη βάση της ελληνικής κυβέρνησης, ο ίδιος ο Τσαλδάρης [...] μας πρότεινε 100 κοινοβουλευτικές έδρες. Γεγονός πάντως είναι ότι ο ΔΣΕ υπάρχει και διευρύνεται ανεξάρτητα από τις επιχειρήσεις εναντίον του.

«Σημείωμα της συζήτησης του σ. Ζντάνοφ με τον σ. Νικολάι [Ζαχαριάδη]. 22/5/1947».

Ρωσικό Κέντρο Συντήρησης και Μελέτης Τεκμηρίων Σύγχρονης Ιστορίας, 77/C/143. Η μετάφραση από τη ρωσική γλώσσα έγινε με την συνεργασία του Νίκου Κέντρου.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΣΣΔ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΤΟΙΜΟΙ ΝΑ ΘΥΣΙΑΣΤΟΥΜΕ

Παρά το ότι ανοιχτά με τους 'Αγγλους δεν πολεμούμε, πολιτικά τους θανατώσαμε. Η αγγλική πολιτική στην Ελλάδα χρεοκόπησε πετυχαίνοντας έτσι την αμερικανική επέμβαση. Ποιά η κατάσταση ύστερα από την επέμβαση στα ελληνικά πράγματα των Αμερικανών; Η κατάσταση χαρακτηρίζεται από το ότι κανένας στο ΕΑΜ δεν ταλαντεύτηκε. Υπάρχουν πρώην υπουργοί, βουλευτές και άλλοι γνωστοί πολιτικοί ηγέτες. Οι 'Αγγλοι και Αμερικανοί προσπάθησαν να τους εξαγοράσουν έστω και κάποιους απ' αυτούς. Κάποτε απόσπασαν ένα αντιλαϊκό τμήμα. Μέχρι την ώρα αυτή όμως κανένα άλλο τμήμα δεν άφησε τις γραμμές του ΕΑΜ. [...]

Ζντάνοφ: Πώς είναι η κατάσταση στη Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ;

Νικολάι: Το δικαίωμα του βέτο το αντιμετωπίσαμε. Δεν υπάρχουν όμως διαφωνίες στο ΕΑΜ. Πιο δύσκολο ήταν το πρόβλημα που αφορούσε τις εθνικές διεκδικήσεις προς τη Βουλγαρία και Αλβανία. [...]

Τι γίνεται τώρα στον στρατό του εχθρού; Ουσιαστικά δεν υπάρχει στρατός. Γιατί δεν υπάρχει από πουθενά δυνατότητα να τον αντλήσουν. 'Ημουν ο ίδιος μάρτυρας των προσκλήσεων

στον στρατό το 1946 στη Θεσσαλονίκη και ξέρω ότι από ένα χωριό ήρθαν σαράντα άνθρωποι, όμως κατατάχτηκαν μόνο τρεις. Τριάντα επτά άτομα αποδείχθηκαν «άρρωστοι». [...] Αυτή η αρρώστια ονομάζεται στην Ελλάδα «πολιτική πλευρίτιδα». [...] Το 25% του κυβερνητικού στρατού αποτελείται από ανθρώπους δικούς μας και οι συμπαθούντες δεν είναι λιγότεροι από το 50%. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ολόκληροι λόχοι αρνούνται να οδηγηθούν σε επίθεση εναντίον των ανταρτών. Στην Κρήτη, φαντάροι της Εθνοφρουράς πέρασαν με όλο τον οπλισμό τους στη μεριά των ανταρτών.

Η κυβέρνηση ενισχύει τη Χωροφυλακή, όμως και μεταξύ των χωροφυλάκων δεν υπάρχουν μόνο άτομα τα οποία ακόμα ταλαντεύονται αλλά και άτομα που θέλουν να αποκαταστήσουν μαζί μας επαφή για να εξηγήσουμε τις θέσεις μας στους χωροφύλακες. [...] Πολλούς χωροφύλακες η κυβέρνηση τους δικάζει γιατί δεν θέλουν να αγωνιστούν δραστήρια ενάντια στους αντάρτες.

Ακόμη καλύτερη είναι η κατάσταση στο Ναυτικό. Έχουμε ολόκληρες πολεμικές μονάδες που μπορούμε να πάρουμε κυριολεκτικά στα χέρια μας. Στην Αεροπορία επίσης υπάρχουν δικοί μας άνθρωποι. [...]

Η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να κάνει κάτι και στα Συνδικάτα. Το 90% των εργατών ανοικτά εκδηλώνονται υπέρ μας. Στη Θεσσαλονίκη, Βόλο, Λάρισα και σε άλλες πόλεις μας ακολουθούν όχι μόνο οι εργάτες αλλά και οι μικρομεσαίοι (μικροβιοτέχνες και μικροέμποροι). Μας ακολουθούν ολόκληρα σωματεία βιοτεχνών κλπ.

Στους αγρότες, στις εκλογές για τις διοικήσεις των Γεωργικών Συνεταιρισμών, ιδιαίτερα των πιστωτικών, οι οποίοι αποτελούνται από μεσαίους και φτωχούς αγρότες, τα 70% έως 80% των μελών, μας ακολουθούν, όπου οι εκλογές μπορούν να διεξαχθούν λίγο ως πολύ ελεύθερα. Προς το μέρος μας τάσσεται η καλύτερη μερίδα της ελληνικής διανόησης. Μαζί τους οι πλέον επιφανείς εκπρόσωποί της.

Θα ήθελα να υπογραμμίσω επίσης και το πρόβλημα των σχέσεων της ΕΣΣΔ με την Ελλάδα. Γιατί η ΕΣΣΔ δεν εμφανίζεται δραστήρια σε ικανοποιητικό βαθμό στην Ελλάδα; Οι Άγγλοι και οι Αμερικανοί εξαγοράζουν τους Έλληνες πολιτικούς. Οι Έλληνες πολιτικοί είναι πουλημένα τομάρια. Δεν θέλω να πω ότι η ΕΣΣΔ πρέπει να ενεργήσει με τα ίδια μέσα. Όμως μπορεί να εξασκήσει την επιρροή της και στους αντιδραστικούς κύκλους εκδηλώνοντας τη δραστηριότητά της με άλλες μεθόδους. Γιατί δεν είναι δυνατό να δυναμώσει η απ' ευθείας πολιτική παρουσία της σοβιετικής αντιπροσωπείας στην Ελλάδα μέσω επαφών, συζητήσεων, κλπ.; Εν καιρώ, στον ελληνικό Τύπο εμφανίστηκε μια συκοφαντική εκστρατεία ότι η ΕΣΣΔ έστειλε δήθεν για το ΕΑΜ στην Ελλάδα 600.000 πλαστά αμερικανικά δολάρια. Αυτή η συκοφαντία ξεσκεπάστηκε μόνο από τις δικές μας δυνάμεις, όμως οι εκπρόσωποι της ΕΣΣΔ δεν αναμίχθηκαν σ' αυτή την υπόθεση. Μερικές φορές δολοφονούν αντιπροσώπους και δραστήριους συνεργάτες της Ελληνο-Σοβιετικής Ένωσης, όμως η αντιπροσωπεία της ΕΣΣΔ δεν ανακατεύεται με αυτά τα ζητήματα και απουσιάζει ολοκληρωτικά η προπαγανδιστική δουλειά στην Ελλάδα. Εμείς, παραδείγματος χάριν, ζητήσαμε να σταλεί στην Ελλάδα ο Έρεμπουργκ τον οποίο ξέρουν και εκτιμούν στη χώρα μας. Θα μας βοηθούσε με την άφιξή του. Επίσης θα μπορούσαμε να εκμεταλλευτούμε και την Ορθόδοξη Εκκλησία. Στην Ελλάδα, σειρά από Μητροπολίτες είναι κοντά στις θέσεις μας, όπως ο Μητροπολίτης Πελοποννήσου, Χίου, που είναι συμπαθούντες. Παρά το ότι αυτοί απομακρύνονται από τις Μητροπόλεις τους, έχουν μεγάλη επιρροή στη χώρα και πρέπει να ενεργήσουμε μέσω του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Εάν οι Σοβιετικοί αρχαιολόγοι μας δώσουν ακόμη και το 1% μιας τέτοιας βοήθειας, θα είναι αποδεκτό. Και αυτό θα είναι πολύ καλό.

Θα πρέπει να οργανωθεί επίσης και η υπόθεση προώθησης στην Ελλάδα σοβιετικών κινηματογραφικών προβολών... Ας χρησιμοποιήσει η Σοβιετική Ένωση κάποιον Έλληνα αστό γι'

αυτήν την υπόθεση των σοβιετικών ταινιών, έτσι ώστε να μας αποφέρουν σημαντικό κεφάλαιο.

Η ΕΣΣΔ εκτιμάται πολύ και αγαπιέται από τον ελληνικό λαό. Πολλοί λυπούνται για το ότι ο Σοβιετικός Στρατός δεν ήρθε στην Ελλάδα. Λένε, «ακόμα και ένα σοβιετικό τάγμα αν ερχόταν στην Ελλάδα, θα μας απόφερε τεράστιο όφελος». Εγώ καταλαβαίνω ότι δεν ήταν δυνατό. Ούτε θέλουμε φυσικά από την ΕΣΣΔ κάτι τέτοιο, που θα μπορούσε να προκαλέσει ζημιά στην ΕΣΣΔ. Επιθυμούμε όμως με όλα τα μέσα τη βοήθεια της ΕΣΣΔ και κάθε δικό της διάβημα που να εξυπηρετεί και τα δικά μας συμφέροντα.

Το ΚΚΕ πέρασε από πολύ δύσκολες καταστάσεις. Την εποχή της δικτατορίας του Μεταξά, το κόμμα ήταν ολοκληρωτικά διαλυμένο. Στις γραμμές του υπήρχαν προβοκάτορες. Είχαμε υποψίες εναντίον ενός καθοδηγητή του κόμματός μας (τον β' καθοδηγητή της Κεντρικής Επιτροπής), ο οποίος τώρα πέθανε. Ζήσαμε τη Βάρκιζα, την υποταγή κ.ο.κ. Ταλαντεύσεις σε μας δεν υπήρχαν. Διαθέτουμε ένα δοκιμασμένο, αφοσιωμένο ακτίφ στελεχών. Στο ΚΚΕ μπορείτε να στηριχθείτε και να το υπολογίζετε.

Ζντάνοφ: Πώς εκτιμάτε τις δυνάμεις του εκθρού;

Νικολάι: Η κυβέρνηση διαθέτει περίπου 100.000 στρατό και προσπαθεί να τον αυξήσει στις 200.000.

Ζντάνοφ: Πώς αυτοί πολεμούν εναντίον σας;

Νικολάι: Συγκεντρώσανε τις δυνάμεις τους με σκοπό να καθарίσουν τις ορεινές περιοχές. Γι' αυτό ανακοίνωσαν ότι με αυτή την επιχείρηση τελειώνουν. Όμως ταυτόχρονα, στα μετόπισθέν τους, οι αντάρτες μας πέρασαν σε αντεπιθέσεις. Πολύ συχνά τα τμήματα του κυβερνητικού στρατού μπαίνουν στις περιοχές που ελέγχονται από τους αντάρτες. Πυροβολούν στον αέρα και φεύγουν, ανακοινώνοντας ότι «η επιχείρηση τελείωσε». Δεν θέλουν να πολεμήσουν. Δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα μαζί μας, παρά το ότι αριθμητικά υπερέρχουν πέντε φορές και διαθέτουν πολύ καλό εξοπλισμό. Πρέπει

επίσης να σημειώσουμε ότι παρά το ότι η αγροτιά είναι φτωχή, σιτίζει εθελοντικά τον ΔΣΕ. Βάζουμε ζήτημα ότι θα πρέπει να συνεισφέρουμε στην αγροτιά για τα τρόφιμα που παρέχει στον ΔΣΕ.

Ζντάνοφ: Σωστά κατάλαβα άραγε τη θέση σας για την αναγκαιότητα δημιουργίας μόνιμου τακτικού Δημοκρατικού Στρατού; Δεν σημαίνει αυτό ότι υποβαθμίζεται το αντάρτικο κίνημα και ότι αφαιρείται από την ημερήσια διάταξή σας; Ή αυτό σημαίνει συνδυασμό του τακτικού στρατού με τις αντάρτικες δραστηριότητες;

Νικολάι: Τοποθετούμε το πρόβλημα ως εξής: Να υπάρχει τακτικός στρατός και αντάρτικες ομάδες, και υπονομευτικές ομάδες. Στις απελευθερωμένες περιοχές δρα ο τακτικός στρατός, αλλά στις άλλες περιοχές δρα το αντάρτικο και οι άλλες ομάδες.

Ζντάνοφ: Θέλω να μου διαλευκάνετε τις επιθυμίες σας ως προς εμάς.

Νικολάι: Μας χρειάζεται εξοπλισμός για 50.000 στρατό. Τώρα, πώς εσείς θέλετε να μας βοηθήσετε, εσείς θα το κρίνετε. Νομίζω ότι χρηματικά θα συνεισφέρετε. Τα όπλα πρέπει να τα αγοράσουμε. Γνωρίζουμε τις δυσκολίες της ΕΣΣΔ. Δεν έχουμε δικαίωμα να απαιτούμε από την ΕΣΣΔ. Θα μας δώσετε αυτό που μπορείτε. Δεν θέλουμε να προκαλέσουμε ζημιά στην ΕΣΣΔ. Για την ΕΣΣΔ είμαστε έτοιμοι να θυσιάσουμε τα πάντα.

Ο σ. Ζντάνοφ λέει ότι λεπτομερειακά θα ενημερώσει τον σ. Στάλιν για τη συζήτηση με τον σ. Νικολάι και η απάντηση θα δοθεί στην επόμενη συνάντηση στις αμέσως επόμενες μέρες.

2. «Τι γυρεύει ο Τίτο στην ελληνική Μακεδονία;»

Συγκλονιστικές ιστορικές αποκαλύψεις από το απόρρητο ημερολόγιο του Δημητρώφ - «Βλακεία τα Δεκεμβριανά»!

Οι επεκτατικές βλέψεις του Τίτο και των γιουγκοσλάβων κομμουνιστών σε βάρος της ελληνικής Μακεδονίας είχαν προκαλέσει την οργή του Στάλιν τέσσερις ολόκληρους μήνες

πριν από το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου!

Η δημοσιοποίηση του απόρρητου αρχείου του ηγέτη του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος και της Τρίτης Διεθνούς, Γκεόργκι Δημητρόφ έφερε στο φως συγκλονιστικές πτυχές από τα άγνωστα παρασκήνια που παίχτηκαν στην γεωπολιτική σκακιέρα των Βαλκανίων λίγο πριν από το τέλος του πολέμου.

Εκτός από τις αποκαλύψεις του Βούλγαρου ηγέτη για τις εδαφικές βλέψεις του Τίτο σχεδόν σε όλο τον γεωγραφικό περίγυρο(!) εξέχουσα θέση στο ημερολόγιο κατέχει η άποψη του Στάλιν για τον ελληνικό εμφύλιο. Τον Ιανουάριο του 1945 ο ηγέτης της ΕΣΣΔ εκμυστηρεύθηκε στον Δημητρόφ, ότι το μακελειό των Δεκεμβριανών στους δρόμους της Αθήνας, ήταν μια βλακεία του ΚΚΕ, που σύρθηκε σε έναν αδιέξοδο αγώνα «χωρίς να ακούσει τις συμβουλές του»...

Το ημερολόγιο, που επί μισό αιώνα παρέμενε σφραγισμένο στο αρχείο του πρώην Κομμουνιστικού Κόμματος της Βουλγαρίας, εκδόθηκε πριν λίγο καιρό στη Σόφια από τον γιό του Δημητρόφ, Μπόικο. Το απόσπασμα που αφορά την ελληνική Μακεδονία είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικό για τις ευθύνες του Τίτο και της υπόλοιπης ηγεσίας του γιουγκοσλαβικού κομμουνιστικού κόμματος στην δημιουργία του λεγόμενου «μακεδονικού προβλήματος», που ταλανίζει μέχρι σήμερα την περιοχή...

Στις 10 Ιανουαρίου 1945 ο Γκεόργκι Δημητρόφ είχε τηλεφωνική επικοινωνία με τον Στάλιν, ο οποίος του είπε επί λέξει:

«Οι γιουγκοσλάβοι θέλουν να πάρουν την ελληνική Μακεδονία. Θέλουν επίσης την Αλβανία και κομμάτια από την Ουγγαρία και την Αυστρία. Αυτό είναι απερίσκεπτο.

Δεν μου αρέσει η συμπεριφορά τους. Ο Χέμπρανγκ φαίνεται λογικός άνθρωπος και κατάλαβε τι του είπα, αλλά οι υπόλοιποι στο Βελιγράδι δεν καταλαβαίνουν...» (σ.σ. Ο Αντρίγια Χέμπρανγκ ήταν την εποχή εκείνη γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κροατίας και μέλος του

πολιτικού Γραφείου της Ένωσης Γιουγκοσλάβων Κομμουνιστών. Η πίστη του στον Στάλιν απέβη μοιραία, αφού ο Τίτο τον εκτέλεσε το 1948, επειδή στάθηκε αλληλέγγυος με το ψήφισμα της «Κομινφόρμ», που καταδίκασε τον ηγέτη της Γιουγκοσλαβίας στη διένεξή του με τη Μόσχα.

Ο Δημητρώφ αποκαλύπτει ακόμη, ότι στην δίψα τους για περιφερειακή κυριαρχία οι Γιουγκοσλάβοι πρότειναν στον Στάλιν την ενσωμάτωση της Βουλγαρίας και τη μετατροπή της σε ομόσπονδη δημοκρατία, όπως η Σερβία και η Κροατία! Φυσικά, ο Ιωσήφ Βησαριόνοβιτς αντιτάχθηκε αντιπροτείνοντας «δισυπόστατο κράτος ισότιμων αρχών» σαν την παλιά Αυστρο-Ουγγαρία. Η ρήξη της Μόσχας με το Βελιγράδι ματαίωσε και αυτό το σχέδιο...

Το απόσπασμα για τα Δεκεμβριανά φιλοξενείται στην σελίδα 460 του ημερολογίου. Στην ίδια τηλεφωνική επικοινωνία με τον Δημητρώφ (10/1/1945) ο Στάλιν φέρεται να είχε πει τα εξής:

«Εγώ συμβούλεψα στην Ελλάδα (σ.σ. τους ηγέτες του ΚΚΕ με γραμματέα της ΚΕ τον Γιώργη Σιάντο) να μην αρχίσουν αυτόν τον αγώνα. Οι άνθρωποι του ΕΛΑΣ δεν έπρεπε να βγουν από την κυβέρνηση του Παπανδρέου. Καταπιάστηκαν με μια δουλειά για την οποία δεν τους επαρκούν οι δυνάμεις. Υπολόγισαν, φαίνεται, πως ο Κόκκινος Στρατός θα κατέβει ως το Αιγαίο. Εμείς αυτό δεν μπορούμε να το κάνουμε. Δεν μπορούμε να στείλουμε και στην Ελλάδα δικά μας στρατεύματα. Οι Έλληνες έκαναν βλακεία...».

Ο Μπόικο Δημητρώφ θυμάται ελάχιστα τον πατέρα του, καθώς ήταν μόλις 8 ετών όταν τον έχασε, το 1949.

Με δηλώσεις του στο Μακεδονικό Πρακτορείο, τόνισε ότι προχώρησε στη δημοσίευση του ημερολογίου για να προστατεύσει τη μνήμη του Γκεόργκι Δημητρώφ από αυθαίρετα δημοσιεύματα, που είδαν το φως τον τελευταίο καιρό στη Βουλγαρία. Ο Μπόικο Δημητρώφ κατονόμασε ως υπεύθυνους της «ιστορικής παραμόρφωσης» του ρόλου του πατέρα του,

στελέχη της κεντροδεξιάς «Ένωσης δημοκρατικών Δυνάμεων», που απέκτησαν πρόσβαση στα αρχεία του πρώην Κομμουνιστικού Κόμματος.

Τα κείμενα του ημερολογίου δημοσιεύονται χωρίς περικοπές, με τις υπογραμμίσεις του ίδιου του Δημητρώφ. Στην έκδοση έχουν συμπεριληφθεί πάνω από 3.000 ονόματα πολιτικών και άλλων προσώπων, που έπαιξαν ρόλο στην ιστορία των Βαλκανίων, μαζί με βιογραφικά σημειώματα.

(Δημοσιεύτηκε στο ΕΘΝΟΣ στις 9 Μαρτίου 1998)

3. Ο Ζαχαριάδης παίρνει εντολή από τον Στάλιν να τα μαζέψει

(Απ' το βιβλίο του Γ. Βοντίσιου-Γούσια. Τόμος 4ος, έκδοση Φλεβάρη 1977. Σελ. 500)

«Στις 11 Απρίλη του 1949, όταν διεξάγονταν οι μάχες για την ανακατάληψη του Γράμμου ο Ν. Ζαχαριάδης κλήθηκε να πάει στη Μόσχα. Δοκιμάσαμε χαρά, γιατί νομίζαμε ότι τέλος πάντων θ' αρχίσουν να έρχονται τα όσα είχαν συμφωνηθεί σε πολεμικά μέσα και τρόφιμα, για να μπορέσουμε να βοηθήσουμε τα τμήματά μας στην Πελοπόννησο, που από 4 μήνες διεξάγουν σκληρές μάχες και αντιστέκονται στην εκστρατεία του αντιπάλου. Θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε τα τμήματα Ρούμελης και Θεσσαλίας, για ν' ανοίξουμε ένα καινούργιο μεγάλο μέτωπο. Θα μπορέσουμε στο Βίτσι και στο Γράμμο ν' ανοίξουμε άλλα δύο μεγάλα μέτωπα και με την ένταση του μικροπολέμου και τα χτυπήματα που δίνουν τα τμήματά μας σ' όλη την Ελλάδα, να πετύχουμε την καμπή του πολέμου το 1949. Στις 19 Απρίλη γύρισε ο Ζαχαριάδης. Εγώ βρισκόμουν στα τμήματα και γύρισα στο σταθμό του Γενικού Αρχηγείου τα ξημερώματα. Μόλις είχα ξαπλώσει το πρωί στις 20 Απρίλη, ήρθε και με ξύπνησε ο Μ. Παρτσαλίδης και μου είπε: «Γιώργη-Γιώργη, μεγάλο κακό πάθαμε, ο Στάλιν μας έβαλε ζήτημα να υποχωρήσουμε, να σταματήσουμε τον ένοπλο αγώνα. Γιατί έχουν πληροφορίες, ότι τώρα το καλοκαίρι, με το πρόσχημα

επιχειρήσεων κατά του ΔΣΕ, οι Αμερικάνοι θα επιτεθούν και θα πάρουν την Αλβανία. Η Σοβιετική Ένωση λόγω της διακοπής των σχέσεών της με τη Γιουγκοσλαβία, δεν μπορεί να βοηθήσει την Αλβανία, γι' αυτό πρέπει να αποφύγουμε να τους δώσουμε αυτό το πρόσχημα».

Ακούγοντας αυτή τη θλιβερή είδηση ταραχτήκα και για πολλή ώρα δεν μπόρεσα να συνέλθω. Αυτή η μέρα ήταν η πιο πικρή και θλιβερή μέρα της ζωής μου, γιατί θα άρχιζε μια μεγάλη Οδύσσεια για μας όλους τους πολεμιστές, που λέγεται εμιγκράτσια και που μας πότισε τα περισσότερα φαρμάκια.

Το πρωί στις 20 Απρίλη μαζευτήκαμε ο Ν. Ζαχαριάδης, ο Μ. Παρτσαλίδης κι εγώ. Ο Ζαχαριάδης μας ανακοίνωσε τις συνομιλίες που είχε με τον Στάλιν και άλλα μέλη της καθοδήγησης του ΚΚΣΕ. Του είπαν ότι η Αλβανία και η Βουλγαρία απ' την 1η Μάη 1949 κλείνουν τα σύνορά τους και δεν μπορούμε να παίρνουμε απολύτως τίποτα κι όποιος μπαίνει θα κρατείται. Καμιά βοήθεια δεν μπορούν να μας δώσουν, γιατί έτσι θα μπορέσουν ν' αποφύγουν τον πόλεμο με τους Αμερικάνους και την κατάληψη της Αλβανίας από τους Αμερικάνους. Του υπέδειξαν να υποχωρήσουμε στα τέλη του Μάη και να σταματήσουμε τον πόλεμο. Δεν μπορούσα να καταλάβω αυτή τη θέση της ηγεσίας της Σοβιετικής Ένωσης. Γιατί ύστερα από 3χρονο αγώνα σκληρό, που με τα στήθια μας, νηστικοί και ξυπόλητοι, δημιουργήσαμε ένα δυνατό λαϊκο-επαναστατικό στρατό και ευνοϊκές συνθήκες, να μας εγκαταλείπουν και να μας αναγκάζουν να υποχωρήσουμε. Όταν ο αντίπαλός μας έπαιρνε τεράστια βοήθεια απ' τους Αγγλο-αμερικάνους, γιατί το στρατόπεδο το σοσιαλιστικό και αντιϊμπεριαλιστικό δεν έπρεπε να μας βοηθήσει;

Αναρωτήθηκα, γιατί άραγε σ' αυτόν τον υπέροχο ελληνικό λαό κι αυτό το μεγάλο λαϊκοαπελευθερωτικό του κίνημα, του επιφυλάσσονταν μια τέτοια τύχη; Όταν μεγάλες χώρες υποκύπταν και σε λίγες μέρες τους σάρωναν τα χιτλεροφασιστικά τανκς, αυτός ο υπέροχος ελληνικός λαός με τα στήθια

του κι εμπιστοσύνη στον δίκαιο αγώνα του για ανεξαρτησία και λευτεριά, σταμάτησε τις ορδές του Μουσσολίνι και τον κυνήγησε αρκετά μακριά απ' τα ελληνοαλβανικά σύνορα. Η επιτυχία αυτή του λαού μας σκόρπισε ενθουσιασμό σ' όλους τους καταπιεζόμενους λαούς που βρέθηκαν κάτω απ' τη χιτλερική μπότα και σ' όλους που τον πολεμούσαν. Πέφτει ο μύθος του αήττητου Γερμανοφασιστικού στρατού. Η νίκη του λαού μας κατά του Μουσσολίνι ανάγκασε το Χίτλερ να καθυστερήσει την επίθεσή του κατά της Σοβιετικής Ένωσης για ένα τρίμηνο, έτσι που τον βρήκε ο χειμώνας έξω από τη Μόσχα. Στην περίοδο της χιτλεροφασιστικής Κατοχής, ο λαός μας πρόβαλε τεράστια αντίσταση. Το κίνημα της Εθνικής Αντίστασης ήταν ένα απ' τα πιο ισχυρά κινήματα της Ευρώπης. Με τα αδιάκοπα χτυπήματα στις πόλεις και τα χωριά προκαλέσαμε σημαντική φθορά στα χιτλεροφασιστικά στρατεύματα, σοβαρές δυνάμεις τους τις καθλώσαμε και δεν πήγαν στο Ανατολικό Μέτωπο και γενικά στα συμμαχικά μέτωπα, ούτε ένας Έλληνας εργάτης δεν πήγε να δουλέψει στη Γερμανία. Το επιστέγασμα αυτού του αγώνα ήταν να επιτραπεί στην Αγγλία να μας επιβάλει τη δική της κατοχή, αντικαθιστώντας τους χιτλερικούς και να εξαπολύσει με τους ίδιους τους συνεργάτες των Γερμανών έναν αμείλικτο διωγμό ενάντια στους πατριώτες που πολέμησαν το χιτλερισμό και βοήθησαν τον συμμαχικό αγώνα. Ο λαός αυτός βρήκε ξανά τη δύναμη ν' αμυνθεί στο δολοφονικό όργιο που ξαπόλυσαν οι Άγγλοι και με σκληρές θυσίες δημιούργησε τον λαϊκοεπαναστατικό του στρατό, που είναι εγγύηση ότι μπορεί να βάλει τέρμα στην καινούργια αγγλοαμερικάνικη κατοχή και το δολοφονικό όργιο που ξαπόλυσαν. Όμως το προοδευτικό στρατόπεδο και οι αντιιμπεριαλιστικές δυνάμεις, παρά τις υποσχέσεις που μας έδωσαν για βοήθεια υλική, δεν μας την προσφέραν. Το 1945-47 μας είπαν ότι υπάρχει βαλκανική επιτροπή του ΟΗΕ, είναι γνωστό ότι αυτήν την επιτροπή τη φτιάξαν για να αποτρέψουν τη βοήθεια που έπρεπε να μας προσφέρουν η

Σοβιετική Ένωση και οι Λαϊκές Δημοκρατίες, την ίδια στιγμή που οι Αμερικάνοι όπλιζαν μέχρι τα δόντια την υτόπια αντίδραση και γιόμιζαν την Ελλάδα με συμβούλους. Μετά την ανατροπή του αντιπάλου στο Βίτσι μας υποσχέθηκαν βοήθεια, για νάρθουν τώρα να μας την αρνηθούν λόγω όξυνσης της διεθνούς κατάστασης και απειλής της Αλβανίας από εισβολή των Αμερικάνων.

Μπροστά μας έμπαινε το καθήκον ή να μείνουμε και να εξοντωθούμε μια και μας κλείναν τα σύνορα ή να υποχωρήσουμε και να πάρουμε το δρόμο της εμιγκράσις. Δεν είχαμε τίποτα άλλο να κάνουμε από το να πειθαρχήσουμε και να προτιμήσουμε την υποχώρηση, όσο πικρή κι αν ήταν. Ο Ζαχαριάδης πρότεινε να φτιάξουμε έναν κατάλογο τροφίμων και πολεμικού υλικού, που χρειαζόμαστε για τα τμήματά μας στο Βίτσι και Γράμμο, για διάστημα 2 μηνών. Όλα αυτά έπρεπε σε 10 μέρες να τα μεταφέρουμε, γιατί την 1η Μάη του 1949 τα σύνορα κλείναν. Να φτιάξουμε ένα σχέδιο συγκέντρωσης όλων των δυνάμεων της Ρούμελης και Θεσσαλίας προς Γράμμο - Βίτσι. Πρότεινε η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση να φτιάξει μια έκκληση προς τον ΟΗΕ, προς το παγκόσμιο συνέδριο ειρήνης, που θα προτείνει να μεσολαθήσουν για μια έντιμη δημοκρατική ειρήνευση του τόπου και ότι θα είναι έτοιμη για σταμάτημα του πολέμου, εφ' όσον εξασφαλισθεί αυτή η ειρήνη.

Στις 21 Απρίλη έφτιαξα τον κατάλογο των τροφίμων και του πολεμικού υλικού, καθώς και τα μέσα που θα χρησιμοποιήσουμε για τη μεταφορά. Επίσης έφτιαξα το σχέδιο συγκέντρωσης όλων των δυνάμεων στο Γράμμο. Η συγκέντρωση πρέπει να τελειώσει μέχρι τέλος Μαΐου, γιατί τότε καθορίστηκε η υποχώρηση. Στις 22 Απρίλη ήρθε ο Β. Μπαρτζιώτας απ' το Γράμμο και πραγματοποιούμε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ. Πήραν μέρος ο Ν. Ζαχαριάδης, ο Γιάννης Ιωαννίδης, ο Μ. Παρτσαλίδης, ο Β. Μπαρτζιώτας και ο Γούσιος. Ο Ζαχαριάδης μίλησε για τις συζητήσεις που έκανε στη Μόσχα και το ζήτημα

της υποχώρησης που του έβαλαν. Είπε ότι, όπως διαγράφηκε η διεθνής κατάσταση, πρέπει να υποχωρήσουμε. Δεν έχουμε άλλο δρόμο. Πρότεινε τους τρόπους που θα πραγματοποιήσουμε την υποχώρηση τεχνικά και πολιτικά ακριβώς όπως την πρότεινε και στην προηγούμενη σύσκεψη που κάναμε οι 3 μας...». Και παρακάτω στο ίδιο βιβλίο και στις σελ. 524-529 διαβάζουμε:

«ΔΙΑΚΟΠΗ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕ ΤΟ ΚΚ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

Πέρασε σχεδόν ένας χρόνος από τότε που το Γραφείο Πληροφοριών των ΚΚ είχε καταγγείλει το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας και την κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας ότι ακολουθούν εθνικιστική πολιτική, απομακρύνθηκαν από τις αρχές του προλεταριακού διεθνισμού και μπήκαν στην υπηρεσία του ιμπεριαλισμού. Το ΚΚΕ, στην απόφασή του της 4ης Ολομέλειας το καλοκαίρι του 1948, ενέκρινε την απόφαση του Γραφείου Πληροφοριών, όμως η απόφαση αυτή δεν δόθηκε σε δημοσιότητα κι αποφασίστηκε να μην κόψουμε τις σχέσεις με τους Γιουγκοσλάβους. Η διατήρηση των σχέσεων ήταν αναγκαία, γιατί είχαμε αρκετές χιλιάδες αγωνιστές πρόσφυγες, τραυματίες μας και εφόδια που μας είχαν στείλει από εράνους. Σχέσεις διατηρήσαμε, όμως δεν βρίσκονταν σε επίπεδο που μπορεί να περιμένεις μια ουσιαστική βοήθεια, τέτοια που είχαμε ανάγκη σε πολεμικά μέσα και τρόφιμα για να διεξάγουμε τον πόλεμο. Εμάς μας ικανοποιούσε να διατηρήσουμε τις σχέσεις έστω και σ' αυτό το επίπεδο, γιατί μπορούσαμε να θεραπεύσουμε τραυματίες μας και να πάρουμε αυτά τα εφόδια που είχαμε εκεί σε αποθήκες. Περιμέναμε να φέρουμε στο Βίτσι περί τους 4.000 τραυματίες μας, που θεραπεύτηκαν και πολιτικούς πρόσφυγες που θέλαν να πολεμήσουν.

Κι αυτή η πηγή χάθηκε για το ΔΣΕ, ύστερα από την όξυνση των σχέσεων του ΚΚΕ και του ΚΚΓ στα τέλη Ιουνίου 1949. Η πρωτοβουλία της διακοπής των σχέσεων έγινε από τους Γιουγκοσλάβους, με την απόφασή τους να κλείσουν τα

σύνορά τους. Κάθε αντάρτης του ΔΣΕ που έμπαινε στο γιουγκοσλαβικό έδαφος αποπλίζονταν και στέλνονταν στο στρατόπεδο των πολιτικών προσφύγων, που υπήρχε στην Γιουγκοσλαβία. Τα εφόδια που είχαμε στις αποθήκες κατασχέθηκαν και δεν επιτράπηκε να γυρίσουν στο ΔΣΕ οι τραυματίες μας. Την επαφή με την ηγεσία του ΚΚΓ τον Ιούνιο του 1949 από μέρους του ΚΚΕ πραγματοποίησε ο Μιλτιάδης Πορφυρογέννης. Οι Γιουγκοσλάβοι πρότειναν στον Πορφυρογέννη να στείλει το ΚΚΕ αντιπροσωπεία στο συνέδριο του ΚΚΓ που θα συνέρχονταν. Του είπαν ότι είστε το μόνο ΚΚ που δεν διακόψατε τις σχέσεις μαζί μας, πρέπει να διατηρήσουμε τις σχέσεις και να αντιπροσωπευτείτε στο συνέδριό μας.

Στις 23 Ιούλη, πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ. Η συνεδρίαση ασχολήθηκε με μόνο θέμα ν' ακούσει τον Πορφυρογέννη για τη δουλειά που πραγματοποίησε στο εξωτερικό. Στην έκθεσή του, εκτός απ' την άλλη δουλειά που πραγματοποίησε, στάθηκε στη συνάντηση με την ηγεσία του ΚΚΓ και αναφέρθηκε στις προτάσεις που του έγιναν για τη συμμετοχή του ΚΚΕ στο συνέδριό του. Ο Ζαχαριάδης ανακοίνωσε ότι παρακάλεσε την ηγεσία του ΚΚΣΕ να μην διακόψουμε τις σχέσεις με την Γιουγκοσλαβία, όμως πήρε απάντηση αρνητική και μάλιστα του υπέδειξαν ότι πρέπει να βγει και δημόσια να καταγγείλει το ΚΚΓ. Υστερα απ' αυτό πάρθηκε απόφαση ν' απορριφθεί η πρόταση για τη συμμετοχή του ΚΚΕ στο Γιουγκοσλαβικό συνέδριο και να γίνει αποδεκτή η πρόταση του ΚΚΣΕ.

Μετά την απόρριψη της πρότασης των Γιουγκοσλάβων για συμμετοχή στο συνέδριό τους, δεν πέρασαν 2 ως 3 ημέρες και μας ανακοινώνουν την απόφαση των Γιουγκοσλάβων για κλείσιμο των συνόρων. Σ' αυτή τη δύσκολη στιγμή για το ΔΣΕ η απόφαση αυτή των Γιουγκοσλάβων ήταν άσχημο χτύπημα, γιατί χάναμε τις 4.000 μαχητές που περιμέναμε για να τους χρησιμοποιήσουμε στις επικείμενες επιχειρήσεις στο Βίτσι. Το χειρότερο απ' όλα ήταν ότι ανέτρεπε την προσπάθεια που

καταβάλλονταν, για ειρηνική διευθέτηση του ελληνικού προβλήματος μέσω του ΟΗΕ. Η αμερικάνικη κυβέρνηση της Αθήνας τώρα ανέπνεε ήσυχια και δεν είχαν κανένα λόγο να πραγματοποιήσουν με μας διαπραγματεύσεις, μια και ήξεραν ότι μέιναμε μόνοι μας και μόνον η υποστήριξή μας θα περιοριζόταν σε διαμαρτυρίες, που απ' αυτές δεν ίδρωνε το αυτί τους. Μετά το κλείσιμο των συνόρων, Σλαβομακεδόνες που είχαν περάσει στην Γιουγκοσλαβία, μιλούσαν στα σύνορα του Βίτσι με τηλεβόες προς τα τμήματά μας. Λέγαν, «πετάξτε τα όπλα, αφήστε το Ζαχαριάδη που σας πρόδωσε και ελάτε σε μας».

Στο Γενικό Αρχηγείο μας ήρθε η πληροφορία, ότι ο αντισυνταγματάρχης Πετρόπουλος, διοικητής του 516 Τάγματος, σε αναφορά του στον αντιστράτηγο Γρηγορόπουλο, διοικητή του Γ' Σώματος Στρατού, έκανε γνωστό ότι στην περιοχή Ποποβόλεσι του Καϊμακτσαλάν στις 4 Ιούλη 1949 πραγματοποίησε συνάντηση με Γιουγκοσλάβους αξιωματικούς και ότι στη συνάντηση παραβρέθηκαν αμερικάνοι και άγγλοι αξιωματικοί. Δεν είμαι σε θέση να δηλώσω την απόλυτη ακρίβεια αυτής της είδησης.

Παίρνουμε τηλεγράφημα από τον Πολιτικό Επίτροπο της Ταξιαρχίας μας, που δρούσε στο Καϊμακτσαλάν, Αλέκο Παπαπαναγιώτη και που δέχονταν σοβαρή πίεση από ισχυρές δυνάμεις, ότι τμήματα του αντιπάλου στις 5 Ιούλη χρησιμοποίησαν το γιουγκοσλαβικό έδαφος και υπερφαλάγγισαν τα τμήματά μας στο Καϊμακτσαλάν. Από τη διοίκηση της ίδιας Ταξιαρχίας μας πληροφορούμεθα ότι τμήμα μας που πιέστηκε από αντίπαλο μ' επικεφαλής τον Αμύντα, υποχρεώθηκε να μπει σε γιουγκοσλαβικό έδαφος και αμέσως όλοι οι άνδρες μας αφοπλίστηκαν και στάλθηκαν σε στρατόπεδο.

Μετά από όλα αυτά ο Ν. Ζαχαριάδης δημοσίευσε το άρθρο με τίτλο: «Το σπιλέτο του Τίτο χτυπά πίσωπλάτα τη λαϊκοδημοκρατική Ελλάδα». Το άρθρο γράφτηκε στις 23 Ιούλη 1949 και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της 1ης Αυγούστου του 1949

του Γραφείου Πληροφοριών «Για διαρκή ειρήνη, για Λαϊκή Δημοκρατία».

Στην αρχή του άρθρου του ο Ν. Ζαχαριάδης γράφει, ότι το λαϊκοδημοκρατικό κίνημα στη χώρα μας αντιμετώπιζε και στο παρελθόν δυσκολίες στον τραχύ δρόμο του για τη νίκη και ότι χάρη στην ένοπλη επέμβαση των Αγγλων το Δεκέμβρη και μετά στην ολόπλευρη υποστήριξη των αγγλοαμερικάνων στηρίζεται το αντιδραστικό καθεστώς της Ελλάδας. Κι αυτό γιατί η Ελλάδα τους παρέχει μια εξαιρετικής σπουδαιότητας στρατηγική θέση στην Αν. Μεσόγειο. Παρακάτω γράφει ότι το 1947 στο Γράμμο - Βίτσι, κατέρρευσαν οι στρατηγικές επιδιώξεις και κλονίστηκε η θέση των αμερικάνων στην Ελλάδα. Ο ΔΣΕ δυνάμωσε, προωθούσε και στερέωνε την θέση του στην Πελοπόννησο, Ρούμελη, Θεσσαλία, στα νησιά Σάμο, Εύβοια, ακόμα και στη Μυτιλήνη, Ικαριά, Κεφαλλονιά, Κρήτη. Η κυβέρνηση της Αθήνας αποδεικνύονταν ανίκανη, παρά την τεράστια υπεροχή της, να πνίξει και εξοντώσει το κίνημα, περνούσε δύσκολες στιγμές. Οι ηγέτες του στρατού της ομολογούσαν στις εκθέσεις τους την κάμψη του ηθικού του στρατού, ο Παύλος μιλούσε για ηθική κρίση στο στρατό. Ξένοι και ντόπιοι πολιτικοί παράγοντες, που κάθε άλλο παρά φίλοι μας μπορούσαν να θεωρηθούν, άρχισαν να βλέπουν διέξοδο σε μία ειρηνική λύση και συνεννόηση. Στην Αμερική ακούστηκαν φωνές ότι τσάμπα ξοδεύουν τα δολλάρια τους στην Ελλάδα. Σε συνέχεια γράφει, ότι ακριβώς τη στιγμή που η κρίση της ελληνικής αντίδρασης έτεινε προς αυτή την οξυΐτητα, παρουσιάστηκε η προδοσία του Τίτο. Αυτό το γεγονός ήρθε να προσθέσει μία καινούργια σοβαρή δυσκολία στο λαϊκοδημοκρατικό κίνημα της Ελλάδας, γιατί απ' τη μία μεριά διασπούσε την αλληλεγγύη του παγκόσμιου δημοκρατικού κινήματος για τον αγώνα του λαού μας, ενώ απ' την άλλη δεκαπλασίαζε την απόφαση των αγγλοαμερικάνων να διατηρήσουν με κάθε θυσία την Ελλάδα και να ευρύνουν το προγεφύρωμα προς τα Βαλκάνια. Η προδοσία του Τίτο

διευκόλυνε τους αμερικάνους να κρατήσουν την Ελλάδα, το δε κίνημά μας δεχόνταν μιά μαχαίριά πισώπλατα.

Παρακάτω αποκαλύπτει ότι απ' το 1943 ο Τίτο εκδήλωσε τον μεγαλοσέρβικο σωβινισμό του απέναντι στο κίνημα αντίστασης στην Ελλάδα και στο ΕΑΜ. Από τότε έλεγε στους Σλαβομακεδόνες της Ελλάδας ότι το ΚΚΕ και το ΕΑΜ σας προδίδει και πώς ο λαός της Μακεδονίας, του Αιγαίου, θα βρει την απελευθέρωσή του στα πλαίσια της Γιουγκοσλαβίας. Χιλιάδες πράκτορες έστειλε στο ΚΚΕ και στο ΕΑΜ για να το διασπάσει, με μόνο σκοπό να πετύχει την προσάρτηση της Μακεδονίας του Αιγαίου, μαζί με τη Θεσσαλονίκη στη Γιουγκοσλαβία. Παρουσιάζει στοιχεία πως χρησιμοποίησε τον Γκότσε - Κεραμίτζιεφ και παρέσυραν τμήμα του ΕΛΑΣ από Σλαβομακεδόνες να στασιάσει και να περάσει στη Γιουγκοσλαβία τις παραμονές της μάχης του Δεκέμβρη του 1944 και δημιούργησαν ένα ρεύμα προσφυγιάς Μακεδόνων προς την Γιουγκοσλαβία. Στο άρθρο αναφέρεται στα τελευταία γεγονότα με το κλείσιμο των συνόρων, που κι ο ίδιος ο Τίτο δήλωσε στην Πόλα στις 11.7.1949, ότι θα κλείσει τα σύνορα. Στην συνάντηση αξιωματικών του στρατού της Αθήνας με Γιουγκοσλάβους και την χρησιμοποίηση του γιουγκοσλαβικού εδάφους για την υπερφαλάγγιση των τμημάτων του ΔΣΕ στο Καϊμακτσαλάν. Πάνω σ' αυτό γράφει, ότι ο Τίτο δεν αμφισβητεί την συνάντηση, αλλά δεν αναγνωρίζει ότι τους επέτρεψε να χρησιμοποιήσουν το έδαφός τους. Όμως, η Βαλκανική Επιτροπή του ΟΗΕ στην ανακοίνωσή της παραδέχεται την συνάντηση και ότι το έδαφος της Γιουγκοσλαβίας καταπατήθηκε από αεροπορία και πυροβολικό.

Σε συνέχεια γράφει ότι οι «Τάϊμς» του Λονδίνου, σε κύριο άρθρο τους στις 14.7.1949, πάνω στη δήλωση του Τίτο γράφουν: «Τίποτα δεν θα προσέφερε μεγαλύτερη βοήθεια στον Ελληνικό στρατό από το κλείσιμο των ελληνογιουγκοσλαβικών συνόρων απ' τον Τίτο». Τη δήλωση αυτή του Τίτο την χρησιμοποίησαν για συκοφαντικές επιθέσεις και πίεση από

μέρους των αγγλοαμερικάνων κατά της Αλβανίας και της Βουλγαρίας. Τέλος το άρθρο γράφει, ότι ο Τίτο παίζει το παιγνίδι των αγγλοαμερικάνων. Με την προδοσία του μας εδημιούργησε σοβαρές δυσκολίες, μας έμπηξε το μαχαίρι στην πλάτη.

Αυτά εν συντομία γράφει το άρθρο του Ν. Ζαχαριάδη, για την ηγεσία του ΚΚΓ. Τα στοιχεία που αναφέρουν ότι στην περίοδο της χιτλεροφασιστικής κατοχής μας υπονόμευσαν τον ΕΛΑΣ και το ΕΑΜ είναι σωστά και όλοι οι ΕΛΑΣίτες και ΕΑΜίτες της Δ. Μακεδονίας το ξέρουν. Τα καινούργια στοιχεία για κλείσιμο συνόρων και συκοφαντικών επιθέσεων εναντίον μας, επίσης είναι σωστά. Δεν παραδέχονται οι Γιουγκοσλάβοι ότι παρεχώρησαν το έδαφός τους για να περάσει ο στρατός. Κι έτσι να είναι, δεν αλλάζει η ζημιά που μας προκάλεσε το Γιουγκοσλαβικό ζήτημα.

Δεν θέλω να εξετάσω τις βαθύτερες αιτίες που δημιούργησαν την όξυνση των σχέσεων μεταξύ ΣΕ και των άλλων ΚΚ με το ΚΚΓ. Ένα είναι γεγονός, ότι την όξυνση αυτή των σχέσεων η σοβιετική ηγεσία μας παρουσίασε σαν βασική αιτία, που δεν μπορεί να πραγματοποιήσει την συμφωνία της για βοήθεια σε οπλισμό και σε τρόφιμα, φτάνοντας να μας βάλει ζήτημα υποχώρησης. Η θέση της Γιουγκοσλαβίας για κλείσιμο των συνόρων διέκοψε τον διάλογο που είχε αρχίσει για ειρηνική λύση του ελληνικού προβλήματος. Αυτή η κατάσταση ήταν μια από τις αιτίες να μείνει ο ΔΣΕ μόνος, αβοήθητος και να δεχτεί το βάρος των αγγλοαμερικάνων.

Το ΚΚΕ πάντα φέρθηκε φιλικά απέναντι στους Γιουγκοσλάβους, δεν έδωσε αφορμή για προστριβές και πάντα προσπάθησε να διευθετήσει τις παρεξηγήσεις που προέρχονταν από τους Γιουγκοσλάβους. Το ΚΚΕ πειθάρχησε στην απόφαση του Γραφείου Πληροφοριών. Όμως την απόφασή του δεν την δημοσίευσε και κράτησε σχέσεις με τους Γιουγκοσλάβους. Η απαίτηση των Γιουγκοσλάβων να πάρουμε μέρος στο συνέδριό τους, στην οξυμένη κατάσταση σχέσεων που υπήρχαν μεταξύ

αυτών και της ΣΕ ήταν παράλογη. Όπως παράλογη ήταν και η εκθρική στάση που πήραν απέναντί μας, εξαιτίας αυτής της άρνησής μας».

4. Διεθνής κινητικότητα για ειρηνική λύση

(Από το βιβλίο «Η τρίχρονη εποποιία του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας 1946-1949», ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ, σελ. 452-455)

«Αμέσως μετά τη σοβιετική πρόταση προς το ΚΚΕ για το σταμάτημα του ένοπλου αγώνα του και την έκκληση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης για ειρηνική διευθέτηση του ελληνικού ζητήματος, άρχισαν να αναπτύσσονται αξιόλογες πρωτοβουλίες προς την ίδια κατεύθυνση. Και το γεγονός τούτο εξηγεί το λόγο, για τον οποίο ανακλήθηκαν τα μέτρα υποχώρησης του Δημοκρατικού Στρατού από την ηγεσία του.

Έχει γραφτεί ότι πρωταγωνιστής αυτών των πρωτοβουλιών ήταν η Σοβιετική Ένωση, η οποία έθεσε το ζήτημα της ειρήνευσης της Ελλάδας κινούμενη σε δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη κατεύθυνση αφορούσε τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και η δεύτερη τη διάσκεψη για το γερμανικό ζήτημα, που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι από τις 23 του Μάη μέχρι τις 20 του Ιούνη 1949 με τη συμμετοχή της Σοβιετικής Ένωσης, των Ηνωμένων Πολιτειών, της Βρετανίας και της Γαλλίας.

Η Σοβιετική Ένωση διέψευσε τότε, με επίσημη ανακοίνωση του πρακτορείου ΤΑΣΣ και με άρθρο της εφημερίδας «Πράβντα», πως η ειρηνική πρωτοβουλία ξεκίνησε από την ίδια, ξεκαθαρίζοντας ότι επρόκειτο για αγγλοαμερικανική πρόθεση στην οποία ανταποκρίθηκε. Τη σοβιετική αυτή διευκρίνιση επιβεβαιώνει σε βιβλίο του και ο Λόρενς Γουϊντερ, που υποστηρίζει ότι ο Αμερικανός υφυπουργός Εξωτερικών για υποθέσεις του ΟΗΕ Ντιν Ρασκ άνοιξε συζήτηση με Σοβιετικό αξιωματούχο για την πιθανότητα δράσης των μεγάλων δυνάμεων προκειμένου να τερματιστεί

ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος. Σύμφωνα με τον Γουίτνερ πάντα, σε μια αναφορά του στις 5 του Μάη ο Αντρέι Γκρομίκo, επικεφαλής της σοβιετικής αντιπροσωπείας στον ΟΗΕ, δήλωσε ότι η Μόσχα ήταν έτοιμη «να συζητήσει το ζήτημα με κάπως πιο συγκεκριμένους όρους».

Οι συζητήσεις πραγματοποιήθηκαν ανάμεσα στους εκπροσώπους της Σοβιετικής Ένωσης Αντρέι Γκρομίκo και των Ηνωμένων Πολιτειών Ντιν Ρασκ, με τη συμμετοχή του Βρετανού υφυπουργού Εξωτερικών και εκπρόσωπου της Βρετανίας στον ΟΗΕ Μακ Νιλ. Εκεί ο Γκρομίκo, όπως προκύπτει από την ανακοίνωση του ΤΑΣΣ στις 25 του Μάη και επιβεβαιώνεται από τον Γουίτνερ, πρότεινε:

α. να γίνει έκκληση στις αντιμαχόμενες πλευρές από τους εκπροσώπους των δυνάμεων, με την οποία θα καλούνται αυτές να σταματήσουν τις πολεμικές επιχειρήσεις,

β. να δοθεί γενική αμνηστία,

γ. να οριστούν ελεύθερες γενικές βουλευτικές εκλογές με τέτοιο τρόπο, ώστε στο ανώτατο όργανο της Ελλάδας για τη διενέργειά τους να συμπεριληφθούν αντιπρόσωποι των ελληνικών δημοκρατικών κύκλων, που ηγούνταν του ελληνικού λαϊκού απελευθερωτικού κινήματος,

δ. να θεωρηθεί σκόπιμη η διασφάλιση εποπτείας εκ μέρους των αντιπροσώπων των Μεγάλων δυνάμεων, συμπεριλαμβανομένης και της Σοβιετικής Ένωσης για τη σωστή διενέργεια των εκλογών στην Ελλάδα, και

ε. να σχηματιστεί κοινή επιτροπή των δυνάμεων με συμμετοχή της Σοβιετικής Ένωσης για τον έλεγχο της Ελλάδας με τα γειτονικά βόρεια κράτη.

Ο Γκρομίκo τόνισε ότι ταυτόχρονα με την εγκαθίδρυση ενός τέτοιου ελέγχου θα έπρεπε να διακηρυχθεί ότι έπαυε η στρατιωτική βοήθεια εκ μέρους ξένων κρατών προς την ελληνική κυβέρνηση σε άνδρες και υλικό, και να καθοριστεί η προθεσμία αποχώρησης των ξένων στρατευμάτων από την Ελλάδα.

Ο Ρασκ και ο Μακ Νιλ δήλωσαν ότι τις απόψεις του Γκρομκό θα τις μελετούσαν και ότι στην επόμενη συνάντησή τους θα εξέθεταν τις θέσεις των δικών τους κυβερνήσεων.

Οι συζητήσεις, τελικά, κατέληξαν σε ναυάγιο, η Σοβιετική Ένωση, όμως, συνέχισε, χωρίς αποτέλεσμα και πάλι, να ασκεί πιέσεις για την ειρηνική διευθέτηση του ελληνικού ζητήματος. Οι Αγγλοαμερικανοί, ωστόσο, δεν επιθυμούσαν λύση του προβλήματος σύμφωνα με τις σοβιετικές προτάσεις, που, ως σημειωθεί, είχαν ως βάση τους τις προτάσεις της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης. Έτσι, αρνούνταν να δώσουν σαφή απάντηση στις σοβιετικές θέσεις, με το επιχείρημα ότι ήθελαν για οποιαδήποτε ενέργειά τους να έχουν τη σύμφωνη γνώμη της κυβέρνησης της Αθήνας. Παράλληλα, μετέθεταν το όλο ζήτημα, απαιτώντας το σταμάτημα οποιασδήποτε βοήθειας προς το Δημοκρατικό Στρατό και υπογραμμίζοντας ότι μόνο με αυτή την προϋπόθεση θα ήταν δυνατό να λειτουργήσει οποιαδήποτε ειρηνευτική πρωτοβουλία. Ουσιαστικά ζητούσαν τη χωρίς όρους παράδοση του αντάρτικου κινήματος, ενώ ταυτόχρονα δεν παρέλειπαν να δηλώνουν ανοιχτά ότι τη λύση στο ελληνικό πρόβλημα θα την έδιναν τα όπλα.

Η αγγλοαμερικανική αδιαλλαξία φαινομενικά είναι ακατανόητη, αν πάρει κανείς υπόψη του το γεγονός ότι οι βολιδοσκοπήσεις για ειρηνική διευθέτηση του ελληνικού ζητήματος ξεκίνησαν με πρωτοβουλία των Ηνωμένων Πολιτειών και της Βρετανίας. Στην πραγματικότητα, όμως, επρόκειτο για πολύ φυσική συμπεριφορά, εφόσον στο διάστημα των διαπραγματεύσεων σημειώνονταν εξελίξεις που δικαιολογούσαν μια τέτοια στάση.

Έχει ήδη αναφερθεί ότι στις αρχές του Μάη 1949 ο Τίτο είχε έρθει σε συνεννόηση με τους Άγγλους και είχε συμφωνήσει μαζί τους, με αντάλλαγμα οικονομικές πιστώσεις, να κλείσει τα σύνορα και να σταματήσει οποιαδήποτε, έστω και την ελάχιστη, παροχή βοήθειας στους Έλληνες αντάρτες. Έχει, επίσης, σημειωθεί ότι ο Τίτο εκπλήρωσε και τυπικά τις

υποχρεώσεις που ανέλαβε απέναντι στη Δύση, όταν τον Ιούλη του 1949 ανακοίνωσε δημόσια το κλείσιμο των συνόρων. Η εν λόγω εξέλιξη, όπως ήταν λογικό, έκανε περιττή για τον αγγλοαμερικανικό ιμπεριαλισμό κάθε προσπάθεια για ειρηνική αντιμετώπιση του ελληνικού θέματος.

Σχολιάζοντας τη στάση των Ηνωμένων Πολιτειών ειδικά απέναντι στο ελληνικό πρόβλημα -και ιδιαίτερα την τελικά ανοικτή θέση τους ότι δεν υπήρχε κανένα περιθώριο διαπραγμάτευσης με το ΔΣΕ- ο Λόρενς Γουϊτνερ αναφέρει:

«Όσο και αν η αμερικανική θέση ήταν ακατανόητη, είχε κάποια υποστήριξη μετά τα μέσα του 1949, χάρη στην κατάρρευση της τελευταίας σημαντικής ξένης βοήθειας προς το αντάρτικο. Η γιουγκοσλαβική ηγεσία, απειλούμενη από την Κομινφόρμ, αποκρηυγμένη από το ΚΚΕ και δεχόμενη πιέσεις όλη την άνοιξη από αξιωματούχους των Ηνωμένων Πολιτειών για μια αλλαγή στην ελληνική της πολιτική, τελικά έκανε την κίνηση, για να ξεκόψει από τους αντάρτες».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΑΝΙΣΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΚΡΙΒΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ, ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙ- ΣΤΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΣΕ

Στο συγγραφικό μου έργο «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡ-ΤΗ ΤΟΥ ΔΣΕ 1946-1949» προσπάθησα οι νεκροί μαχητές και μαχήτριες του ΔΣΕ να έχουν την τιμητική τους. Δηλαδή, την πρώτη θέση. Εκτός από την περιγραφή του μεγάλου αγώνα, θέλησα το έργο μου ν' αποτελέσει ένα όσο το δυνατόν πλήρες μητρώο των τιμημένων νεκρών, όχι μόνο από τις περιοχές στις οποίες αναφέρεται το «Ημερολόγιό» μου, αλλά να συμπεριλάβει και να ζωντανέψει μορφές ξεχασμένες και παραμελημένες, που γι' αυτές δεν είχα άμεση αντίληψη.

Η δουλειά αυτή ήταν και η πιο κουραστική. Άξιζε όμως και με το παραπάνω ν' αφιερωθεί κανείς σ' έναν τέτοιο σκοπό...

Υπήρξαν περιπτώσεις που για να εξακριβωθούν τα στοιχεία ενός νεκρού μαχητή σε μια δοσμένη μάχη, να περάσουν 10-12 χρόνια αδιάκοπης και επίμονης προσπάθειας...

Θα αναφερθώ μόνο σε μερικά παραδείγματα, για να αντιληφθεί αμυδρά ο αναγνώστης τι εμπόδια και δυσκολίες έπρεπε να ξεπεραστούν, ώστε οι ταφόπλακες της λησμονιάς στους τάφους των νεκρών αγωνιστών να ξεχορταριάσουν, για να αποκαλυφθούν οι λεβέντικες και επαναστατικές τους μορφές. Γιατί οι νεκροί πεθαίνουν μόνον όταν τους ξεχνούμε...!

1) Ευτυχία Ζδρούλια (συναγωνίστρια και σύζυγος του Ταξίαρχου του ΔΣΕ Νίκου Μπαλάλα-Μπαντέκου)

Τα μόνα στοιχεία που κατείχα για την παραπάνω μαχήτρια της 192 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ ήταν η σχέση της με τον Μπαντέκο (σύζυγός του). Τίποτε παραπάνω. Αυτό που μ' έκανε πιο επίμονα να την αναζητήσω ήταν οι διαδόσεις. Ότι δηλαδή υπήρξε γενναία μαχήτρια και κράτησε μια περήφανη στάση στο Στρατοδικείο. Έμεινε σταθερή στο πλάι του άνδρα της και όχι μόνο δεν τον πρόδωσε παρά τις δελεαστικές προτάσεις των στρατοδικών, αλλά βάδισε μαζί του και στον θάνατο. Αυτός βέβαια ήταν ένας Μπαντέκος και είχε κάνει την επιλογή του. Τη γυναίκα του όμως, που ορθώθηκε ισάξιά του, δεν θα 'πρεπε να την γνωρίσουμε καλύτερα;

Η πρώτη είδηση που πήρα ήταν το 1999. Με αλληλογραφία ο Απόστολος Κατράνας απ' τα Τρίκαλα και ο Αριστείδης Μπίγκος απ' τον Πεντάλοφο Γρεβενών με πληροφόρησαν, ότι ο Μπαντέκος και η γυναίκα του τραυματισμένοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι στις 2 Ιούλη 1949 στη μάχη στη θέση Λυκοκρέμασμα Γράμμου. Άλλα στοιχεία για την ταυτότητά της δεν γνώριζαν. Παρ' όλα αυτά οι πληροφορίες τους ήταν μια αρχή για παραπέρα διερεύνηση.

Ακολούθησαν μια σειρά γράμματα και τηλεφωνήματα ιδιαίτερα προς τα επιζώντα στελέχη της 192 Ταξιαρχίας και της 1ης Μεραρχίας, που για αρκετό διάστημα το 1949 έκαναν μαζί με τον Μπαντέκο και κατά κάποιο τρόπο θα γνώριζαν κάποια πράγματα και για την γυναίκα του. Δυστυχώς, κι αυτή τη φορά χρειάστηκε η κάθε μικρή πληροφορία να βγει κυριολεκτικά με τη χειρουργική σιμπίδα... Να τι απαντήσεις πήρα απ' τον καθένα ξεχωριστά:

Θόδωρος Καλλίνος (Αμάρμπεης). Διοικητής του Αρχηγείου Αγράφων και συγκωριανός του Μπαντέκου: «Το μοναδικό που θυμάμαι, συναγωνιστή Μήτσο, είναι ότι η κοπέλα αυτή ήταν πατριώτισσά σου και καταγόταν από κάποιο χωριό της Καρδίτσας».

Γιώργος Ζαρογιάννης (Καβαλάρης). Επιτελάρχης της Ιης Μεραρχίας του ΔΣΕ. «Αν θυμάμαι καλά, η γυναίκα του Μπαντέκου θα πρέπει να καταγόταν απ' τα Κανάλια της Καρδίτσας».

Κώστας Γκριτζώνας: Πολιτικός Επίτροπος της Ιης Μεραρχίας του ΔΣΕ: «Το όνομα της γυναίκας του Μπαντέκου ήταν Ευτυχία και καταγόταν από κάποιο χωριό της Καρδίτσας».

Από κει και μετά το σφικτά τυλιγμένο κουδάρι άρχισε να ξετυλίγεται... Με τη βοήθεια του Νίκου Μαγιόπουλου ήρθα σ' επαφή με τον αντιστασιακό Χρήστο Ζούμπα απ' τα Κανάλια. Με πληροφόρησε, ότι πράγματι η γυναίκα του Μπαντέκου καταγόταν απ' τα Κανάλια και το πατρικό της ονοματεπώνυμο ήταν Ευτυχία Ζδρούλια. Απ' την οικογένειά της υπάρχει ένας αδελφός της που διαμένει στον Βόλο. Μου έδωσε μάλιστα και το τηλέφωνό του.

Επικοινωνήσα αμέσως. Κατασυγκινημένος για το ενδιαφέρον μου προς την αγωνίστρια αδελφή του μου χάρισε μια φωτογραφία της με τον άνδρα της τον Μπαντέκο, βγαλμένη τον Γενάρη του '49 στο Καρπενήσι και μου παρέθεσε ορισμένα στοιχεία για το τέλος τους.

Σύμφωνα μ' αυτά, ο Νίκος Μπαλάλας (Μπαντέκος) και η γυναίκα του Ευτυχία Ζδρούλια καταδικάστηκαν στις 9 Αυγούστου 1949 σε θάνατο με απόφαση του Στρατοδικείου Λάρισας και εκτελέστηκαν μετά από δέκα μέρες (19/8/49).

Στο Στρατοδικείο η στάση της Ευτυχίας ήταν άψογη, αντάξια της μαχήτριας του ΔΣΕ και της βαρύτητας του ονόματος ενός Μπαντέκου. Στη δίκη ο Πρόεδρος του Στρατοδικείου της πρότεινε, μια και ήταν έγκυος, να αποκηρύξει τον άνδρα της και να πει κάτι, που να θεωρηθεί ότι μετάνιωσε, για να μπορέσει ν' αποφύγει την καταδίκη της σε θάνατο και να σώσει τη ζωή της. Αρνήθηκε κατηγορηματικά: «Και τι θα πω, κ. Πρόεδρε, στο παιδί μου όταν μεγαλώσει και θα με ρωτήσει πού είναι ο πατέρας μου; Εγώ το αποφάσισα. Όπως μέχρι τώρα αγωνιζόμουν με τον άνδρα μου σε όλη μας τη ζωή, έτσι και τώρα θα βαδίσουμε αντάμα και στο θάνατο...».

2) Φωτίκα Κουρδουκλά

Απ' το 1997 είχα στα χέρια μου, εντυπωσιασμένος για το περιεχόμενό της, την ομιλία της Φωτίκας στην Πανελλαδική Συνδιάσκεψη της Πανελλήνιας Δημοκρατικής Ένωσης Γυναικών, που συγκλήθηκε το Μάρτη του '99 στο Βροντερό της ελεύθερης Πρέσπας. Βοηθός Πολιτικός Επίτροπος της 123 Θεσσαλικής Ταξιαρχίας για τη δουλειά στις γυναίκες, η Φωτίκα υπήρξε από τα διαλεχτά και ικανά ανώτατα γυναικεία στελέχη της 1ης Μεραρχίας του ΔΣΕ.

Δασκάλα, κόρη γιατρού απ' τα Φάρσαλα, της άξιζε ένα σεμνό αφιέρωμα σε τούτο το έργο και γι' αυτό υπήρξαν αρκετές προσπάθειες επίπονες για να ευοδωθεί τελικά.

Όσοι την γνώρισαν και πολέμησαν μαζί της έλεγαν τα καλύτερα λόγια. Ενώ με προέτρεπαν να γράψω όσα μπορώ περισσότερα γι' αυτήν γιατί της αξίζουν, δεν είχαν τίποτε το συγκεκριμένο να προσφέρουν στη βιογραφία της. Τελικά, το 2001, ύστερα από τέσσερα χρόνια εντατικής αναζήτησης, με τη βοήθεια της αγωνίστριας Κατίνας Τέντα έγινε κατορθωτό να πετύχουμε το αποτέλεσμα που παραθέτουμε.

Η Κατίνα γνώριζε την Φωτίκα απ' τα παιδικά της χρόνια. Δούλεψαν μαζί στις αντιστασιακές οργανώσεις του νομού Μαγνησίας και στη συνέχεια βρέθηκαν πάλι μαζί στο ΔΣΕ. Όταν την παρακάλεσα να με βοηθήσει, αμέσως καταπιάστηκε στα ζεστά. Συνάντησε γνωστούς, πέτυχε να βρει και να συναντηθεί με τον μοναδικό επιζώντα αδελφό της Φωτίκας. Την προσπάθειά της την κατέγραψε σε επιστολή της, που αποτέλεσε την κύρια πηγή των πληροφοριών για την ζωή και τη δράση της λαμπρής μαχήτριας του ΔΣΕ και Ελληνίδας κομμουνίστριας Φωτίκας Κουρδουκλά. (Την επιστολή της Κατίνας Τέντα και την ομιλία της Φωτίκας Κουρδουκλά στην Συνδιάσκεψη των γυναικών την παραθέτουμε σε άλλο κεφάλαιο του παρόντος τόμου).

3) Γενοβέφα Γκουτζινοπούλου

Όταν συγκέντρωνα στοιχεία για την περιγραφή της φωνικής

μάχης στο Τομπρούζι, οι περιγραφές των επιζώντων μαχητών και μαχητριών στέκονταν σε κάποια αντάρτισσα Γενοβέφα, η Γενοβέφα απ' τα Φάρσαλα, για να τονίσουν την προσωπική της παλικαριά στη μάχη μα και γενικότερα να επισημάνουν την σημαντική της διάκριση ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες της Ταξιαρχίας Ιππικού του ΔΣΕ. Γενοβέφα, Αναστασία Σφήκα, Ελένη Παπαναστασίου, Ελένη Ντόβα. Στις πιο άξιες αμαζόνες της Ταξιαρχίας του Θεσσαλικού Ιππικού το όνομα της Γενοβέφας δεν έλειπε.

Αν και με προέτρεπαν οι συμμαχητές της να γράψω όσο μπορώ περισσότερα για την λεβέντισσα, τολμηρή και αποφασιστική αντάρτισσα, κανένας δεν θυμούνταν το επώνυμό της. Χρειάστηκαν τρία και πλέον χρόνια αναζήτησης για να μάθω, ότι την έλεγαν Γκουτζινοπούλου Γενοβέφα και ότι καταγόταν απ' την κωμόπολη των Φαρσάλων. Η πληροφορία αυτή ήρθε απ' την Ασπασία Σταμούλη, που έκανε μαζί της στην Ταξιαρχία Ιππικού και ήταν συγκρατούμενες στις φυλακές Λάρισας την άνοιξη του '49.

Απ' αυτά και μόνο τα στοιχεία ήταν ολοφάνερο ότι δεν μπορούσε να αποκαλυφθεί η λαμπρή ιστορία της μαχήτριας του ΔΣΕ Γενοβέφας, της αφοσιωμένης Ελληνίδας κομμουνίστριας. Μη μπορώντας να ξεφυλλίσω τις σελίδες του αγωνιστικού της μητρώου, απογοιτεύθηκα. Είπα ότι από δω και πέρα δεν πρόκειται να βγει τίποτε παραπάνω...

Τότε μου ήρθε στο μυαλό ο παλιός γνωστός μου συμπολεμιστής Θανάσης Σίσκος. Είχαμε κάνει αντάρτες στο ΔΣΕ το 1946 και δεν είχαμε έκτοτε ξανανταμώσει. Δεν ήξερα μάλιστα κι αν ζούσε ακόμη... Θυμώμουν όμως ότι καταγόταν από κάποιο χωριό των Φαρσάλων.

Αποφάσισα να κάνω μια προσπάθεια μήπως και τον βρω. Στάθηκα τυχερός. Μέσω του ΟΤΕ βρήκα το τηλέφωνο και τη διεύθυνσή του. Τον πήρα τηλέφωνο και χάρηκα πάνω απ' όλα που ήταν στη ζωή... Τον παρακάλεσα να με βοηθήσει προσωπικά ο ίδιος στην προσπάθειά μου.

Μου υποσχέθηκε ότι θα κάνει ό,τι μπορούσε. Και πραγματικά καταπιάστηκε ζεστά. Το αποτέλεσμα της έρευνάς του παρατίθεται αμέσως, όπως το κατέγραψε ο ίδιος σε επιστολή του.

«Η Γενοβέφα Γκουτζινοπούλου γεννήθηκε στα Φάρσαλα από εύπορη οικογένεια με δημοκρατικές καταβολές. Η Γενοβέφα, από μικρή εντάχθηκε στις γραμμές της ΕΠΟΝ, δούλεψε δραστήρια και αναδείχτηκε στέλεχος της. Ήταν από τα πιο έμπιστα μέλη της Οργάνωσης. Πρωτοστάτησε, αλλά και πήρε ενεργό μέρος στο συλλαλητήριο διαμαρτυρίας των γυναικών, που έγινε το 1943 μπροστά στο γερμανικό Φρουραρχείο. Το 1947, βλέποντας τις βιαιοπραγίες, τους σκοτωμούς αθώων πολιτών απ' τις ασύδοτες παρακρατικές και εγκληματικές συμμορίες της μοναρχοφασιστικής Δεξιάς, οι οποίες όπου έβρισκαν τότε αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης, χωρίς καμιά άλλη αιτία τους ξυλοκοπούσαν, τους βασάνιζαν με τους πιο βάρβαρους τρόπους, τους δολοφονούσαν, τους σφάζαν χωρίς να δίνουν λόγο σε κανέναν, αποφάσισε να πάρει το δρόμο του βουνού και να ενταχτεί εθελοντικά στο ΔΣΕ. Όλο τον καιρό υπηρετούσε στα τμήματα της Θεσσαλικής Ταξιαρχίας Ιππικού και ανέπτυξε εξαιρετικά σημαντική πολεμική δράση.

Διακρινόταν για την προσωπική της παλικαριά στις μάχες. Στις 8 Μαρτίου 1949 τραυματίστηκε σε μάχη κοντά στο χωριό Μπεκήδες Φαρσάλων και πιάστηκε αιχμάλωτη από τον Κυβ. στρατό. Την ημέρα αυτή η Ταξιαρχία Ιππικού του ΔΣΕ βρέθηκε περικυκλωμένη στην καρδιά του γυμνού Θεσσαλικού κάμπου απ' όλες τις πλευρές και από πολλές δυνάμεις του αντιπάλου. Διεξήχθη μια ολόημερη, άνιση και πολύ σκληρή αιματηρή μάχη. Η Γενοβέφα, έχοντας το οπλοπολυβόλο στα χέρια της, έπιασε ένα μικρό ανάχωμα και από κει ξαπλωμένη μέσα στις λάσπες

συνέχιζε αδιάκοπα να ρίχνει ριπές ενάντια στα πολυάριθμα μπουλούκια του αντιπάλου, που επετίθεντο. Αμύνεται επίμονα από αυτή τη θέση και παρά την πίεση που δέχεται, δεν σκέφτεται να κάνει πίσω. Αρνείται να παραδοθεί και συνεχίζει να μάχεται μέχρι την τελευταία στιγμή. Σ' αυτή την κατάσταση τραυματίστηκε και όπως ήταν γεμάτη λάσπες στο πρόσωπο και στα ρούχα, πιάστηκε αιχμάλωτη. Οι στρατιώτες την οδήγησαν στο κρατητήριο της πόλης των Φαρσάλων. Το πρωί της επόμενης μέρας, όταν πήγαν να την πάρουν για ανάκριση και την είδαν χωρίς λάσπες, πλυμένη και με τα μαλλιά χτενισμένα σε δυο μακριές κοτσίδες, ξαφνιάστηκαν. «Θεέ μου, τι αγγελούδι είναι αυτό» έλεγαν μεταξύ τους. «Δεν είναι άραγε κρίμα, αυτό το λαμπρό ανθρώπινο στολίδι να σταλεί στο εκτελεστικό απόσπασμα;»

Απ' τα Φάρσαλα μεταφέρθηκε στη Λάρισα και λίγο αργότερα πέρασε από Στρατοδικείο και καταδικάστηκε στην ποινή του θανάτου. Στο δικαστήριο κράτησε συνεπή αγωνιστική στάση, αρνήθηκε την πρόταση του Προέδρου να δηλώσει μεταμέλεια, ώστε να πάρει το Στρατοδικείο κάποια πιο ευνοϊκή γι' αυτήν απόφαση. Ιδιαίτερα θαρραλέα ήταν η στάση της την ημέρα που πήγαν να την πάρουν για εκτέλεση. Με ηρεμία έβγαλε το δαχτυλίδι της, τα σκουλαρίκια της, τον σταυρό απ' τον λαιμό της και τα έδωσε σε μια συγκρατούμενή της λέγοντας: «Πάρτα να με θυμάσαι, να μην τα πάρουν οι εγκληματίες που θα με σκοτώσουν». Βγαίνοντας στο προαύλιο της φυλακής φώναξε δυνατά: «Θάνατος στους προδότες και όσοι ζήσετε αγωνιστείτε σκληρά για τη Λευτεριά, τη Δημοκρατία και την Παγκόσμια Ειρήνη. Ζήτω ο ΔΣΕ.». Τα λόγια αυτά είναι μαρτυρία ενός έφεδρου Ανθ/γού απ' τα Γιάννενα, που ήταν παρών την ημέρα που την πήραν για εκτέλεση.

Θανάσης Σίσκος, Οκτώβρης 2002»

Για την ηρωίδα Γενοβέφα, η Ασπασία Σταμούλη-Τσίπρα έδωσε τη δική της μαρτυρία, που συμπληρώνει την έρευνα του

Θ. Σίσκου:

«Με την Γενοβέφα Γκουτζίνοπούλου υπηρετούσαμε για πολύ καιρό μαζί στην Ταξιαρχία Ιππικού του ΔΣΕ. Αργότερα βρεθήκαμε συγκρατούμενες στις φυλακές της Λάρισας. Η Γενοβέφα είχε άλλες δυό αδελφές, που κι αυτές υπηρετούσαν στο ΔΣΕ. Την Βαγγελιώ, την μεγαλύτερη, που έπεσε στα πεδία των μαχών, και την μικρότερη, τη Δήμητρα, που μετά την λήξη του εμφυλίου πολέμου πέρασε στις Λαϊκές Δημοκρατίες σαν πολιτικός πρόσφυγας. Την τελευταία μέρα πριν πάρουν την Γενοβέφα για εκτέλεση, όλες οι συγκρατούμενες αντάρτισσες μαζευθήκαμε στον ίδιο θάλαμο. Εκεί όλες μαζί την προετοιμάσαμε για το τελευταίο ταξίδι της. Την ντύσαμε με τα καινούρια της ρούχα, με προσοχή της βάλαμε τα στολίδια της, τα σκουλαρίκια, το δαχτυλίδι, το σταυρό στο λαιμό της, την στολίσαμε σαν μια πραγματική νυφούλα. Την βραδιά αυτή ανάψαμε κεριά στο θάλαμο, που έμειναν αναμμένα μέχρι το πρωί. Ξενυχτίσαμε μαζί, δίπλα της. Η Γενοβέφα προσπαθούσε να κρατάει την ψυχραιμία της χωρίς λυγμούς και δάκρυα. Δεν δέχτηκε να την μεταλάβει ο παπάς της φυλακής. Όταν ήρθαν να την πάρουν για εκτέλεση, όλες μας την συνοδέψαμε μέχρι την εξώπορτα της φυλακής.

Εκεί αποχαιρέτησε την καθεμιά μας χωριστά. Ύστερα, εκεί μπροστά στους φρουρούς έβγαλε το δαχτυλίδι απ' το χέρι της, τα σκουλαρίκια και το σταυρό απ' τον λαιμό της και τα έδωσε σε μένα, λέγοντας: «Πάρτα, Ασπασία μου, να με θυμάσαι». Εκείνη τη στιγμή εγώ κατασυσκινημένη δεν κρατήθηκα και δάκρυσα. Όμως βρήκα την τόλμη να την αγκαλιάσω και να την φιλήσω για τελευταία φορά. Ξεκινώντας να βγει απ' την πόρτα, σήκωσε το χέρι της φωνάζοντας δυνατά: «Γειά σας συναγωνίστριες. Ζήτω ο ΔΣΕ».

Αργότερα όλα αυτά τα στολίδια της τα έδωσα στην μικρότερη αδερφή της, την Δήμητρα.»

4) Αναστασία Σφήκα (γυναίκα του Επίλαρχου Περικλή Οικονόμου, (Γαζή)

Όσα και να πούμε θα είναι πολύ λίγα για την τολμηρή αυτή αγωνίστρια, που ξεχώρισε για την προσωπική της παληκαριά. Οι επανειλημμένες διακρίσεις της στο πεδίο της μάχης είναι οι καλύτεροι μάρτυρες και οι καλύτερες συστάσεις που θα μπορούσαν να δοθούν. Οι εξαιρετικές ιππευτικές της ικανότητες την ανέδειξαν σαν την πιο αναγνωρισμένη αμαζόνα της Ταξιαρχίας Ιππικού του ΔΣΕ. Δίκαια είχε αποκτήσει όνομα και είχε αναδειχθεί.

Έτυχε να την γνωρίσω και προσωπικά, όταν υπηρετούσα στα τμήματα του Αρχηγείου Αγράφων το 1947. Ήξερα ότι καταγόταν απ' το Ασημοχώρι της Καρδίτσας, από αριστερή οικογένεια. Δραστήρια Επονίτισσα στην Κατοχή, κατατάχθηκε εθελοντικά στο ΔΣΕ με τον αδελφό της Βασίλη αρκετά νωρίς. Αυτά ήταν και τα στοιχεία που κατείχα για την Αναστασία Σφήκα.

Προχωρώντας για να εμπλουτίσω το βιογραφικό της σημείωσα συνάντησα ένα αξεπέραστο τείχος. Τα μόνα στοιχεία που συνέλεξα ήταν ότι πιάστηκε αιχμάλωτη το 1949 και ύστερα απ' την καταδίκη της σε θάνατο απ' το Στρατοδικείο Λάρισας εκτελέσθηκε. Ποια στάση κράτησε στο Στρατοδικείο είναι άγνωστο.

Σφήκα Αναστασία, από το Ασημοχώρι Καρδίτσας. Μια πολύ δραστήρια ΕΠΟΝίτισσα. Στο ΔΣΕ από τις αρχές του 1947. Γυναίκα του Επίλαρχου Περικλή Οικονόμου. Μια γενναία και πολύ τολμηρή μαχήτρια της Ταξιαρχίας Ιππικού

Μ' αυτά τα στοιχεία ήταν σίγουρο ότι δεν μπορούσε να καταδειχθεί ούτε στο ελάχιστο η μορφή της τολμηρής και λεβέντισσας αγωνίστριας του ΔΣΕ. Γι' αυτό ακολούθησε μια δεκαετής προσπάθεια να φωτισθεί πλήρως η μορφή και η δράση της.

Το 1999 ξαφνικά, σαν να «τσάκισε ο λύκος το πόδι του», όπως λέμε, μια μικρή χαραμάδα φως φώτισε κάπως τα σκοτάδια μου. Ο συγχωριανός μου Τάκης Σαμαράς, πολιτικός πρόσφυγας στην Τσεχοσλοβακία, που ήξερε το ενδιαφέρον και τις αγωνίες μου με πληροφόρησε πως γνώριζε την Πελαγία Παπαθανασίου, συγκρατούμενη τότε της Αναστασίας Σφήκα στις φυλακές Λάρισας, και ότι διαμένει στο χωριό του άνδρα της, το Λιτόχωρο. Με την βοήθεια πάλι του ΟΤΕ βρήκα την διεύθυνσή της και της έστειλα γράμμα. Πήρα την απάντησή της, που την παραθέτω ευθύς αμέσως.

«Αγαπητέ Μήτσο Κατσή. Πήραμε το γράμμα σου που ζητάς πληροφορίες απ' την γυναίκα μου Πελαγία για ό,τι γνωρίζει για την Ασπασία Σφήκα, γυναίκα του Επίλαρχου Περικλή Οικονόμου (Γαζή). Έχω ακούσει και εγώ κατά καιρούς πολύ καλά λόγια γι' αυτό το κορίτσι, που ήταν μια γενναία μαχήτρια της Ταξιαρχίας Ιππικού, που πέρασε απ' το Στρατοδικείο της Λάρισας, καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε, γιατί αρνήθηκε να αποκηρύξει τον άνδρα της. Από δω και πέρα αφήνω την ίδια την γυναίκα μου Πελαγία να σου πει όλα τα καθέκαστα. Μόνο σε παρακαλώ να μου χαιρετίσεις οικογενειακώς τον φίλο και σύντροφο Τάκη Σαμαρά.

Α. Παπαθανασίου. Λιτόχωρο, Ιούνης 2001.»

«Συναγωνιστή Μήτσο Κατσή, πήρα το γράμμα σου κι εγώ η Πελαγία Παπαθανασίου σου απαντώ ό,τι γνωρίζω για την Αναστασία Σφήκα, γι' αυτή την θαυμάσια αντάρτισσα και λεβέντισσα πατριώτισσα του Θεσσαλικού λαού και που ήταν γυναίκα του θρυλικού Επίλαρχου της Ταξιαρχίας Ιππικού, Περικλή Οικονόμου με το ψευδώνυμο Γαζής. Ταυτόχρονα θέλω ιδιαίτερα να σε συγχαρώ για τις συνεχείς και επίμονες

προσπάθειες που καταβάλλεις για την αναζήτηση ονομάτων χαμένων και πεσόντων αγωνιστών του ηρωικού Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας.

Με την Αναστασία Σφήκα γνωρίστηκα το 1949 όταν κάναμε μαζί στις ποινικές φυλακές της Λάρισας και μέναμε σε έναν θάλαμο μαζί με άλλες συγκρατούμενες κοπέλες αντάρτισσες του ΔΣΕ. Ήταν μια περίοδος, που για μας τις κρατούμενες ήταν πολύ δύσκολα τα πράγματα, μια και από μέρα σε μέρα μας περίμενε να βρεθούμε μπροστά στο Στρατοδικείο. Τα Στρατοδικεία λειτουργούσαν εδώ στη Λάρισα σε καθημερινή βάση, και με συνοπτικές διαδικασίες καταδίκασαν τους αιχμάλωτους μαχητές του ΔΣΕ σε βαριές ποινές, σε θάνατο και ισόβια δεσμά. Στη συνέχεια τους έστελναν ομαδικά, μαχητές και μαχήτριες του ΔΣΕ, στα εκτελεστικά αποσπάσματα.

Στις αρχές του Σεπτεμβρίου 1949 ειδοποίησαν την Αναστασία ότι θα περάσει από Στρατοδικείο. Οι δικοί της ενδιαφέρθηκαν και έβαλαν δικηγόρο, ο οποίος ανοικτά τους είπε ότι η Αναστασία δεν πρόκειται να γλυτώσει την θανατική καταδίκη. Αυτό το θλιβερό μαντάτο το έμαθε και η ίδια η Αναστασία. Ύστερα από λίγες μέρες πέρασε από Στρατοδικείο και καταδικάστηκε σε θάνατο. Στο Στρατοδικείο κράτησε μια σταθερή και άψογη στάση αντάξια της μαχήτριας του ΔΣΕ. Όταν ο Πρόεδρος του Στρατοδικείου της πρότεινε να αποκηρύξει τον άνδρα της για να μπορέσει το Στρατοδικείο να πάρει κάποια επιεική απόφαση, αρνήθηκε κατηγορηματικά να το κάνει. Στα μέσα του Σεπτεμβρίου, δεν θυμάμαι ημερομηνία, εδώ στις φυλακές, άρχισε να διαδίδεται ότι από δω και πέρα θα πάψουν να γίνονται εκτελέσεις. Εμείς αυτά τα μαθαίναμε απέξω, από δικό μας κόσμο. Και όπως εμείς οι συγκρατούμενες ήμασταν συγκεντρωμένες στο θάλαμο, εκεί ακούσαμε την Αναστασία να μας λέει χαρακτηριστικά: «Μακάρι να είμαι η τελευταία που θα πάω στο εκτελεστικό απόσπασμα». Κάπου

στα μέσα του Σεπτέμβρη την ειδοποίησαν ότι την άλλη μέρα θα την πάρουν για εκτέλεση. Αυτή η τόσο θλιβερή είδηση προκάλεσε σε όλες τις συγκρατούμενες του θαλάμου μας βαθιά συγκίνηση και αναστάτωση στις ψυχές μας. Αυτοσπιγμής όλες τρέξαμε και μαζευτήκαμε γύρω της, να την ιδούμε, κάτι να της πούμε, να την παρηγορήσουμε, και με αυτό να εκφράσουμε και τον δικό μας ψυχικό πόνο και την συμπόνια μας. Δεν ήταν λίγες οι κοπέλες του θαλάμου μας που αμέσως βούρκωσαν τα μάτια τους και να τρέχουν τα δάκρυα. Ωστόσο, πριν την πλησιάσουν, προσπαθούσαν να σκουπίσουν τα δάκρυά τους με τα μαντίλια. Ήταν ώρες συγκλονιστικές και απαρηγόρητες. Ήταν στιγμές, που πλησίαζε ο ζωντανός χωρισμός με την αγαπημένη συναγωνίστρια. Αυτή τη βραδιά για όλες μας ήταν μια ατέλειωτη αγωνία.

Όλη την νύχτα στο μυαλό μας δεν σταμάτησαν να στριφογυρίζουν διάφορες οδυνηρές σκέψεις, ανησυχίες και υποψίες και μας έκαναν να μην μπορούμε όλη την νύχτα να κλείσουμε μάτι.

Η Αναστασία σηκώθηκε κανονικά το πρωί, ήρεμα και χωρίς καθόλου να βιάζεται, πλύθηκε και ντύθηκε. Όλες μας αυτές τις στιγμές είχαμε καρφωμένα τα μάτια μας σ' αυτή, να παρακολουθούμε τις κινήσεις της, την συμπεριφορά της, να βλέπουμε και να διαπιστώνουμε απίστευτα για μας πράγματα. Αυτό το κορίτσι που γνώριζε πως σε λίγες ώρες θα την πάρουν για εκτέλεση, να αντέχει να στέκεται όρθια στα πόδια της, να συνεχίζει να κρατάει την ψυχραιμία της χωρίς λυγμούς και δάκρυα. Με μια τέτοια ηρεμία μας αποχαιρέτησε την κάθε μία ξεχωριστά, με αγκαλιές και φιλιά. Ακολουθούν οι τελευταίες συγκλονιστικές στιγμές έντονης ψυχικής αναστάτωσης. Σε συνέχεια, όπως ήταν όρθια, έστρεψε για τελευταία φορά το προσπλωμένο βλέμμα της προς εμάς και σηκώνοντας το χέρι φώναξε δυνατά: «Γειά σας συναγωνίστριες».

Αργότερα όταν περνούσε δίπλα απ' τις ανδρικές φυλακές

και είδε τους κρατούμενους να έχουν βγει στα παράθυρα για να την ιδούν, σήκωσε το χέρι φωνάζοντας δυνατά: «Γειά σας, συναγωνιστές.»

Συναγωνιστή Μήτσο Κατσή, με αυτά που μου θύμισες βαθιά με συγκλόνισαν. Με έκαναν να δακρύσω, μου ανέβασαν την συνείδησή μου και το ανθρώπινο συναίσθημα στα ουράνια, με έκαναν να ζηλιστώ, αλλά και να μην αντέχω άλλο πια να γράψω περισσότερα. Εάν κάτι ακόμα χρειάζεσαι τηλεφώνα με στο τηλέφωνο 23520 82775.

Πελαγία Παπαθανασίου. Ιούνης 2002».

5. Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών του ΕΛΑΣ (ΣΕΑΕ)

Για την περιγραφή της ιστορίας της ΣΕΑΕΛΑΣ, αλλά και για να εξακριβωθούν τα ονόματα των 500 και πλέον απόφοιτων Ανθυπολοχαγών της Σχολής του ΕΛΑΣ, χρειάστηκε να διαθέσω όλο το χρονικό διάστημα του έτους 2001.

6. Μάχη στο Τομπρούζι

Για την περιγραφή αυτής της φονικής μάχης και για να εξακριβωθούν τα στοιχεία των 130 και πλέον πεσόντων και αιχμαλώτων αγωνιστών, διέθεσα όλο το χρονικό διάστημα του 2002.

Για να μπορέσω να βρω τις φωτογραφίες του διοικητή και Πολιτικού Επιτρόπου του Τάγματος της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ, χρειάστηκαν επανειλημμένα τηλεφωνήματα και γράμματα, που κράτησαν τέσσερα ολόκληρα χρόνια.

Για να βρω τη φωτογραφία της Αναστασίας Σφήκα χρειάστηκαν πάνω από 7 χρόνια.

Για να βρω τα στοιχεία μιας αγνοούμενης μαχήτριας της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ χρειάστηκαν έντονες, συνεχείς και μακρόχρονες προσπάθειες αναζήτησης, που κράτησαν 52 ολόκληρα χρόνια.

7. Αναζητώντας τα ίχνη μιας αγνοούμενης μαχήτριας του ΔΣΕ.

Όπως προανέφερα πιο πάνω, χρειάστηκαν 52 χρόνια για να αποκαλυφθούν τα στοιχεία μιας αγνοούμενης μαχήτριας της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ, της Βαγγελιώς. Δεν γνωρίζαμε το επίθετό της, όταν στις 26/6/49 τραυματίστηκε σε μάχη κοντά στο χωριό Ελάφι Γρεβενών και την είχαμε αγνοούμενη, σκοτωμένη.

Στην προσπάθειά μου να βρω τα βιογραφικά της στοιχεία βρέθηκα μπροστά σε μια ευχάριστη έκπληξη. Ενώ η Ταξιαρχία μας την είχε καταγράψει στις απώλειες της μάχης στο Ελάφι Γρεβενών, η Βαγγελιώ βρέθηκε να ζει στο χωριό της, στην Σκήτη Κοζάνης...

Περιγραφή της μάχης και πώς... αναστήθηκε η μαχήτρια Βαγγελιώ, που όλοι μας την είχαμε χαμένη, παρατίθεται αμέσως.

8. Ιούνης 1949. Μάχες και ελιγμοί στα βαθιά μετόπισθεν του εχθρού

Η Ταξιαρχία Σαμποτέρ του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ, ύστερα από έναν πετυχημένο μακρινό ελιγμό και μια εξαιρετικά κουραστική και εξαντλητική πορεία, τα καταφέρνει επιτέλους να ξεφύγει από τον εφιάλτη των συνεχών καταδιώξεων και των επανειλημμένων εχθρικών εγκλωβισμών και το πρωί στις 24 Ιούνη 1949 να βγει και να στρατοπεδεύσει στα δάση των χωριών Φειλί και Ελάφι Γρεβενών. Στο γύρω χώρο επικρατεί άκρα ησυχία, γεγονός που επιτέλους δίνει την δυνατότητα στους καταπονημένους μαχητές μας να πάρουν μια πρώτη ανάσα και να ξεκουραστούν, έστω και για λίγο.

25 Ιούνη 1949. Τις απογευματινές ώρες στην έδρα της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ γίνεται συνάντηση με την διοίκηση του Κλιμακίου Γενικού Αρχηγείου Νότιας Ελλάδος (ΚΓΑΝΕ) αποτελούμενη από τον Κώστα Κολιγιάννη, διοικητή, το Ζήση

Ζωγράφο, Πολιτικό Επίτροπο, και τον Αλέκο Παπαγεωργίου, Επιτελάρχη. Πρόκειται για ένα μικρό τμήμα δύναμης περίπου 70 ανδρών, ενώ η φρουρά συνοδείας δεν ξεπερνούσε τα 50 άτομα.

9. Ένα ξαφνικό πολεμικό εγχείρημα των ΛΟΚ

26 Ιούνη. Από χθες το βράδυ μας έγινε γνωστό ότι η Επιμελητεία της Ταξιαρχίας μας κατάφερε να βρει σε ένα αντάρτικο κρησφύγετο-αποθήκη μερικά τσουβάλια καλαμποκίσιο αλεύρι. Συνάμα οι διοικητές των τμημάτων πήραν εντολή να στείλουν μερικές μαχήτριες στη διάθεση της Επιμελητείας, που βρίσκονταν μέσα στο έρημο χωριό Ελάφι, με σκοπό να ζυμώσουν και να ψήσουν ψωμί. Μόλις έφεξε, 5 μαχήτριές μας, η Λελούδου, η Ουρανία, η Βαγγελιώ, η Κυριακή και η Θωμαή πήγαν στο Ελάφι, βρήκαν τα απαραίτητα σκεύη στα εγκαταλειμμένα σπίτια, μάζεψαν ξύλα, άναψαν τους φούρνους και άρχισαν το ζύμωμα και το ψήσιμο. Δούλευαν με μεγάλο ζήλο και όρεξη, μια και καταλάβαιναν τι σήμαινε για τους νηστικούς συμπολεμιστές τους να δοκιμάσουν την πολυπόθητη νοστιμάδα της ζεστής μπομποτάς.

Τη νύχτα στις 25 προς 26 Ιούνη μια εχθρική φάλαγγα αυτοκινήτων γεμάτη στρατό ξεκίνησε από την Καλαμπάκα, φθάνει και σταματάει σε μια αθέατη πλευρά στη δημοσιά, έξω από το Μελίσσι. Ήταν ακόμα νύχτα όταν από αυτή αποβιβάστηκε ένα τμήμα ΛΟΚ, δύναμης Διλοχίας περίπου, και μέσα στη νύχτα πίνουν θέσεις μέσα στο δάσος. Εδώ πρόκειται για έναν ειδικό σχηματισμό τού αντιπάλου που η ανώτατη ηγεσία του Κυβ. στρατού του είχε αναθέσει την συνέχιση της καταδίωξης, τον εγκλωβισμό, την συντριβή και την αιχμαλώτιση του προσωπικού του ΚΓΑΝΕ. Σ' αυτό τον σκοπό απόβλεπε και το σχεδιασθέν νυχτερινό εγχείρημα που ακολούθησε.

Απ' τις παρατηρήσεις του αντιπάλου που ακολούθησαν αμέσως με τον ερχομό της ημέρας, ήταν επόμενο χωρίς

δυσκολία να δουν τους καπνούς που έβγαιναν απ' τους φούρνους αλλά και να εντοπίσουν τις κινήσεις 6-7 ατόμων που βρίσκονταν μέσα στο χωριό. Αυτό τους έκανε στα σίγουρα να πιστέψουν ότι μέσα σ' αυτό το έρημο χωριό στρατοπεδεύει η διοίκηση του ΚΓΑΝΕ. Δηλαδή ο κύριος στόχος τους! Προφανώς κάποιοι προβληματισμοί και επιφυλάξεις που προέκυψαν τους έκανε να καθυστερήσουν την επίθεση για τις απογευματινές ώρες. Έχοντας σαν κύριο το σκεπτικό, ότι σε περίπτωση που τα πράγματα δεν εξελιχθούν έτσι όπως αυτοί επιθυμούσαν, να μην έχουν οι αντάρτες μεγάλα περιθώρια ημέρας στη διάθεσή τους για να κινητοποιήσουν σημαντικές δυνάμεις προς καταδίωξή τους. Και πράγματι. Είχαν απομείνει 2-3 ώρες μέχρι να βασιλέψει ο ήλιος και να σκοτεινιάσει. Κι ενώ γύρω μας επικρατούσε άκρα ησυχία, ξαφνικά φθάνει στ' αυτιά μας από μακριά μια δυνατή βοή αεροπλάνων. Ούτε καν προλάβαμε ν' αντιληφθούμε περί τίνος πρόκειται και δύο αεροπλάνα που κατέφθασαν, κάνουν αμέσως βουτιές, ρίχνουν ρουκέτες, μυδραλιοβολούν ασταμάτητα μέσα στο έρημο Ελάφι και στα υψώματα γύρω από αυτό. Κατά τη διάρκεια αυτής της επιδρομής οι άνδρες των ΛΟΚ, εκμεταλλευόμενοι την κάλυψη που τους πρόσφερε το δάσος, προχωρούν και φθάνουν απαρατήρητοι στην παρυφή του χωριού και μόλις άρχισαν τα αεροπλάνα να αποχωρούν, ανοίγουν ταυτόχρονα, μαζικά, αιφνιδιαστικά πυρά με όλα τα όπλα και σε συνέχεια περνούν σε μια κεραυνοβόλα ορμητική επίθεση. Στη συνέχεια μπαίνουν μέσα στο χωριό από διάφορες πλευρές, χωρίς να συναντήσουν την παραμικρή αντίσταση. Οι 2 επιμελητές και οι 5 μαχήτριες που βρίσκονταν αυτή τη στιγμή μέσα στο χωριό ασχολούνταν με επιμελητειακές δουλειές. Να τώρα πώς περιγράφει αυτές τις εφιαλτικές στιγμές η μαχήτριά μας Ουρανία Σλίμη: Αυτή την στιγμή εγώ με την Βαγγελιώ πήγαμε στη βρύση του χωριού να πάρουμε νερό. Και ενώ εγώ κρατούσα το γκιούμι να γεμίσει, η Βαγγελιώ, ξένοιαστα, προσπαθούσε να διαλέξει τα ώριμα κορόμπλα απ' τα κλωνάρια ενός δέντρου που ήταν δίπλα από

την βρύση. Σε μια τέτοια κατάσταση μας βρήκαν δυο αεροπλάνα που μόλις κατέφθασαν. Πήραν στροφή και άρχισαν να μυδραλιοβολούν, να ρίχνουν ρουκέτες μέσα στο έρημο χωριό Ελάφι. Ήταν απρόσμενο και αιφνιδιαστικό αυτό το μεγάλο κακό που μας βρήκε. Πέφτουμε αμέσως στη γη όπου βρεθήκαμε για να προφυλαχθούμε. Δεν προκάναμε να καταλάβουμε τι συμβαίνει γύρω μας κι ακούμε να εκδηλώνονται μαζικά αιφνιδιαστικά, από κοντινή απόσταση, ριπές από αυτόματα και πολυβόλα που κυριολεκτικά μας κατατρώμαζαν. Ακριβώς σε μια τέτοια τρομερή κατάσταση, δέχομαι ταυτόχρονα δυο τραύματα, ένα στο πόδι και ένα στο χέρι από σφαίρες. Τα αισθάνθηκα. Έπεσα αμέσως στη γη με την ελπίδα να αποφύγω μεγαλύτερο κακό. Την ίδια τύχη είχε και η Βαγγελιώ που βρίσκονταν δίπλα μου. Την άκουσα να λέει τραυματίστηκα. Σε λίγο είδαμε να περνούν δίπλα μας, φορτσάτοι, ένα ολόκληρο μπουλούκι επιτεθέντων, κι αφού μας είδαν ότι και οι δυο μας είμασταν πλημμυρισμένες στο αίμα, νόμισαν ότι ξεμπέρδεψαν μαζί μας και βιαστικά τράβηξαν προς τον φούρνο.

10. Ένα αποτρόπαιο φρικιαστικό έγκλημα. Τρεις νεαρές μαχήτριές μας πιάνονται αιχμάλωτες και σφάζονται εν ψυχρώ με μαχαίρια.

Οι ΛΟΚατζήδες μπαίνουν στο έρημο εγκαταλειμμένο χωριό από διάφορες κατευθύνσεις. Εισορμούν μέσα στα εγκαταλειμμένα σπίτια, φέρνουν τα πάνω-κάτω. Ψάχνουν, βιάζονται να βρουν και να πιάσουν την διοίκηση και τους επιτελικούς αξιωματικούς του ΚΓΑΝΕ, που θεωρούσαν στα σίγουρα ότι βρίσκονταν μέσα σ' αυτό το χωριό. Ιδιαίτερη προσοχή δίνουν στο φούρνο από όπου έβγαινε ο καπνός. Μόλις αντίκρισαν τις τρεις νεαρές και άοπλες μαχήτριές μας ρίχτηκαν με λύσσα καταπάνω τους σαν αρπαχτικά θηριά. Τις πιάνουν στα χέρια, τις ακινητοποιούν. Ακολουθούν φοβέρες, απειλές. Ζητούν να τους πουν πού είναι η διοίκηση και το επιτελείο των ανταρτών. Δεν

ήταν τώρα μονάχα το γεγονός ότι οι μαχήτριες βρέθηκαν σε μια τόσο τρομερή ψυχολογική κατάσταση, να είναι δηλαδή αιχμάλωτες στα χέρια του αντιπάλου. Ήταν ακόμα και το γεγονός ότι καμιά από αυτές δεν γνώριζε απολύτως τίποτα για την ύπαρξη σ' αυτό το χώρο του ΚΓΑΝΕ. Μα και ούτε καν καταλάβαιναν τι ήταν αυτό που τους ζητούσαν. Η άρνηση των μαχητριών να μαρτυρήσουν πράγματα και γεγονότα που δεν γνώριζαν, τους εξοργίζει, τους εξαγριώνει ακόμα περισσότερο. Τις χτυπούν, τις σπρώχνουν, τις απειλούν ότι εάν δεν μαρτυρήσουν θα πεθάνουν. Οι διάφοροι τρόποι βασανισμών συνοδεύονται με κυδαίες βρισιές, προσβλητικούς και ακατονόμαστους χαρακτηρισμούς. Τις αποκαλούν Βουλγάρες, πουτάνες κ.λπ.

Αφού είδαν ότι όλα αυτά τα τόσο εκβιαστικά μέτρα δεν έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα αποφάσισαν να τις πάρουν μαζί τους αιχμάλωτες στην Κολαμπάκα.

Για την απάνθρωπη συμπεριφορά, την άγρια και βάρβαρη στάση των ΛΟΚ απέναντι στις νεαρές άοπλες κι ανυπεράσπιστες μαχήτριες μας πληροφορούν οι μαρτυρίες της μαχήτριάς μας Ουρανίας Σλήμη. Σήμερα διαμένει στη Θεσσαλονίκη.

Μετά τον τραυματισμό μου έμεινα για λίγο ξαπλωμένη κι ακίνητη στο έδαφος που είχα βρεθεί. Μόλις συνήλθα κάπως, έριξα μια ματιά γύρω μου και διαπίστωσα ότι οι επιδρομείς απομακρύνθηκαν. Όλοι τους βιαστικά και τρέχοντας προς την κατεύθυνση του φούρνου που έβγαине καπνός. Θεώρησα σκόπιμο να αποτραβηχτώ από αυτή την λάκκα και κάπου να καλυφτώ προσωρινά. Έκανα κουράγιο και μετακινήθηκα λίγο πιο πέρα και μπαίνω μέσα σε ένα μισοκαταστραμμένο υπόστεγο. Κρύβομαι σ' αυτό, για να μπορέσω ν' αποφύγω την αιχμαλωτίσή μου.

Ακούω από κει να ξεσπάει μια απότομη και δυνατή ασυνήθιστη ανθρώπινη αναταραχή. Να βγαίνουν έντονες απελπιστικές κραυγές. Γυναίκες να φωνάζουν και να σκούζουν δυνατά. Να αντηχούν απαράδεκτες και κυδαίες φοβερές

προσβλητικές βρισιές από άνδρες. Κατάλαβα ότι κάτι δεν πάει καλά με τις μαχήτριές μας που δούλευαν στο φούρνο. Παρά τον πόνο μου έκανα μια προσπάθεια, βρήκα κάποια δύναμη και με προφύλαξη σήκωσα και έβγαλα το κεφάλι μου πιο πάνω από τον κρύφτη. Ήταν ακριβώς τη στιγμή που οι ΛΟΚατζήδες περνούσαν δίπλα μου συνοδεύοντας τις τρεις μαχήτριές μας. Τις γνώρισα. Ήταν η Λελούδου, η Θωμαή και η Κυριακή. Δεν είδα όμως ανάμεσά τους την Βαγγελιώ. Αυτό μου έδωσε να καταλάβω ότι η Βαγγελιώ δεν ήταν πια στη ζωή. Είδα πως την κάθε μια απ' τις μαχήτριές μας τις κρατούσαν απ' τις μασχάλες δύο ΛΟΚατζήδες, τα πρόσωπά τους παραμορφωμένα, να είναι γεμάτα αίματα. Έγιναν αγνώριστες. Είδα να τις τραβούν, να τις σπρώχνουν, κυριολεκτικά να τις σβαρνούν με το ζόρι με σκοπό να τις πάρουν μαζί τους. Να τις χτυπούν. Αυτές διαμαρτύρονταν, αντιδρούσαν, αρνούνταν να τους ακολουθήσουν φωνάζοντας: Δεν πάμε πουθενά. Αυτό το τόσο συγκλονιστικό θέαμα που έβλεπα μου ράγισε την καρδιά. Με έκανε να μην έχω άλλη δύναμη να συνεχίζω να κοιτάζω. Δάκρυσα. Έκλαψα. Συγκινήθηκα τόσο πολύ, που δεν άντεξα άλλο και άθελά μου ζαλίστηκα. Βρέθηκα σε ένα είδος αφασίας με αποτέλεσμα να πέσω άτσαλα στο δάπεδο. Εκεί και έμεινα μέχρι το βράδυ που ήρθε ο διμοιρίτης μου Ηρ. Τσεκούρας με μια ομάδα αντάρτες και με πήραν.

Κατ' αυτόν τον τρόπο οι επιτιθέμενοι κατέλαβαν το στόχο κι έγιναν κυρίαρχοι μέσα στο έρημο και εγκαταλειμμένο χωριό Ελάφι. Οι ώρες όμως περνούσαν κι αυτοί βιάζονται να φύγουν όσο το δυνατό γρηγορότερα απ' τις κακοτοπιές των Χασίων πριν τους πάρει το σκοτάδι. Βγαίνοντας λίγο πιο πέρα έξω από το χωριό, σε ένα μικρό δασωμένο μονοπατάκι οι ΛΟΚατζήδες μαζί με τα ξεφτέρια των ΜΑΥδων που τους συνόδευαν, έδειξαν ακόμα μια φορά το πραγματικό εγκληματικό πρόσωπο του

φασισμού.

Αποφεύγουν να χρησιμοποιήσουν σφαίρες για να τις σκοτώσουν. Προτιμούν να τις στείλουν στον άλλο κόσμο σφάζοντάς τις εν ψυχρώ με τα μαχαίρια επιτόπου.

Αυτή η τόσο απρόσμενη και μαζική εκδήλωση των εχθρικών πυρών και μάλιστα σε ένα τόσο ασυνήθιστο χρόνο, που συντελέστηκε τις τελευταίες ώρες της ημέρας, μας ξάφνιασε. Το οπτικό πεδίο από το μέρος που είχε διάταξη ο λόχος μας δεν μας επέτρεπε με ακρίβεια να εντοπίσουμε το σημείο αυτής της σύγκρουσης και απλώς υποθέταμε ότι αυτή έλαβε χώρα κάπου κοντά στο Ελάφι. Ενώ η απόσταση που μας χώριζε ήταν 3-4 χιλιόμετρα.

Ο λόχος μας πήρε εντολή επειγόντως να πάει για επίθεση. Η κίνησή μας προς τα μπρος γίνεται με τους πιο γοργούς ρυθμούς, σχεδόν τρέχοντας. Νιώσαμε την ανάγκη να φθάσουμε όσο το δυνατό γρηγορότερα στο στόχο. Παρόμοια αποστολή πήραν απ' τον Βρατσάνο και οι λόχοι του Κ. Βαρβαρούση και του Σ. Καραμεσσίνη, που αυτή την φορά βρίσκονταν πολύ πιο κοντά προς το μέρος της σύγκρουσης.

Η απόσταση που μας χώριζε από το μέρος της σύγκρουσης ήταν τέτοια, που δεν μας επέτρεψε να τους προλάβουμε, να τους πλησιάσουμε και να τους χτυπήσουμε αποτελεσματικά. Οι ΛΟΚατζήδες, μόλις αντιλήφθηκαν τις δικές μας ορμητικές επιθετικές προθέσεις, άρχισαν εσπευσμένα να υποχωρούν. Δεν σκέπτονται να προτάξουν κάποια αντίσταση, γιατί τα πρώτα δικά μας πυρά που άρχισαν να δέχονται, λόγω της απόστασης δεν αποτελούσαν γι' αυτούς σοβαρή απειλή. Συμπύσσονται λοιπόν βιαστικά. Φθάνουν στο σημείο της δημοσίας που τους περίμεναν τα αυτοκίνητα, επιβαίνουν σ' αυτά και φεύγουν προς Καλαμπάκα.

Τις βραδινές ώρες οι μαχητές της ομάδας του Δ. Κύρκου πήγαν στο μέρος της σφαγής των κοριτσιών. Το θέαμα που

αντίκρουσαν ήταν ανατριχιαστικό. Τα πτώματα των τριών μαχητριών, της Λελούδας, της Κυριακής και της Θωμάς ήταν πλημμυρισμένα στο αίμα. Τους είχαν κόψει τα μαλλιά. Τα πρόσωπά τους ήταν παραμορφωμένα, που δυσκολεύτηκαν να τις ξεχωρίσουν. Αυτό το βάρβαρο και αιματηρό όργιο του λεγόμενου εθνικού στρατού τούς συγκλόνισε βαθιά. Τους προκάλεσε απέραντη θλίψη, πόνο, οργή, αγανάκτηση και μίσος για τις θηριωδίες του φασισμού. Ωστόσο βρήκαν τη δύναμη και το κουράγιο να τις θάψουν. Ο στερνός αποχαιρετισμός των μαχητών της ομάδας συνοδεύτηκε από μια ριπή αυτόματου που ρίχτηκε στον αέρα εδώ στα μακρινά δάση των Χασίων και αντήχησε μέσα στη σιγαλιά της νύχτας.

Επειδή δεν βρήκαν κάποιο σημάδι ζωής της μαχήτριας Βαγγελιώς, θεωρήθηκε ότι κι αυτή κάπου την σκότωσαν.

11. Οι προσπάθειες για την εξακρίβωση των στοιχείων συνεχίζεται.

Μονάχα των δυο απ' τις πέντες μαχήτριες που είχαμε απώλειες σ' αυτή την σύγκρουση ήταν γνωστά τα βιογραφικά τους στοιχεία. Της Λελούδου Σάββα απ' την Μοσχοκαρυά Φθιώτιδας και της Ουρανίας Σλίμη από την Θεσσαλονίκη. Και οι δυο ανήκαν στον λόχο μου. Οι άλλες τρεις που ανήκαν σε άλλα τμήματα της Ταξιαρχίας, το μοναδικό που γνωρίζαμε ήσαν τα μικρά τους ονόματα. Από τότες ακόμα είχα στο νου μου και έτρεφα την ελπίδα, ότι θα μου δινόταν μια μέρα η δυνατότητα να ασχοληθώ με την εξακρίβωση των στοιχείων και αυτών των συναγωνιστριών μας.

Όταν αργότερα βρέθηκα στην Τασκένδη σαν πολιτικός πρόσφυγας, δεν ξέχασα αυτή την υποχρέωση. Απ' τον Δημήτρη Νταμπίκη, επιτελή της Διλοχίας Σαρμποτέρ, πήρα τις παρακάτω πληροφορίες: Η μαχήτρια Κυριακή καταγόταν από το Καρπερό

Γρεβενών με το επώνυμο Μαυρίδη. Για την Βαγγελιώ μου είπε ότι θα πρέπει να καταγόταν από την Σκίτη ή από την Ποντοκώμη Κοζάνης. Για την Θωμά το μόνο που ήξερε ήταν ότι ήταν Σλαβομακεδόνα και καταγόταν από κάποιο χωριό της Καστοριάς. Αυτές οι πληροφορίες καταγράφηκαν με την ελπίδα, όταν κάποτε γυρίσω στην Ελλάδα, να συνεχιστεί η έρευνα.

Μετά τον επαναπατρισμό μου την άνοιξη του 1988, ταξίδεψα στην Κοζάνη και πέρασα ειδικά από τα γραφεία των αντιστασιακών και των πολιτικών προσφύγων μια και εκεί στήριζα τις περισσότερες ελπίδες ότι θα εύρισκα μια άκρη. Δυστυχώς, δεν γνώριζαν τίποτε! Τότε θυμήθηκα τον συμπολεμιστή μου Γιάννη Φελεκίδη, υπολοχαγό της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ ο οποίος καταγόταν από το χωριό Ποντοκώμη. Αυτός με διαβεβαίωσε ότι στο χωριό Ποντοκώμη δεν υπήρχε μαχήτρια του ΔΣΕ με το όνομα Βαγγελιώ.

Ύστερα, το μόνο που απόμεινε ήταν να πάρουμε ξανά επαφή με ανθρώπους απ' το χωριό Σκίτη. Λόγω όμως των περιπετειών της υγείας μου αυτή η προσπάθεια έγινε δυνατό να πραγματοποιηθεί στις 21 Ιούνη 2000, δηλαδή ύστερα από 13 ολόκληρα χρόνια. Την ημέρα αυτή πήγα στην Κοζάνη. Πέρασα απ' τα γραφεία της ΠΕΑΕΑ και συναντήθηκα με τον σύντροφο Κώστα Τσαουσίδη, πρόεδρο της οργάνωσης, ο οποίος πράγματι έδειξε ενδιαφέρον να με βοηθήσει. Ταυτόχρονα με διαβεβαίωσε, ότι στα γραφεία της ΠΕΑΕΑ και των πολιτικών προσφύγων δεν συγκεντρώνονται και δεν φυλάσσονται στοιχεία που αφορούν τα θέματα του εμφύλιου πολέμου. Μου είπε μια πραγματική αλήθεια. Του πρότεινα να με βοηθήσει να πάρω επαφή με κάποιο αντιστασιακό συναγωνιστή απ' τη Σκίτη, που θα μπορούσε να βοηθήσει σ' αυτή την προσπάθεια. Μου υπέδειξε το όνομα και το τηλέφωνο του αντιστασιακού Κώστα Γαβριλίδη, που τον θεώρησε τον πιο

κατάλληλο σύντροφο να με ενημερώσει για τα πάντα.

12. Την είχαμε για σκοτωμένη και τη βρήκαμε ζωντανή

Τις απογευματινές ώρες απ' το σπίτι της ανιψιάς μου Αγνής τον πήρα στο τηλέφωνο κι αφού συστηθήκαμε περάσαμε στην ουσία. Ο διάλογος που ακολούθησε τα λέει όλα:

- Υπήρχε στο χωριό Σκήτη αντάρτισσα του ΔΣΕ με το όνομα Βαγγελιώ;

- Ναι, υπήρχε.

- Μπορείτε να μας πείτε το επίθετό της;

- Βαγγελιώ Καρολίδου.

- Πώς μπορώ να έχω ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα αυτής της αγωνίστριας;

- Για ποιό λόγο το θέλετε;

- Θέλω να το καταχωρήσω σε ένα βιβλίο που ετοιμάζω για έκδοση.

- Να την ρωτήσω και εάν συμφωνεί να σου το στείλουμε.

- Ποιόν να ρωτήσετε;

- Την ίδια τη Βαγγελιώ.

- Αυτή τη Βαγγελιώ, που εγώ ενδιαφέρομαι σήμερα, δεν υπάρχει στη ζωή.

- Εμείς στο χωριό μας άλλη αντάρτισσα του ΔΣΕ με το όνομα Βαγγελιώ δεν έχουμε. Είχε τραυματισθεί, πιάστηκε αιχμάλωτη απ' το στρατό.

- Μήπως ξέρετε σε ποιά τμήματα υπηρετούσε;

- Ναι. Στην Ταξιαρχία Σαμποτέρ του Βρατσάνου.

- Σε ποιά μάχη τραυματίστηκε και πότε;

- Κοντά στο χωριό Ελάφι Γρεβενών.

- Τώρα πού βρίσκεται;

- Εδώ, στο χωριό Σκήτη.

- Έχει τηλέφωνο;

- Γράψτο.

Έτσι μια προσωπική συνάντηση με την ίδια ήταν επιβεβλη-

μένη...

Πλησίαζε να βραδιάσει όταν την πήρα στο τηλέφωνο απ' την Κοζάνη και μετά τις απαραίτητες πρώτες κουβέντες, όπως συνήθως γίνεται, μπήκα στο θέμα μου:

- Λέγομαι Μήτσος Κατσής. Πρώην λοχαγός της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ του ΔΣΕ. Θέλω να σας ρωτήσω κάτι.

- Σας ακούω.

- Από πληροφορίες που έχω σας φέρνουν για σκοτωμένη σε μάχη. Τι έχετε να πείτε πάνω σ' αυτό;

- Δεν είστε ο μόνος που με έχεις σαν σκοτωμένη. Το έχω ακούσει αυτό και από πολλούς άλλους. Όμως, όπως βλέπετε, είμαι ζωντανή κι αυτό τα λέει όλα.

- Πέστε μου, σε ποιο τμήμα του ΔΣΕ υπηρετούσατε το 1949;

- Στην Ταξιαρχία Σαμποτέρ του Βρατσάνου.

- Εκτός απ' τον Βρατσάνο, θυμάστε μήπως κανέναν ταγματάρχη, λοχαγό κ.λπ.;

- Δεν θυμάμαι κανέναν.

- Ποιός ήταν ο Επιτελάρχης της Ταξιαρχίας;

- Δεν θυμάμαι...

- Σε ποιο Τάγμα, Λόχο, υπηρετούσατε;

- Στην ομάδα Διοίκησης της Ταξιαρχίας, σαν ασυρματίστρια.

- Απ' ό,τι θυμάμαι, στην ομάδα αυτή υπηρετούσαν και οι ασυρματιστές Χρήστος Σέϊτος και Τάσος Βουλογιώργος. Θα πρέπει να τους θυμάστε.

- Όχι. Δεν τους θυμάμαι...

- Τον κρυπτογράφο Πέτρο Σαμπάκα, που κι αυτός ανήκε στην ίδια ομάδα, τον θυμάστε;

- Όχι...

- Τις άλλες δυό αντάρτισσες της ομάδας Διοίκησης της Ταξιαρχίας, την Αλεξάνδρα Κωνσταντινίδη και την Θεοδοσία Γεωργέλλου, θα πρέπει να τις θυμάστε!

- Όχι, δεν τις θυμάμαι...

- Όπως μας τα λες, λοιπόν, κι όπως δείχνουν τα πράγματα, φαίνεται ότι δεν ήσουν αντάρτισσα...

- Εσύ μπορεί να μην ήσουν αντάρτης! Εγώ ήμουν αντάρτισσα και μάλιστα τραυματίστηκα σε μάχη!

- Μπορώ να έρθω να σε δω να τα πούμε από κοντά;

- Να έρθεις όποτε θέλεις. Μετά χαράς.

- Σε τριάντα λεπτά θα είμαι εκεί.

- Περιμένω...

Αν και άρχισε να σουρουπώνει, ο γαμπρός μας Παναγιώτης Κρομλίδης προσφέρθηκε να με πάει με το αυτοκίνητό του. Έτσι, μαζί με την γυναίκα μου Ζωή και την ανιψιά μου Αγγή φθάσαμε στο χωριό Σκήτη νύχτα. Φάνηκε ότι μας περίμεναν. Ανάμεσα σ' αυτούς που είχαν συγκεντρωθεί ήταν οι κόρες, τα εγγόνια της και αρκετοί γείτονες. Στην αυλή του σπιτιού πραγματοποιήθηκε αυτή η πολυπόθητη και συγκινητική συνάντηση δύο πρώην συμπολεμιστών του ΔΣΕ ύστερα από 52 χρόνια. Με μεγάλη και αμοιβαία χαρά σφίξαμε τα χέρια κι αγκαλιαστήκαμε. Ήταν φυσικό, όπως φάνηκε από τα πρώτα βλέμματα που αλλάξαμε, να μην βλέπω μπροστά μου εκείνη τη νεαρή και δραστήρια μαχήτριά μας, την όμορφη Βαγγελιώ, όπως την αποκαλούσαν οι μαχητές της Ταξιαρχίας μας. Ο μισός αιώνας και πλέον που πέρασε από πάνω της από το 1949 έβαλε την σφραγίδα του σε πολλές δείκτες της ανθρώπινης ζωής. Η μαγκούρα της δεν είχε μονάχα σχέση με τα τόσα χρόνια που πέρασαν, ήταν ακόμα και αποτέλεσμα του τραυματισμού της. Παρουσία όλων των παρευρισκομένων που είχαν μαζευτεί να μας ακούσουν. Έτσι άρχισε μια φιλική και εγκάρδια συζήτηση. Στην πορεία αποδείχτηκε, ότι η μαχήτριά μας δεν είχε ξεχάσει τα πάντα, όπως αρχικά φάνηκε. Μας είπε μια σειρά υπαρκτά δεδομένα και περιστατικά αρκετά γνωστά... Θυμόταν το χρόνο κατάταξής της στο ΔΣΕ και το τμήμα που πρωτοεντάχθηκε. Ότι τέλειωσε την Σχολή ασυρματιστών στο χωριό Καλλιθέα της

Πρέσπας και από κει, με Φύλλο Πορείας, τον Απρίλη του 1949, την στείλανε στην Ταξιαρχία Σαμποτέρ, που τότε στρατοπέδευε στην Οξυά Πρέσπας. Θυμόταν το όνομα του συνδέσμου του Βρατοάνου. Ήταν ένας νεαρός Σλαβομακεδόνας που τον έλεγαν Γιάννη. Καθώς ξετυλιγόταν το κουβάρι των αναμνήσε-
ων της αναφέρθηκε σε μια σειρά σημαντικά πολεμικά περιστατικά κατά την τρίμηνη παραμονή της Ταξιαρχίας στα μετόπισθεν του εκθρού. Και βέβαια θυμήθηκε εκείνες τις δραματικές και εφιαλτικές στιγμές, που πέρασαν τα τμήματα της Ταξιαρχίας κατά την διάρκεια των επανειλημμένων ασφυκτικών εκθρικών εγκλωβισμών του Σινιάτσικου, του Μπούρινο, του Νιρούζι, στα Χάσια κ.λπ.

Σε συνέχεια μας είπε ακόμα λίγα πράγματα για το πώς πιάστηκε τραυματισμένη στη μάχη και πώς ο στρατός την πήρε μαζί τους στην Καλαμπάκα. Ότι πέρασε Στρατοδικείο το 1950 και δικάστηκε σε ισόβια. Έκανε έφεση και απολύθηκε το 1951.

Ήταν φυσικό, ύστερα από όλα αυτά τα συγκεκριμένα δεδομένα να μην υπάρχει περιθώριο αμφισβήτησης της ιδιότητας και της αγωνιστικής πολεμικής δράσης της Βαγγελιώς Καρολίδου. Έτσι αυθόρμητα, εκεί μπροστά σε όλους τους παρευρισκόμενους, αφού σπκώθηκα όρθιος και της έσφιξα το χέρι, είπα:

- Συναγωνίστρια Βαγγελιώ, αυτή τη στιγμή έχω μπροστά μου την μαχήτρια της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ, την γνωστή όμορφη Βαγγελιώ, όπως την αποκαλούσαν οι μαχητές της Ταξιαρχίας μας.

Ακολούθησαν παρατεταμένα χειροκροτήματα απ' τους παρευρισκόμενους.

Η ευτυχής κατάληξη των ερευνών μου για την Βαγγελιώ και η προσπάθεια που κατέβαλα μέχρι να φθάσω εκεί, θα τα θυμάμαι με συγκίνηση και αγαλλίαση σε όλη μου τη ζωή.

Μια απίστευτη, συγκλονιστική και βαθιά συναισθηματική αντάμωση δυο συμπολεμιστών ύστερα από 53 ολόκληρα χρόνια. Από αριστερά: Καρολίδου Βαγγελιώ, μαχήτρια της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ, απ' τη Σκίτη Κοζάνης. Κατσής Μήτσος, Λοχαγός της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ, Σκίτη Κοζάνης, 21 Ιούλη 2000.

13. Βαδίζοντας στα ίχνη μιας άγνωστης ομαδικής φωτογραφίας νεαρών μαχητριών του ΔΣΕ

Όπως βλέπουμε, η ομαδική φωτογραφία που έχουμε μπροστά μας είναι ένα στιγμιότυπο στρατιωτικής παρέλασης νεαρών μαχητριών του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας με απόλυτη οργανωτική και στρατιωτική μορφή, την ομοιόμορφη ενδυμασία και την εξάρτυσή τους. Η εμφάνισή τους είναι πολύ πετυχημένη και δικαιολογημένα προκαλεί αίσθηση και την εντύπωση του αναγνώστη. Πρόκειται για νέα κορίτσια, που ήταν στο άνθος της ηλικίας τους, που είχαν την τύχη να φορέσουν τη στολή της αντάρτισσας, της μαχήτριας του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας, και να πολεμήσουν από τις γραμμές του για τα πιο δίκαια ανθρώπινα ιδανικά της Λευτεριάς, της Δημοκρατίας και του επιστημονικού σοσιαλισμού. Έτσι εξηγείται το γεγονός, γιατί η συγκεκριμένη φωτογραφία συναντάται συχνά στις σελίδες βιβλίων και άλλων εντύπων, που ασχολήθηκαν και ασχολούνται με την ιστορία του ΔΣΕ.

Νεαρές μαχήτριες του Λόχου Δημοκρατικής Νεολαίας
Γυναικών του ΔΣΕ σε παρέλαση.

Αλλά πώς να βρει άκρη κανείς μόνο με μια φωτογραφία; Την κοιτάξεις συγκινημένος, αισθάνεσαι υπερήφανος για τις εικονιζόμενες αντάρτισσες, που είναι στο άνθος της νιότης τους και παλεύουν με το όπλο στο χέρι. Ένα καυτό δάκρυ κυλάει στο πρόσωπό σου...

Λεζάντα δεν υπάρχει, ούτε και το παραμικρό στοιχείο - μια ημερομηνία, ένα όνομα, κάτι, τέλος πάντων... Ούτε αναφορά στην ονομασία του αντάρτικου τμήματος υπάρχει, ούτε τα ονόματα των μαχητριών, ούτε πότε βγήκε αυτή η φωτογραφία, ούτε πού βγήκε.

Δεν απογοιτεύτηκα όμως. Οι προσπάθειές μου ήταν μακρόχρονες, επίμονες και συνεχείς, για να μπορέσω, κάποια στιγμή, να αναγνώσω αυτή τη φωτογραφία. Οι κόποι μου ανταμείφθηκαν. Οι πληροφορίες μου είναι εξακριβωμένες και διασταυρωμένες. 1) Το εικονιζόμενο τμήμα του ΔΣΕ ανήκε στο Λόχο Δημοκρατικής Νεολαίας Γυναικών της 670 Μονάδας. 2) Η πλειοψηφία των νεαρών μαχητριών αυτού του Λόχου προερχόταν από τα χωριά των περιφερειών Σοφάδων και Δομοκού. 3) Η φωτογραφία βγήκε τον Μάρτιο του 1948 στο ελεύθερο Βατοχώρι του Νομού Καστοριάς. 4) Οι τέσσερις αντάρτισσες, που είναι στην κεφαλή της παρέλασης, είναι συμπατριώτισσές μας: οι δύο ανήκουν στον Δήμο Ταμασιών Καρδίτσας και οι άλλες δύο στον Δήμο Ξυνιάδας του Νομού Φθιώτιδας. Τα ονόματά τους: (από δεξιά) 1) Αγλαΐα Παντίδου - Κωστούδη, από την Ομβριακή Δομοκού. 2) Βάγια Σοφού - Χασιώτη, από τον Άγιο Βησσάριο Σοφάδων. 3) Ρήνα Χαλθαντζή - Γκόγκου, από το Λεοντάρι Σοφάδων. 4) Αθανασία Αλεξανδρή, από την Ομβριακή Δομοκού.

14. Σύντομες πληροφορίες για τον Λόχο Δημοκρατικής Νεολαίας Γυναικών

Θεωρούμε χρήσιμο να πούμε λίγα λόγια γι' αυτόν. Ο γυναικείος αυτός ανταρτικός σχηματισμός συγκροτήθηκε τον Οκτώβριο του 1947 στο χωριό Ρεντίνα Αγράφων. Η δύναμή

του, στο σύνολό του, αποτελούνταν από νεαρές κοπέλες ηλικίας 17 μέχρι 22 χρονών και προέρχονταν από τα χωριά των Νομών Καρδίτσας και Φθιώτιδας. Αποφασίστηκε να ονομάζεται Λόχος Δημοκρατικής Νεολαίας Γυναικών. Η πρώτη του Διοίκηση ήταν: Μενέλαος Μούστος («Δάφνης», από το Τιτάι Καρδίτσας). Πολιτικός Επίτροπος η Βάσω Κουτσίνα, απ' το Παλιούρι Καρδίτσας. Και οι δυο ήταν απόφοιτοι Ανθυπολοχαγοί της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών του ΕΛΑΣ. Όταν εντάχθηκαν στο Λόχο Δημοκρατικής Νεολαίας Γυναικών όλες ήταν παντελώς ανεκπαίδευτες για πόλεμο. Απλές χωριατοπούλες, ήξεραν μόνον τα έργα της ειρηνικής ζωής. Δουλειές στο σπίτι, δουλειά στο χωράφι μέρα και νύχτα.

Ήταν Νοέμβρης του 1947. Το χιόνι έπεφτε πυκνό και πολύ γρήγορα σκέπασε για τα καλά τις πλαγιές των Αγράφων. Ο Λόχος Δημοκρατικής Νεολαίας Γυναικών πήρε εντολή να ακολουθήσει το Τάγμα του Κώστα Παλαιολόγου με προορισμό τη Βόρεια Πίνδο - Γράμμο.

Το δρομολόγιο, που ακολούθησε η φάλαγγα περνούσε στη γραμμή Φουρνά - Κεράσοβο - Αυλάκι - Γέφυρα Κουράκου - Τετράκωμα - Τζούρτσια - Περιστέρι - Κατάρρα - Βοβούσα - Σαμαρίνα - Πευκόφυτο - Λειβαδοτόπι - Πολυάνεμος - Βίτσι. Χρειάστηκε να διασχίσουν μεγάλα κατεβασμένα ποτάμια και μικρότερους παραπόταμους με παγωμένο το νερό, όπως ο Μένδοβας, ο Αγραφιώτης, ο Αχελώος, ο Μπαλτούμας, Βοβούσας, Αώος, Σαραντάπορος, Αλιάκμονας.

Χειμώνας, κρύο δυνατό. Οι νεαρές μαχήτριες αυτού του Λόχου ξεκίνησαν τελείως απροετοίμαστες για μια τόσο μακρινή, βασανιστική πορεία. Πήραν ωστόσο το δρόμο του Γράμμου φορώντας τα συνηθισμένα ελαφρά παπούτσια και από ενδυμασία ό,τι είχαν πάρει βιαστικά και πρόχειρα από τα χωριά τους. Σκαρπίνια, παντόφλες, κουτσόφτερνα, ζακέτες, ρόμπες, κάλτσες, έναν τρουβά με λίγα εσώρουκα και πολύ σπάνια μια μαντίλα για το κεφάλι τους. Άλλη στοιχειώδη προστασία δεν είχαν (άρβυλα, μπότες, παλτό, χλαίνη, μια

κουβέρτα). Έτσι εκτεθειμένες στα ακραία καιρικά φαινόμενα, που το χιόνι έφτανε μέχρι το γόνατο, χρειάστηκε να περνούν από δύσβατα μονοπάτια και βαθιές κάθετες χαράδρες των κακοτράχαλων βουνών των Αγράφων, Τζουμέρκων, Σμόλικα, του Γράμμου. Πολλές φορές αναγκάζονταν να παρακάμπουν εχθρικές φρουρές και χωριά, για να μην πέσουν στα χέρια του αντιπάλου. Περπατούν, περπατούν... Η πορεία είναι συνεχής, αδιάκοπη, κουραστική. Και όσο προχωρούσε η φάλαγγα τα πράγματα να γίνονται πιο δύσκολα, οδυνηρά, ανυπόφορα. Και το χειρότερο: Η μόνιμη έλλειψη τροφίμων. Η πείνα, που παραλύει κάθε κίνηση προς τα εμπρός και τις έκανε ανίκανες για κάθε ζωντανή δραστηριότητα. Πείνα. Πείνα πολυήμερη. Μετά από εξαντλητική πορεία δύο μηνών, τον Φλεβάρη του 1948 η φάλαγγα έφτασε στον προορισμό της, στο ελεύθερο Βατοχώρι της Καστοριάς. Εδώ τα πράγματα άλλαξαν ριζικά. Εφοδιάστηκαν με καινούργιες στρατιωτικές στολές, φόρεσαν άρβυλα, τους δόθηκαν όλα τα απαραίτητα εσώρουχα. Η κάθε μια πήρε τον οπλισμό της. Σε καθημερινή βάση είχαν τρεις φορές την ημέρα πλούσιο συσσίτιο και μπόλικο ψωμί.

Στο Βατοχώρι παρακολούθησαν μαθήματα θεωρητικής, τεχνικής και πρακτικής στρατιωτικής εκπαίδευσης. Από την πρώτη στιγμή διαπιστώθηκε το ζωνρό ενδιαφέρον των νεαρών μαχητριών και η μεγάλη τους θέληση να μάθουν και να αφομοιώσουν, όσο μπορούσαν περισσότερα, από τα μυστικά της πολεμικής τέχνης. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να συγκροτηθεί και να οργανωθεί ένας άριστα εκπαιδευμένος υποδειγματικός στρατιωτικός σχηματισμός. Οι τόσο καλές επιδόσεις των νεαρών μαχητριών αυτού του Λόχου έφτασαν στη Διοίκηση της 670 Μονάδας, η οποία έστειλε στο Βατοχώρι ειδικό συνεργείο φωτορεπόρτερ, τους πήρε συνέντευξη και έβγαλε αυτή την ομαδική φωτογραφία. Μια φωτογραφία, που μέχρι και τελευταία ακόμα ερευνούσαμε, και τελικά πετύχαμε να αποκωδικοποιήσουμε την ταυτότητά της.

Μετά το πέρας της εκπαίδευσης η Διοίκηση της 670 Μονάδας

αποφάσισε τη διάλυση του ξεχωριστού αυτού Λόχου Γυναικών και το μεγαλύτερο μέρος των μαχητριών να ενταχθούν απευθείας στα μάχιμα τμήματα, ενώ ένας αριθμός των μαχητριών στάλθηκε σε ειδικές σχολές - νοσοκόμων, ασυρματιστών, κρυπτογράφων, τηλεφωνητριών - και οπλισμένες με τις απαραίτητες γνώσεις μετατέθηκαν αργότερα σε διάφορες μονάδες.

Από τις τέσσερις μαχήτριες, οι τρεις, που είχαν διακριθεί στην εκπαίδευσή τους, στάλθηκαν απευθείας σε Σχολή Υπαξιωματικών και μετά την αποφοίτησή τους τούς απονεμήθηκε ο βαθμός του Λοχία αναλαμβάνοντας ομαδάρχες στα μάχιμα τμήματα.

Αυτές ήταν η Αγγλαΐα Παντίδου, η Ρήνα Χαλθαντζή και η Αθανασία Αλεξανδρή. Σε προηγούμενο κεφάλαιο αναφερθήκαμε στην τεράστια συμβολή της γυναίκας στον ένοπλο αγώνα του ΔΣΕ. Εκείνο, που πρέπει να προστεθεί εδώ συμπληρωματικά, είναι ότι

η λαμπρή ιστορία και ο ηρωισμός των μαχητριών του ΔΣΕ συνεχίστηκε στη ζωή τους μετά τη λήξη του εμφυλίου πολέμου. Το παράδειγμα των τεσσάρων προαναφερομένων μαχητριών

Σοφού Βάγια - Χασιώτη, από τον Άγιο Βησσαρίο Καρδίτσας. Μέλος της ΕΠΟΝ. Στο ΔΣΕ από τον Οκτώβρη 1947. Μαχήτρια του Λόχου Δημοκρατικής Νεολαίας Γυναικών. Μετά την απαιτούμενη στρατιωτική εκπαίδευση στα έμπεδα του Βίτσι, πέρασε απ' τη Σχολή ασυρματιστών του ΔΣΕ και στη συνέχεια στάλθηκε στα τμήματα της 105 Ταξιαρχίας. Πήρε μέρος στις μεγάλες μάχες του Γράμμου και του Βίτσι. Λοχίας του ΔΣΕ. Π. πρόσφυγας στην Τασκένδη. Κατά την παραμονή της στην προσφυγιά παντρεύτηκε με τον Χασιώτη Δημήτρη, δημιούργησαν οικογένεια και με τα παιδιά τους αργότερα επαναπατρίστηκαν.

Παντίδου Αглаΐα - Κωστούδη, απ' την Ομβριακή Δομοκού. Δραστήρια ΕΠΟΝίτισσα. Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον Οκτώβρη 1947. Μαχήτρια του Λόχου Δημοκρατικής Νεολαίας Γυναικών του ΔΣΕ. Αποφοίτησε απ' τη Σχολή Υπαξιωματικών, λοχίας του ΔΣΕ. Με την αποφοίτησή της απ' την Σχολή στάλθηκε στα μάχιμα τμήμα στην πρώτη γραμμή του πολέμου και ανέλαβε ομαδάρχη. Πήρε μέρος στις μεγάλες μάχες του Γράμμου και του Βίτσι. Το Γενάρη του 1949 τραυματίστηκε σοβαρά και νοσηλεύτηκε σε νοσοκομείο της Ρουμανίας. Κατά την παραμονή της σ' αυτή τη χώρα παντρεύτηκε με τον Κωστούδη Νώντα. Δημιούργησε οικογένεια και μαζί αργότερα επαναπατρίστηκε.

Πρεμέτη Σοφία - Παππά απ' την Ομβριακή Δομοκού. Μέλος της ΕΠΟΝ. Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ από τον Οκτώβρη 1947. Μαχήτρια του Λόχου Δημοκρατικής Νεολαίας Γυναικών. Μετά την απαιτούμενη στρατιωτική εκπαίδευση στα έμπεδα στο Βίτσι, πέρασε απ' τη Σχολή Διαβιβάσεων και στη συνέχεια υπηρέτησε στην 103 Ταξιαρχία σαν τηλεφωνήτρια. Πήρε μέρος στις μεγάλες μάχες του Γράμμου και του Βίτσι. Λοχίας του ΔΣΕ. Π. πρόσφυγας στην Τασκένδη του Ουζμπεκιστάν. Κατά την παραμονή της στην προσφυγιά παντρεύτηκε με τον Παππά Νίκο. Δημιούργησαν οικογένεια και μαζί με τα παιδιά τους επαναπατρίστηκαν.

επιβεβαιώνει αυτή την εκτίμηση.

Στα τέλη του 1949 όλες βρέθηκαν στην αναγκαστική προσφυγιά. Η Αγγλαΐα Παντίδου στη ΛΔ Ρουμανίας, η Ρήνα Χαλβαντζή, η Βάγια Σοφού η Σοφία Πρεμετή και η Αθανασία Αλεξανδρή στη μακρινή Τασκένδη. Εκεί πήραν ενεργό μέρος στη σοσιαλιστική παραγωγή. Απέκτησαν υψηλή επαγγελματική ειδίκευση. Παντρεύτηκαν με Έλληνες αντάρτες, δημιούργησαν οικογένειες, που ήταν ένα γνήσιο παράδειγμα σοσιαλιστικής οικογένειας, στηριγμένης στη βάση της ισοτιμίας άνδρα και γυναίκας.

Η μάνα και ο πατέρας από κοινού ενδιαφέρθηκαν να διαπαιδαγωγήσουν τα παιδιά τους με τα σοσιαλιστικά οράματα στη βάση των γνωστών ρήσεων του Ι.Β. Στάλιν «Η δουλειά είναι τιμή και δόξα».

Φρόντισαν τα παιδιά τους να μάθουν γράμματα, να σπουδάσουν, να μορφωθούν, να αποκτήσουν ειδική επαγγελματική και επιστημονική κατάρτιση.

Όλα τα παραπάνω περίτρανα επιβεβαιώνουν ότι η ιστορία των μαχητριών του ΔΣΕ αποτελείται από ένα μόνιμο ηρωισμό στην ζωή τους. Αλλά και μια λαμπρή ιστορία, μάνας ηρωίδας.

Απ' τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί γνωρίζουμε και την διεύθυνση των παρακάτω μαχητριών:

Αγγλαΐα Παντίδου - Κωστούδη, στην Αθήνα

Ρήνα Χαλβαντζή - Γκόγκου, στην Λαμία

Αθανασία Αλεξανδρή, στην Αθήνα

Σοφία Πρεμετή, στην Αθήνα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΑΠ' ΤΟ ΓΡΑΜΜΟ ΠΡΟΣ ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

1. Εισαγωγικό σημείωμα

Στις 24 Ιούνη ήρθε στο Γράμμο η 1η Θεσσαλική Μεραρχία με διοικητή τον Χ. Φλωράκη, Πολιτικό Επίτροπο τον Κ. Γκριτζώνα και Επιτελάρχη τον Γ. Ζαρογιάννη-Καβαλλάρη. Συνοδευόταν από την 192 Ταξιαρχία του Μπαντέκου με δύναμη γύρω στους 350 περίπου άνδρες. Στις αρχές του Ιούλη ήρθε στο Γράμμο και η 139 Ταξιαρχία του Αχιλλέα Πετρίτη με δύναμη περίπου 130 ανδρών. Στις 11 Ιούλη έφτασε στο Γράμμο η διοίκηση του Κλιμάκιου Γενικού Αρχηγείου Νότιας Ελλάδας, συνοδευόμενη από 60-70 άνδρες. Η διοίκηση αποτελούνταν από τον Κώστα Κολιγιάννη, τον Ζήση Ζωγράφο και τον Αλέκο Παπαγεωργίου, Επιτελάρχη. Στις 12 Ιούλη σε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ εξετάστηκε η δράση του ΚΓΑΝΕ. Απ' τη συζήτηση που έγινε, βγήκε το συμπέρασμα ότι αυτός ο μεγάλος στρατιωτικός σχηματισμός δεν έφερε σε πέρας την αποστολή που του είχε ανατεθεί. Πάρθηκε απόφαση να διαλυθεί.

2. Πρώτη αποστολή

Στα μέσα του Ιούνη 1949 το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ αποφάσισε την συγκρότηση στο Γράμμο μιας καινούργιας αποστολής τμημάτων από έμπειρους, δοκιμασμένους διοικητές

και μαχητές με σκοπό να πάνε στους χώρους των μετόπισθεν της Νότιας Ελλάδας.

Να τι μας γράφει γι' αυτό το θέμα ο υπολοχαγός του ΔΣΕ Αποστόλης Κατράνας, που και ο ίδιος συμμετείχε σ' αυτή την πρώτη αποστολή:

«Ύστερα από τις μεγάλες απώλειες που είχαν υποστεί στις μάχες τα τμήματα του ΔΣΕ της Ιης και ΙΙης Μεραρχίας, το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ αποφάσισε να συγκροτηθεί μια καινούργια αποστολή τμημάτων προς Νότια Ελλάδα με σκοπό να πάνε στις περιοχές της Ρούμελης και της Θεσσαλίας για την ενίσχυση, την ανασυγκρότηση και την οργανωτική συνένωση των

εκεί σκόρπιων δυνάμεων των ανταρτικών τμημάτων. Η επιλογή των στελεχών γι' αυτή την αποστολή γινόταν στη βάση των παρακάτω κριτηρίων. Ο Ταξίαρχος αναλάβαινε διοικητής τάγματος. Ο ταγματάρχης διοικητής Λόχου. Ο λοχαγός διοικητής Διμοιρίας. Ο Διμοιρίτης Ομαδάρχης. Η αποστολή αυτή αποτελούνταν από δυο ξεχωριστές διοικήσεις. Η μια διοίκηση με διοικητή τον Συνταγματάρχη Παναγιώτη Ζάρα, ως τότε διοικητή της 108 Ταξιαρχίας της ΙΧης Μεραρχίας, με Πολιτικό Επίτροπο τον Βασίλη Ασπρίδη, που είχε προορισμό να πάει στην Ρούμελη για την ανασυγκρότηση της ΙΙης Μεραρχίας του Διαμαντή. Σ' αυτή την διοίκηση συμμετείχαν μια σειρά στελέχη, ανάμεσά τους: Καραγιώργης Στάθης, Πολιτικός Επίτροπος της 192 Ταξιαρχίας. Κώστας Μωριάς

Κατράνας Αποστόλης απ' το Παλαισχώρα Τρικάλων. Απόφοιτος γυμνασίου. Περιφερειακό στέλεχος της ΕΠΟΝ. Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ από τις αρχές του 1947. Υπολοχαγός του ΔΣΕ. Πολιτικός πρόσφυγας στην Πολωνία. Απόφοιτος του Τμήματος Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας.

(ψευδώνυμο), ταγματάρχης του ΕΛΑΣ απ' τον Πελοπόννησο. Μπαρκόπουλος Κώστας (Γρίβας) ταγματάρχης απ' τα Ασπρόγια Φλώρινας με Πολιτικό Επίτροπο τον Ορφέα-Σλαβομακεδόνας. Τσιούρκας Παναγιώτης από την Πορταριά Βόλου. Μανίκας Στέργιος από τη Θεσσαλία. Επιτελάρχης του Μπαντέκου (Εύξεινος) από το Διδυμότιχο. Κατράνας Αποστόλης. Ο Σπίθας Γιώργος από τα χωριά του Κιλκίς. Ο Ναούμ-Σλαβομακεδόνας. Δόσσα Γιαννούλα, διμοιρίτισσα από το Επαχώρι Καστοριάς ανθ'γός του ΔΣΕ, κάτοχος του μεταλλίου «ΗΛΕΚΤΡΑ». Ο Στέλιος από τη Μακεδονία.

Η δεύτερη διοίκηση είχε διοικητή τον Νίκο Μπαλάλα (Μπαντέκο).

Στην τώρα διοίκηση της 192 Θεσσαλικής Ταξιαρχίας Πολιτικός Επίτροπος ήταν ο Στάθης Καραγιώργης. Είχαν προορισμό να πάνε στην Θεσσαλία για την ανασυγκρότηση της 1ης Μεραρχίας.

Και τα δύο παραπάνω τμήματα άρχισαν τις προετοιμασίες για την αποστολή τους. Στις 20/6/49 στρατοπέδευαν στις παρυφές της Κάτω Άρνας στο ύψωμα «Γεωργάκη». Από εκεί έγινε αναγνώριση του εδάφους. Αποφασίστηκε το πέρασμα να γίνει από το σημείο που συγκλίνουν τρεις παραπόταμοι με τον Σαραντάπορο, ο Μυροβλήτικος, ο Επαχωρίτικος και ο Ζουζουλιώτικος.

Πριν ξεκινήσουμε στις 22/6/49 στη συγκέντρωση των δύο τμημάτων μίλησε ο Πολιτικός Επίτροπος του Γ.Α. Βασίλης Μπαρτζιώτας, ο Συνταγματάρχης Ζάρας, ο Συνταγματάρχης Μπαντέκος και ο Βασίλης Ασπρίδης. Μίλησαν για το ρόλο της αποστολής μας.

Το βράδυ στις 23 προς 24/6/49 ξεκινήσαμε. Περνώντας τη διασταύρωση των παραπόταμων από τ' αριστερά μας δεχθήκαμε πυκνά πυρά στ' ανοιχτά. Καθηλωθήκαμε εκεί για μερικά λεπτά. Καθώς η εμπροσθοφυλακή προχωρούσε προς Ζούζουλη δεχθήκαμε πυρά κι από μπροστά. Μια σφαίρα βρίσκει τον Ζάρα στο μέτωπο και πέφτει νεκρός. Επικράτησε σύγχυση στις

γραμμές μας και διατάχθηκε οπισθοχώρηση. Με δυσκολία οι ανιχνευτές του τμήματος μπόρεσαν μετά από μια ώρα περίπου να πάρουν νεκρό τον Ζάρα, που κείτονταν μερικές δεκάδες μέτρα από τα χαρακώματα του εχθρού και να τον φέρουν πίσω. Τον Ζάρα τον θάψαμε με τιμές κάπου εκεί στην Κάτω Αρένα. Στην κηδεία του ήταν παρόντες οι Μπαρτζιώτας και Γούσιος. Την ίδια βραδιά στις 24 Ιούνη και στην ίδια ενέδρα σκοτώθηκε και ο Ταγματάρχης Μπαρκόπουλος Κώστας.

Στη θέση του Ζάρα τοποθετήθηκε ο πρώην διοικητής της 122 Θεσσαλικής Ταξιαρχίας Γεώργιος Αθανασίου με ΠΕ τον Βασίλη Ασπρίδη.

3. Δεύτερη προσπάθεια εξόδου

Το βράδυ της 1 προς 2/7/49 έγινε δεύτερη απόπειρα για έξοδο από το ίδιο σημείο, αλλά βαδίζοντας δεξιότερα και περνώντας χαμηλά από τον Άη Λιά της Φούρκας και ακολουθώντας το μονοπάτι ανάμεσα στη Σαμαρίνα και τη Ζούζουλη. Περνώντας από τον Άη Λιά Φούρκας δεχτήκαμε καταγιστικά πυρά. Προχωρούσαμε χωρίς να απαντήσουμε. Όταν περάσαμε, διαπιστώσαμε, πως η διμοιρία που ήταν εμπροσθοφυλακή με διοικητή τον Παναγιώτη Τσουρίκα δεν είχε επαφή με την υπόλοιπη φάλαγγα. Η διμοιρία αυτή, αφού ταλαιπωρήθηκε χωρίς να μπορέσει να πάρει επαφή μαζί μας, γύρισε στο Γράμμο. Αυτό εξασθένησε σοβαρά τη δύναμή μας και την επιχειρησιακή μας ικανότητα. Συνεχίσαμε το δρόμο χωρίς αυτή. Στη θέση «Λυκοκρέμασμα» μεγάλη δύναμη στρατού με διάταξη σε σχήμα πετάλου μας είχε φραγμένο το πέρασμα. Πρώτα μας χτύπησε μια ενέδρα του που την απωθήσαμε. Είχαμε δυό τραυματίες. Ένα παιδί από την Αθανάτη Αγιάς και την ηρωίδα Γιαννούλα Δόσα από το Επαχώρι Καστοριάς με σοβαρό κοιλιακό τραύμα και κάταγμα του δεξιού μηρού. Έγινε η πρώτη επίθεση να σπάσουμε το φράγμα του στρατού χωρίς όμως επιτυχία. Ήταν δύσκολη η κατάσταση. Επαφή με το Γενικό Αρχηγείο μπορούσαμε να

πάρουμε μόνο το απόγευμα και ώρα 16.00. Το πλησιέστερο τμήμα του Δημοκρατικού Στρατού που βρίσκονταν στα υψώματα του «Όρλιακα» μπορούσε να φτάσει για ενίσχυση μετά από 3-4 ώρες. Έτσι το απόγευμα, ώρα 5.00 μ.μ., αποφασίστηκε η έφοδος. Η μάχη γινόταν σώμα με σώμα. Μερικά στελέχη, για να μη πιαστούν αιχμάλωτοι, αυτοκτόνησαν. Σ' αυτούς ήταν και ο Επιτελάρχης του Μπαντέκου, Στέργιος Μανίκας (ήταν βαριά τραυματισμένος), ο Κώστας «Μωριάς», αξ/κός του ΕΛΑΣ, καθηγητής Φιλολογίας, που τα τελευταία του λόγια ήταν: «Να πάτε χαιρετίσματα στους κομμουνιστές της Ρούμελης». Κάποια στιγμή, κατά την έφοδο, γύρισε ο Μπαντέκος να βοηθήσει τη γυναίκα του που είχε τραυματιστεί. Η ριπή του οπλοπολυβόλου τον τραυμάτισε κι αυτόν και κανείς δεν μπορούσε να τον βοηθήσει. Έτσι πιάστηκε αιχμάλωτος κι αυτός και η γυναίκα του. Όταν οι στρατιώτες πήγαν να τον πιάσουν, όπως έγραψε η εφημερίδα, τους είπε ότι «Εγώ είμαι ο Μπαντέκος».

Στη μάχη αυτή απώλεσαμε τα 2/3 της δύναμής μας με τους νεκρούς, τους τραυματίες και τους αιχμαλώτους που είχαμε. Μεγάλες απώλειες είχε και ο αντίπαλος.

4. Για το ίδιο θέμα ο ανιχνευτής Αριστείδης Μπίγκος μας γράφει:

Τον Ιούνιο του 1949 ένα μικρό τμήμα ανιχνευτών της 8ης Μεραρχίας στο οποίο υπηρετούσα κι εγώ πήρε εντολή να πάει και να τεθεί στη διάθεση της διοίκησης του Γενικού Αρχηγείου, που βρισκόταν στο δάσος της Αρένας. Φθάνοντας στον προορισμό του παρουσιάστηκε στον Βασίλη Μπαρτζιώτα, Πολιτικό Επίτροπο του ΔΣΕ. Δίπλα του βρίσκονταν οι Ταξίαρχοι Π. Ζάρας και Ν. Μπαντέκος. Εκεί μας ανακοινώθηκε η αποστολή, ότι αυτή τη βραδιά αναλαμβάνουμε να περάσουμε ανταρτικό τμήμα ανάμεσα από την πυκνή εχθρική διάταξη της κύριας αμυντικής γραμμής του Μετώπου και να το βγάλουμε στα μετόπισθεν. Κοντά στις άλλες οδηγίες που μας έδωσε ο Β.

Μπαρτιζιώτας μας υπόδειξε και το δρομολόγιο που θα ακολουθούσε η φάλαγγα. Εμείς, όλοι μας, γνωρίζαμε αρκετά καλά τα κατατόπια αυτής της περιοχής καλύτερα ακόμα και από τους ντόπιους κατοίκους. Μα και δεν ήταν πρώτη φορά που αυτό το αξιόμαχο τμήμα των ανιχνευτών της 8ης Μεραρχίας αναλάμβανε να εκπληρώσει παρόμοιες εξαιρετικά παρακινδυνευμένες αποστολές. Όμως τον τελευταίο καιρό, λόγω των αυστηρών μέτρων ασφαλείας και επαγρύπνησης που έπαιρ-

Μήγκος Αριστείδης, απ' το Δίλοφο Κοζάνης. Ομαδάρχης της Διμοιρίας ανιχνευτών της Υπλής Μεραρχίας.

νε ο αντίπαλος, τα πράγματα είχαν επιδεινωθεί πάρα πολύ, με αποτέλεσμα να είναι σχεδόν αδύνατο ανταρτικό τμήμα να διασχίσει τη γραμμή του Μετώπου χωρίς να γίνει αντιληπτό. Με συνέπεια πολύ σπάνια υπήρχαν περιπτώσεις, που κάποιο ανταρτικό τμήμα να πέρασε την γραμμή του Μετώπου χωρίς να δώσει μάχη και να μην χυθεί αίμα. Ωστόσο αυτά τα τόσο επικίνδυνα εγχειρήματα ήταν ζωτικής σημασίας για τον ΔΣΕ και σε καμιά περίπτωση δεν μπορούσαν να σταματήσουν. Έτσι ο αγώνας συνεχιζόταν. Μόλις νύχτωσε ξεκινήσαμε. Μπροστά βαδίζαμε εμείς οι ανιχνευτές και σχεδόν μαζί μας κινούνταν και ο Ταξίαρχος Π. Ζάρας και πιο πίσω το υπόλοιπο τμήμα. Όταν η εμπροσθοφυλακή βρισκόταν ανάμεσα στο Επταχώρι και τον Προφήτη Ηλία πέσαμε πάνω σε εχθρική ενέδρα και από τα πρώτα εχθρικά πυρά σκοτώθηκε ο Π. Ζάρας και το άλογό του. Ύστερα από αυτό το τόσο θλιβερό γεγονός κάθε προσπάθεια προώθησης προς τα μπρος σταμάτησε και όλη η προσοχή στράφηκε στη μεταφορά του νεκρού Ταξιάρχου στα

μετόπισθεν. Τον μεταφέραμε στην Αρένα και εκεί τον θάψαμε. Ύστερα από 2-4 ημέρες, με διαταγή του Γενικού Αρχηγείου στη θέση του Π. Ζάρα διοικητής του τμήματος, που θα πήγαινε στη Ρούμελη, τοποθετήθηκε ο Γιώργος Αθανασίου. Έτσι από δω και πέρα τα δυο αυτά τμήματα Ρούμελης και Θεσσαλίας με επικεφαλής τον Νίκο Μπαντέκο θα έφευγαν μαζί για τη Νότια Ελλάδα. Το δρομολόγιο που είχε αποφασιστεί, όση ώρα τα δύο τμήματα θα διέσχιζαν την πρώτη γραμμή του Μετώπου, πρόβλεπε η φάλαγγα να περάσει από το Μοναστήρι Φούρκας και στη συνέχεια να βγει στο Σταυρό της Ζούζουλης. Από εκεί εμείς θα επιστρέφαμε πίσω και η φάλαγγα θα κινούνταν πια μόνη της προς Σαμαρίνα - Βασιλίτσα. Φθάνοντας όμως στο Μοναστήρι της Φούρκας ένας μαχητής μας τραυματίστηκε από νάρκη. Η φάλαγγα προσωρινά σταμάτησε την πορεία και δυό μαχητές μας ανέλαβαν να μεταφέρουν τον τραυματία πίσω. Η έκρηξη αυτή προκάλεσε υποψίες ότι υπήρχε κλιμακωτή διάταξη στρατιωτικών δυνάμεων του αντιπάλου. Και αμέσως άρχισαν να εκτοξεύονται φωτοβολίδες στον ουρανό και να ανοίγονται πυρά πολυβόλων. Το γεγονός αυτό προκαλεί καθυστέρηση στην κίνηση της φάλαγγας. Όμως ο χρόνος της νύχτας περνούσε. Όταν η φάλαγγα βγήκε στο Σταυρό της Ζούζουλης, εγώ είπα στον Μπαντέκο ότι η αποστολή των ανιχνευτών τελείωσε και θα πρέπει να γυρίσουμε πίσω. Εκεί ο Μπαντέκος κοίταξε το ρολόι του, που έδειχνε 3 η ώρα τη νύχτα. Κι αμέσως αντιλήφθηκε ότι ο χρόνος που είχε απομείνει μέχρι να ξημερώσει ήταν πολύ λίγος και επομένως, εάν η φάλαγγα πορευόταν στο δρομολόγιο που αρχικά είχε αποφασιστεί, η ημέρα θα την έβρισκε στα γυμνά υψώματα της Σαμαρίνας και δεν θα είχε πού να καλυφτεί. Μας παρακάλεσε να παραμείνουμε για λίγο ακόμα μαζί του. Ταυτόχρονα μας ρώτησε εάν υπάρχει τρόπος να πορευτεί η φάλαγγα από εκεί και πέρα μέσω Ντέντσικο Καλύβια και να βγει στο Λυκοκρέμασμα και εκεί να καλυφτεί στο δάσος. Έτσι τραβήξαμε ίσια γι' αυτή την τοποθεσία. Φθάνοντας όμως στα Ντέντσικου Καλύβια μας

πήρε η μέρα και τελείως απρόσμενα πέσαμε πάνω σε ένα
εχθρικό φυλάκιο και με μάχη το ανατρέψαμε. Ξαφνικά, όμως,
από την πλευρά που βρισκόταν το Λυκοκρέμασμα ακούστηκαν
πυρά πολυβόλων, βλήματα όλμων προς την κατεύθυνσή μας,
που επιβεβαίωναν ότι αυτή η τοποθεσία ήταν πιασμένη από τον
Κυβ. στρατό. Μα και οι πληροφορίες που είχαμε πριν
ξεκινήσουμε από τον Γράμμο έλεγαν, ότι το Λυκοκρέμασμα
κατεχόταν από τον αντίπαλο. Αυτή η εξέλιξη μαρτυρούσε πια
ότι ο αντίπαλος εντόπισε την ύπαρξη του τμήματός μας σε αυτό
το σημείο. Εμείς, που γνωρίζαμε καλά ετούτα τα κατατόπια,
προτείναμε στον Μπαντέκο να σταλεί ένα μικρό τμήμα
ανιχνευτών να ελέγξει μπροστά έναν υποχρεωτικό αυχένα
και εάν είναι ανοικτός να διαφύγουμε από εκεί. Η απάντηση
του Μπαντέκου ήταν: «Εμείς δεν έχουμε χρόνο να ασχολη-
θούμε με τέτοια πράγματα. Εμείς είμαστε μάχιμο τμήμα. Θα
τραβήξουμε ίσια προς τον αυχένα. Εάν υπάρχει εχθρός, θα
επιτεθούμε, θα σπάσουμε τη διάταξη και θα περάσουμε.»
Αποδείχτηκε ότι τον αυχένα τον κρατούσε σημαντική δύναμη
του αντιπάλου και δυό δικές μας επιθέσεις που ακολούθησαν
δεν μπόρεσαν τελικά να σπάσουν την εχθρική διάταξη. Είχαμε
θύματα και τραυματίες. Με το πέρασμα του χρόνου στο σημείο
της σύγκρουσης κατέφθασαν καινούργιες εχθρικές δυνάμεις
από τον Πεντάλοφο, την Σκούκζα και μας περικυκλώνουν απ'
όλες τις μεριές. Δεχόμαστε πυρά από παντού και από πολύ
κοντινή απόσταση. Το τμήμα στριμώχτηκε ασφυκτικά. Πάνω
εδώ ο Μπαντέκος παίρνει πρωτοβουλία, όρθιος με το πιστόλι
στο χέρι τραβά ο ίδιος μπροστά και καλεί τους μαχητές σε μια
καινούργια αντεπίθεση. Εκεί τραυματίζεται σοβαρά με αποτέ-
λεσμα να σπάσει το πόδι του. Όταν διαπίστωσε τον σοβαρό
τραυματισμό του τράβηξε το πιστόλι να αυτοκτονήσει. Κάποιος
διπλανός μαχητής του το άρπαξε από τα χέρια του. Σ' αυτή τη
μάχη τραυματίστηκε και η γυναίκα του. Και τους δυό
αλυσοδεμένους οι εχθροί τους μετέφεραν στον Πεντάλοφο.
Και από εκεί στη Λάρισα. Οι αντάρτες σ' αυτή τη φονική μάχη

είχαν πάρα πολλές απώλειες σε νεκρούς, τραυματίες και αιχμαλώτους. Από τους 200 περίπου, που ήταν η αρχική δύναμη μονάχα 60 περίπου διασώθηκαν. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και ο τραυματισμένος Πολιτικός Επίτροπος Βασίλης Ασπρίδης. Από τους 9 ανιχνευτές του τμήματός μας οι έξι έπεσαν στο πεδίο της μάχης, δύο τραυματίστηκαν και μονάχα εγώ βγήκα σώος στο Γράμμο.

Οι τραυματίες ήταν: Καβάκος Χρήστος από το χωριό Βίσσιανη Ιωαννίνων και ο Καντάς Προκόπης από την Κέρκυρα. Θυμάμαι ακόμα ότι σ' αυτή την μάχη σκοτώθηκε ο Κουλούρης Σπύρος από την Κέρκυρα.

Αριστείδης Μπίγκος, από το Δίλοφο Κοζάνης, Ιούνης 2001

5. Ο θρυλικός Μπαντέκος αιχμαλωτίζεται τραυματίας.

Στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» της Λάρισας από τις 3 Ιούλη 1949 δημοσιεύεται η παρακάτω είδηση: «Εισ ενέδραν κάπου εις την Δυτικήν Μακεδονίαν συνελήφθη μετά του επιτελείου του ο Διοικητής της 192 κομμουνιστο-συμμοριακής Ταξιαρχίας Μπαντέκος(...)»

Ο συλληφθείς εις τον Ηπειρωτικόν Γράμμον περιδότος Μπαντέκος και 14 μικρά στελέχη της Ταξιαρχίας του μετεφέρθησαν αεροπορικώς εις Λάρισαν(...)»

Λίγες μέρες αργότερα θα γραφτεί στη Λάρισα απ' τους στρατοδίκες ο επίλογος της ταραγμένης σταδιοδρομίας του θρυλικού καπετάνιου του ΔΣΕ και θα απαθανατιστεί από τις τοπικές εφημερίδες. Και πιο κάτω διαβάζουμε:

«Ενώπιον του Στρατοδικείου Λάρισας, εις τον χώρο των στρατώνων Ιππικού, εξεδικάστησαν χθες (7/8/49) αι υποθέσεις των αρχισυμμοριτών:

- Νικ. Μπαλάλα ή Μπαντέκου
- Β. Παπαδημητρίου ή Βύρωνα
- Και των συμμοριτών στελεχών Θανάση Δρόλαπα (...) και Ευτυχίας Ζδρούλια συζύγου του Μπαντέκου.(...)

Οι πλείστες παραδέχτηκαν ότι μετέσχον εις διαφόρους

μάχας και επιθέσεις κατά χωριών και πόλεων Θεσσαλίας και Ρούμελης, μερικοί δε κατέθεσαν ότι εκριμάτησαν τρόφιμοι του Μπούλκες.

Το Στρατοδικείον αποσυρθέν εις διάσκεψιν εξέδωσε περί ώραν 1 μ.μ. την απόφασίν του, διά της οποίας επιβάλλεται, εις μιν τον Βύρωνα η ποινήν θανάτου 31 φορές, στο δε Μπαντέκο σε 17 φορές εις θάνατο, εις δε τους λοιπούς, πεντάκις εις θάνατον.»

Στη μάχη που έγινε στις 2 Απρίλη 1949 στο Λυκοκρέμασμα Γράμμου, σε μια τοποθεσία που βρίσκεται ανάμεσα στη Ζούζουλη και στη Σαμαρίνα αιχμαλωτίζεται τραυματίας ο Ταξίαρχος Μπαντέκος. Στην ίδια μάχη τραυματίστηκε και πιάστηκε αιχμάλωτη και η γυναίκα του Ευτυχία. Μόλις έγινε γνωστή η ιδιότητα του Μπαντέκου, η αντίπαλη στρατιωτική διοίκηση παίρνει αμέσως μέτρα για να τους μεταφέρει στα παραπάνω διοικητικά όργανα. Με χειροπέδες στα χέρια βάζουν τον Μπαντέκο και τη γυναίκα του σε ένα ειδικό στρατιωτικό τζιπ και με ισχυρή φρουρά τους μεταφέρουν από έναν χωματόδρομο στο Πεντάλοφο. Με τον ίδιο τρόπο και από το ίδιο δρομολόγιο με ένα άλλο όχημα μεταφέρθηκαν σ' αυτό το χωριό και μερικοί άλλοι αντάρτες που είχαν πιαστεί κι αυτοί αιχμάλωτοι στην ίδια μάχη. Όταν μαθεύτηκε στο Πεντάλοφο ότι αναμένεται να φέρουν αντάρτες αιχμάλωτους, ανάμεσά τους και τον Ταξίαρχο Μπαντέκο, αρκετός κόσμος μαζεύτηκε στην πλατεία του χωριού και περίμεναν να τους ιδούν. Ανάμεσά τους ήταν και μια ομάδα «παλικαράδες εθνικόφρονες» που επιχειρήσαν να τους αρπάξουν απ' τα χέρια των φρουρών για να τους λυντσάρουν, βρίζοντας χυδαία και ακατονόμαστα ιδιαίτερα τις γυναίκες.

Την ίδια μέρα ο Μπαντέκος και η γυναίκα του Ευτυχία με ειδικό στρατιωτικό τζιπ μεταφέρθηκαν στην Καστοριά. Στη διαδρομή και σε μια σύντομη στάση στο χωριό Αμμούδα, ένας δημοσιογράφος κατάφερε να τον φωτογραφίσει και να πάρει απ' τον Μπαντέκο μια σύντομη συνέντευξη. Την παραθέτομε.

Την ίδια μέρα, με διαταγή της Ανωτέρας Στρατιωτικής Διοίκησης του Μετώπου μεταφέρθηκαν με ειδική αεροπορική πτήση στη Λάρισα.

Σύντομο βιογραφικό σημείωμα

Νίκος Μπαλάλας, γνωστός ιδιαίτερα στον ΕΛΑΣ και στο ΔΣΕ με το ψευδώνυμο ως «Μπαντέκος». Γεννήθηκε το 1916 στην Τσαρίτσανη Λάρισας. Το ψευδώνυμο «Μπαντέκος» ήταν παρατσούκλι του παππού του, που τραγουδούσε τα πρώτα λόγια ενός τραγουδιού της εποχής «Μπάτε κορίτσια στο χορί», επαναλαμβάνοντας μόνο το «Μπάτε κο..., μπάτε κο... ρίτσια στο χορό». Κι από αυτό το μπάτε... κο... έμεινε Μπαντέκος-Μπατέκος, αλλά συνηθίστηκε Μπαντέκος.

Μπαλάλας Νίκος (Μπαντέκος), διοικητής της 192 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ.

Ο Νίκος Μπαλάλας είναι ένας απ' τους πρώτους αντάρτες της Εθνικής Αντίστασης. Βγήκε στον Όλυμπο τον Ιούνιο του 1942. Αναδείχτηκε διαδοχικά σε ομαδάρχη Διμοιρίτη, διοικητή συγκροτήματος. Η δράση του στον ΕΛΑΣ και στο ΔΣΕ, σε συνδυασμό με την προσωπική του λεβεντιά, τον ευγενή χαρακτήρα του, τις στρατιωτικές ικανότητές του και το ταλέντο του, τον κατέστησαν θρύλο σε φίλους και αντιπάλους. Ένα χαρακτηριστικό από την δράση είναι και το παρακάτω: Τον Ιούνιο του 1943 ένα τμήμα του ΕΛΑΣ χτύπησε στο Σαραντάπορο Ελασσόνας μια μεγάλη γερμανική φάλαγγα από 60 και πλέον αυτοκίνητα. Σ' αυτή την μάχη ο δραστήριος και νεαρός τότε διοικητής συγκροτήματος Νίκος Μπαλάλας, σε μια κρίσιμη στιγμή της μάχης έδειξε εξαιρετικές διοικητικές ικανότητες και άφταστη προσωπική παλικαριά. Με την τολμηρή παρέμβασή

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΝΤΕΚΟΣ

6 Αυγούστου 1949. Αιχμάλωτος τραυματίας στο χωριό Αμμούδα Καστοριάς. Τον φωτογράφησε ο Νικόλας Μήτσου, στρατιώτης τότε στον κυβερνητικό στρατό. «Τι θέλεις και με φωτογραφίζεις - του είπε ο Μπαντέκος - εμένα θα με σκοτώσουν». Όπως γράφει ο συν. Μαραμής Μήτσος, που έστειλε τη φωτογραφία, τον πήραν από εκεί και με αεροπλάνο από το Αργος Ορεστικό τον κατέβασαν στη Λάρισα, τον δίκασαν στο στρατοδικείο και τον ~~έστειλαν στο Μαζούρι~~.

Ο Νίκος Μπαλάνος (Μπαντέκος) καταγόταν από την Τσαρίτσανη και ήταν διοικητής της 152ης Ταξιαρχίας του ΔΣΕ.

Ο Ταξιαρχος Νίκος Μπαντέκος, τραυματίας αιχμάλωτος στο χωριό Αμμούδα Καστοριάς.

Μια ακόμα φωτογραφία. Από τα αριστερά: Ευτυχία Ζδρούλια, γυναίκα του Μπαντέκου. Νίκος Μπαντέκος. Γκριζώνας Κώστας, Πολιτικός Επίτροπος της 1ης Μεραρχίας. Καραγιώργης Στάθης, Μπολασίκης Ζαχαρίας, Πολιτικός Ταγματάρχης του ΔΣΕ. Ελεύθερο Καρπενήσι, Γενάρης 1949.

του κρίθηκε η επιτυχία αυτής της μεγάλης μάχης. Με αποτέλεσμα οι νεκροί Γερμανοί που έπεσαν στην μάχη να ξεπερνούν τους ενενήντα, ενώ οι τραυματίες τους 100 περίπου. Κάψαν όλα τα αυτοκίνητα και πάρθηκαν πολλά λάφυρα.

Στο ΔΣΕ ο Νίκος Μπαλάλας ήταν ένας από τους πρώτους αντάρτες του Ολύμπου. Βγήκε στο βουνό από τις 10 Απρίλη 1946. Αναδείχθηκε διαδοχικά λοχαγός, ταγματάρχης και διοικητής της 192 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ. Ονομάστηκε ταγματάρχης του ΔΣΕ στις 12/2/48 κι

αργότερα του έγινε προαγωγή διαδοχικά σε αντισυνταγματάρχη και συνταγματάρχη Πεζικού του ΔΣΕ.

Στις 2 Ιούλη 1949 στη μάχη στο Λυκοκρέμασμα Γράμμου, ο Μπαντέκος και η γυναίκα του Ευτυχία τραυματισμένοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Αμέσως μεταφέρθηκαν στην Καστοριά και την ίδια μέρα με Διαταγή της Ανωτέρας Στρατιωτικής Διοίκησης ο Μπαντέκος και η γυναίκα του με ειδικό αεροπλάνο μεταφέρθηκαν στη Λάρισα. Στη Λάρισα ο Νίκος Μπαλάλας-Μπαντέκος και η γυναίκα του Ευτυχία Σδρούλια δικάστηκαν από το Στρατοδικείο μαζί με άλλους 14 συντρόφους τους.

Το Στρατοδικείο εξέδωσε απόφαση με την οποία επέβαλε, τον εις μεν Β. Παπαδημητρίου ή Βύρωνα την ποινή του θανάτου 31 φορές εις δε τον Ν. Μπαλάλα 17 φορές ενώ στους υπόλοιπους σε πέντε φορές σε θάνατο. Οι καταδικασθέντες σε θάνατο εκτελέστηκαν αμέσως στις 19 Αυγούστου 1949. Στη δίκη ο Μπαντέκος κράτησε αξιοπρεπή στάση, υπερασπίστηκε το δίκαιο αγώνα του ΔΣΕ και τις ιδέες τους και δήλωσε ότι

Νίκος Μπαντέκος
με τη γυναίκα του Ευτυχία.

«εάν ζήσω πάλι τον ίδιο δρόμο θ' ακολουθήσω». Ο Μπαντέκος, γνωστός για την ψυχραιμία του, όταν πήγαν να τον πάρουν από την φυλακή για να τον εκτελέσουν φώναξε στους άλλους κρατούμενους που είχαν ξεσηκωθεί: «γειά σας συναγωνιστές». Τότες διαδόθηκε στη Λάρισα από παριστάμενο στην εκτέλεση, όταν κάποια στιγμή το εκτελεστικό απόσπασμα έδειξε διστακτικότητα, ο ίδιος ο Μπαντέκος τους είπε: «Άντε παιδιά, ρίχνετε να τελειώνουμε.» Ανάμεσα σ' αυτούς που καταδικάστηκαν μαζί με τον Μπαντέκο ήταν και ο Ταγματάρχης του ΔΣΕ Β. Παπαδημητρίου, γνωστός ως «Βύρωνας». Ο Παπαδημητρίου καταδικάστηκε σε 31 φορές σε θάνατο και ο Μπαντέκος σε 17. Τότες ο Μπαντέκος του είπε μέσα στην αίθουσα του Στρατοδικείου: «Ωρέ Βύρων, δεν είναι σωστό αυτό, ταγματάρχης εσύ 31 φορές, Ταξίαρχος εγώ μόνο 17».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣ ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

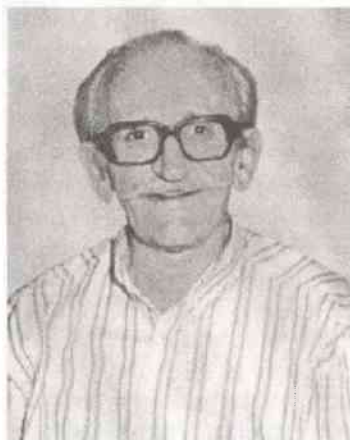
Στις αρχές Αυγούστου 1949 με απόφαση του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ συγκροτήθηκε στο Γράμμο μια καινούργια αποστολή τμημάτων με προορισμό να πάνε στα μετόπισθεν των περιοχών της Νότιας Ελλάδας. Η αποστολή αυτή αποτελούνταν από δύο ξεχωριστά αντάρτικα αποσπάσματα. Η διοίκηση του πρώτου αποσπάσματος ανατέθηκε στο Διοικητή της Ιης Μεραρχίας Χαρίλαο Φλωράκη (Γιώτη) με Πολιτικό Επίτροπο τον Νίκο Μπελογιάννη. Η δεύτερη αποστολή ανατέθηκε στο διοικητή της 159 Ταξιαρχίας Βάν Πολυχρόνη (Πετρίτη) με Πολιτικό Επίτροπο τον Κυργιάννη (Λακκαρέα). Τα αποσπάσματα έφυγαν για τον προορισμό τους στις παραμονές της μεγάλης εαρινής εκστρατείας του Κυβ. στρατού, που απόβλεπε στην ολοκληρωτική κατάληψη των ορεινών όγκων του Γράμμου και του Βίτσι. Είναι ακόμα γνωστό, ότι ακόμα πριν ξεκινήσουν να πάνε αυτά τα τμήματα στον προορισμό τους, είχε προηγηθεί απόφαση της ηγεσίας του ΚΚΕ, που πρόβλεπε το σταμάτημα του ένοπλου αγώνα του ΔΣΕ, την οργανωμένη και σταδιακή υποχώρηση των αντάρτικων σχηματισμών απ το χώρο της Νότιας Ελλάδας προς Γράμμο. Την απόφαση αυτή την γνώριζαν μονάχα τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ. Δεν αποκλείεται, μάλλον να θεωρείται περισσότερο δεδομένο, ότι ο Χαρίλαος Φλωράκης, ο Νίκος

Μπελογιάννης, ο Βάης Πολυχρόνης, που τότε ήταν μέλη της ΚΕ του ΚΚΕ, πριν ξεκινήσουν να γνώριζαν γι αυτή την απόφαση. Στα πλαίσια αυτής της απόφασης, το απόσπασμα του Χ. Φλωράκη πήγαινε στις περιοχές της Θεσσαλίας και της Ρούμελης με σκοπό να συγκεντρώσει τα εκεί σκόρπια αντάρτικα τμήματα, να τα συνενώσει οργανωτικά και διοικητικά, αλλά και να τους μεταφέρει τις τελευταίες οδηγίες της ηγεσίας του ΚΚΕ και του Γενικού Αρχηγείου, ότι είναι ανάγκη τα τμήματα του χώρου της Νότιας Ελλάδας να αρχίσουν οργανωμένα σταδιακή υποχώρηση προς Γράμμο και σε συνέχεια προς Αλβανία. Παρόμοια αποστολή ανατέθηκε να εκπληρώσει και το απόσπασμα του Β. Πολυχρόνη που πήγαινε στην περιοχή Λάκκα-Σούλι. Είναι αξιοσημείωτο να επισημανθεί ότι τα αποσπάσματα Φλωράκη και Πολυχρόνη ξεκίνησαν απ το Γράμμο στις 13 Αυγούστου 1949, ενώ το βράδυ στις 11 προς 12 Αυγούστου είχε ήδη αρχίσει η μεγάλη εκστρατεία του Κυβ. στρατού για την κατάληψη του Βίτσι.

Ο Κώστας Κουτμάνης ονόμαστε την αποστολή αυτών των δύο αποσπασμάτων σαν ύστατη προσπάθεια αυταπάτης, για να περισώσει ό,τι μπορούσε να περισωθεί.

1. Το απόσπασμα του Αχιλλέα Πετρίτη παίρνει αποστολή για την περιοχή Λάκκας Σουλίου

Του Ταγματάρχη του ΔΣΕ Γιάννη Μάστορα (Τζαβέλλα)

Μάστορας Γιάννης, Γενήθηκε το 1917 στο χωριό Φροσύνη Σουλίου. Μέλος του ΚΚΕ. Το 1943 κατατάχθηκε στον ΕΛΑΣ.

Στο ΔΣΕ από το 1946. Πήρε μέρος στις μεγάλες μάχες της Μουργκάνας, Λάκκας Σουλίου και σε πολλές άλλες. Αναδείχτηκε διαδοχικά σε Διμοιρίτη, Λοχαγό και Ταγματάρχη του ΔΣΕ. Πολιτικός πρόσφυγας στην Τασκένδη. Επαναπατρίστηκε με την οικογένε-

Με εντολή του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ στο πρώτο δεκαήμερο Αυγούστου του 1949 στην ελεύθερη περιοχή του Γράμμου συγκροτήθηκε ένας καινούργιος αντάρτικος σχηματισμός με σκοπό να πάει στα βαθιά εχθρικά μετόπισθεν και συγκεκριμένα στην περιοχή Λάκκας Σουλίου και εκεί να αναπτύξει έντονη πολεμική δράση. Ο σχηματισμός αυτός αποτελούνταν από

Πολυχρόνης Βάης (Πετρίτης). Αντισυνταγματάρχης, διοικητής της 159 Ταξιαρχίας του ΔΣΕ.

δυό ελαφρά τάγματα. Συγκροτήθηκε κατά κύριο λόγο από τμήματα της Ηπείρου και είχε συνολική δύναμη 300 περίπου άνδρες. Διοίκηση και μηχανισμός του επιτελείου: 1. Διοικητής ο Βάης Πολυχρόνης (Αχ. Πετρίτης) απ τη Ζίτσα Ιωαννίνων, διοικητής της 159 Ταξιαρχίας αντισυνταγματάρχης του ΔΣΕ. 2. Κυργιάννης Κώστας (Λακκαρέας) Πολιτικός Επίτροπος απ τα Δολιανά Ηπείρου. 3. Καινούργιος Χρήστος (Βρασίδης), Επιτελάρχης από το Θεσπρωτικό του νομού Πρέβεζας. 4. Παππάς Νίκος. 5.

Βέργος Σπύρος από τα Γιάννενα. 6. Καλογιάννης, επιμελητής απ τα Γρεβενά.

Ιο Τάγμα. 1 Διοικητής Θεοδωρίκας Βασιλῆς (Βασιλάρας), απ το Γεβενίτη Ζαγοριών. 2. Καμαρέτσος Σωτήρης (Βύρων), Πολιτικός Επίτροπος απ την Ελαφο Ηπείρου. 3. Μαρκόπουλος Τάσιος, λοχαγός, απ την περιοχή Βίτσι. 4. Δημάδης Νίκος απ τα Γρεβενά.

ΙΙο Τάγμα: 1. Διοικητής Μάστορας Γιάννης (Τζαβέλλας), από την Φροσύνη Παραμυθιάς. 2. Μαλιάρας Ηλίας, ΠΕ απ την Θεσσαλία. 3. Ιωάννου Σπύρος (Τσουκνίδας), λοχαγός απ το χωριό Τσουκνίδα Πρεβέζης. 4. Καραπάνος Νίκος, λοχαγός απ την Θεσσαλία.

Όλες οι προετοιμασίες του τμήματος γίνονταν στον καταυλισμό Αράπηδες κοντά στην Κάτω Αρένα. Στις 12 Αυγούστου έγινε σύσκεψη στελεχών του συγκροτήματος στην οποία μας μίλησε ο διοικητής μας Αχιλλέας Πετρίτης. Εκεί μας ανακοινώθηκε ότι το τμήμα μας πήρε αποστολή απ το ΓΑ του ΔΣΕ να πάει στην περιοχή της Λάκκας Σουλίου με σκοπό να αναπτύξει εκεί στα μετόπισθεν του εχθρού έντονη πολεμική δράση. Επισήμανε τη σημασία και το ρόλο που θα διαδραμάτιζε μια επιτυχής και σημαντική πολεμική δράση εκεί στα βαθιά μετόπισθεν σε μια κρίσιμη περίοδο, που ο Κυβ. στρατός ετοιμαζόταν να εξαπολύσει μια μεγάλη καινούργια πολεμική εκστρατεία εναντίον του κύριου όγκου των δυνάμεων του ΔΣΕ,

Παππάς Νίκος, απ το Καστρί Θεσπρωτίας. Μέλος του ΚΚΕ. Δούλεψε σε υπεύθυνες θέσεις στις οργανώσεις του κόμματος. Υπηρέτησε στον ΕΛΑΣ. Στο ΔΣΕ από το 1946. Πήρε μέρος στις μεγάλες μάχες της Μουργκάνας, του Γράμμου και της Λάκκας Σούλι. Λοχαγός του ΔΣΕ.

που βρισκόταν στο μέτωπο του Γράμμου και του Βίτσι. Μας είπε ακόμα τον τρόπο και πού θα διασχίσουμε τη γραμμή του μετώπου, καθώς και για τις αναμενόμενες δυσκολίες που θα συναντούσαμε στην πορεία αυτής της αποστολής, επίσης και άλλες τεχνικές λεπτομέρειες της προετοιμασίας. Είχε κανονιστεί το πέρασμά μας απ' τη γραμμή του μετώπου στα μετόπισθεν να γίνει ταυτόχρονα και μαζί με το συγκρότημα του Χαρίλαου Φλωράκη -Νίκου Μπελογιάννη, που κι αυτό πήγαινε με παρόμοια αποστολή να αναπτύξει πολεμική δράση στην περιοχή των Αγραφών. Το βράδι στις 13 Αυγούστου ξεκινήσαμε. Τη φάλαγγα συνόδευε ένα τμήμα της VIII Μεραρχίας Ηπείρου με διοικητή τον Φωκά. Διασχίσαμε την γραμμή του μετώπου ανάμεσα στον Κάντισικο και τη Φούρκα σχεδόν χωρίς κανένα σοβαρό εμπόδιο. Μονάχα, όταν η ουρά της φάλαγγας περνούσε δίπλα απ' το Μοναστήρι έγινε αντιληπτή απ' τις θέσεις της εχθρικής διάταξης. Από πυρά του αντιπάλου που δεχτήκαμε έπεσε νεκρή εκεί μπροστά μου μια μαχήτρια του Τάγματός μου με το όνομα Παντούλα. Κατάγονταν απ' τη Θεσσαλία. Για να βγούμε οριστικά έξω απ' την εχθρική διάταξη του μετώπου έπρεπε ακόμα να περάσουμε υποχρεωτικά απ' τον αυχένα Ζετίρι, που τον κρατούσε ο αντίπαλος. Με εντολή του ΓΑ του ΔΣΕ τμήμα του Κώστα Παλαιολόγου επιτέθηκε και εξουδετέρωσε αυτή την εχθρική αντίσταση. Έτσι ξεπεράστηκε και το τελευταίο εμπόδιο και μπορέσαμε να τραβήξουμε προς το Δίστρατο και στη συνέχεια την ίδια βραδιά να φτάσουμε στο χωριό Λάιστα του Ζαγοριού. Στην περιοχή του Γυφτόκαμπου του Ζαγοριού μείναμε μερικές μέρες κατά κύριο λόγο για να συγκεντρώσουμε τις απαραίτητες πληροφορίες πριν κάνουμε το επόμενο αποφασιστικό άλμα προς τα μπρος.

Το βράδυ στις 27 Αυγούστου και τα δυό συγκροτήματα μαζί σε μια φάλαγγα κάνουμε μια μεγάλη νυχτερινή πορεία. Παρακάψαμε το χωριό Καρυδιές. Διασχίζουμε το δημόσιο δρόμο Μετσόβου Γιάννενα. Δεξιά και αρκετά κοντά μας αντικρύζουμε ολοκάθαρα τα πολλά λαμπρά ηλεκτρικά φώτα

αυτής της μεγάλης πόλης της Ηπείρου. Αριστερά μας κυλούσε ήσυχια τα νερά του το ποτάμι Αραχθός. Αυτή η μακρινή και διαρκής νυχτερινή πορεία περνούσε ανάμεσα από στρατοκρατούμενα μέρη που ελέγχονταν από εκθρικές φρουρές. Χάρη στη σωστή επιλογή του δρομολόγιου διαβήκαμε άνετα αυτό τον επικίνδυνο τομέα χωρίς να ματώσει μύτη. Ιδιαίτερα πετυχημένος και σημαντικός για την τόσο ευνοϊκή έκβαση αυτής της νυχτερινής πορείας μας ήταν ο ρόλος των ντόπιων συνδέσμων, που γνώριζαν με αρκετές λεπτομέρειες όλα τα κατατόπια της περιοχής. Σε κάποιο σημείο της πορείας το συγκρότημα του Χαρ. Φλωράκη ξεχώρισε απ τη δική μας φάλαγγα. Κατευθύνθηκε προς τα χωριά των Τζουμέρκων Πράμαντα - Μελισσουργούς και στη συνέχεια προς τα Αγραφα. Ενώ το δικό μας συγκρότημα συνέχισε την πορεία προς δυσμάς. Φτάνουμε και κάνουμε λούφα έξω από ένα άγνωστο σε μας χωριό. Όταν έφεξε και διαπιστώσαμε ότι στο χωριό δεν υπήρχαν εκθρικά τμήματα, αλλά υπήρχαν κάτοικοι, αμέσως στάλθηκε η Επιμελητεία να συγκεντρώσει τρόφιμα. Ετοίμασε και μας διένειμε ζεστό φαγητό.

Η εμφάνιση αντάρτικου τμήματος σε τούτο το χωριό την ίδια μέρα έγινε γνωστή στα Γιάννενα. Και αμέσως προς καταδίωξή μας στέλνονται εκθρικές δυνάμεις συνοδευόμενες από τανκς. Τις βραδινές ώρες η εκθρική αυτή δύναμη αποκρούστηκε με επιτυχία απ το Τάγμα του Θεοδωρίκα (Βασιλάρα). Και αναγκάστηκε να επιστρέψει στη βάση της. Αυτή η σύγκρουση έδωσε την δυνατότητα στην αντίπαλη ηγεσία να εντοπίσει την ύπαρξή μας σε τούτη την περιοχή απ την πρώτη κιόλας ημέρα της εμφάνισής μας σ αυτή. Και μάλιστα πριν προλάβουμε να φτάσουμε στον προορισμό μας που ήταν η περιοχή της Λάκκας Σουλίου. Υστερα από αυτό ήταν επόμενο να αρχίσει αμέσως η κινητοποίηση για την καταδίωξη και την εξόντωσή μας. Δεν αργήσαμε να πειστούμε γι αυτό στην πράξη. Τις βραδινές ώρες συνεχίζεται η πορεία μας προς τον προορισμό μας. Διασχίσαμε το δημόσιο δρόμο Γιάννενα - Αρτα - Πρέβεζα. Περνούμε απ

τα χωριά Τέροβο, Βαρυάδες, Δερβιζιανά και φτάνουμε στην Ελαφο. Εκεί χρειάστηκε να δώσουμε μια ολοήμερη σκληρή μάχη με πολλές δυνάμεις του αντιπάλου που κινητοποιήθηκαν προς καταδίωξη μας ή έστω την εκδίωξη μας από αυτή την περιοχή. Το συγκρότημά μας αυτή τη φορά βρέθηκε σε πολύ δύσκολη κατάσταση. Στην ομάδα του Κάτσιου ανατέθηκε το καθήκον να κρατήσει πάση θυσία ένα δεσπόζον ύψωμα, που διευκόλυνε τα τμήματά μας να συμπτυχθούν οργανωμένα. Και πράγματι, αυτός ο ανδρείος ομαδάρχης πολέμησε παλικάρεια και ανταποκρίθηκε πλήρως στην αποστολή του. Σ αυτή τη μάχη έπεσε και ο ίδιος νεκρός. Καταγόταν απ το χωριό Πόποβο Παραμυθιάς.

Εγινε πια ολοφάνερο ότι δεν μπορούσαμε να παραμείνουμε πια σ αυτά τα χωριά. Επρεπε το γρηγορότερο να πιάσουμε τα βουνά του Σουλίου. Η πορεία συνεχίζεται. Περνάμε το χωριό Σιστρούνι και φτάνουμε στο Ρωμανό. Η κατάσταση που επικρατούσε σ αυτή την περιοχή ήταν τελείως διαφορετική από εκείνη που είχαμε αφήσει πριν φύγουμε για το Γράμμο το 1948. Στα χωριά είχε ήδη επιστρέψει σχεδόν ο μισός πληθυσμός από τους κατοίκους στα σπίτια τους. Με τα ζώα τους, με τα κοπάδια τους. Ασχολούνταν με αγροτικές καλλιέργειες, γεγονός χάριν του οποίου δεν δυσκολευόμασταν στην ανεύρεση των απαραίτητων τροφίμων. Φτάνοντας στα χωριά Σιτρούνι, Ρωμανό η Διλοχία μου πήρε διάταξη στα γνωστά υψώματα του Σουλίου Αλογομάνδρι, Λιανό, Καστρί, Ντουφέκι, Γκούρα. Στο Λιανό συνάντησα τον τσέλιγκα Κούρτη Θανάση απ το Πόποβο και άλλους. Από αυτούς πληροφορηθήκαμε, πως σε εκείνη την περιοχή είχαν κυκλοφορήσει μια σειρά ψεύτικες φήμες, ότι πολλοί απ τους διοικητές των ανταρτών, που παλιότερα δρούσαν εκεί, δεν υπάρχουν πια. Πως άλλοι από αυτούς σκοτώθηκαν, άλλοι τραυματίστηκαν ή πέρασαν στην Αλβανία. Ανάμεσα σ αυτούς αναφέρονταν τα ονόματα του Πετρίτη, του Βρασίδα, του Μάστορα, του Βασιλάρα και άλλων. Στις 10 Σεπτέμβρη του 1949 από δυό

αιχμαλώτους που πιάσαμε μάθαμε ότι έπεσε το Βίτσι και ο Γράμμος. Αυτό είχε συμβεί στις 31 Αυγούστου χωρίς εμείς μέχρι εκείνη τη στιγμή να γνωρίζουμε κάτι γι αυτό το μαντάτο. Κεραυνοβοληθήκαμε όλοι μας από αυτό που μάθαμε. Δεν θέλαμε να πιστέψουμε σε ό,τι ακούσαμε. Αποκλείαμε κάτι τέτοιο. Όμως δεν ήταν πια δυνατό να επαληθευτεί αυτό από κάποια άλλη δική μας πηγή. Ο ασύρματος του συγκροτήματος πριν από λίγες ημέρες είχε χτυπηθεί από σφαίρα και είχε βγει εκτός μάχης. Οι προσπάθειες του ασυρματιστή να τον επιδιορθώσει δεν ευόδωσαν. Όλες οι συζητήσεις και οι κουβέντες που γίνονταν αυτή την ημέρα μεταξύ μαχητών και διοικητών στρέφονταν ακριβώς γύρω από αυτό το θέμα. Ακούγονταν ακόμα και δυσάρεστες φωνές, όπως μας ξεχασαν, μας εγκατέλειψαν, τι θα γίνουμε. κ.λπ.

11 Αυγούστου. Το συγκρότημα πορεύεται προς το χωριό Μπαουσούς. Στην εμπροσθοφυλακή κινούνται η Διλοχία του Βασιλάρα, η διοίκηση και το επιτελείο. Η δική μου Διλοχία ήταν οπισθοφυλακή. Στην πορεία συχνά κοβόταν η φάλαγγα, παρουσιάζονταν καθυστερήσεις. Σε μια στάση, που κάναμε, μερικούς τους πήρε ο ύπνος χωρίς να καταλάβουν. Ανάμεσα σ αυτούς εμένα και τον Σωτήρη Καμαρέτσο. Ξυπνήσαμε έντρομοι από τα αιφνιδιαστικά εκθρικά πυρά που εκδηλώθηκαν από κοντινή απόσταση. Ένα τμήμα ΜΑΥδων και Χωροφυλακής, που κινούνταν μέσα στη νύχτα προς κατανδίωσή μας, έπεσαν πάνω στο λόχο του Σπύρου Τσουκνίδα, που ήταν στην οπισθοφυλακή της φάλαγγας. Άρχισε αμέσως συμπλοκή. Βάζονται συνεχώς ριπές και απ τις δυό πλευρές. Όπως φάνηκε, κι αυτοί αιφνιδιάστηκαν. Δεν υπολόγισαν ότι σ αυτό το σημείο μπορεί να υπάρχει αντάρτικο τμήμα. Έδωσα εντολή στο τμήμα να κινηθεί επιθετικά προς το μέρος της σύγκρουσης. Με το σύνδεσμό μου Σωτήρη Κόκκορη τρέχω και γω προς το λόχο του Τσουκνίδα. Στο μεταξύ άρχισε να φέγγει. Μόλις οι ΜΑΥδες αντιλήφθηκαν ότι είμασταν πολλοί έριξαν μερικές ριπές και άρχισαν να υποχωρούν. Έτσι προχωρώντας φτάνουμε

και μπαίνουμε στο χωριό Μπαουσούς. Αυτή η τόσο απρόσμενη και αιφνιδιαστική για όλους πολεμική σύγκρουση μέσα στο σκοτάδι είχε σαν αποτέλεσμα κάποιοι να ξεκοπούν απ τα τμήματα και να περάσουν μόνοι τους στην Αλβανία. Ανάμεσα σ αυτούς ήταν ο Σ. Καμαρέτσος και ο Λογοθέτης. Στις 12 Σεπτέμβρη θρισκόμαστε στο χωριό Μπαουσούς. Μόλις έγινε αντιληπτή η εμφάνιση και ο εντοπισμός απ τον αντίπαλο ενός τόσο μεγάλου αντάρτικου τμήματος σε τούτη την περιοχή αμέσως ακολουθούν κινητοποιήσεις σημαντικών δυνάμεων του Κυβ. στρατού προς καταδίωξη και τον εγκλωβισμό μας. Σ αυτή την επιθετική εκστρατεία κινητοποιήθηκαν πολλά τμήματα ΜΑΥδων απ την περιοχή της Ηπείρου. Ήταν πια ολοφάνερο ότι εκεί δεν μπορούμε να σταματήσουμε. Επρεπε να απομακρυνθούμε όσο το δυνατό γρηγορότερα και να ελιχθούμε προς άλλο χώρο. Η διοίκηση αποφάσισε να ελιχθούμε προς το χωριό Λίπα. Σε λίγο, όμως, καταφθάνουν πληροφορίες για το ότι μέσα στην Λίπα έφτασε ένα τάγμα στρατού. Ενώ απ τις κατευθύνσεις Λιθιάκοβο, Βελανιδιά, Ζαγόριτσα κινούνταν επίσης σημαντικές εχθρικές δυνάμεις. Ετσι ο Πετρίτης αποφάσισε ν αλλάξουμε πορεία και να ελιχθούμε προς το Μεγάλο Λόγγο. Παρ όλα αυτά στάθηκε αδύνατο να αποφύγουμε την πολεμική αναμέτρηση. Ετσι, μετά το μεσημέρι άρχισε μάχη. Ιδιαίτερη απειλή δεχόμασταν απ την πλευρά της Ζαγόριτσας. Εδώ οι επιτεθέντοι προσπαθούν με κάθε τρόπο να μας κόψουν το δρόμο της διαφυγής μας. Με εντολή του Πετρίτη οι λόχοι του Δημάδη και του Καραπάνου παίρνουν αποστολή να σταματήσουν πάση θυσία την παραπέρα κίνηση του αντιπαλου. Διεξήχθη μια πολύωρη επίμονη μάχη. Οι λόχοι αυτοί πέτυχαν να εμποδίσουν τους επιτιθέμενους να εγκλωβίσουν το τμήμα μας. Τις βραδινές ώρες έγινε δυνατό να ελιχθεί όλο το τμήμα μαζί με τα ζώα και τους τραυματίες σε άλλο χώρο. Εκεί, στον καινούργιο καταυλισμό, ο ασυρματιστής, που ούτε στιγμή δεν σταμάτησε να προσπαθεί, να βασανίζεται μήπως μόνος μπορέσει να βρει τελικά κάποια διέξοδο, κατάφερε τελικά να

αποκατασταθεί επαφή με την διοίκηση της Υλλής Μεραρχίας του ΔΣΕ. Η διοίκηση της Μεραρχίας ήταν τότε μέσα στην Αλβανία. Από αυτή τη στιγμή έγινε δυνατό να ενημερωθεί επίσημα ο Πετρίτης ότι τα τμήματα του Γράμμου του ΔΣΕ υποχώρησαν στην Αλβανία. Πήρε διαταγή να περάσει κι αυτός χωρίς καθυστέρηση με το τμήμα του στην Αλβανία. Ταυτόχρονα ενημερώθηκε, ότι αυτή την περίοδο έχουν κινηθεί πολλές εχθρικές δυνάμεις του αντιπάλου προς εξόντωση συγκροτήματός μας. Ακόμα το τηλεγράφημα επισήμανε να παρθούν όλα τα μέτρα για τη διαφύλαξη και διάσωση του Πετρίτη. Την ίδια βραδιά ο Πετρίτης κάλεσε σε σύσκεψη όλα τα στελέχη και μας ενημέρωσε για το περιεχόμενο αυτής της διαταγής. Επίσης μας ανακοίνωσε και την απόφασή του για τις παραπέρα ενέργειες που θα ακολουθήσουν. Μας είπε ότι από αυτή τη στιγμή το συγκρότημα χωρίζεται σε δύο κλιμάκια. Το πρώτο θα αποτελείται από τρεις λόχους, τη διοίκηση, τον ασύρματο και ένα άλλο και θα φύγει αμέσως για την Αλβανία. Το δεύτερο κλιμάκιο με το λόχο του Μαρκόπουλου, τα μεταγωγικά και τους 18 τραυματίες με επικεφαλής τον Ταγματάρχη Γιάννη Μάστορα (Τζαβέλλα) θα περάσει κι αυτό στην Αλβανία, ακολουθώντας το πιο σωστό δρομολόγιο που θα επιλέξει ο ίδιος ο Ταγματάρχης. Πριν χωρίσουμε με τον Πετρίτη αγκαλιαστήκαμε, αποχαιρετιστήκαμε και ευχηθήκαμε καλή αντάμωση στην Αλβανία και όχι, όπως είπε ο Άρης Βελουχιώτης στα γουναράδικα. Η απόφαση του Πετρίτη για το χωρισμό του συγκροτήματος σε δύο κλιμάκια δεν πρέπει να θεωρείται σαν μοναδική σωστή επιλογή. Το κλιμάκιο Πετρίτη ακολούθησε το δρομολόγιο μέσω Καλαμά - Δεσποτικό - Αερόπετρα, Κάτω Λάβδανη, βουνό Κασιδιάρη και τη δεύτερη μέρα πέρασε μεταξύ Καστανιανής και Βαλτίτσας και βγήκε στην Αλβανία. Μέσα μου δεν μπόρεσα να καταλάβω σ' όλο το βάθος τους λόγους που οδήγησαν τον Πετρίτη στην απόφαση να χωριστεί το συγκρότημα σε δύο τμήματα, που θα ήταν υποχρεωμένα να πορεύονται αυτόνομα, από χωριστό δρομολόγιο με τον ίδιο

προορισμό, που ήταν τα αλβανικά σύνορα. Ωστόσο η διαταγή ήταν διαταγή και έπρεπε να εκτελεστεί. Καταλάβαινα πολύ καλά τις τεράστιες δυσκολίες που θα συναντούσαμε στην πορεία, που πολλές από αυτές έμοιαζαν σαν τελείως αζεπέραστες. Κι αυτό, γιατί οι 18 τραυματίες, που αναλάβαμε να τους μεταφέρουμε στην Αλβανία, δεν είχαν τη δυνατότητα να περπατήσουν μόνοι τους. Ήταν καταδικασμένοι να μένουν δεμένοι στα σαμάρια των ζώων. Το όλο θέμα επιδεινώνονταν ακόμα πιο πολύ γιατί η πορεία προς την Αλβανία θα γινόταν τη νύχτα μέσα στο σκοτάδι από δάση, απόμερα και δύσβατα μονοπάτια, από μια στρατοκρατούμενη περιοχή που ελέγχονταν απ τον αντίπαλο, οπότε θα είμασταν αναγκασμένοι να παρακάμπουμε τις βασικές υποχρεωτικές διαβάσεις που υπήρχαν υποψίες ότι σ αυτές μπορεί να υπήρχαν στημένες εκθρικές ενέδρες. Υστερα από πολύπλευρο προβληματισμό και προσεκτική βαθιά σκέψη αποφάσισα να επιλέξω δικό μου δρομολόγιο. Κάλεσα το λοχαγό Μαρκόπουλο, τους διμοιρίτες Καλόγερο Στέφανο και Καλόγερο Κώστα και τους εξήγησα την αποστολή μας. Το δρομολόγιο που θα ακολουθούσαμε. Τα μέτρα ασφάλειας στην πορεία και μια σειρά άλλες λεπτομέρειες τεχνικής προετοιμασίας.

Ο ΔΣΕ ήταν ένας δυνατός και έμπειρος στρατός με μπαρουτοκαπνισμένα και ικανά στελέχη. Και χαρακτηρίζονταν ιδιαίτερα για τον πιο σωστό τρόπο ανάδειξης των διοικητών του. Βασικό κριτήριο ανάδειξης μικρών και μεσαίων διοικητών του ΔΣΕ ήταν τα έργα τους, η στάση τους, η διαγωγή τους, το ήθος τους και πάνω απ όλα η προσωπική παλικαριά τους στις καθημερινές δοκιμασίες και ιδιαίτερα στις μάχες. Με τέτοιους ακριβώς μαχητές και διοικητές είχα να κάνω. Κι αυτό εμπύχωνε και μένα. Μου δυνάμωνε την πεποίθηση ότι κι αυτή τη φορά θα τα βγάλω πέρα. Σε τέτοιους γενναίους διοικητές και μαχητές στηρίχθηκα κι αυτή τη φορά για να βγάλω σε πέρας μια τόσο σοβαρή και πολύ υπεύθυνη αποστολή, που ήταν να περάσω σώους στην Αλβανία αυτούς

τους ανήμπορους συμπολεμιστές μας τραυματίες. Είχαμε ανάγκη από ντόπιο σύνδεσμο. Ήταν αδύνατο να βρεις άνδρα. Αναγκαστήκαμε να καταφύγουμε σε μια γυναίκα 45-50 χρόνων από το χωριό Ψήνα, που γνώριζε αρκετά καλά τα μέρη κι έτσι η φάλαγγα ξεκίνησε. Βαδίζαμε προσεκτικά μέσα στο σκοτάδι με το χέρι στη σκανδάλη πανέτοιμοι να μπούμε στη μάχη, αν χρειαζόταν, μέσα από στενά μονοπάτια με θάμνους, που δυσκόλευαν την κίνηση των ζώων. Καταφέραμε να παρακάμψουμε το χωριό Κούρεντα, που μέσα σ' αυτό ήταν ΜΑΥδες. Στη συνέχεια διασχίζουμε τον Καλαμά και ανεβαίνουμε προς το Κούτσι. Τυχαία εκεί στην άκρη του χωριού πέρασε πάνω σε ένα φυλάκιο ΜΑΥδων. Ανοιξαν πυρά εναντίον μας. Τους απαντήσαμε με δικά μας πυρά. Συμπύχθηκαν χωρίς αντίσταση προς Γρανιτσοπούλα, που υπήρχε στρατός. Πριν φέξει φτάνουμε κοντά στο χωριό Τσαρακλιμάνι και κάναμε λαούφα μέσα στο δάσος. Το βράδι 13 Σεπτέμβρη μίλησα στους τραυματίες να κάνουν κουράγιο και ότι, αν όλα πάνε καλά, την άλλη βραδιά θα βρισκόμαστε στην Αλβανία. Με πολύ προσεκτικά μέτρα ασφάλειας και με το χέρι στη σκανδάλη η διμοιρία της εμπροσθοφυλακής πανέτοιμη ανά πάσα στιγμή να μπει στη μάχη αν χρειαστεί ανάγκη, τραβούμε μπροστά. Φτάνουμε στο χωριό Κωστάνα. Ήταν ολότελα έρημο. Δεν υπήρχε σ' αυτό ούτε μια ανθρώπινη ψυχή. Δεν ακούστηκε ούτε ένα γάβγισμα σκυλιού. Οι κληματαριές των σπιτιών ήταν κάργα φορτωμένες από ώριμα σταφύλια, που δεν τα είχε αγγίξει κανένα ανθρώπινο χέρι. Με εντολή μου οργανωμένα και στα γρήγορα μαζεύτηκαν σταφύλια και διανεμήθηκαν ανάμεσα στους τραυματίες μας. Απολαύσαμε και μεις αυτό το ωραίο φρούτο. Κάναμε το παν η πορεία να γίνεται όσο το δυνατό με πολύ ταχύτερους ρυθμούς. Επρεπε να προλάβουμε αυτή τη βραδιά, πριν ακόμα φέξει, να περάσουμε στην Αλβανία. Συχνά από πίσω έφταναν φωνές διαμαρτυρίας απ' τους

τραυματίες μας, που ζητούσαν να κάνουμε πιο συχνά στάσεις. Το αίτημα αυτό στις δοσμένες συνθήκες δεν ήταν εύκολο να ικανοποιηθεί. Περνούμε το βουνό Πλότσικα σε μια περιοχή, που όλα τα βασικά και δεσπόζοντα σημεία ήταν πιασμένα απ το στρατό. Εκ θαύματος καταφέραμε να περάσουμε ανάμεσα απ την εχθρική διάταξη απαρατήρητοι. Πολλά χρωστούσαμε σ αυτή τη γενναία γυναίκα-σύνδεσμο. Ήταν λάθος δικό μου, που δεν κράτησα τ όνομά της να το αναφέρω επώνυμα. Φτάνουμε σιμά στο χωριό Άγιοι Πάντες. Το μέρος εδώ ήταν πετρώδες. Το πέραςμα της φάλαγγας με τα ζώα προκαλούσε αναπόφευκτα θόρυβο που ακούγονταν μακριά. Γίναμε αντιληπτοί από τμήμα στρατού, που ήταν εγκαταστημένο δίπλα απ την εκκλησία. Δεχτήκαμε καταιγιστικά πυρά από πολυβόλα και όλμους. Βρεθήκαμε ξαφνικά μπροστά σε έναν απειλητικό κίνδυνο. Οι τραυματίες μας ανησυχούν ιδιαίτερα. Με κάθε τρόπο προσπαθούμε να τους καθησυχάσουμε. Τους διαβεβαιώνουμε ότι σε καμιά περίπτωση δεν πρόκειται να τους εγκαταλείψουμε. Με εντολή μου η διμοιρία του γενναίου διμοιρίτη μας Κώστα Καλόγερου ανάλαβε να αποκρούσει την εχθρική επίθεση και να σταματήσει την παραπέρα προέλασή του. Και το πέτυχε. Αυτή η απόκρουση του αντιπάλου επέτρεψε στη φάλαγγά μας να παρακάμψει την εχθρική διάταξη. Να αποφύγουμε την απειλή και να συνεχίσουμε την πορεία πιο πέρα. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι ο διμοιρίτης Καλόγερος Κώστας για τις επανειλημμένες εξαιρετικές πράξεις ανδρείας και αποφασιστικότητας στις μάχες τιμήθηκε με το ΜΕΤΑΛΛΙΟ ΑΝΔΡΕΙΑΣ του ΔΣΕ, ανώτατη πολεμική διάκριση. Αυτή η πολεμική σύγκρουση προκάλεσε την ταυτόχρονη εκδήλωση πολλών εχθρικών πυρών με πολυβόλα, όλμους και πυροβόλα απ όλες τις πολυάριθμες εχθρικές θέσεις της διάταξής τους στην περιοχή του ορεινού όγκου της Μουργκάνας. Και έπρεπε ακόμα να περάσουμε πολλά εμπόδια. Να διαβούμε από πολλά δύσβατα και κακοτράχαλα μονοπάτια που έκαναν τα ζώα μας να μην

αποφασίζουν εύκολα να κάνουν το επόμενο βήμα. Να σταματούν. Να μη προχωρούν πιο πέρα. Οι συνοδοί μας επιμένουν. Τα τραβούν δυνατά απ' το καπίστρι, ενώ άλλοι αναγκάζονται να τα χτυπούν πίσω στα καπούλια. Ετσι η φάλαγγα καθυστερεί, γεγονός που μας κάνει ν' ανησυχούμε. Ο νεαρός, δραστήριος και πολύ μαχητικός σύνδεσμός μου Κόκκορης Σωτήρης, όπως πάντα αφοσιωμένος κι ακούραστος, τρέχει απ' τη μια στην άλλη άκρη της φάλαγγας. Προσπαθεί. Κάνει ό,τι μπορεί να διευκολυνθεί το έργο της προώθησής της προς τα μπρος. Γυρίζει πίσω και με ενημερώνει και πάλι απ' την αρχή. Προερχόταν από μια επαναστατική οικογένεια. Τα δύο μεγαλύτερα αδέρφια του σκοτώθηκαν στο ΔΣΕ. Ο Σπύρος Κόκκορης με το βαθμό του Αντισυνταγματάρχη του ΔΣΕ και ο Παύλος με τον βαθμό του Ανθυπολοχαγού, τιμημένοι νεκροί. Βρισκόμαστε αρκετά μακριά από τα σύνορα της Αλβανίας. Εκεί κάλεσα αυτή τη γενναία Ηπειρώτισσα γυναίκα και μ' όλη μου την καρδιά την ευχαρίστησα για τις τόσο σημαντικές και πολύτιμες υπηρεσίες που μας πρόσφερε. Γι' αυτή την απόφασή μου να την αφήσω να γυρίσει στο σπίτι της διαμαρτυρήθηκε έντονα ο λοχαγός μας Μαρκόπουλος. Επέμενε να την πάρουμε μαζί μας στην Αλβανία. Φοβούμενος μην πάει και μας προδώσει. Εγώ είχα πειστεί μέσα μου ότι, εάν αυτή η εξαιρετη γυναίκα το είχε στις προθέσεις της να μας κάνει ζημιά, θα μπορούσε πολύ εύκολα να το κάνει σε οποιαδήποτε στιγμή, αλλά αυτή μας φέρθηκε λεβέντικα σαν Ελληνίδα πατριώτισσα και έσωσε πολλές ζωές μας από το θάνατο. Ετσι η φάλαγγα με τους τραυματίες μας σώους πριν ακόμα ανατείλει ο ήλιος διέσχισε τα αλβανικά σύνορα. Πατώντας μέσα στο φιλόξενο αλβανικό έδαφος νιώσαμε όλοι μας απέραντη χαρά και μεγάλη ικανοποίηση, που τα καταφέραμε να τα βγάλουμε πέρα τόσο καλά.

2. Μία ύστατη προσπάθεια αυταπάρνησης πριν την τε- λική ήττα του ΔΣΕ

Του Υπολοχαγού του ΔΣΕ
Κώστα Κουτμάνη

1. Ύστερα από δίμηνη πορεία συνεχών σκληρών μαχών, ανείπωτων στερήσεων και πραγματικά ηρωικών προσπαθειών ο κύριος όγκος των δυνάμεων της Ι Μεραρχίας του ΔΣΕ με διοικητή τον Γιώτη - Χαρίλαο Φλωράκη φτάνει στο τέλος Ιούνη του 1949 στο Γράμμο. Δρομολόγιο: Αρματωλικό - Μεσοχώρα - 'Αγραφα - Μαυρομάτα - Βραχά - Ρεντίνα - Παλιά Γιαννιτσού - Δερελί Δομοκού - Ορθρη - Πήλιο - Μαυροβούνι - Κίσσαβος - 'Όλυμπος - Πιερία - Χασιά - Σπήλαιο - Αβδέλλα - Σαμαρίνα - Σμόλικας - Ζέρμα - Γράμμος. Περνάμε στα μετόπισθεν της αμυντικής γραμμής των τμημάτων του ΔΣΕ του Γράμμου, έχοντας μπροστά μας το Τσάρνο,

που το υπερασπίζεται η XVI Ταξιαρχία του αξέχαστου Μήτσου Παλαιολόγου. Ταυτόχρονα με την ολιγοήμερη ξεκούραση αρχίζουμε την ανασυγκρότηση και την εντατική εκπαίδευση, δουλεύοντας ενδιάμεσα και στην κατασκευή οχυρών, κουβαλώντας τεράστιους κορμούς δέντρων κι αυτό με διακοπές, γιατί το πυροβολικό του αντίπαλου μας σφυροκοπεί από καιρό σε

Κουτμάνης Κώστας,
απ' τη Σούρπη Αλμυρού. Υπηρέτησε
στον ΕΛΑΣ και πήρε μέρος σε πολλές
μάχες. Μέλος του ΚΚΕ.

Στο ΔΣΕ από το 1946.

Διατέλεσε υπεύθυνος του ΙΙου Γραφείου της Ιης Θεσσαλικής Μεραρχίας του ΔΣΕ. Υπολοχαγός του ΔΣΕ. Π. πρόσφυγας στην Πολωνία. Διατέλεσε Πρόεδρος του Συλλόγου Πολιτικών Προσφύγων στην Πολωνία αλλά και σε άλλες υπεύθυνες θέσεις στις κομματικές οργανώσεις του ΚΚΕ στην Πολωνία.

καιρό. Τώρα πια δεν είμαστε νηστικοί και ρακένδυτοι.

Γιατρέψαμε τα πληγιασμένα πόδια μας, παπουτσωθήκαμε, ντυθήκαμε, είμαστε καθαροί, χορτάτοι και με καλό εξοπλισμό.

Την τέταρτη μέρα, ενώ καθόμουν με 4-5 μαχητές της ομάδας μου έρχεται κατά πάνω μας ο Χαρίλαος Φλωράκης, με έναν ακόμη λεβέντη, που είχε κρεμασμένο με επίδεσμο από το λαιμό του το τραυματισμένο χέρι του.

Σηκωθήκαμε. Μας χαιρέτησαν έναν-έναν και μας λέει να σας συστήσω τον καινούργιο μας Πολιτικό Επίτροπο, το σ. Νίκο Μπελογιάννη, εντελώς άγνωστο τότε σε μας. Ταυτόχρονα μας αναθέτουν μια τριήμερη σοβαρή αποστολή στα μετόπισθεν του αντιπάλου, που θα εκτελούσαμε με μιά εξειδικευμένη ομάδα της XVI Ταξιαρχίας του Μ. Παλαιολόγου.

Στο μεταξύ ο κλοιός του αντιπάλου γύρω απ' το Γράμμο γίνεται πιο ασφυκτικός και η διάταξη των δυνάμεών του πυκνότερη και σε βάθος ενόψει των επικείμενων επιχειρήσεων.

Στο πρώτο δεκαήμερο του Ιούλη με διαταγή του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ γίνεται η πρώτη απόπειρα διάνοιξης ρήγματος στη διάταξη των δυνάμεων του αντίπαλου, για αντιπερισπασματική δράση στα νώτα του, με την αποστολή ενός επίλεκτου αποσπάσματος του ΔΣΕ με επικεφαλής τον λεβέντη Ταξίαρχο Ζάρα. Αποτέλεσμα η διάλυση του αποσπάσματος και ο τραγικός θάνατος του Ζάρα. Στα μέσα Ιούλη επιχειρείται το ίδιο εγχείρημα με ένα άλλο επίλεκτο απόσπασμα με επικεφαλής το θρυλικό Μπαντέκο και Πολιτικό Επίτροπο τον Στάθη Καραγιώργη. Δυστυχώς και αυτή η αποστολή είχε τον ίδιο τραγικό επίλογο με αποτέλεσμα να συλληφθεί και ο ίδιος ο Μπαντέκος και να εκτελεστεί λίγο αργότερα με απόφαση του Στρατοδικείου Λάρισας κρατώντας παλικαρίσια στάση τόσο στο Στρατοδικείο όσο και στην εκτέλεση.

Και τώρα έρχεται η δική μας σειρά, που λίγο πολύ την περιμέναμε. Είναι ήδη καθ' όλα έτοιμο το δικό μας απόσπα-

σμα, 4-5 λόκων, με πολύ έμπειρους διοικητές (όπως ο Μήτσος Κολοβός, ο Θαν. Παπουτσήs, ο Μιχάλης Φερραίος, ο Θαν. Τσαντούκας, ο Παπαθανάσης κ.α.), πολύ καλά εξοπλισμένο, μαχητικότατο, με ηθικό άριστο. Η σύνθεσή του είναι από δοκιμασμένους μαχητές και μαχήτριες της Ι. Μεραρχίας, που είχαν επίγνωση των συνθηκών και των τρομερών προβλημάτων που θα αντιμετώπιζαν στη Νότια Ελλάδα.

Το απόσπασμα έχει την πιο άξια, την πιο κατάλληλη και πεπειραμένη διοίκηση γι' αυτή την τόσο σοβαρή αποστολή, που την αποτελούσαν ως διοικητής ο Χαρίλαος Φλωράκης και ως Πολιτικός Επίτροπος ο Ν. Μπελογιάννης, που ήδη είχε κατακτήσει τις καρδιές των μαχητών με το ενδιαφέρον του προς εμάς, το παράδειγμά του και τη συντροφικότητά του.

Στις 13/8/49 ξεκινάμε απ' τον καταυλισμό μας στο Γράμμο και φθάνουμε την επόμενη μέρα στο πυκνό δάσος πάνω απ' το χωριό Ζέρμα.

Ξεκουραζόμαστε καλυμμένοι στο δάσος και περιμένουμε να βραδιάσει, για να ξεκινήσουμε. Είμαστε χορτάτοι και δίνεται σε όλους μας από μιά κούφτα σοκολάτα ξερή και αρκετά παξιμάδια για την πορεία. Όποιος ήθελε μπορούσε να πάρει και ένα επιπλέον ζευγάρι άρβυλα. Το απόγευμα μας μίλησαν για τη σοβαρότητα της αποστολής μας ο Κώστας Κολιγιάννης και ο Γιάννης Ιωαννίδης, που ήρθαν να μας ξεπροβοδίσουν. Μαζί μας ξεκινάει και ένα μικρό επίλεκτο τμήμα του Πετρίτη με αποστολή, μόλις περάσουμε το δρόμο Μέτσοβο - Γιάννινα, να κατευθυνθεί για δράση στην περιοχή Σουλίου, όπως και έγινε. Το πέρασμά μας προς το Σμόλικα είναι επισημασμένο απ' τα πυρά του αντιπάλου, που κατέχει με ισχυρές δυνάμεις τα υψώματα Κάντισκου και Φούρκας. Βαλλόμαστε καθ' όλη την ανηφορική διαδρομή μας από πυρά πυροβολικού και όλμων. Προχωρούμε όμως μέσα από δύσβατα μονοπάτια και κακοτοπιές, για ν' αποφύγουμε όσο το δυνατό τα πυρά του αντιπάλου. Κατεύθυνσή μας ο αυχένας του Σμόλικα και η κατάληψή του,

που θα μας εξασφάλιζε το πέρασμά μας προς Νότο, προς το Δίστρατο.

Στην επιτυχή διάνοιξη του ρήγματος και το πέρασμά μας προς Νότο συντέλεσε πολύ σοβαρά η εύστοχη ταυτόχρονη δράση ενός τμήματος του ΔΣΕ, που δρούσε ανεξάρτητα στην περιοχή του Σμόλικα με διοικητή τον Κώστα Παλαιολόγου.

Συνεχίζεται η πορεία μας προς Νότο, προς Πριόνια - Δίστρατο, έχοντας όλη σχεδόν την ημέρα μπροστά μας. Πάνω απ' τα κεφάλια μας τα αεροπλάνα, που ψάχναν να μας θρουν, ανεπιτυχώς όμως, στα δύσβατα και δασωμένα μονοπάτια. Κατά τις 6 το απόγευμα φτάσαμε στο Δίστρατο. Λιγότεπη ξεκούραση και αποστολή αμέσως έμπειρων ανιχνευτικών ομάδων για τον έλεγχο των υψωμάτων και συλλογή πληροφοριών που θα μας εξασφάλιζαν το πέρασμα προς την περιοχή της Λάιστας. Η προώθηση ομάδων, η ανίχνευση, ακόμα και με συγκρούσεις με τον αντίπαλο, που μας εξασφάλιζαν τις αναγκαίες πληροφορίες για τη διάταξή του συνεχίστηκε καθ' όλη τη διείσδυσή μας προς Νότο. Έτσι, γνωρίζοντας τις κινήσεις και τη διάταξη των δυνάμεων του αντιπάλου, η διοίκησή μας καθόριζε έγκαιρα τις δικές μας κινήσεις και ανέπτυσε την επιθετική της πρωτοβουλία, συντρίβοντας πραγματικά ακόμα και καλά οχυρωμένες αντιστάσεις του αντιπάλου, όπως π.χ. στα Πράμαντα, στα υψώματα του Τετράκωμου κ.α. Δεν υπήρχε μέρα χωρίς μάχη σε όλη την διείσδυσή μας προς Νότο.

Ο αντίπαλος πραγματικά αιφνιδιάστηκε. Προέβη σε βιαστικές κινήσεις τμημάτων του για την κατάληψη στρατηγικών σημείων, που θα ανέκοπταν την προέλασή μας, π.χ. ένα Τάγμα, που κινήθηκε στα υψώματα της Λάιστας, κυριολεκτικά το διαλύσαμε. Υστερα από την πτώση του Βίτσι και πλησιάζοντας στο πέρασμά μας στο δρόμο Μέτσοβο - Γιάννενα, η κατάσταση γίνεται πολύ πιο δύσκολη.

Εκτός των στρατιωτικών δυνάμεων, που κινήθηκαν εναντίον μας, είχαν αποθρασυνθεί και τα ΤΕΑ της κάθε περιοχής, επίσης οπλισμένοι ελεύθεροι σκοπευτές, που μας πυροβολούσαν ελέγχοντας το πέρασμά μας και την κίνησή μας.

Τελικά, στις 29 Αυγούστου φτάνουμε στο Τρίδενδρο 'Αγραφών τις πρωινές ώρες. Και ενώ τα τμήματά μας καταλαμβάνουν αμυντικές θέσεις, ο αντίπαλος κινητοποιεί μεγάλες δυνάμεις και κατά τις 10 η ώρα αρχίζει πάλι η μάχη με την αεροπορία πάνω στα κεφάλια μας. Πολύ δύσκολη η κατάσταση και η θέση μας. Ταυτόχρονα η διοίκηση συσκέπτεται και πρέπει να αποφασίσει προς τα που θα ελιχθούμε το βράδυ.

Η πρώτη απόφαση, με βάση τις πληροφορίες που είχαμε ως τότε ήταν περνώντας το ρέμα να ελιχθούμε νότια των Αγραφών, που το μέρος εκεί δεν ήταν πιασμένο απ' τον Κυβ. Στρατό. Μόλις είχα γυρίσει με την ομάδα από ολονύκτια αποστολή αναγνώρισης στην κακοτράχαλη περιοχή του Ασπροπόταμου. Αμέσως, χωρίς να πάρουμε μια ανάσα, μας δίνεται διαταγή προσωπικά απ' τη διοίκηση, παίρνοντας όλα τα μέτρα κάλυψης να καταλάβουμε ένα δεσπόζον υψωματάκι πάνω από τους Νερόμυλους, να ελέγχουμε το πέρασμα αυτό προς Νότο ως μόνη διέξοδό μας για την κίνηση των τμημάτων μας νότια των Αγραφών. Στην ομάδα είμαστε 4. Εγώ, ο Σπύρος Αλεξογιαννόπουλος, ο Γιώργος Φούντας (και οι δύο ζουν) και ένα παλικάρι, Γιωργάκη τον έλεγαν, απ' τα χωριά του Πηλίου, που δυστυχώς χτυπήθηκε από όλμο και τον χάσαμε. Την επόμενη μέρα, προσπαθήσαμε να πάρουμε επαφή με τα τμήματά μας που μάχονταν σκληρά στα Βραγκιανά για να βρουν διέξοδο προς την περιοχή Μπελοκομίτη - Καστανιάς - Σπιναίας κλπ. Η διαταγή αυστηρή: Δεν θα αφήσουμε το ύψωμα αυτό απ' το οποίο ελέγχουμε το πέρασμά μας προς Νότο χωρίς διαταγή. Έτσι μένουμε καθηλωμένοι εκεί πιστοί στο καθήκον, νηστικοί και διψασμένοι μέχρι την άλλη μέρα ως τις 10 η ώρα. Στο μεταξύ η Διοίκηση πήρε επαφή με μια ομάδα ανταρτών του Γιάννη Τσαγανού, πήρε νεώτερες πληροφορίες για τη διάταξη του αντιπάλου και αποφάσισε να τραβήξει προς τα Βραγκιανά, στέλνοντας έγκαιρα σύνδεσμο να μας ειδοποιήσει να συμπυκνθούμε και να πάμε στη Διοίκηση. Δυστυχώς, ο σύνδεσμος

πήρε επαφή μαζί μας την άλλη μέρα στις 10 η ώρα για να μας πει να συμπυκνωθούμε, αντί να 'ρθεί το απόγευμα, όπως ήταν η εντολή που πήρε από τη διοίκηση. Μάλιστα, την ώρα που ήρθε, δεν ξέραμε τί συμβαίνει. Στο Τρίδενδρο επικρατεί πονχία, ενώ μάχες διεξάγονται στον αυχένα των Βραγκιανών. Πήραμε το δρόμο προς τα Βραγκιανά με την ελπίδα να συναντηθούμε με τα τμήματά μας που μάχονταν εκεί, πράγμα που στάθηκε αδύνατο. Και το χειρότερο: οι τρεις μας, όταν σε μια στιγμή κατά το βραδάκι δεχτήκαμε πυρά πολυβόλου, πηδήσαμε σε ένα χαντάκι βαθύ, για να καλυφθούμε απ' τα πυρά.

Ο Σπύρος και ο Γιώργος προχώρησαν μέσα στο χαντάκι κι εγώ, μένοντας για λίγο για να δω από πού θαλλόμαστε, πήρα μετά κι εγώ το χαντάκι προς τα κάτω για να τους βρώ. Όμως το χαντάκι παρακάτω ήταν δικαλωτό κι όταν έφτασα εκεί στην δικάλα πήρα το άλλο χαντάκι κι όχι αυτό που πήραν ο Γιώργος με το Σπύρο. Έτσι καθήκαμε. Εγώ έμεινα μόνος μου κι αυτοί οι δυό μόνοι τους. Έτσι όχι μόνο δεν πήραμε επαφή με τα τμήματά μας, αλλά καθήκαμε και μεταξύ μας. Τρομερό πράγμα η μοναξιά σ' αυτές τις τραγικές μέρες του 1949. Όταν γύρισα απ' την Πολωνία συναντηθήκαμε και τα λέγαμε. Μάλιστα ο Γιώργος Φούντας δεν ήξερε ότι ζω, ούτε κι εγώ γι' αυτόν. Και οι δυό τους αργότερα συνελήφθησαν από το Στρατό και πέρασαν μαύρες μέρες με Στρατοδικεία, φυλακές, Μακρονήσι κλπ.

Περιπλανώμενος 3-4 μέρες και πηγαίνοντας προς την περιοχή Κλειτσού - Μάρτσα πήρα επαφή με την ομάδα του Υφαντή, που κι αυτοί δεν μπόρεσαν να πάρουν επαφή με το απόσπασμά μας. Όλο το Σεπτέμβρη μετακινούμαστε από μέρη σε μέρη στην περιοχή Σπινάσας - Καροπλεσίου - Μπελοκομίτη κ.λπ.σαν τα αγρίμια και την 1 Οκτώβρη δίνεται εντολή στον Κώστα Γάτσο ως διοικητή και σε μένα ως Πολιτικό Επίτροπο, στην Φτέρη των Αγραφών, απ' τον Ταξίαρχο Γιώργο Αθανασίου να ετοιμάσουμε αποστολή και να τους πάμε στην Αλβανία. Έτσι, ξεκινάμε στις 3 του Οκτώβρη 74 άτομα για

την Αλβανία απ' τη Φιέρη Αγράφων. Στους 72 συμπεριλαμβανονται και αυτοί απ' τους ένοπλους αντάρτες, μαζί μας και ανταρτοοικογένειες, 6-7 παιδιά άοπλα 8-14 ετών, μια έγκυος και 6 τραυματίες. Τελικά, στις 29 του Οκτώβρη το τμήμα μας πέρασε στην Αλβανία χωρίς απώλειες. Τώρα το τί ζήσαμε και το τί περάσαμε σ' όλη την πορεία μας προς την Αλβανία, αυτό είναι μια άλλη οδύσσεια τρομερή, που δεν ξέρω αν θα βρεθεί πένα να γράψει και να περιγράψει αυτό το κατόρθωμα. Φτάνει να έβλεπε κανείς τα μάτια των νησιτικών και ξυπόλητων παιδιών, καθώς και την κατάσταση των 6 τραυματιών μας. Με το δράμα των τραυματιών μας στη Νότια Ελλάδα ασχολήθηκε ειδικά ο σ. Ν. Μαγόπουλος στο βιβλίο, που εξέδωσε «Αγραφα - Πολωνία» και του αξίζει κάθε έπαινος. Γι' αυτό όλοι του αποσπάσματος λέγαμε, όχι να μην σκοτωθούμε, αλλά να μην τραυματιστούμε.

Εδώ πρέπει να υπογραμμίσω την αυταπάρνηση και την αυτοθυσία των δύο γιατρών μας του αποσπάσματος, του Τάκη Σκύφτη και του Νίκου Ταβλά, την προσπάθεια που κατέβαλλαν και το συναγωνιστικό ενδιαφέρον τους για την περίθαλψη των τραυματιών μας σ' αυτές τις αντίξοες συνθήκες στη διάρκεια των μαχών που μαίνονταν με πείσμα και από τις δύο πλευρές - και από τη μεριά μας με τα πενιχρά μέσα που διαθέταμε. Αιωνία η μνήμη τους, γιατί και οι δυό δεν ζουν πια.

V. Δεν έχω πειστεί πως η αποστολή του αποσπάσματος στη Νότια Ελλάδα θα μπορούσε να συμβάλει σοβαρά στην επιτυχή έκβαση του αγώνα μας το 1949. Η τύχη του είχε κριθεί νωρίτερα οριστικά και αμετάκλητα. Κι όχι μόνο λόγω έλλειψης εφεδρειών, αλλά κυρίως από έλλειψη μακρόπνοης στρατηγικής και ταχτικής της καθοδήγησης, σωστής εκτίμησης της διεθνούς συγκυρίας και βοήθειας και από άλλα προγενέστερα σοβαρότατα λάθη, που προδιέγραψαν την ήττα μας και τις συνέπειές της, που ήταν τραγικές και μετά τη λήξη του Εμφυλίου. Η αποστολή μας ήταν μια απεγνωσμένη ύστατη προσπάθεια αυτοθυσίας.

Οι μαχητές και οι μαχήτριες, όπως και η Διοίκηση, ανταποκρίθηκαν απόλυτα στην αποστολή του αποσπάσματος, όπως και όλα τα στελέχη. Πολέμησαν με αυταπάρνηση και αυτοθυσία κάτω από ανείπωτες στερήσεις και δυσκολίες, για να πετύχει η αντιπερισπασματική δράση τους στη Νότια Ελλάδα. Τιμή και δόξα σ' αυτούς που έπεσαν για τα ιδανικά του Αγώνα μας, που παραμένουν ανεκπλήρωτα όσο και επίκαιρα.

Η επιτυχής σαρωτική δράση του αποσπάσμάτος μας οφείλεται στη στρατηγική και ταχτική, που ακολούθησε και εφάρμοσε αποφασιστικά η διοίκηση Φλωράκη - Μπελογιάννη και που αυτή συνίσταται στο: «Η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση». Ο διοικητής το είχε συνειδητοποιήσει και το εφάρμοσε στη δοσμένη αποστολή μας, ύστερα μάλιστα απ' το σοβαρότατο πλήγμα, που δεχτήκαμε στις 16 Μάη του 1949 στα υψώματα Κορομηλιάς Δομοκού. Κι αυτό εξαιτίας, όχι τόσο της λαθεμένης πληροφόρησης, αλλά κυρίως λόγω δισταγμού της διοίκησης να τολμήσει το πέρασμά μας το προηγούμενο βράδυ στην Ορθρη και να οδηγηθούμε σε μια πρόχειρη άμυνα με τα γνωστά τραγικά επακόλουθα εκείνης της ημέρας.

Κ. ΚΟΥΤΜΑΝΗΣ

Υπολοχαγός του ΔΣΕ

Ιούνης 2000

3. ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΚΟΥΤΜΑΝΗ ΜΑΧΗΤΗ ΤΟΥ ΕΛΑΣ - ΔΣΕ

Σαράντια έξι χρόνια πριν, στις 30 Μάρτη 1952 και πριν ακόμα ξημερώσει, έπαψε να χτυπάει η φλογερή καρδιά ενός μεγάλου και ακαταμάχητου αγωνιστή του Λαού μας, του Νίκου Μπελογιάννη.

Ο Νίκος Μπελογιάννης ήταν μια σπάνια, πολύπλευρη, συνθετική και δυναμική προσωπικότητα αφιερωμένη ολοκληρωτικά στους αγώνες του Λαού και της Πατρίδας.

Στην Απολογία του τόνιζε: «Αγωνιζόμαστε για να ξημερώ-

σουν και στη χώρα μας καλύτερες μέρες χωρίς πείνα και πόλεμο. Για το σκοπό αυτό αγωνιζόμαστε και όταν χρειαστεί θυσιάζουμε και τη ζωή μας... Ετσι αγαπάμε εμείς την Ελλάδα με την καρδιά μας και το αίμα μας...». Και προέβλεπε... «Πιστεύουμε ότι η εξάρτησή μας από την Αμερική όχι μόνο θα βλάψει την Ελλάδα, αλλά θίγει και την ανεξαρτησία της...».

Είχα την τύχη και τη μεγάλη τιμή να τον γνωρίσω στο ΔΣΕ, στο Γράμμο, τον Ιούνιο του 1949, όταν τοποθετήθηκε Πολιτικός Επίτροπος στα τμήματα της Ι Μεραρχίας του ΔΣΕ. Ήμουν κοντά του μέχρι το τέλος Αυγούστου 1949 που χωρίσαμε στα Αγραφα.

Η τοποθέτησή του στη θέση του Πολιτικού Επιτρόπου ήταν η καλύτερη επιλογή και δεν ήταν καθόλου άσχετη με τη σοβαρή και επικίνδυνη αποστολή που μας ανατέθηκε και που ήταν: Αφού σπάσουμε σε κάποιο σημείο την πυκνή και σε βάθος διάταξη του Στρατού γύρω από το Γράμμο, να διεισδύσουμε προς τη Νότια Ελλάδα δρώντας αντιπερισπασματικά, με την επικείμενη έναρξη της γενικής επίθεσης του Στρατού για την κατάληψη του Βίτσι - Γράμμου. Ήταν ίσως η πιο μεγάλη δοκιμασία της ζωής μας στον ΔΣΕ.

Σ' αυτές τις τρομερά δύσκολες στιγμές και μέρες της δράσης μας ο Μπελογιάννης ξεχώριζε με την ηγετική κομμουνιστική του φυσιογνωμία, το αγωνιστικό του ήθος, την παλικαριά του, την αυταπάρνηση, το βαθύ αίσθημα ευθύνης. Όλα αυτά, με την απλότητα που τον διέκρινε, τον έκαναν να είναι η ψυχή των μαχητών.

Όταν ήρθε στα τμήματά μας είχε ακόμα σοβαρό ανοικτό τραύμα με συρίγγιο στο αριστερό του χέρι, κρεμασμένο με ένα μαντίλι από τον λαιμό του. Κι όμως πεντάρα δεν έδινε γι' αυτό. Μπροστά στην αποστολή τα αψηφούσε όλα!

Αξέχαστο θα μου μείνει το εξής περιστατικό. Βρισκόμαστε πάνω από τα Θοδωριανά. Στα Τζουμέρκα, σε έναν αυχένα. Πριν ακόμα ξημερώσει, κινείται ένα τμήμα Στρατού και καταλαμβάνει ένα δεσπόζον ύψωμα ανατρέποντας τη δική

Μπελογιάννης Νίκος. Μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ. Πολιτικός Επίτροπος της Χης
Μεραρχίας, Συνταγματάρχης Πολιτικός Επίτροπος του ΔΣΕ.

μας φρουρά εκεί με αιφνιδιασμό. Βάλλεται ξαφνικά με καταιγιστικά πυρά και τροχιοδεικτικές σφαίρες ο καταυλισμός μας. Σ' αυτή την κρίσιμότετη στιγμή του αιφνιδιασμού και της σύγκυσης, πετιέται ο Μπελογιάννης όρθιος, με το ένα χέρι κρεμασμένο, και στο άλλο το Μαραμπέλ και φωνάζει: Το Κόμμα πού είναι; Οι κομμουνιστές; Όλοι εδώ μαζί μου, να ανακαταλάβουμε το ύψωμα... όπως και έγινε μέσα σε λίγα λεπτά. Εδώ πολέμησε και νίκησε η ψυχή των κομμουνιστών. Ήξερε ο Μπελογιάννης να σε συνεπαίρνει με το παράδειγμα και την αυτοθυσία του. Ολόκληρη η ζωή του Μπελογιάννη ήταν μια συνεχής μάχη. Και όταν άρχιζε την επαναστατική του σταδιοδρομία σαν μαθητής και όταν ήταν κλεισμένος χρόνια πολλά στις φυλακές και στα χιτλεροφασιστικά στρατόπεδα και όταν πολεμούσε στο Βουνό μέσα από τις γραμμές του ΕΛΑΣ κατά των χιτλερικών κατακτητών και λίγο αργότερα με τον ΔΣΕ κατά των νέων κατακτητών, των Αγγλοαμερικανών, και όταν καθοδηγούσε την παράνομη δουλειά. Ακόμα και όταν αντίκρυζε την κήνη των τουφεκίων του εκτελεστικού αποσπάσματος. Όλα για το Λαό, την Πατρίδα και το ηρωικό Κόμμα του.

Και ίσως, αν ζούσε, να ήταν καλύτερη και η τύχη του ΚΚΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

ΓΝΩΜΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

1. Αθήνα, 12/1/2003

Κύριο Δημ. Κατοή, Λογοτέχνη, Αθήνα,

Φίλε κ. Κατοή Μήτσο,

Καλή χρονιά το 2003 με Υγεία και ευφορία!

Όλα τα βιβλία Σας που διάβασα έως σήμερα, γραμμένα με εναισθησία και μεράκι, εμπεριέχουν την αλήθεια της χρονικής ιστορικής στιγμής με ευθυβολία, που γραμμένα με την εμπειρία της πράξεως αλλά και τη μεθοδικότητα της γραφής και της πείρας των γεγονότων που ευδόκησε η τύχη να τα ζει ο γράφων!

Άξιος εργάτης της πέννας ο κ. Κατοής, με πλούσιο πνευματικό έργο ιστορικό, που έχει την ιδιαιτερότητα να έχει ο ίδιος ζήσει αυτόπτης τις ιστορικές στιγμές.

Μας έδωσε μια σειρά (συμπληρώνοντας το ένα βιβλίο το άλλο) από Ιστορικά Έργα, που σφραγίζουν την Νεώτερη Ιστορία της Ελλάδας και θα θεωρηθούν μαρτυρίες ζωντανές!

Πολύτιμο πόνημα για μελέτημα των ΓΕΝΕΩΝ, που στο μέλλον θα ασχοληθούν με τη γνώση της Ιστορίας και θα θελήσουν να ενημερωθούν διεξοδικά με τα γεγονότα της συγκεκριμένης εποχής.

Ο κ. Κατοής άξιος Ιστορικός! Το Έργο του πολύτιμο, Ευαγγέλιο Ιστορικό (ακόμη και στις αρνητικές του στιγμές).

που διδάσκει και πείθει τον Αναγνώστη!

Εύχομαι γρήγορα να τυπωθεί η συνέχεια, με νέα έκδοση επιτυχή!

Καλή Δύναμη, Φίλε κ. Κατσή

Φιλικά

Μαρία Στρίγκου-Κατσίνα, Μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών

2. Αθήνα, 18/4/2002

Αγαπυτέ φίλε Δημήτρη,

Διάβασα με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον τον πέμπτο τόμο - «Το Ημερολόγιο ενός αντάρτη»- που είχες την ευγενή καλοσύνη να μου χαρίσεις.

Και το συμπέρασμά μου είναι, γι' αυτή την πληρότητα του θάρρους, της πολεμικής αρετής, αλλά συγχρόνως και της στρατιωτικής τέχνης, που διαπνέουν τις σελίδες του βιβλίου σου, όσο και το αδούλωτο φρόνημα των μαχητών του ΔΣ, που έκανε πράξη τους μύθους και τους θρύλους της φυλής μας και συγκεκριμένα εκείνη η Ταξιαρχία των σαμποταριστών, πως όλα αυτά δεν είναι παρά και πάλι ο απόηχος της ελληνικής Ιστορίας, μέσα από τη βαθιά γαλαρία των αιώνων, έτσι που κάποια παράλληλη σύγκριση κάποιων τυχαίων αποσπασμάτων απ' «Το ημερολόγιο ενός αντάρτη» και απ' την «Κύρου Ανάβαση» του Ξενοφώντα θα 'καναν σαφέστερο το λόγο μου.

Και αυτή η βιντεοσκόπηση της Ιστορίας ακολουθεί κεφάλαιο με κεφάλαιο το «Ημερολόγιο ενός Αντάρτη» προβάλλοντας το ακατάβλητο του Έλληνα σε όλους τους καιρούς.

Σου σφίγγω, φίλε Δημήτρη, το χέρι, και σου εύχομαι η δύναμη της φυλής μας να στηρίζει τις μέρες σου, γιατί μονάχα τέτοιες πνευματικές καταθέσεις θα γίνουν με τα χρόνια η Ερυθρά Θάλασσα, που θα καταποντίσει το βόρβορο απ' το 20ό Συνέδριο μαζί με τους κιοιήδες και τους Νενέκους του Αγώνα.

Να 'σαι καλά.

Τιτίκα Σαριγκούλη, Μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών

3. «Το Ημερολόγιο ενός αντάρτη του ΔΣΕ 1946-1949» του Δημήτρη Ν. Κατσή

Όταν γνωρίζεις καλά τον άνθρωπο που έγραψε το βιβλίο, θεωρείς πως είναι πολύ εύκολο να γράψεις κάποια βιβλιοπαρουσίαση. Κι όμως, όταν γνωρίζεις όλους τους πόνους του και τα τραύματά του, το μέταλλο που κουβαλά ακόμα στο σώμα του από τις μάχες στον ΔΣΕ, νομίζω πως δεν είναι και τόσο εύκολο... Όχι μόνο τώρα, αλλά και στην Τασκένδη, που είχα την τύχη να γνωρίσω το σ. Μήτσο, τον θαύμαζα, διότι ήταν ένας άνθρωπος τίμιος, εργατικός και πολύ δημιουργικός, τότε στις οικοδομές και σήμερα στην υπηρεσία της ιστοριογραφίας αυτού του τόπου, που τόσο πάσχει από τις διαστρεβλώσεις και από την έλλειψη μιας πραγματικής αλήθειας σαν εκείνη που έγραψαν κάποτε ο Θουκυδίδης και ο Μακρυγιάννης.

Ο σ. Μήτσος Κατσής δεν είναι μόνο ένας από τους διαλεκτούς ήρωες της λεβεντιάς του ΔΣΕ, που έδωσε ένα μέρος από το αίμα του για το λαό και την πατρίδα μας, αλλά κι ένας από τους αξιόλογους ιστοριογράφους του τόπου μας, μιας τόσο τραγικής περιόδου του έθνους μας. Κι αυτό το αποκαλύπτει η έκδοση πρόσφατα του πέμπτου τόμου από «Το Ημερολόγιο ενός αντάρτη του ΔΣΕ». Κι όμως, όταν προσεκτικά κανείς διαβάσει το βιβλίο του σ. Μήτσου Κατσή, μπορεί μέσα του κάπως ν' αλλάξει και την ίδια την ονομασία, να πει πως αυτό είναι το Ημερολόγιο μιας εποποιίας ή μιας ολόκληρης εποχής και με τις ένδοξες σελίδες για την πατρίδα μας και το λαό της.

Στο ιστορικό αυτό έργο λεβεντιάς και επαναστατικού μεγαλείου βλέπει κανείς μια ζωντανή και συγκινητική εικόνα του επικού, αξιοθαύμαστου ένοπλου αγώνα του ΔΣΕ για λευτεριά, ανεξαρτησία και ειρήνη στην πατρίδα μας, όπου στις περγαμνές του βιογράφου περιγράφονται γεγονότα από τις 5/5/49 - 6/6/49 και χωρίζεται σε εννέα κεφάλαια.

Το κάθε κεφάλαιο του βιβλίου είναι μια αθάνατη τοιχογραφία μνήμης, στην οποία ο συγγραφέας αναπαράσταίνει

ρεαλιστικά κι ολοζώντανα την ηρωική εποποιία του ΔΣΕ (1946-1949), όπου ο συγγραφέας με αγάπη και καλοσύνη σκιαγραφεί τα όμορφα και αντρειωμένα παλικάρια του ΔΣΕ, μαχητές και αξιωματικούς. Και περιγράφει επίσης συγκλονιστικές εικόνες μαχών.

Διαβάζοντας κανείς αυτό το βιβλίο του Δ. Κατοή, έργο αξιοθαύμαστο, άθελά του συμμετέχει με το νου κι όλη την καρδιά του στον ηρωικό αγώνα του ΔΣΕ στην πρώτη γραμμή των μαχών, μαζί με το συγγραφέα, ο οποίος τιμήθηκε με ένα Μετάλλιο Ανδρείας και δύο Μετάλλια Εξαιρετικής Σαμποταριστικής Δράσης.

Το βιβλίο του σ. Μ. Κατοή είναι επίσης και μια υπέροχη πηγή φωτογραφίας των γεγονότων.

Γ. Ι. Βελλάς

Δρ. Ιστορικών Επιστημών

Μερικά απ' τα δημοσιεύματα στον καθημερινό Τύπο ΔΗΜΗΤΡΗ Ν. ΚΑΤΣΗ

Άνθρωποι γρανίτες στον Εμφύλιο

1. Το ημερολόγιο ενός αντάρτη του ΔΣΕ 1946-1949

Μένουν όπως τα τετράπηλα βουνά. Αγέρωχοι στους καιρούς, ν' αγναντεύουν και να μελετάνε το διάβα της ιστορίας. Είναι τα πρόσωπα εκείνα που σε μέρες, τρομερές, αρνήθηκαν την μεθοδευμένη υποταγή, δεν συμβιβάστηκαν, άκουσαν την φωνή από χιλιάδες χρόνια κι ανυπόταχτοι αρματώθηκαν για την χιλιόχρονη την λευτεριά -για το νέο κόσμο που κοιλοπονούσαν οι θυσίες των πρωτοπόρων: ήταν η άρνηση υποταγής στον Ιταλικό Φασισμό, η Εθνική Αντίσταση, ο Δημοκρατικός Στρατός.

Αυτά δεν αποκόπτονται από την εποχή τους, από τα δρώμενα όταν είχε ξεσπάσει η Επανάσταση του Οκτώβρη. Η τιτάνια προσπάθεια ν' ανατραπούν συνθήκες από την αυγή της ζωής -χιλιετίες πριν, να μην συνεχισθεί η εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο. Ότι ιερότερο έχουν οι εποχές,

είναι αυτοί οι άνθρωποι που όχι χθες την ώρα των ελπίδων και της ευφορίας, αλλά παντοτινά και σε ώρες θανάτου στάθηκαν απέναντί του βλέποντάς τον κατάματα -περιγελώντας τον.

Είναι συχνό το ερωτηματικό από τι υλικό είναι χτισμένοι αυτοί οι άνθρωποι, οι οποίοι παραμένουν στο μετερίζι, αντίθετοι με τις αλλαγές, τους καιροσκοπισμούς, τις υποχωρήσεις, τους συμβιβασμούς. Έρχονται από μακριά, με ακλόνητη πίστη κι είναι σήμερα η μόνη απαντοχή για το μέλλον. Αυτοί, που ποτέ δεν έχασαν το δρόμο τους ακόμη και σε συγκλονιστικά γεγονότα, όπως το 20 Συνέδριο του ΚΚΣΕ το οποίο είχε προ χρόνων μεθοδευτεί και η διαστροφή των εμπνευστών του επέδρασε αργά στην αρχή, με επιταχυνόμενο ρυθμό αργότερα κι η ανοιχτή προδοσία του Γκορμπατσώφ, ήταν φυσική εξέλιξη εκείνης της ανατροπής.

Σήμερα, αυτός ο κόσμος είναι που απαιτεί από το κόμμα για το οποίο κατέθεσε την ζωή του, κόμμα αγώνων και θυσιών, με κύριο γνώρισμά του την γενναιότητα, να προχωρήσει στο αυτονόητο: Να εξετασθούν τα γεγονότα, να κριθεί ο τρόπος αντιμετώπισής τους από το κόμμα, να εκτιμηθεί το 20ο Συνέδριο από τις επιπτώσεις στις παγκόσμιες εξελίξεις. Ίσως ειπωθεί ότι μετά τόσες δεκαετίες, κανείς δεν ενδιαφέρεται για ότι συνέβη στο Κρεμλίνο το 1956, έχουμε διαμετρικά αντίθετη άποψη και πολλές φορές στο παρελθόν υποστηρίξαμε αυτή την θέση. Εξ' άλλου, μόνο οι ένοχοι φοβούνται την ιστορία. Της οποίας η μελέτη, είναι το πολυτιμότερο εργαλείο για την διόρθωση λαθεμένων αποφάσεων, για την χάραξη καλύτερης πορείας.

Ο μακρός πρόλογος ήταν αναγκαίος που είναι και πρόλογος ενός συγκλονιστικού βιβλίου, από εκείνα τα οποία σου κόβουν την ανάσα και φωτίζουν τα φοβερά χρόνια του Εμφυλίου κι απαντούν, με τις τρομερές τους ημέρες, ότι οι άνθρωποι που αγωνίστηκαν για έναν κόσμο δικαιότερο, όχι τον ροζ σοσιαλισμό, τον σοσιαλισμό των σαλονιών και του ολίγου σοσιαλισμού με μπόλικο καπιταλισμό, ήταν από γρανίτη. Ο

Δημήτρης Ν. Κατσής, με το αυτογραφικό αλλά σπάνιας υπευθυνότητας έργο του «Το Ημερολόγιο ενός αντάρτη του ΔΣΕ 1946-1949» δίνει το μέτρο όλων που από την αρχή του κειμένου αυτού αναφερθήκανε. Παιδί στην Εθνική Αντίσταση, μαχητής στον Εμφύλιο, πολιτικός πρόσφυγας ως την μακρινή Τασκένδη. Αλλά με ακλόνητη πεποίθηση στις ιδέες του, με το χάρισμα να κρίνει και να κρίνει σωστά, όχι εκ των υστέρων αλλά την στιγμή που συμβαίνουν τα γεγονότα. Ένα βιβλίο πολύτιμο γιατί έχει δύο προσόντα σπάνια: Φωτίζει και είναι έντιμο.

Απ' την Εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΥΒΟΙΑ» 1/6/2001

* * *

Για τη δύσκολη περίοδο 1946-1949
5ος ΤΟΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΥΓΡΑΦΟΤΑΤΟ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΤΣΗ

Ο πολυγραφότατος Δημήτρης Κατσής από την Κτιμένη ανήκει στην ομάδα των πνευματικών ανθρώπων που δεν φοβάται το παρελθόν.

Ξαναγυρίζει σ' αυτό και με την δυνατή πέννα του καταγράφει στο χαρτί τις εμπειρίες του, που είναι εμπειρίες αγώνων και μιας δύσκολης ανηφορικής ζωής.

Αυτές τις μέρες κυκλοφόρησε σε καλαίσθητη έκδοση το 6ο βιβλίο του και ταυτόχρονα ο 5ος τόμος του «ημερολογίου ενός αντάρτη του ΔΣΕ 1946-1949».

«Είναι μια αθάνατη μνημειώδης τοιχογραφία, στην οποία αναπαράσταινεται ρεαλιστικά, ολοζώντανα η τρίχρονη γενναία εποποιία του ΔΣΕ (1946-1949), του αδάμαστου λαού μας να είναι νοικοκύρης στον τόπο του χωρίς ντόπιους και ξένους τυράννους, ιδιαίτερα τους Αμερικάνους ιμπεριαλιστές» όπως σημειώνει ο Δημ. Πάνος καθηγητής της Ρωσικής Φιλολογίας και συνεχίζει:

«Πανοραματικές συγκλονιστικές εικόνες των μαχών. Ο συγγραφέας με αγάπη και καλοσύνη σκιαγραφεί όμορφα τα αντρειωμένα παλικάρια του ΔΣΕ, μαχητές και αξιωματικούς. Με

περηφάνια και φωτεινό χαμόγελο. Αστράφτει από τις σελίδες του το πατριωτικό ηθικό μεγαλείο τους. Η ανθρωπιά τους. Η ακράδαντη πίστη στα λαμπρά κομμουνιστικά ιδανικά. Γι' αυτό και νικούν τον αντίπαλο με τις δεκαπλάσιες έμπυχες δυνάμεις του και τις εκατονταπλάσιες σε πολεμικό υλικό και εφόδια».

Λίγα λόγια για το συγγραφέα:

Ο Μήτσος Κατσής του Νικολάου γεννήθηκε το 1925 στην Άνω Κτιμένη Καρδίτσας. Μέλος του ΚΚΕ απ' το 1943. Γραμματέας της ΕΠΟΝ του χωριού του. Σαν εφεδρoΕΛΑΣίτης πήρε μέρος σε μια σειρά μάχες και σαμποτάζ ενάντια στους γερμανούς κατακτητές, κοντά στο χωριό του, στους Πέντε Μύλους, στο Σταθμό Καΐτσας κ.λπ.

Για την αντιστασιακή του δράση το μεταβαρκιζιανό καθεστώς τον κυνηγάει, τον καταδιώκει. Στις 18 Ιούνη του 1945 συλλαμβάνεται απ' την παρακρατική συμμορία του Βουρλάκη και μια ολόκληρη μέρα ξυλοκοπείται ανελέητα. Ο πατέρας για να τον σώσει έσφαξε ένα κριάρι και τον έβαλε στην προβιά του.

Στο ΔΣΕ απ' τις 16 Ιούλη του 1946. Πολέμησε 1154 εικοσιτετράωρα με το όπλο στο χέρι. Έδωσε 137 μεγάλες μάχες. Τέσσερις φορές τραυματίστηκε και χρειάστηκε να νοσηλευτεί στα νοσοκομεία: Σκόπια της Γιουγκοσλαβίας, Κοριτσά, Σουκ, Τίρανα, Ελμπασάν της Αλβανίας. Απόφοιτος της Β' σειράς της Σχολής Αξιωματικών του ΔΣΕ. Αναδείχθηκε διαδοχικά διμοιρίτης, λοχαγός, διοικητής τάγματος. Πήρε μέρος στις μεγάλες μάχες του Γράμμου και του Βίτσι 1948-1949. Τιμήθηκε με ένα Μετάλλιο Ανδρείας και δύο Μετάλλια Εξαιρετικής Σαμποταριστικής Δράσης. Έκανε 38 χρόνια πολιτικός πρόσφυγας στην Τασκένδη. Στην αναγκαστική προσφυγιά 10 ολόκληρα χρόνια εργαζόταν την ημέρα και τα βράδια σπούδαζε. Πτυχιούχος πολιτικός μηχανικός. Χρημάτισε αρχιμηχανικός και διευθυντής μεγάλης οικοδομικής επιχείρησης. Τιμήθηκε με πολλές διακρίσεις και μετάλλια στην παραγωγή. Επαναπατρίστηκε με την οικογένειά του το 1987.

Με την επιστροφή του στην Ελλάδα εξέδωσε το πρώτο βιβλίο του «Τεράστια Συμβολή των Ελλήνων Πολιτικών Προσφύγων στην Οικοδόμηση του Σοσιαλισμού του Ουζμπεκιστάν».

Επίσης, έως τώρα, έχουν εκδοθεί άλλοι πέντε τόμοι από το «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗ ΤΟΥ ΔΣΕ 1946-1949».

Απ' την Εφημερίδα «ΝΕΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ» 3/1/2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.	
ΞΑΝΑ ΣΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΓΡΑΜΜΟ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.	
ΤΑ ΤΑΓΜΑΤΑ ΘΕΣΕΩΝ.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.	
Η ΤΕΡΑΣΤΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΑΙ Ο ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΣ	
ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟΝ ΕΝΟΠΛΟ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΔΣΕ ...	37
1. Οι γενναίες και λεβέντισσες αντάρτισσες παίρνουν μέρος ισάξια με τους άνδρες στον ένοπλο αγώνα του ΔΣΕ.....	38
2. Οι τέσσερες πρώτες γυναίκες αξιωματικοί του ΔΣΕ - σύμβολα του επαναστατικού μας αγώνα.....	41
3. Οι μαχήτριες της Β' σειράς της ΣΑΓΑ παίρνουν τη σκυτάλη των τεσσάρων της Α' σειράς	46
4. Οι ατρόμητες μαχήτριες των σαμποταριστικών σχηματισμών... ..	48
5. Οι σαμποτέρ της 670 Μονάδας προέρχονται από την γενιά της ΕΠΟΝ και των αετόπουλων.....	49
6. Λίγα λόγια για την ειδική τεχνική κατάρτιση των σαμποταριστών.....	49
7. Το τμήμα με το μεγαλύτερο ποσοστό ηρωίδων γυναικών.	52
8. Ο ηρωισμός και η ανθεκτικότητα των μαχητριών μας αποτελεί παράδειγμα για μίμηση.....	54
9. Θα θυμάμαι και θα ευγνωμονώ παντοτεινά τις συμμαχήτριές μας.	57
10. Μερικά ακόμα στοιχεία.	62
11. Αναμνήσεις μαχήτριας της Ταξιαρχίας Ιππικού.	64
12. Η μάχη του «Κλέφτη».	69
13. Με αγριολούλουδα ποτισμένα με δάκρυα σκέπασα τον τάφο της αξέχαστης φιλενάδας μου.....	72
14. Μαζική και δραστήρια ήταν η συμμετοχή των Ελληνίδων στο ΔΣΕ.	74
15. Αντιπροσωπεία γυναικών στην Συνδιάσκεψη της Πανελλήνιας Δημοκρατικής Ένωσης Γυναικών.	81

16. Μας γράφει η μαχήτρια του ΔΣΕ Κατίνα Τέντα-Λατίφη.....	92
17. Η ηρωίδα του Ελληνικού Λαού Αποστόλου Ηλέκτρα.....	96
18. Μερικές απ' τις ηρωίδες τιμημένες νεκρές του ΔΣΕ.....	97
19-23. Διατάγματα της ΠΔΚυβέρνησης για απονομή του παρασήμου ΗΛΕΚΤΡΑ.....	112

24. Ηρωισμοί γυναικών της 192 Ταξιαρχίας της 1ης Μεραρχίας του ΔΣΕ.....	123
--	-----

25. Ηρωισμοί γυναικών της 11ης Μεραρχίας του ΔΣΕ.....	127
---	-----

26. Ηρωισμοί μαχητριών, μαχητών και διοικητών του ΔΣΕ.....	133
--	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ.

1. Γράμμα του Μάρκου Σταμόπουλου.....	149
2. Γράμμα του Αποστόλη Κούσιου.....	182
3. Οι τρεις πρώτοι ναυτεργάτες αντάρτες του ΔΣΕ.....	188
4. Ομαδική σφαγή αθώων πολιτών στη Ξυρόβρυση Κιλκίς.....	194

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ.

Η ΜΑΧΗ ΣΤΟ ΤΟΜΠΡΟΥΖΙ.

1. Λίγα λόγια για τις δυσκολίες που παρουσίαζε η περιγραφή της.....	214
2. Οργανωτική και διοικητική διάρθρωση της Ταξιαρχίας Ιππικού.....	219
3. Η προετοιμασία και ο σχεδιασμός της επιχείρησης.....	220
4. Μερικές βασικές αρχές οργάνωσης και σχεδιασμού πολεμικών επιχειρήσεων.....	221
5. Οι αποστολές και οι ξεχωριστοί στόχοι των τμημάτων της Ταξιαρχίας.....	221
6. Η Επιχείρηση για την κατάληψη του Παλαμά ήταν προδικασμένη σε αποτυχία.....	222
7. Γνώμες αγωνιστών της Ταξιαρχίας Ιππικού.....	223
8. Συνοπτικά για τα δραματικά γεγονότα των επόμενων τριών ημερών.....	229
9. Μαρτυρική βραδυά.....	233
10. Απ' το κακό στο χειρότερο.....	234
11. Μπροστά σε ένα καινούργιο, απρόβλεπτο και αξεπέραστο εμπόδιο.....	235

12. Μια ολόήμερη και πολύ σκληρή μάχη.....	237
13. Ελιγμός της Ταξιαρχίας προς Όθρυ.....	239
14. Μια αδικαιολόγητη καθυστέρηση.....	241
15. Οι ιππείς αν και εγκλωβισμένοι καταμεσίς στον κάμπο μάχονται επίμονα μέχρι εσχάτως.....	243
16. Μερικά αποκόμματα απ' τα δημοσιεύματα της εφημερίδας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ» της Λάρισας.....	245
17. Μερικά άλλα στοιχεία.....	256
18. Μακάβρια και βέβηλη σκύλευση των πεσόντων νεκρών.....	256
19. Η συνέντευξη του Χαρίλαου Ντινόπουλου.....	257
20. Προσπάθεια για ανέγερση μνημείου.....	262
21. Ονόματα αγωνιστών της Ταξιαρχίας Ιππικού που έπεσαν στη μάχη.....	263
22. Στο μαχητικό αντάμωμα στα ΠΕΝΤΕ ΜΥΛΙΑ.....	265
23. Αγωνιστικό αντάμωμα κάθε χρόνο στα ΠΕΝΤΕ ΜΥΛΙΑ.....	270
24. Συγκλονιστικό γράμμα που σου σπαράζει την καρδιά.....	276
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ.	
ΣΧΟΛΗ ΕΦΕΔΡΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ του ΕΛΑΣ.....	280
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ.	
ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ.....	334
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ.	
ΜΕΡΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΝΩΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΚΣΕ.	
1. Συνάντηση Νίκου Ζαχαριάδη-Ζυτάνωφ το Μάρ 1947.....	346
2. «Τι γυρεύει ο Τίτο στην ελληνική Μακεδονία;».....	354
3. Ο Ζαχαριάδης παίρνει εντολή απ'τον Στάλιν να τα μαζέψει..	357
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ.	
ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΑΝΙΣΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ	
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΚΡΙΒΩΣΗ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ.....	371
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ.	
ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΑΠ' ΤΟ ΓΡΑΜΜΟ	
ΠΡΟΣ ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ.....	405
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ. ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ	
ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣ ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ.....	419
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ.	
ΓΝΩΜΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ.....	444

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΤΣΗ
«ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗ ΤΟΥ ΔΣΕ
1946-1949»
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Ι. ΓΚΑΝΤΗΡΑΓΑΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΓΕΡΑΝΙΟΥ 7, ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 210 5244.309
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Ο Μήτσος Κατσης του Νικολάου γεννήθηκε το 1925 στην Ανω Κτιμένη Καρδίτσας. Μέλος του ΚΚΕ απ' το 1943. Γραμματέας της ΕΠΟΝ του χωριού του. Σαν εφεδροΕΛΑΣίτης πήρε μέρος σε μια σειρά μάχες και σαμποτάζ ενάντια στους γερμανούς κατακτητές, κοντά στο χωριό του, στους Πέντε Μύλους, στο Σταθμό Καϊτσας κ.λ.π.

Για την αντιστασιακή του δράση το μεταβαρκιζιανό καθεστώς τον κυνηγάει, τον καταδιώκει. Στις 28 Ιούνη του 1945 συλλαμβάνεται απ' την παρακρατική συμμορία του Βουρλάκη και μια

ολόκληρη μέρα ξυλοκοπείται ανελέητα. Ο πατέρας για να τον σώσει έσφαξε ένα κριάρι και τον έβαλε στην προβιά του.

Στις 20 Γενάρη του 1946 συλλαμβάνεται απ' την χωροφυλακή και μια ολόκληρη εβδομάδα κάτω από αυστηρή απομόνωση βασανίζεται απάνθρωπα στον αστυνομικό σταθμό Καϊτσας.

Στο ΔΣΕ απ' τις 16 Ιούλη του 1946. Πολέμησε 1154 εικοσιτετράωρα με το όπλο στο χέρι. Εδωσε 137 μεγάλες μάχες. Τέσσερις φορές τραυματίστηκε και χρειάστηκε να νοσηλευτεί στα νοσοκομεία: Σκόπια της Γιουγκοσλαβίας, Κοριτσά, Σουκ, Τύρανα, Ελμβασάν της Αλβανίας. Απόφοιτος της Β' σειράς της Σχολής Αξιωματικών του ΔΣΕ. Αναδείχτηκε διαδοχικά διμοιρίτης, λοχαγός, διοικητής τάγματος. Πήρε μέρος στις μεγάλες μάχες του Γράμμου και του Βίτσι 1948-1949. Τιμήθηκε με ένα Μετάλλειο Ανδρείας και δυο Μετάλλεια Εξαιρετικής Σαμποταριστικής Δράσης. Εκανε 38 χρόνια πολιτικός πρόσφυγας στην Τασκέντη. Στην αναγκαστική προσφυγιά 10 ολόκληρα χρόνια εργαζόταν την ημέρα και τα βράδια σπούδασε. Πτυχιούχος πολιτικός μηχανικός. Χρημάτισε αρχιμηχανικός και διευθυντής μεγάλης οικοδομικής επιχείρησης. Τιμήθηκε με πολλές διακρίσεις και μετάλλια στην παραγωγή. Επαναπατρίστηκε με την οικογένειά του το 1987. Με την επιστροφή του στην Ελλάδα εξέδωσε το πρώτο βιβλίο του «Τεράστια Συμβολή των Ελλήνων Πολιτικών Προσφύγων στην Οικοδόμηση του Σοσιαλισμού του Ουζμπεκιστάν».

Επίσης, έως τώρα, έχουν εκδοθεί άλλοι πέντε τόμοι από το «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗ ΤΟΥ ΔΣΕ 1946-1949».